ا.قاسیمی

تاللانما اثرلەر

ناشری: شك جاك خلق دیموکراتیه
ئتفاقینك باش ئجرائیه هیئتی

1950

رهبريمز احمد جان قاسيمى جنابلرى

ا. قاسیمی

تاللانما اثرلەر

رهبریمز احمد جان قاسیمی جنابلری
وفاتینینك ییللق خاطره‌سیگه بیغشلاب
چقریلدی

ناشری: شك جالڭخلق دیموکراتیه
ئتفاقینك باش ئجرائیه هیئتی

1950

اورومچی

مندرىجە

1- كرش سوز . . . .

2- بز اوچون خوش خبر . . . . . 1- بەت

3- ملتلر مجلسيدە احمد افنديمنڭ قو
شومچە قلغان داكلادى 6

4- ضيالىلريمزنڭ حاضرقى وەظيفەلرى
وئالديمزديكى سايلام 10

5- 12 - نويابر ملى ئازادلق انقلابى
مزنڭ 3- يللىغىنى خاطرەلەش
يىغنىدا سوزلەنگەن نطق 26

6- توزەلمەس افلاسلارنى نيمە قلداق
كيرەك 34

7- اوتكەنديكى ساباقلارنى حسابقا
ئيليب كامچلقلارنى توزوتەيلى . . 43

8- ينە بر قيتم شرقى توركستان
توغرولوق 82

9- ئكوچ برلكدە 93

10 اولوسچيلار كيملر؟ ,ەاولار اوز
ملتيگە قانداق خيانەت قيليدو . 119

11 غولجا شهر بىواسطە عمومى مكتب
اوقوتقوچيلريدا ئو. قا. ق. كلو
بيدا سوزلەنگەن نطق 142

12- مللی ئازادلق کوچی بر لەشیشدە
. . . . - 71، - بەت
13- خلقئارا احوال وە اتفاق . . . 205
14- 24-غنیوار کونی ئو. قا ق. کلوبدا اولکە
وضعیتیگە قاریتا بریلگەن بیانات . . . 238
15- ملی مسئلیدیکی بعضی بر
خطالقلریمز 262
16- غولجا شهریدیکی مسئول خدمتچیلرگە
سوز لەنگەن نطق 274
17- بزنڭ ئازادلق انقلابیمز وە اتفاق . . 286
18- غولجا شهر اتفاق ئاکتیفلار مجلیسدە
سوز لەنگەن نطق 300
19- ئادەم حقوق نقابی ئاستیدا ئادەم
حقوقینی دەپسەندە قلنیشی . . . 310

كريش سوز

قولىڭىزدىكى بو اثر مرحوم رهبريمز احمدجان قاسى
مىنىڭ مقاله و نطقلرىنىڭ بر قيسمى، صاحبده احمدجان
قاسىمى وفاتىنىڭ بر يىللىغى مناسبتى بىلەن بوتون اثر
لرىنىڭ و احمدجان قاسىمى حقىده يزيلغان مقالەلر
نىڭ توپلىمى نشر قىلىنىشى كېرەك ايدى. بو توغرىدى -
كى تىيارلىق اولگورمىگەنلىكدن، بر يىللىق ماتم خاطره
سىگە بېغىشلاب يالغوز بوشو تاللانما اثرنى نشر قىلىشقا
توغرى كەلدى. ليكن بو خدمت يانادا وام قىلدورولوب
تولوق اثرلر ئايرىم - ئايرىم قىلىپ نشر قىلىنماقچى.

رهبريمز احمدجان قاسىمى، آزادلىق، ئەركىنلى
لىك، خلقچىللىق و تنچلىق يولىدا هاردىم-تالماي كو
رەش قىلىش بىلەن بو ساحەدە كاديرلارنى و انسانى
يۈزچىللىق بىلەن تربىيەلەب كەلدى. گومىنداڭ عكس ال
حركتچىلارى بزنىڭ انقلابى كوچىمز بىلەن حسابلىشىش
قا مجبور بولوب، مذاكرەگە يوز كوزوشكە مجبور بول
غاندا، احمدجان قاسىمى صحبت واقتلرىدا خلقىمز
نىڭ ئەركىنلىك حقوقلرىنى، قاتتىق تورىپ حمايە قىلىپ
خلقىمزنىڭ ظلومغا قارشى انقلاب قىلىشقا حقلىق ايكەن
لىگىنى اثبات قىلىپ، گومىنداڭچىلارنىڭ خلق تىكلىگەنلرى
نى رد قىلىنىشى قىلمىشان اورونوشلرىنى يوققا چىقىرىپ،
بزنىڭ بو مونچە ئەركىنلىكلرىنى اعتراف قىلغان تنچلىق

دور. بىز يېقىندا بولمىغو چىلار كىمىكى بولموسون
بىزنىڭ دۈشمىنىمىزدۇر» دەيدۇ.

ئەينى زامانلاردا، ئەحمەد جان قاسىمى جاھانگىرلەرنىڭ
مالايلىرى بولغان مىللەتچىلەرگە، ئولوسچىلارغا قارشى
رەھىمسىز رەۋىشدە كۈرەش قىلدى، وە بۇ كۈرەشكە ئىز
چىل رەھبەرلىك قىلدى. مىللەتچىلىك خۇسۇسەن تار مىللەتچى
لىك جاھانگىرلەرنىڭ مۇستەملىكىگە ۋە ئاجىز ئەللەرنى ئېزىش
وە قول قىلىش ئۈچۈن قوللىنىدىغان ئاساسى بولغۇچى
چىلىك پىلانى ئىكەنلىكىنى ... جانكاب، مۇھەممەد ئىمىن
ئىيسى، مەسئۇدلارنىڭ تار مىللەتچىلىكىگە قاتتىق زەربە بېرىپ
كەلدى. ئولارنى قوي تېرىسىگە ئورۇنۇپ ئالغان بۆ
رىلەر، دەپ دائىم سىرلىرىنى فاش قىلىپ، خەلق ئارى
سىدا مۇنداق خەلق دۈشمەنلىرىگە ھەرگىز ئورۇن بەرمەي
دىغانلىقىنى تەكىتلەپ كەلدى.

دېمەك بۇ ئەحمەدجان قاسىمىنىڭ بىزنىڭ ئورنىمىزدە
مىللەتلەر مەسىلىسىگە ئۇنىڭ ئەسلى ماھىيىتى ... ئوگقور مىللە
ھەزە قىلىپ، بىرا بەرگەنلىكىنى وە مىللەتلەر مۇناسىۋەت مەس
ئىلەسىنى ... بىنالمىللەچىلىك ئاساسىدا! حل قىلىش ئۈچۈن
كۈرەشكەن ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

ئەحمەدجان قاسىمىنىڭ بۇ ... ئاتقان وە باشقا
مەقالە ھەم نۇتۇقلىرى ... ئىمىزنىڭ مىلى ئازادلىق ئىنقىلا
بىغا چىن ماھىرلىق وە دانىشمەندلىك بىلەن رەھبەرلىك قى
لغانلىقىنى، ماسسالارنى خۇسۇسەن كادىرلارنى ... ئىنقىلا
بى نەزەرىيە بىلەن، خەلققە، سادىق خەلق خىزمەتچىلىرى قىلىپ
تەربىيەلەش ئۈچۈن كۈرەش قىلغانلىقىنى، ئىستىبداد ھاك

مىللەتنى ئاغدورغاندىن كېيىن كۈچلۈك ئەمەلگە كىچى خەلقنىڭ ھەمدە يېڭى ئازادلىقىنى تاماملاش ئۈچۈن كۈرەش قىلىپ كەلگەنلىكىنى، شۇنىڭ بىلەن بىللە بىزنىڭ مىللى ئازادلىق ئىنقىلابىمىز فقط جوڭگو خەلق ئازادلىق ئىنقىلابىنىڭ ئومۇمى غەلبەسى بىلەن بىرلىكتە غەلبە قازانالايدىغانلىقىنى كەلەلەر مىللى ئازادلىق ئىنقىلابى بىرلىكىنى شۇ مەقسەدكە ناقىپ ئىلىپ بارغانلىقىنى كۆرسەتىدۇر

شۇنى ياخشى ئەسلەپ ئۆتۈش كېرەككى، ئەھمەدجان قاسىمىنىڭ بىر مۇنچە ماقالە ۋە نۇتقلىرىنىڭ قايسىسى مەزگىلدە، كەلەر بولغان قارشى تۇرغان ھالدا يېزىلغان ۋە سۆزلەنگەنلىكىنى چوڭقۇر ئېتىبارغا ئېلىش لازىم

بۇ توپلامنى ئالدىدىن قىلغان ھازىرلىق ... بولالمىغانلىقىدىن خېلى كەمچىلىكلەر بىلەن (ئەدەبى ۋە تېخنىكا جەھەتتىن) نەشر قىلىندى. ئوقۇغۇچىلارنىڭ بۇ كەمچىلىكلەرنى ئېتىبارغا ئېلىشلىرىنى سورايمىز.

بز اوچون خوش خبر

روس تیلیدیکی ئازاد «شەرقی تورکستان»
گیزیتینىڭ شویل 26 - غینوار سانىدیکی «چەت
ئەللەردین خەبەر» دیگەن رادیو اخباراتی ئالباز
یە (ارناوت) و مانغولیە مستقل جمهوریيەت-
لەرینی اعلان قلغانلری توغرولوق خوش خە-
رینی یەتکوزدی . بز اوچون هر بر ایزیلگەن
خلقنىڭ ئازادلققا چقشی الڭ زور خوش خەبەر
حسابلینیب بزنی شو حکومت قوللوقیدین قوتول
غان خلق بلەن بەب - برابەر شاد لانیورودو.
دنیانیڭ غربیدە کیچککینە ئالبان خلقی، شرق
دە مانغول خلقی مستملیکەچیلك تاعثریدین
قوتولوب حر ئازاد اوز اخیتاری اوز قولیدا
بولغان دولتلر قاتاریغا کردی .
ئالبانیە - بالقان یەرم ئارالنىڭ غربی قسم
یدا یوگوسلاویە ، گریتسیە دولتلری وە
ئادریاتیك دیڭزی بلەن چەکلەنگەن تاغلق کیچ
ککینە بر دولت . یەر مەیدانی 28 مڭ مربع
کیلو میتیر بولوب بر ملیوندین ئارتوغراق
خلقی بار. مرکزی شهری تیرانا .

ـتىجەسىدە - خطاى استبداد حكومتى - ماڭـ
ـغول خلق جمهوريتىنىڭ استقلالىيەتىنى تونوشـ
ـقا مجبور بولدى.

بزگە بى واسطە چېگارداش بولغان، بز
بلەن تاريخى باغلق و تقديرى بر بولغان ماڭ
ـغول خلقىنىڭ اوز استقلالىيتىنى قولغا ئېلشى بز
ـشرقى توركستان خلقىنى چەكسز شادلاندوريدو.

ياۋروپانىڭ چوڭ دولتلرى بولغان فرانسيە،
بيوك بريتانيە، ايتاليە و سابق گرمانيە دولتلرى
ـنىڭ يرلەرينى هەمەسينى قوشقاندا ئاران برابر
بوليديغان يرى بار، بز بلەن بى واسطە چېگـ
ـرىداش، بر تقديرلك، بر اميدلك خلقچىل جمـ
ـهوريت نىڭ موجود بولوشىنى بزنىڭ خلقيمز او
ـزىنىڭ الڭ چوڭ اوتوقلريدن حسابلايدو.

ينە شو گزيتنىڭ 27 — غينواردىكى چەت
ـئەللەردين ئالغان راديئو خبريدە: -- لوندوندا
اوتوواتماغىدا بولغان خلق ئارا باش ئاسامبليە
ـنىڭ دونيا خوفسزلكينى ساقلاش كېڭەشىدە؛
اوزينىڭ حقيقى عادل انسانيەتچيلىكى بار دولت
ايكەنلىكلرينى اثبات قليپ اوكراينا س.س.س.ر
وكيلىنىڭ ئيندونيزيە (جنوبى سوماترا، بورنيـ
ـيو. سيلبس ...) توغرولوق بەرگەن تكليفى
بتون خلقچىل، انسانيت چىلىگى بار دنيا ترقـ
ـقيات طرفدارلرينىڭ دقتينى اوزيگە جلب قليدو.

1924 — يلدين باشلاپ ايتاليه تجاووزله
قيغا دوچار بولغان ايدى . ييقيندا خلقچلـق
ئاساسيدا اونكوزولگەن سايلاملاردا سايلانـ
غان خلق وكيللر مجليسى ئالبانيەنى « ئالبان
خلق جمهوريتى » دەپ اعلان قلدى.

مانغوليه بولسا بزنك شرقى شماليدىكى خوش
نامز 1·5 مليون مربع كلوميتر يەرنى اشغال
قليب بر مليونغا ييقين خلقى ياشايدو. 1921 —
يلغا قدر اوزى ياوروپا دولتلرينك ييرم مسـ
تملكەسى بولوب خطاى مستبد حكـو
متينك مستملكەسى بولوب كەلگەن ايـدى.
خطاى مستملكەچيلرينى هايداپ چقارغان مانـ
غول خلقى 1924 — ل مانغول خلق جمهوريتيـ
نى اعلان قلغان ايدى . ليكن مانغول خلقينك
حر ئازاد ياشاشينى خاليميغان استبداد خطاى
حكومتى مستقل ياشاپ كەلـگەن مانغـول
خلقينى استقلاليەتينى تا شو كونگە قدر
تونوميغان ايدى .

2 — دونيا اوروشى نتيجەسيدە خلقچـيل
دولتلرنى غالبيت بولوشى و خصوصەن دونيا بو
زيلە حقيقى خلق چيلق سياستينى يور گوزولو
شگە تشبثى بولغان شورالار حكومتينى
ئيزگەن خلقلارگە نسبەتەن توتقان سياستى

گرېتسيه (يونانستان) پولشا -- 8 ملك
يللار بورون دونياغا افلاطون ، ئاريسطو، ئەپە
كور، فيدس و ئارخميدلرنى بەرگەن 7 ميل-
يونلوق يونان خلقى اوز ئەركى بلەن اوز دو
لتينى اوزلرى اداره قلشلرى البته قانونيدور.
ليكن ئايرم دولتلر ئاتلانتيك خارتيەسيگه رعايه
قلماسدين اوزلرينڭ تجاووزچيلق سياستلرينى
دوام قلماقچى بولودو. ليكن بتون دنيا بويچه
خلقچيلق سياستى ترقى تيپيب خلقنڭ اوزى تيلي-
گەن يولى بلەن دولتنى اداره قلب دنيا خوف
سيزليگينڭ تاءمين ايتشيگه هيچ قاندا شبهه يوق.
بودۇر تجاووزچيلرنڭ تاڭابى تارتيليديغان دۇر.
عموماً بز اوچون يوقوريديكى مسئلەلەرنڭ
موافقيتلك حل بولوشى خوش خبردور.

1946 — يلى 3 - فبورال (ئازاد شرقى
توركستاندين)

اوکراینا س.س.س.ر نینگ وکیلی اوزینینگ مکـ
توبیدا ئیندونیزیه خلقیغه قارشی بولوب تور
غان جنگلرده رسمی انگلیز حربی قسملرینینگ
قاتناشیب کیلیواتقاندا بولغانلیقینی و بو احـ
وال داوام ئه‌تکن تقدیرده دنیا تینچلیقینی خه
وفکه‌سیلشقا سببچی بولیدیغانلیقینی بیان قلدی.

س.س.س.ر وکیلی اوز مراجعتیده : گریتـ
سیه‌ده حاضرقی تورغان ئه‌نگلیز عسکرلری معار
به دوریدیکی یولنینگ خطرسزلیگینی قوغداش
منفعتینی تأمین قلمایدو، حاضرقی دورده ئه‌نـ
گیلز عسکرلرینینگ گیریتسیه‌ده توروشی گریکـ
خلقینینگ اوز ئه‌رکی بیلن اوز دولتینی اداره ئیـ
تشکه توسقونلوق قلیب، مسئله‌نی کون سایاپ
جیدیله‌شتوروب؛ دنیا تینچلیغیغا ضربه یه‌تکوزیدیـ
غانلیغینی بیان قلغان. بزگه اوخشاغان ئیزیلگن
خلقلر اوچون بو ایککیلا جایدیکی مسئله یرلکـ
خلق اوز ئه‌رکنی اوز قولیغا ئه‌لیب دیموکرا
تیک حکومتلرنی قوروب ئالسا، زور خوش خبرلر
دین بولغوسیدور.

چونکی: -- ئیندونیزیه (جاوا، سوماترا،
بورنیئو، سیلبس و باشقا ئارالار)
عصرلر بویچه جهانگیرچیلیک سیاستینینگ قوللوق
زه‌نجیریگه باغلانغان بولوب ئه‌ینگ قاتتیق تالانـ
غان مستملکه‌لردین بیری ایدی.

مینڭ ئالدمدا رحیمجان، یوللاردیكی تاء
ئیراتنی وە چوڭ واقعەلەرنی سوزلەپ اوتدی.
مەن شونڭغا قوشومچە قلب بر جاینی كرگو
زوب كتیمەن. برنچی نوبت بارغانیمزدا ماشینا
بلەن بیریب خطای طرفكە اوتكەندە بزلەرنات
لق یوردوك. ماناسدن اوتكەندە جانگزا وە تا
زاق قرینداشلارنڭ ئویلری ویرانچیلققا اوچری
غانلقینی كوردوك. بونڭ سببی نمە دیگەندە؛
بزنڭ عسكرلریمز ئالغا بیسب مناسقا یەتكەندە
دوشمەنلەر چكینب، مناس اطرافیدیكی خلقلەر
نی كوچوریمز دیگەن بهانە بلەن خلقنی كیچیدە
بر یەرگە توپلاپ ئیتب اولتورگەن.شونڭ بلەن
ئولارنڭ اویلری هر طرفكە، چیچیلب ویرانچی
لققا ئوچریغان ئیكەن.

ئەندی حاضر بز ئیلب بریواتقان مناكیره
گە اوتسەك؛ حاضر بز یورگوزوواتقان مناكیره
مز موفقیتلك كیتب بارامدو - یوق؟ دیگەن سو
ئالغا كیلەمز. بو توغریدا حاضرقی واقتدا بز
نڭ مناكیرەمز موفقیتلك كیتب باریدو دیگەن
جوابنی برسەك بولیدو.

چونكی؛ بز برنچی نوبت بارغانیمزدا بزلەر
نی، قبول قلش بلەن بزنڭ خلقمزگە یەرلك
حكومت (شەنگەنلكنڭ معاونلقینی) بەزمەكچی
بولوب شەنگەنلك خطای حكومتی طرفیدن بوم

ملتلەر مجلسیدە اخمد افندەنىڭ قوشومچە قلغان دوکلادی

محترم ئاتیلا! ئاکیلا وە بارلق قیریندا شلار!

مەن سزلەرنىڭ ئالدیڭزلارغا -علاهیدە داک-
لاد حاضرلاب چققینم یوق. وکیللەر توغروسی-
دا رحیم جان افندی تولوق چوشەنچە بیرب
اوتدی. شونڭغا قوشومچە بر ئیکی ئیغز سوز
قیلب اوتمەکچیمەن. (ئالقشلار)

خلقیمز ئازادلققا قوزغالغاندا، ئولارنىڭ فعا-
لیيەتی مینوت ساناب اوسوشکە باشلیدی. بزحا-
ضر خلقیمزنىڭ هممەسینی سیاستچی دیسەك خطا-
کەتمەیمز. چونکی؛ خصوصەن خلقنىڭ اوز ئازاد-
لیغی وە اوز حرلیگی ئوچون بولوب تورغان
انقلابی یاکی ئوروش دەوریدە هر کمنی اوز
خلقینىڭ تقدیری ئەنسرتیدو.

حاضر خطای حکومتی بلەن صحبت باشلانغاندا
بیری هممە کشیلەرنىڭ دقتینی مناکیرە اوزی-
گە جلیب قلدی وە هممە کشیلەرنىڭ قولاقی شو
مسئلە ئوستیدە دیك بولوب تورودو.

بولسا، بزنڭ قولەتلك كوچمزنى خطاى حكوم
تى تونوغانلقيدور. خطاى حكومتى بلەن 120 سا
عتلك مذاكرە قلشيمز جريانيدا خطاى حكو
مت وكيللەرى بزلەرنى 60 ساعت بومباردىمان
قلغان بولسا، بز خطاى حكومتىنڭ وكيللەرينى
60 ساعت بومباردىمان قلدوق. (ئالقشلار)

مذاكرەنڭ بيريشيغا قاريغاندا بونى موف
قيتلك رەوشدە حل بولمايدو دەب ئەيتالمايمز.

البتە مذاكرەمزنى يەنە داواملاشتوروشيمز
نتيجەسيدە مسئلە تنجلق يولى بلەن حل بولوب
كيتيدو دەب اوميد قليمز. ليكين «مسئلە تنجلق
بلەن حل بوليديكەن» دەب صفربرلكيمزنى بو
شوتوش اصلا ياريمايدو.

ئەمدى بز ئارقا صفنى مستحكم قيلب عسـ
كرالەريمزنى زيرەكلك بلەن توتساق، تنجلق يو
لى بلەن بو مسئلەنى حل قلشيمزغا هيچ قانـ
داق شەك- شبهە يوقدور.

1946- يلى 3- غينوار («ئازادشرقى توركستان» دين)

لسون دیگەن تکلیفنی قلغان ئیدی. بو مذاکره
مزنی توختاتماسدینلا بەرلگەن تکلیفنی خلقـ -
مزگە ئیلیب کەلدیك. بو تکلیفلەرنی حکومتـ
مز مذاکرە قیلش نتیجەسیدە بزلەرنی 2-نوبت
ینە مذاکرە یورگوزوشکە ایبەردی. خطای حکو
متینك وکیللەری بلەن مذاکرەمزنی داوام قل
دوروش نتیجەسیدە کوب ئوتوقلارغا ئیگە بولدوق.

2 - نوبەتدیکی مذاکرە نتیجەسیدە مرکزی
خطای حکومتی شرقی ترکستان توپراغیدا
قایتادن حکومت قورغاندا ئونك 15 کشیسی ئوی
غورلاردن، قالغانلری (10 کشیسی) خطای حکو
متی طرفیدن بەلگولەنسون. هەم توبەن ئیداره
لەردە ئش ئیلیب بیرش ئویغورچە تیلدە، یو
قوری ئیدارەلەردە ئویغورچە وە خطایچە تلدا
(ییزقدا) ئش یورگوزولسون. بوندن باشقا
مطبوعاتدە، سوزدە، سایلاشدا، تشکیلاتلار قو
روشدا تولوق حقوق وە حرلك بیریشنی، سودا
گەرلەرگە اوز اختیاری بلەن اچکی وە سرتـ-
قی سودالرینی قلشقا تولوق حقوق بیرشنی،
ملی عسکری قسملەرنی ساقلاپ قیلشنی وە تش
کیل قیلشنی تەکلیف قلدی.

دیمەك برنجی نوبەتدیکی مذاکرەمزگە
قاریغاندا؛ 2 - نوبەتدەك مذاکرەمز یەر بلەن
ئاسمانچەك فرق قلیدو. بو ئشلارنك یوز بیریشی

شونك اوچون مستبد کوچ اوزینك بلمه‌یـ
دوشمه‌نلرینی حیاتلیقدین محروم قلیش یولی
بیلانلا یوقوتوشقا ترشیدو . مستبد کوچ اوزیـ
نك سیاسی دوشمه‌نلرینی یوقوتوشدا اوصولدین
مو ژیرگینمه‌یدو .

شونك اوچون شنك جانك اوزینك خوفلیکـ
سیاسی دوشمه‌نی بولغان بزنك ضیالیاریمزنی
یوزله‌ب یوقاتدی .

مثال اوچون ایلب قاریساق شورالر اتفاقیـ
غا بریب اوقوب قایتقان اوچیوز اوتتوز نه‌چچه
بالینك شنك وه اوجوشی طرفیدین ایککی یوز
نچه‌سی اولتورولگه‌ن . چونکی اولارمو سزلرگه
اوخشاش اوز ملتینك حقوق دعواچیلری ایدی .
ملتینك قایغوسینی قیلیدیغان ، ملت غمینی یه‌یـ
دیغان، ملت اوچون ایچیندیغان، ملت منفعتی
دیگه‌ن جایدا جاننی قوربان قلیشقا حاضرتور
غان ، ملت عشقیدا یانغان ئالدینقی صفدیکی
ئاگلیق ملت درده‌نلری ضیالیلریمز دور. بو درد
نك نه قده‌ر چوگلیغینی، عشقی اوتینك زورلیغیـ
نی بلمه‌ك اوچون ئزیلگه‌ن ملتنك ضیالی ئه‌لچیـ
سی بولداق لازم. بزنی سرتدین کورگه‌نلرنها
یتی تار ملتچیلر دوب بها بیریدو. اوز ملتیدن
باشقا هیچ کیمنی سویمه‌یدو دوب بیلیدو

ضيالىلىرىمىز نىڭ حاضرقى وظيفەلەرى وە ئالدى ئمزدىكى سايلام

(1946 -- يل 25 -- سىنتەبر كونى اوروموچى « مدنيت كلوبيدە » ئوچلغان ضيالى ياشلار زور يغىنىدا اولكەلىك حكومت معاوىن رە-- ئيسى احمدجان قاسىموف جنابلرىنىڭ سوزلى-- گەن نطقى)

محترەم قىرىنداشلار !

سىزلر شھرىمىزنىڭ ضيالىلرى اولكەمزدىكى ئوزيلگەن خلقىنىڭ ايلغار وكىللرى بولورسىزلر. سىزلر اولكەمزنىڭ قىمتلىك گوللرى بولورسىزلر. سىزلر بىزنىڭ اوز شرائطىمىزگە موافىق بلىم ئىگەسى بولورسىزلر.

بىزنىڭ بووالرىمىزدىن قالغان « بىلە كلىپ بر-- نى يىگەر ، بلملىك مىڭنى » دىگەن اوز يىڭىزگە معلوم مقال بار. مىڭنى يەڭگەندىن كىيىن ھمە لرىڭىزنى حسابقا ئالساق توگىمەس قوەت بول-- سىزلر .

بولساق بىزنىڭ ئالدىمىزدا ھەم شۇنچەلىك جىنايەت-
چىدۇر.

خىتاي خەلقىنى تەڭسىز ھوقۇق شەرتنامىلەر-
نىڭ يوقۇلىشى نەقەدەر شادلاندۇرسا، بىر دۆلەت-
نىڭ پۇقراسى بولۇش ھەقتى بىلالىنلا ئەمەس، بەلكى
ئىنسانىيەتچىلىك ۋە ھەقانىيەت ئاساسىدا تۇرۇپ قارىغان-
دىمۇ بىزلەرنىمۇ شۇ دەرىجىدە شادلاندۇرىدۇ.

دېمەك: بىزنىڭ مىللەتچىلىكىمىز بىر مىللەتكە ئۇمۇ-
مەن قارشى بولۇشىمىزدىن كېلىپ چىققان مىللەتچىلىك
ئەمەس ۋە بەلكى بىر مىللەت ۋەكىلى سۈپىتىدە بۇ
ياققا كېلىپ ھاكىم بولۇپ ئالىپ، بىزنىڭ مىللىتىمىزنىڭ
مىللەت ئىكەنلىكىنى ئىزھار قىلىشىدىن ۋە خەلقىمىزنى
يالغۇزلا بىر مىللەتنىڭلا ئادەملىرى تەرىپىدىن ھەددى-
دىن تاشقىرى ئېزىشىدىن كېلىپ چىققان مىللەتچىلىك-
دۇر.

ئۆلكەمىزدىكى خەنسۇ كىشىلىرىگە سالغان قا-
راشلىق ئىشلىرى ئەنە مۇشۇ سەۋەبدىن كېلىپ چىققان
بىر ئىشدۇر. سەۋەبنىڭ يوقۇلۇشى بىلەن ئۇ ئىش-
نىڭ يوقۇلۇشى تەبىئىي بىر ئىشدۇر. دېمەك: سەۋەب
يوقۇلۇشى بىلەن ھېچ قانداق ھادىسەلەر بولماس-
لىقىمۇ چوقۇم بىر ئىشدۇر.

مىللىتىمىزنىڭ ھاقارەتلىنىشى، ئېزىلىشى، پۈتۈنلەي
ئىنسانىيەت ھوقۇقىدىن مەھرۇم بولۇشى بىزنى تار
مىللەتچى قىلىدۇ

حقیقت ئانداق ئەمەس، محکوم ملت ضیالیلرینڭ
ئەڭ زور خصوصیتلریدین بری، دنیانڭ قایسی بور
جیگیدە بولمیسون، قانداقلیکی ملت بولمیسون.
اگر او، ایزیلگەن ملت بولسا، اونی سویمەک
دین عبارەتدور .
شونڭ اوچون یاوروپالقلر ئامریکاغا بریب
یرلیك قەبیلەلرنی قریشقا باشلیغان جاییدا بزنڭ
محبتیمز یرلیك قەبیلەلر طرفیدە دور. کارتسلر
وە پیسادورلر قریلیب یوقالغان یرلیك خلق اوچون
نە قدەر نفرەتلیك بولسا، بز اوچون موشونڭ-
غا اوخشاشدور. ئەمدی، شو قتاردا یاوروپا
لق، ئامیریکالیقلر اوزلرینڭ ئازادلیغی اوچون
کورەشکەن جایلریدا بیزنڭ محبتیمز اولارطرەفی-
دەدور. ئامریکالیق اوچون ژیفرسون - واشینگ-
تونلار قانچیلك حرمتلیك بولسا، بز اوچونمو شو
چیلك حرمتلیکدور .
« بیریتانیەتاجیسینڭ مروایتی » توشوب قال-
ماسلیغی اوچون سپاییلرنی زەمبیرەك ئاغزیغا باغ-
لاب ئاتقان انگلیز ئادمیرالی کوپیر هندستان
خلقینڭ قانچەلیك دوشمنی بولسا، بزنیڭمو شو
قدەر دوشمنیمزدور. الحاصل 1860 — یللاردیکی
پیکننی اشغال قلب ایمپراتورسارایینی بولاب ئال-
غوچیلار خطای خلقی ئالدیدا قانچەلك جنایتچی

اقتصادى، مەدەنى — معارف، عدلیە حربى جهت—
لەرىن ايلىپ قارىغاندا ئەڭ قالاق دونيا دولتلرى—
نىڭ تونو گونكىسى بىزنىڭ بو گونكىمىز بولوب
قالدى. اوز اولكەمىزگە نسبتەن ايتقاندىمو بىزنىڭ
بو گونكىمىز اوز يەمىزنىڭ تونو گونكىمىز بولدى. را
ست بىزنىڭ بو گونكىمىزگە اور گوروش كر گوزو
لگەن ايدى. او بولسىمو بتون تونو گونكىلر اوسـ
تىگە -- بو گونكىمىزدە پالاتسىيە -- پاشىست ترتىـ
بى قوشولغان ايدى.

اولكەمىزدىكى ئزىلگەن ملتلر قولىغا ئالغان
برابرلىك هقوقىدىن بتونلەى محروم بولدى. برا
برلىك هقوق اورنىغا ئاسسىملاتسىيە سىياسىتى يور—
گوزولدى. اولكەمىزدە شوواقتدىن اعتباردن خەن
سوماتىگە بوتونلەى دشمنچىسزلىك يەنە مەيدانغا
كىلىب چىقتى. هقوقدىن محروم بولغان خلق
داستا -- ئاستا منقرض بولوب يوقاب كىتشنىڭ
اورنىغا « ياكى اولوم، ياكى كوروم » دىب قولىـ
غا قورال ايلىب كوروش مەيدانىغا چىقتى. هقوق
كىلىب قالدى. وە حقوقنى بريمەن دىگەن گونى
مركز حكومت بلەن مذاكىرە باشلاندى. مركز
حكومت بلەن بولغان مذاكرە نتيجەسىدە اولكە
مزدىكى فاشيست ط. تىپ ايلىنىب تاشلىنىب خلقـ
چىلىق سياست يورگوزولمەك بولدى. خلقىمزـ
نىڭ كىلگوسى قولغا كەلتورودىغان بولدى. مانا بو
شرطلر ئاستىدا خلقىمز تنچلىققا كەلدى.

ملتیمزنڭ ئەركین بولوشی ھقوقدا برابر
بولوشی تار ملتچیلكنی یوقوتودو. بو تاریخی-
مزەد عملی اثبات قلنغان بر ایشدور.

موندین 12 یل اوال اولكەمزدە مسلمان خلقی-
نڭ ملی ئازادلق قوزغولڭی اوج ایلیپ تور-
غان مزگیلدە اعلان قلنغان ملتلرنی حقوقدا بر
بر قلیش، پاریخورلوقنی یوقوتوش وە اولكە
نی اصلاح قلش شعارلری خلقیمزنی تنچلققا ایل
لیپ كەلگەن ایدی. شو قسقا ملەتلیك خلققە بریل
گەن ملتلرنڭ ھقوق برابرلیگی نتیجەسیدە اول
مزدیكی بلم اوچاقلری، ملتلرنڭ ملی ئاقارتش
اویوشمالری موجود بولغان ایدی. مانا بواو
یوشمالر ملتلر ئاریسیدا ئیشتەنچنی پیدا قلیپ
ملتلرنڭ حقیقی دوستلقینی تامین ایتشكەباش
لیغان ایدی. وە ھیچ قاندلاق ھادیسەلر پیدا
قلنمیغان ایدی. شڭ-شی-سەی بو شعارلار
غا عمل قلغان بولسیمو، كیین شعارلار ئاس
تیدا خلقیمزنڭ ھمایەسیدە بولوب اوز حاكمیتینی
مستحكملەپ ئالغاندین كین اوزینڭ تاشلیغان
شعارلرینی بتونلەی عكسیگە ئیش ایلیپ بریش
قا باشلیدی. بتونلەی ئارقیدا قیلیپ كەتكەن
اولكەمزنی اوندینمو ئارقیغا ایلیپ ماڭدی. نەتی
جەدە بر ئازغینە یوروقلوقدین كین ینەسیاسی؛

خلقنڭ حقوقينى وه ئەركينليكينى عملده تونيماق
كېرەك . وه او حقوقنى حرمت قليشنى بلمەك
كېرەك. ئاندين كېين اونڭدين حرمت كوتمەك
كېرەك. ديمەك موشو پازيتسيەده تورغوچيلار
كيميكى بولميشون بزنڭ دوستيمزدور. بو پازيت
سيەده بولميغانلار كيميكى بولميشون بزنڭ
دوشمەنيمزدور. طبيعى دستبدچيلار بو پازيتسيه
ده بولالمايدو . وه اولر بزگه هر قاچان دوش
مەنليك قيلشقا حركت قيليدو. خلقيمزنڭ طلبى
تاءمين ايتلسه، تنچليققا كليشى طبيعى بر ئيش
ايدى، بز مركز حكومت وه كيلى بلەن كوب تا
لاشلار قلغاندين كيين « ئەركينليك، برابرليك
خلقچيلق، ئاندين كيين برليك و تنچلق» ديگەن
ايدوق. جاڭ بو جاگمو بزگه «تنچلق، برليك، ئەر
كينلك وه خلقچيلق » ديگەن تكليفينى قويدى :
وه حقيقتده جاڭ بو جاڭ اولكەمزنڭ احواليـ--
نى توالوق ئاڭليغانلقينى بيان قلغاندين كيين
بو تەكليفيمو قبول قلدوق. نتيجەده تنچلق بر-
لك تاءمين ئيتلدى. ئەندى بتون اولكەمز بيون
چه ار كينلك ، برابرلك، خلقچيلق تاءمين ئيتيلش
لازم .

بز مركز حكومت تصديقليگەن بتيمنڭ 1 --
ماددەسيده «حكومت شڭ جاڭ خلقيغه اولرنڭ

ديمەك: بزنڭ بو قتيمقى حركتيمز يالغوز لا ملى ئازادلق حركت بولماسدين شونوڭ بلەن بللە خلقچيليق، سياستنى «تورموشقا ئاشوروش وە اورنوتوش» اوچون بولغان حركت ايدى. ديمەك: بزنڭ ملى ئازادلق حركتيمزبتونلەى بر ملتكە قارشى حركت ئەمەس وە بلكى او ملت ايچيديكى مستبد عنصرلر وە ظالم استبدادجا كميت طرفدارلريغا قارشى حركت ئيدى. ديمەك: خلقچيمز خصوصەن ضياليلريمز منا شو نقطەنى نظردە توروب ايش ايلب بارماقلرى لازمدور.

خەنسو ملتينڭ ضياليلريمو موشو نقطەنى نظرنى ئەسدە توتوب ئيش ايلب بارماقلرى لازم بوليدو. خەنسو ملتينڭ ضياليلرى بزنڭ ضياليلريمزنى اوزى بلەن عملدە برابر دەپ بلسە وە اونڭغا برابرلك ئاساسيدا توروب معاملە قيلسا، او، ضيالى بزنڭ ضياليلريمزنڭ صميمى دوستى بولالايدو. وە اونڭ حرمتيگە دوچار بولالايدو.

ديمەك: هر كشى «خلقچيلقنى تورموشقا ئاشوروش وە اورنوتوش» مسئلەسيدە بر مقصدە بولغانليقيدين وە حقوقديمو برابر بولغانليقدين برلكتە ايشلەليدو. ديمەك: برليكە

بولالمايدو. او، توغرولوق مەن اوز مقالەمدە ياز
غان ئىدىم .

شونىڭ اوچون بىزنىڭ سايلام مناسبت بىلەن خلق
قە قىلغان مراجعتىمىزدە منا موشونوڭغا اوخشاش
ئادەملەرگە قاريتىلىپ، «اولكىلىك حكومت قورولوپ
ئىككى ئايدىن ئارتوق بىر مزگىلدە، ئاز سانلىق
عنصرلارنىڭ خلقچىللىق، حرىكەتنىڭ
ماهيتىنى توشەنمەسلىكتىن خلقچىللىق حرىكەتنىڭ
دائىرەسىدىن چىقىپ كەتكەن سوزلەر و حركة
لەرنى پەيدا قىلغانلىقى هەم كورونىدى» ديىلگەنىدو.

ئاز كونلەردە اولكومىزدە سايلام اوتكۈزۈلدو. ساي
لام جنوبىدىكى خلقىمىزنىڭ اوستىدىكى ايغرچىلىق
لارنى ايلىپ تاشلايدىغان قارا سياستتىن يوروق
چىلىق، خلقچىللىق سياستىگە عملدە اوتودىغان بو
رولوش نقطەسى بولىشىغى لازم بولودو. منا بو
بورولوش مستبدچىلارنى مستملىكچىلىك سياستى
نى داۋاملاشتوروشنى ئىستەيدىغان متعصب عنصر
لەرنى چوچىتىدو . اولار استبداد ظلوم حاكم
يتىنىڭ اولكومىزدىن بوتونلەي يولونوپ كتىشىدىن
چوچىدو . شونىڭ اوچون اولار هرخىل بهتانلار
بىلەن ترقيات طرفدارلىرىنى قاريلاپ اغوا تشكيل
قىلىپ خلقىمىزنى قورقوتوب قارا ئىش — سيا
ستىنى ساقلاپ قىلىشنى استەيدو. اولارنىڭ ئاراسىدا

ايشەنگەن يەرلىك خاقىلەرنىڭ مەمورى خادملەر سايلاش ھەقوقى، بېرىلدو» دېيىلگەن. دېمەك: بو مەركز قبول قىلغان پرىنسىپدور. شونىڭ اوچون يېقىندا جنوبقا بېرىپ اوچ - تورت شەھەردە مجلس اچىپ، مجلستە «كىمكى ھاضرقى عملدارلارنى اورنىدىن ايلىپ تاشلايمز دېسە ئار كونلە بوقو تولوندو» دېگەن عملدار. خلقچىلىق سىياستىنىڭ دوشمەنىدور. شونىڭغا اوخشاش يقىندا جنوب شەھرلرىنى ئايلىنىپ يورۈپ خلق يغىنلرىنى، توپلاپ: «سزلر حاضرقى عملدارلارنى، ايلىپ تاشلايمز دەپ خيال قىلسىڭلار اوغرىلارغا ئەرگەشكەن بولسىزلر. سزلرنىمو اوغرىلار بىلەن بىرگە يوقوتىمز. بز اوچون بىر — ايككى شەھرنىڭ يوق بولوب كتيشى هيچ نرسە ئەمەس. بزنىڭ خلقىمزنىڭ كامچىلىگىمز يوق 450 ملىون خلقىمز 4 ملىون عسكرىمز بار. قولىمزدە ئەڭ ايلغار دولتنىڭ حربى تېخنىكاسى بار» دېگەن حربى ئادەم مىڭلچە نەلاي خلقىمزنى وە مركز حكومتكە مە وەكىل بولالمىسا كېرەك. شونىڭغا اوخشاش بزنىڭ دوشمەنلرىمزنى ئالللام خالتىسىغا چوشوب اوزنىڭ خلقچىلىق چاپىنىنى كىيىپ ئېلىپ بزنى قوتوققا دعوت قىلىدو چىلار ئانا گەشكەنلرمو بزگە دوست

میز» دیدلرق. بو قوروق سوز بولماسلیین
عمله بولمیقی لازم. خلقیمزنڭ اوستیدین بز
مونچه ئوغرچیلار کوتورولگەن یوق
همه سینی ایتیب اولتورشنڭ حاجتی یوق.
حمله دین بری تاموشو کونکیچه اولکه میزده
ئەڭ عدالتسیز ئورونلارنڭ برسی عدلیه ئورون
لری بولوب کیلیواتماقدا. حتی خوتەندین ئوروم
چیگه کیچیك بر ئیش اوستیدین پیاده عرض
وه دا دینی یتکوزوش ئوچون بزگه کلگەن
ئادم ئاز ئیمەس، اولرنیڭ دەردیگه بز دەرحال
دەرمان بولالمایواتیمیز. ئوزاق جاینڭ مسئلەلەری
بویاقدا تورسون ئورومچی ئوزیده بز یالغاز
چی بولغان جایمز یوق ئیمەس.

مەن کیچیك برمثال ئەیتب بیرەی: موندن ایکی
ئایلار بورون ئون نچه کشی برلیشب «لیوتچیك
نی ئولتوردی» دەب توتقونغا ئیلنغان قاسمجان
غازی دیگەن کشینی تیلەب بورهان افندم ئیك
کیمزیڭ ئالدیغا کریدو. ئولارنڭ قاسم غازی
لیوتچیکنی ئولتورمیگەنلیکی توغرولوق دەلیللری
شونڭدین عبارت.
1— قاسمجان غازی ئوزی ئوقوغان ضیالی
ئادم انسانپرور کشی هرگز ئادم ئولتورمەیدو.
2— قاسم جان غازی سیاسی محبوس بولوب

خلقىمىز تىنچلىقتا كېلىب قولىمىزدىكى قورالنى يىغىش
توروب قويغانىنى كوروب، ئاسانلىق بىلەن استبداد
حاكمىيتىنى قايتا تىكلەشكە امكانىيت توغولىدى
دەب اويلايدىغانلارىمو يوق امەس ئىكەن دولت بىر
لىگى اورتكە تىنچلىقى مذاكرە نەتىجەسىدە قبول
قلنغان 11 مادەلىك بىتم نەتىجەسىدىلا قولغا كل
گەنلىگىنى اولار اونوتماسلىقى لازم. خلقنى قورقو
توش يولى بىلەن ئەمەس و بلكى بىتىمدە كور
سوتولگەن حقوقلارنى خلقىمىزگە تولوق بېرىش
بىلەنلا و تىنچلىقنىڭ اولكومىزدە ابدى بولوشىنى
تەمىن قىلىشتا بولىدو. بونىڭغا ئىشەنسەك بولى
دو. لېكن بوتون اولكە خلقىمىز اولوب تمام بولوب
كېتىشكە راضى بولىدو. اما قول بولوشىغا را
ضى بولمايدو. دېمەك: بوتون اولكە خلقىمىز 11
مادەلىك بىتىمدىكى حقوقلاردىن ئاشقارى حقوقلا
طلب قىلمايدى. لېكن شو 11 ماددىدىكى كورسو
تولگەن حقوقلارىنىڭ كېمەيىب قىلىشىغىمو راضى
بولمايدو. دېمەك: ضابطلارىمىز موشو ئاساسدا
توروب خلقىمىزگە بېرىك كولەمدە توشەنچە بې
رىب خلقىمىزنى ئالدىمىزدىكى سايلاوغا تيارلىما
قى لازم بولىدو. امدى بىزنىڭ خلقىمىزگە نسبە
تەن بولغان واكالەتلىكىمىزگە كېلەيلى: هردايم
• خلقىمىزنىڭ طلبى تەمىن ايتىلگەن جايدا بىز بار

چىلاپ مەھالىيەت چىسىگە » يەنە قايتا سوئال تاشلىغان ئىدۇق. قانۇن ھەمايەچىسى بىزگە: « ئۇ كىشى ئاقلاندى. ئۇشلارىنى رەسمىيلەشتۇرۇپ 5 كۈن ئىچىدە چىقىرىۋېتىمىز» دېدى. بىز جاۋابىنى جەمائەتكە قايتۇردۇق. ئارىدا مەن غۇلجىغا بىر باب قايتتىم. بۇ ئۇتتۇرادا ئىككى ئاي ئۆتتى. مەن تاشۇ كۈنگىچە ئەدلىيە تىلىدە 5 كۈننىڭ قانچىلىك ۋاقىت ئىكەنلىكىنى بىلمىگەن ئىكەنمەن. مەن ئۇنىڭغا خەۋا بولىشنى ئوم يوق. لېكىن بىراۋنىڭ مېنى ئاللاش نەتىجىسىدە

مەن خالقىمنى ئالدىغانلىقىمغا خەۋا بولدۇم. بۇرھان ئەفەندىمۇ خەۋا بولغان بولسا كېرەك. ئەنە ئەھۋال شۇنىڭدىن ئىبارەتتۇر. ئەلبەتتە قاسىم جان، خان بابالەر ھەقىقەتەن جىنايەت قىلغان بولسا جىنايىتى قانچەلىك بولسا شۇنچىلىك جازا سىنى تارتماقى لازىم. مەسىلە ئۇنىڭدا ئەمەس مەن بۇ مىسالنى بۇ يەرگە كەلتۈرۈشتىكى مەقسىدىم ئەگەر ئۇلكولۇك ھۆكۈمەتنىڭ ئەڭ چوڭ مەنسەپدارلىرى سىپايىلىق بىلەن شۇ قەدەر ئەخمەق قىلسا ئايلاردىكى زالىم قانۇن ئىگەلىرى خەلقىمىزنى نەقەدەر قاتتىقلىق بىلەن ئېزىۋەتكەن دېمەكچىمەن. مەن بۇ مىسالنى بۇ يەرگە كەلتۈرۈشتىكى مەقسىدىم بىزنىڭ دائىرىم قىيىنچىلىقلىرىمىز ئەنە شۇلارغا ئوخشىغان قىيىنچىلىقلاردىن ئىبارەتتۇر دېمەكچىمەن. راست بىز «ئەدلىيە ئورگانىغا يېرلىك ضيالى كادىرلارنى جەلىپ قىلىش بىلەن بىرا بىر

...... يل تورمەدە يتب، موشو قيتمقى بتيمگە بنائەن تورمەدن چققان كشى.

3— قاسم جان غازينڭ تورمەدە يتب كچ قورون كوزى كورمەس بولوب قالغان كشى.

4— قاسمجان غازينڭ اوييدە خاتونى وايكى كيچك باليسي بار. و هكذا ...... شونڭ ئو چون البتە موندا ق كشى تونوگون تور مەدن چيقب هرگز قاتيللق قيلمايدو. و ئوروەچيدن هيچ ياقفا كەتمەسليككە كيفل بولیمز. كيردك وقتيە ١٣ چاقريب ئالسا، بز ئونى حاضر قيلەيمز. بوشو توب برسە ديگەندن كين بز ئيكى معاون رئيس بللە عدالتچيلك خواجەسى بلەن كوروشوب بو سوزلەرنى ئەيتقان ئيدوق. ئو كشى بزگە «ئوچ كوندن كين ئوچوق سود بوليدو» دب جواب بردى. بو جوابقا قنا عتلينب بزگە كەلگەن كشيلەرگە: «ئوچ كوندن كيين ئوچوق سۇد بوليدو ئەگەر جنايتى اثباتلانسا تيگشلك جزاسينى تارتيدو. ئاقلانسا بوشو توليدو» دەب جواب بەردوق. كەلگوچيلار قناعتلينب چيقب كەتدى. ئاريدن 5 - 6 كون ئوتكەندن كين جماعت ينە كيليدو. بز بورهان افندم ئيكيمز نهايتى خجل بولوب ئولارگە ئەتيلككە جـواب بريشنى وعدە قيلب قويوب ئەرتيسى «عدالة-

اجتماعی، معارف جهتلریده برابر حقوقلوق بولوشیغا کفالت بریدو دیگەن قانوننی یاخشی توشونوب توروب، ئونونگغا عمل قیلمایدیغان عنصرلار بولسا، ئولارنینگ سۆزلرینی فاش قیلیشدین عبارەت بولودو. وە خاتیمزنینگ عرض دا دینی تزلیکنی، جاهلانینگ ئوزلرینی، عادیللیکنی بیلەن تکشوروب بریشنی طلب قیلیب-خالققە یاردەملشیشدین عبارەت بولودو،

(«انقلابی شرقی توركستان» گیزیتینینگ 1946-یلی 6-ئوکتەبردیکی (64)77 سانیغا بسلغان)

عدلیه ئوزینیڭ بیتونلیگینی البته ساقلایدو»
دیگەن پرنسفنی، قبول قلغان ئیدوق. حاضر
عدلیه ئورگانلرینیڭ بیتونلەی ئوزگەرمەی
توروشینیڭ سببلری ئەنە شونگغا توخشیغان
عدلیه تلیدیکی کون حسابینیڭ ئوزاقلیغیدادور.
اگر بو بوتونلوك موشونداق ئشلاردین عبارەت
بولسا، اولکولوك حکومتکه قیین بولودو.

شونیڭ اوچون طبیعی اولکولوك حکومت
«ئاز کوندە عدلیه ئورونلریغیمو، اولکولوك
حکومتنیڭ سیاسی ئشلارنی عملگە قویوش
قوللانماسیغا» موافیق ئوزگوروش کرتیدو.
شونگغا قدەر ضیالیلریمزنیڭ بو سادەدیکی مهم
وظیفەسی سایلامغا تیاگرلیك کوروش بلەن
بللا، خلقیمزگە اولکولوك حکومت طرەفیدین
قبول قلینغان: «خلقلرنی قانون سیز توتقونغا،
قاماشقا ئیلشقا و جریمانه قویوشقا روخصت قلین
مایدو. ینه حقوقی بولمیغان ئیدارەلرگە
قانون، ترتیب بوییچه هیچ کیمنی توتقونغا،
اماقغا ئیلشقا وە سوراق قیلشقا هملە جریمانه
قویوشقا روخصت قلنمایدو. هر قانداق ئیدارەلر
نیڭ وە دینی ئورونلرنیڭ خلققه تەن جزاسی
بیریش منع قلیندو.

خانم-قزلەرنیڭ سیاسی، اقتصادی، قانونی

2 - دنيا سوقوشى باشلينب، خلقچيلصف،
انسانيت جمعيتينك الڭ اشلدى دوشمەنى بولغان
فاشيزمغا قارشى كورەش ايلپ بريواتقان، بو
تون دنيا اركنلك سويگوچى خلقلريگە فاشيزم
بلەن قولاوق يوقولودو ديگەن اميد توغولغان
ايدى. ئەنە شو اميد بلەن بتون دنيا ئازادلق
پروەرخلقى سفر - بەر بولغان ايدى.

فاشيزم، برلشكەن خلقچيل كوچنك انسا
نيت دونياسى تاريخيدا كوروليگەن مادى قوچ
چيلغى و انسانيت دونياسى تاريخيدا كوروليە
گەن قربان بريشلەر نتيجەسيدە يەر بلەن يەك
سان قلندى. انسانيت دنياسينك اشلدى دوشمە
نى بولغان فاشيزمنك هلاكتى، بتون دونيا خلقى

نى خصوصەن قوللوقدا ياتقان مستملكە اللر
نى سياسى اركينلكيدين و ئازدا، هر بختللك تور
موشدن اميدلەندورگەن ايدى. فاشيزمنك تار-
مار كەلتورلوش بلەن دنيا خلقينك اركين
حيات كوچوروشگە ودنيادا ابدى تنچلق اورنو
تولوشقا زيمين هم حاضرلانغان ايدى.

اما فاشيزم هلاكتكە اوچروشى بلەن دونيا
مظلوم اللرى اركنليك طالب قليب ميدانغا چق
قاندن كيين، دنيا ريئاكسيونلرى بونگدين
نهايتى قورقوب كەتدى. شونك بلەن دونيا ريئاكسى

12 - نویابر ملی ئازادلق انقلابیمزنك
3 - یللغینی خاطرەلەش یغینیدا

معاون رئیس احمدجان قاسیمی جنابلرینك سوزلیگەن نطقی

محترم قرینداشلار !

بو کون بزنك خلقیمزنك عصرلردین بیری بوینیغا سیلینیب کەلگەن استبداد زەنجیرلرینی اوزیمز ددب ملی ئازادلق کورەش میدانیغا چیققنیغا 3 یل تولغان کون. شو جملەدن بتون دنیا ارکین خلقلری اوستیگە قوشومچە قوللوق زەنجیرینی سالیمەن، دنیانی یالغوز ایگەدارچیلق قایمەن، دنیا خلقینی یالغوز اوزەمگە بوی سوندورمەن ددب 2 - دنیا سوقوشینی باشلیغان دونیا فاشیزیمنك تار - مار کەلتورولوب هلاکتکه اوچریغینیغا 2 یل تولوب ئاشقان بر مزگل .

و باشقیلار توغرولوق سوزلەشکە هەم اورون قالمیدی.

بو حقدە اولکەنڭ اچکی احوالینی قایتا تکرارلاشنڭ حاجیتی یوق. چونکی، یقیندا جاڭ جژ جوڭ افندینڭ خطیگە یزیلغان جواب خطیمزدە بر یللق جریان اچیدیکی اوتولمش واقعەلرنی بیان قلغان ایدوق.

اولکومزدیکی ریئاکسیئون مستبد عنصرلر اوز اختیاری بلەن میداندن کتشنی خالیمایدو. اولار علاجی بولسا، خلقچیلقنی بوغوشقا و ئنەونی تار — مار قلشقا اورونیدو. لکین اولکومزدە خلق کوچی مستحکەم بولوشقا اونی بوغوشقا عاجزلق قلب، برلەشکەن کوچنی بولوشکە حرکت قلیدو.

منا بو مستبد قالدوقلرینڭ استبداد حاکمیتینی قایتا تکلەب قوللوق سیاستینی یورگوزوشیدیکی بردین — بر قوللونیدیغان یولی و اوصولی. اولکودیکی مستبد قالدوقلری و ریئاکسیئون عنصرلر خلقچیلق کوچنی براق بوغوب تاشلاشقا کوچی یەتمیگەنلکیدین، خلقچیلق کوچنی تشکیل قلغان خلقنڭ برلەشکەن کوچنی بولوش و پارچیلاشقا اورونماقتیدو.

ئونچرلری بیرلیشب ئازات، ارکینلك، برابرلك
تلیگوچیلرگە قارشی صف تشکیل قلشقا اوروۋ؟
لدی. یوقولوشقا یوز توتقان دنیا ریئاکسیئونیر
لرینڭ بیرلەشمە کوچی نتیجەسیدە، ئایرم مملی
کتلردە خلقچیلق طرەفیدن ضربەگە اوچراب
یوقولوش ئالدیدا تورغان دنیا ریئاکسیئونیر
(عکس الحرکتچی) لرینڭ دومیاقچیلری مس
تملکەچیلك سیاستینی ساقــلاب قیلش، استبداد
حاکمیتینی تکلەش، دنیا خلقینی قـــایتا قـــول
قلش ایشینی یورگوزوش اوچون حرکەتـــکە
کەلدی.

شوجملیدن مملیکەتدیکی ریئاکسیئونیرلرحر
کەتکە کیلش بلەن اولکەمزدیکی ریئاکسیئونیر
لرنی حمایە قیلب کوچەیندوروب، خلق وکیللری
نڭ؛ خلقچیلقنی بتون اولکە بویچە قانات یای
دورمز دیگەن بیوك امیدی مستبد عنصرلرنڭ هر
طرەفلیمە توسقونلوق قلیشی نتیجەسیدە عملگە
ئاشمیدی.

شونڭ اوچون ملی ئازادلق حرکتنڭ 3 —
یللقی بولغان بوگونکی کوندە اولکەدە یـــور
گوزولگەن قورولوش ایشلری مەـــدنی معارفنڭ
وکسولوشی، خلق تورموشینڭ یاخشیلنشی، یە
یگی اوستەگلەر چیپلیب یگی یەرلرنڭ ایچلیشی

شى قويوشقا اورونغانسىرى 7 ولايت خلقىنىڭ
محبتى 3 ولايت خلقىغا ئارتماقدا. (ئالقشلار)
عكس الحركتچىلر بارلق وجودى بلەن 7
ولايت خلقىنى 3 ولايتكە قارشى قويوب باسماچى
لق يول كوزوشكە حركت قلسا، بتون اولكە خل
قى، خلق حقوقىنىڭ كفالتلىكى و تنچ خاطرجمع
ياشاش تورموش كفالتى يالغوز 3 ولايتدە ايـ
كەنلىگىنى كورمەكتە. نتيجەدە عكس الحركت
چىلر بزلرگە نسبەتەن كوليغان اوروسىغا اوز
لرى چوشمەكتە! (ئالقشلار)

قدرلىك قرينداشلار!

بو كون بز- غولجە شهر ئازاد ميدانىدا! ازكين
حيات كوچور كوچى خلق، ئوز يەرىنىڭ ازكينلىگى
ى بار، ارالدا اس بەز. ياخشى ياشايمز كورەك بزبتون
اولكە خلقىنىڭ بخت،سعادەتلىك تورموشىنىڭ كفيللىگ
ى خاطر جمع ياشاشنىڭ كفيللىگى وە تايانچى يالغوز
موشو 3 ولايتدە ايكەنلىگىنى كورسەتمەكدەيمز.
3 ولايت خلقى سياسى حقوقنى قولغا ايلب،
خاطرجمع كون كوچوروش بلەن مغرورلينب،
تنچ تورموش يارىتمايدو. بتون اولكە خلقىمز هم
ئازاد اق چيشەنچىلدە امەس. عكس الحركتچى عن
صرلرنىڭ اغوا حركتلىرىگە يول قويماسلىق اوچون
صفنى مستحكم چكتش بلەن، خلقمزنىڭ تنچ حيا

هەمەڭزلرگە معلوم، بۇتون خلقىمىز اولكە خل
قىنىڭ خلقچىلىق ئاساسىدىكى تنچلقىنى تامەين ئە
تش اوچون حركت قلىۋاتقانلارنى ئاكسىيون عن
صرلر، خلق تنچلقىنى بوزوپ سياسى كورەش
قىلىپ، عدالتكە قارشى ناحق كورەشى عملگە ئاشو
رالمىغانلىقىدىن، حربى باسقونچولوق فلشغا توتوندى.
ئالدايغا 2 قيتم باسقونچىلوق قوراللىق حركتىنى
يورگوزوپ باقدى. بوندىن ناشقرى اوز اچىمىز
دىن ئايرىم منصبكە قزىقچى، پولغا ئالدانغو
چى، اوز خلقىنىڭ منفعتىگە قارشى حركت قىلدى
غان قارا يرز عنصرلرنى سىتىپ ايلىپ، اولارنىڭ
قولى بلەن قوراللىق كوچ تشكىل قىلىپ، بۇتون
اولكە خلقىنىڭ خلقچىلق ئاساسىدىكى تنچلقىغا
كفالت بريدىغان 3 ولايتكە هجوم قلىپ، باشقا
ويلايتلرنى 3 ولايتكە قارشى قويوپ، 3 ولايت خلقى
نىڭ قانلار و عزيز جانلار بدلىگە كەلگەن حقو
قىنى يوقاتماقچى. بو حركت بوگون هيچ بر سر
امەس، هەمگە معلوم.

دوشمنلەرنىڭ بو خيالى خام خيال! عكس ال
حركتچى عنصرلر خلقنى قول قىلىش حركتى
نى قانچە جىديلەشتورگەنسېرى خلق صفى چىڭى
مافتدا! عكس الحركتچىلەر بارلىق كوچى بلەن
چىققىلىپ 7 – ولايت خلقىنى 3 ولايت خلقىغە قار

شونڭ بلەن بتون اولكە خلقينڭ قولغا گەلتورول
گەن سياسى اركنلك حقوقلربنى، برلك اتفاقينى
چيگيتب تولوق حمايە قلشقا چاقرمەن.

(گوللدوراس چاۋاك و موزيكا) ،

(«ئويغان» گيزيتينڭ 1947-ييل 20-نويابر ديكى
14 - سانيغا بسيلغان)

تی وه خاطرجمعلیگینی ساقلاش اوچون، عکس الحرکتچیلرگه اجللیک ضربه‌لر بیریش ضرور. بزلر گه ینه ایلگرکیدین هم مستحکم به‌لنی باغلاپ عکس الحرکتچیلرگه قارشی کوره‌ش قلش کیره‌ک.

بز ارکین حیات کوچوره کلیمز. بز آرکنای کیمزنک 3- یللیغینی بایرام قلماقدیمز. ارکنای اوچون کوره‌ش باشلیغان بوکونیمزنی بتون اولکه خلقی بله‌ن برلکته خاطرجمع تنچ حیات باشلاغان، خلقچیلیق اولکه بوینچه جاری قلنغان کونده موندین هم طنطنه‌لیک اوتکوزولوشنی امید قلیمز.

(گوللدوراس آلقشلار)

شونک اوچون ارکین حیات کوچورگوچی خلقنی بوگونکی ارکین میداندا اوتکوزیلگن بایرام بله‌ن تبریکله‌ب موندین کین هیچ چارچیمای به‌لنی محکم باغلاپ، کیچه- کوندوزله‌ب بتون اولکه‌نک تنچلیقینی ساقلیماق، خلقچیلق سیاستنی حمایه قلماق اوچون، خلقیمزنک خاطرجمع تورموش کوچوروش‌ی وه اولکه اقتصادینی مستحکمله‌ب خلق تورموشینی یاخشیلاش اوچون وه اولکه خلقینک عمومی مدنیتینی یوقوری کوتوروب، ینکی زمان علمینی ایگلله‌ب، اولکه نک عمومی ترقیاتیغا قاراپ یوکسولوش و پارلاق استقبالی اوچون محنت قلشنی امید قلیمن.

چون الله ئالديدا توبه قيلب ئەمەلى صداقتلك
بلەن خدمت قلورلار دەپ ئوميد قلغان ئيدوق.
حقيقتدە بولارنڭ عكسەرينى بوروندقى قلمش
لەرى ئوچون پوشايمان قيلب، الله ئالديدا تو
بە قيلب، بزنڭ ئالديمزغا كيلب، ئالغان عمري
نى خلق ئوچون صداقتلك بلەن خدمت قيلشقا
بيغشليغانلرى توغرولوق وعدەلەر بيرب، عمللە
ئسبات قلداق ئوچون خدمت قلماقديلەر. ليكن
ئولارنڭ ئاريسيدا منافقلار بولماى قالمدى.بو
لار حاضر مستبد عنصرلەرنڭ دوتارلريغا ئو
سول اوينوماقدا.

جنابى حقنڭ «ومن الناس من يقول امنا بالله
وباليوم الاخر وما هم بمؤمنين يخادعون الله والذين
امنوا وما يخدعون الا انفسهم وما يشعرون في قلوبهم
مرض فزادهم الله مرضا ولهم عذاب اليم بما كانوا
يكذبون واذا قيل لهم لاتفسدوا في الارض قالوا انما
نحن مصلحون . الا انهم هم المفسدون ولكن لايشعرون
واذا قيل لهم امنوا كما امن الناس قالوا انؤمن كما
امن السفهاء الا انهم هم السفهاء ولكن لايعلمون وا
ذا لقوا الذين ئامنوا قالوا امنا واذا خلوا الى شياطين
هم قالوا انا معكم انما نحن مستهزئون.» ديگەنيدەك
مستبد كوچ ئولارغا 5-6 ميليوننى بيرب قويوپ
قوليغا خنجر بەرسە ئولار اوز ئاناسىنى سويوش

تۆزەلمەس اخلاقلارنى نیمە قلماق لازم

(اولكولوك حكومت معاون رەئیسی
احمدجان قاسمینك مخصوص مقالیسی)

استبداد ظالم حاكمیتینك دەوریدە خلق
نڭ ئەشەددی دوشمنی بولغانلار ئاساسەن جك
ووچو خلەتچیلری ئیدی. طبیعی ئولاردن خلقی
مز هەدیدن تاشقری نفرەتلەنگەنلكلری ئوچون،
ئولارغا نهایتی دەریجەدە ئوچ ئیدی. ئولكومز
دە ئستبداد ظالم حاكمیتی كوتورولوب، دست
پیك قارا سیاست پوتونلەی یوقوتولوب، خلقچی
لق سیاست تورموشدا عملگە ئاشورولداق بو
لوب، بر پتمگە كەلگەندن كین، «فتلقی ادم
منربە كلمت فتاب علیە انەهواتوب الرحیم» (ئا
دم رەبمگە یالوروب توبە قلدی. اللە تعالی ئو
نڭ توبەسینی قبول قلدی. اللە توبە قلغانلار
گە ئاساپینب، رحیم نەیلیگوچیدور)
ئولار اوتموشدیكی ئشلری ئو

3 - ھەمتسز زەك وجانسز راق رەھبرلەرنى ئاكسزلارنى سپتب ايلب، طرفدار تشكيل قيلب ئارا بوزوش حركتينى قيلش، بو پەس طبيعت للك اوزينك قپرتى ئاناسينى ئاوارە قيلب يور گونچە شو سوئاللارنى ماڭا بەرسە، مەن موشو يەرنك اوزيديلا تولوق جواب بيرەر ئيدم.

برنچى سوئالغا جواب:

چوچەك ولايتى قازاق، ئويغور، مانغول، تاتار، اوزبەك ئەللريدن مركب ولايت بولغانلقدن ئو، ولايت ادارە باشلقلرى وە حاكملرى شو خلقلەردن سايلانغان ئيدى. ئولارنك ئسملرى توبەندىكيچە :

چوچەك واليسى: باشباى - قازاق

معاونلرى: قاسم ئاخون- ئويغور، عالمجان- ئوزبەك

معارف ادارە باشلقى: مقصودخان - قازاق، معاوينى محمودجان - ئوزبەك.

ساقچى، ادارە باشليغى: عبدالعزيز - ئويغور، معاوينى : احمدغلى-قازاق.

گزيت ادارە باشليغى: دوبەك-قازاق، معاوينى: ز. عبدالقادير- ئويغور.

عدليە محكمە باشليغى: دوسەمبى-قازاق، پولك كاماندىرى: عبداللەخان-ئويغور، برنجى ك-ا

بلنمو يانمايدو. بز بتمگه امضا قلغانلقن كيين،
خلقنى همىشه خاطرجمعيلككه دعوت قيلب تور
ساق، بو منافقلار خوجالرينك تاپشوروقلريني
بجرمەك نيتيده خلق ئاريسيغا اختلاف سالماق
ئوچون فتنه تارقتيب، اغوا تشكيل قيلب يور
گەنلريمو، يوق ئەمەس ئىكەن. مثال كەلتوروب
ئوتەي؛ بونلدن بر ئككى ئاي بورون منك
ئالديمغا كريب: «مەن جڭووچوده بورون خز
مت قيلاتتم، بورون قارا سياست يورگوزولوب
تورغاندا خزمت قلماسقا علاج يوق ئىدى. مەن
خلققه قارشى خزمت قلدم. ئەمدى مەنى يىڭى
حكومت پالانچى جايغا ساقچى اداره باشلقيغا
بەلگولەپدو. مەن اوتموش ئشلرم ئوچون تو
بە قلدم. ئەمدى خلقم ئوچون خزمت قلىمەن»
دەب ماڭا وعده بيرب چقب كەتكەن ئىدى.
يقيندا چوچەككە بارسام، شو منافق اوز
ئاناسينى بر كشى بلەن 4-3 تاغار چاى، وه بر
ئاز پول بلەن چوچەككە يولغا سالبتو. ئولار
غا تاپشورغان تاپشوروقلرى:

1 - چوچەك ولايتيديكى اداره باشلقلرى
وه حاكملرى ئسملرى وه ملتى نيمه؟

2 - چوچەك ولايتيده قانچەلك عسكرلەر بار،
وه ئولارنڭ قوراللرى قانداق؟ قايەرلەرده تو
رودو؟

چوچەكنىڭ اوزىلە توروودو . بر پيادە پولك شيخودا ينە بر ئاتلق پولك ساوەن - قووقدا تورودو .

3 — سوالغا جواب :

همتسز وجدانسز ، ئاكسيز سيتلليەسان رەهبرلردين اوياقدا كاساتچيلىغراق . چونكى: اوياقدا اونوڭغا اوخشاش پەس طبيعتلك منافيق تيپلمايدو . اوياقدىيكيلرنڭ اقتصادى احوالىغا كەلسەك، بر باشباينڭ اوزى بونڭغا اوخشاش منافقلارنڭ 5 - 6 سىنى سيتب ايلشقا امكانيتى بار .

اگر اونوڭغا و اونوڭغا اوخشاش فاسكينەلرگە كيرەك بولسا ، 3 ولايتنڭ ادارلريگە علاقە يازسا ، تولوق جواب ئەوەتيب بيريدو . بو معلوماتلار ئاللا قاچان پوتون اولكولوك ادارەلرگە معلومدور. 3 ولايت اچيدە يوشوردىغان هيچ برنرسە يوقدور . عمومى ملى حربى قسملارنڭ سانى 12 مڭدين عبارەتدور . ئالتە شهر طرفيدين كەلمەكدە بولغان خبرلرگە قاريغاندا، ينە شونوڭغا اوخشاش جالاسا جويلرنڭ بى غەرەزلرى اوزينڭ بوروندقى سوريدين قالمايديغان، ينە خلقلرنڭ بوينيغا مينب ئالغوسى بار ليكنى كورونودو . حاضر بوروندقى سياستنى

مانديرى: بالقاش-قازاق، حاكم عمرئاخون- ئويغور، معاوينى ئلپاس -قازاق.

يەر-سو ادارە مديرى: لاكپف - روس، معاوينى: عادل بك.قازاق.

صحيە باشلىغى: محمد يوسف-ئوزبەك، معاوينى: عبدالحى تاتار.

مالية باشلىغى: واقاس--تاتار. معاوينى خضر - قازاق.

دوربولجين حاكيمى: نورصفا -قازاق، برنچى معاوينى: كوكورش-مونغول، ئكنچى معاوينى: عمر ئاخون ئويغور.

چاغانتوغاى حاكيمى : انوەر - قازاق، معاوينى سى خان - قازاق.

قوبق حاكيمى: گونچين - لاما - مونغول، معاوينى عبدالاحدخان - اويغور.

شيخو حاكيمى : نصرالدين - اويغور، برنچى معاوينى : معاوية - قازاق، ايكنچى معاوينى مونغول.

ساوەن حاكيمى : قالى بك. قازاق، معاوينى: شهاب الدين قارى - اويغور.

2 — سوالغا جواب:

چوچەك ولايتيدە 3 پولك عسكر تورودو. 2 پيپادە و بر ئاتلق پولك. بر پيپادە پولك

كۈن شۇ رەختلەردىن «تېكىلگەن» «كېيىملى» «كېتىپ»
كوچىغا چىقىپتۇ. كوچىدا كۈنلۈك ئاستىدا ئەس
كەرلىرى ئالدىدا قېپ يالاڭغاچ كېتىپ بارغان قىرال
نى كۆرگەن خەلق تەئەججۈبلىنىپ بورۇن ئاستا ـ ئاس
تا: «قىرال يالاڭغاچ كوچاغا چىقىپتۇر!» دەپ
كېيىن، «يالاڭغاچ قىرال!» «يالاڭغاچ قىرال!»
دەپ ۋاقىراشقا باشلاپتۇ قىرال ئۆزىنىڭ ئالدانغان
لىقىنى ۋە ھەقىقەت يالاڭغاچ كېتىپ بارغانلىقىنى بىل-
گەن بولسىمۇ شۇنى ئىقرار قىلىشقا ئېزا تارتىپ
كېتىۋېرىپتۇ. شۇنىڭغا ئوخشاش مۇستەبىتلەر ئۆز
لىرىنىڭ يالاڭغاچلىقىنى ئىقرار قىلىشقا ئۇنۇمايدۇرلەر
مۇستەبىد كۈچ نەمە قىلىشنى بىلمەي بىز يېڭى خەلقلەر
نى يېڭى ئۆلكىلىك ھۆكۈمىتىنى ھىمايە قىلماققا
دەۋەت قىلساق ئۇلار خەلقنى غەزەپلەندۈرىدۇ.

شۇنىڭ نەتىجىسىدە چۆچەكتىن ئۆتكەن مىڭدىن
ئارتۇق كىشىنىڭ ئىچىدىن خەلق ئون نەچچە سابىق
جاڭ ساجوي خىزمەتچىلىرىگە ھۇجۇم قىلىپتۇ. ئۇلار
نىڭ ئىچىدە ئۇيغۇر، رۇس، خەنسۇ، ۋە باشقا ھەر
مىللەتتىن بار ئىكەن.

مانا بۇ ھادىسەمۇ، خەلقنىڭ جاڭ ۋو چۇ خىزمەت
چىلىرىدىن نە قەدەر نەفرەتلىنىپ، غەزەپلەنگەنلىكلەر
ىنى ئىپادىلەيدۇ. سابىق جاللاتلار ھازىرقى ئۆز
گورۇھىنى ياخشى تونۇپ خەلقنىڭ غەزىپىنى

ساقلاپ قېلىشتا قطعى بول تويپاسلىقىنى ئۇلار توشو
نوپ يەتمىگەن بولسا كېرەك. ياكى توشونگەن بول
سىمو، ئۆز لىرىنى ئاخماقلارىگە ئېغىرار قلىشقا
خواهلماسقا كېرەك. ئانديرسمن ديگەن ياز غوچـــى
نڭ بر كارول توغرولوق يازغان حيكايسـى بار:
بر كونى ئېكى ئالدامچى كارولغا كيلپ، بزئالتون
وە يفەكلدين رەخت توقويمز، ئو رەختنى يالغوز عقل
لق كشيلر كورە لەيدور. عقلسز گە كورونمەيدو
دەپتو. كارول ئالدامچلرگە ئو رەختنى توقوشنى
بويروپتو. كوپلىگەن ئالتون وە يفەكلرنى ئيريپ
تو. ئالدامچىلر، يالغاندين توقواتقان كشـــى
بولوپ اولتورويدورلر. قرال اوزينىڭ بر عملـ ـــ
دارينى قاندااق توقولواتقانلىقىنى بريپ كوروپ
كلشكە بويرويدور. عملدار دوكانغا كيريـــپ
هيچ نرسە كورەلمەسدين، ليكن كورمەى قالسا
عقلسزلر قاتاريدا بولوپ قلشدن قورقوپ، قرال
غا كورگەن ليگينى بيان قليپدو. قرال ـ نى
همە عملدارلرى عقلسز حساپيدا بولوشدين قور
قوپ، يوق رەختنى هممسى اوخشاش ماختايدورلر.
قرال اوز يمو رەختنى كورمەسدينلا بو رەختنىڭ عقل
سزگە كورونمەيديغان خصوصيتينى ئيسيلدە تۇتوپ،
اوزى كورمىگەن بولسيمو، رەختنى ماختاپ يرم

انگەندیكى ساباقلارنى، حسابقا ئېلىپ كامچىلىقلارنى تۈزۈ تەيلى !

(48نچى يل 18نچى غېنوار كونى چوچەكدە خلق كلوبيدا اونكوزولگەن طنطنەلك قارشى ئېلش يغينيدا سوزليگەن نطقى)

بيتەملەن كينكى ئولكە ادوالى توغرولوق بر ئيكى ئيغز سوز.

محترم قرينداشلار! ئاخرقى 3—4-يللق دونيا احواليغا نظر سالغيلدك بولساق بتون دونيا دولتلەر ئارا ئورغون اوز گوروشلەر ئوتلدى. ئەركينلك سويگوچى دونيا خلقى گيتلير گرمانيەسى ياپون جهانگرليكى اوستيلەن غلبە قازينب انسانيت جمعيت دونياسينى فاشيزم طرفيلەن قول قيلنيشى دهشتلك خوفيلەن قوتولدوردى.

2نچى دونيا اوروشى بتون دونيا خلقينى ئازادلق اوچون تولقونلوق حركتكە كەلتوردى. بتون دونيا مملكتلريدە خصوصەن شرق مملكتلريدە عكس الحركت كوچيگە، تجاووزچيلققا، زور

قوزغايدىغان ئىشلىرىدىن ساقلانماغىنى لازىم بولودو.

خلقيمزنڭ ياخشى توشەنمەگى كيرەككى ئالدىد مزديكى سايلام نتيجيسيده خلقيمز بيزنده كورسوتولگەن ھوقوقلارغا تولوق ئىگە بولمقى لازم. وه ئوزينىڭ خزماتليدان كىشىلىرىدىن مامورلار سايلاب ئالماقلىرى كيرەك. ئايرم ظالملر توسيدين عريضه بيريشنى ئەمەس بلكى ئولاردين قورقما بسلىن ئولارنىڭ يوزيدىكى نقابلارىنى ئىچىب تاشلاب، سرلىرىنى فاش قىلىب، عمليدين قالدورماقلىرى لازم بولودو. شونىڭ اوچون خلقيمز هوشيار بولوب، تيشى بزمگه توشونمەي جلادلىق پالتيسىنى قوينيدا ساقلاب يۈرگەن بوزوقلرنىڭ سرلىرىنى فاش قىلىب، ئولارنى خلقچىلىقنىڭ تومور سوپورگيسى بلەن سوپوروب، ئوتموشنىڭ ئەخلەت ساندوقىغا تاشلىماقى لازم بولودو.

1947-يىل 23-ئىيون

عەمەلدارلەر اوزلرینڭ حاكمیتلرینی ساقلاش اوچون خلقلەرنی سیقش وتالاش فتنە تـارقیتش و اخـوا اشلرینی قوزغـالونوش یول ـلری بلـەن اولكە خلقلری اوتتورسیدا مللی زیدیەتچیلك ئوتینی یاقار ئیدی. دەقان، چارواچی، ھنرمند، سوداگرلەرگە كوتورەلمەسلك دەرجیدە ایغر سـ- لقلار سیلینار ئیدی.

اولكەدیكی یەر ئاستی بایلغی صناعت ترقیا- تی ئوچون ھیچ فائیدەلینلمیدی. اشلەپ چقرش سودا ئشلرینڭ توخـتاب قلیشی نتیجەسیدە كوپ چولوك خلق عاممەسینڭ تورموش كوچوروش شرائطی گادایلیشپ ئاچ-یالاڭغاچ - یالاڭغیداق احوالدا چوشوب قلشی بلەن كوندولوك استع- مال ئیشلریدن محروم بولدی.

خەنسو عەمەلدارلرینڭ كوپچولیگی اوزكەدی- كی یرلك خلقنڭ مال، عرف-عادەتلرینی، دینـ- لرینی-وە دینی معتبر زاتلرینی حقارەت قلدی. اوزیگرلەرگە معلوم یەرلك خلقلەرنڭ اوز ئانا تیلیدا ئوقولیدیغان مكتبلەرنڭ اوزی شونچە ئاز تورغلوق ئولار یانیمو قسقارتلدی. قالغان باشلانغوچ مكتبلریدە ئاسسیمیلاتسیە قیلش مقص- دیدە كوپچولوك دەرسكە خەنسو تیلی كیرگو- زولوب كچك باللریمز یاكی خەنسو تیلینی او- گونەلمەی، یاكی اوز ئانا تیلینی اوگونەلمەی

روقتا، ظلومغا قارشى سياسى ئەركينلك حقوقلار
اوچۈن وخلق عاممەسينك تورموشينى ياخشيلاش
ئوچۈن خلقچيلق حركت كوچ سازاب ئوسدى
و كيڭگەيدى. گيتلير گرمانيەسى وە ياپون جهاز
گرليگى ايپسب قالغان مملكتلەر. ئازاد قيلندى.
شو جملەدن جونگگودن-اوزق كوچلوك اتفاقچيلرينك
يارديچسى ياپون باسقونچىلرى هايديلب چقريلدى.
خطاى جمهوريتيدە دقيقى خلقچيلق سياستينى
تورموشقا ئاشوروب بتون مملكت خلقلريناڭ ئەر
كينلك حقوقلاردن فائيدەلينشيغا و هرملتنڭ ملى
مدنيتلرينى ترقى قيلدوروشقا تولوق امكانيت تو
غولغان ايدى.

بزنڭ اولكەمزدە سابق خطاى حكمرانلرينڭ
يورگوزگەن مستبد سياستلرى اولكە خلقينڭ تور
موش احواليني طاقت قيلب بولماسلق دەرجەگە
ئيلب بەلگەن ئدى.

مەن سزلەرگە تصويرلەب ئولتورميسام ەو
اوزلريڭزگە معلوم شونداقليەو اوتكەنكى اولكە
احواليني بر قور كوزدن كوچوروب حاضر قى
احوال بلەن سيلشتوروب باقايلى: بزناڭ اولكەمزدە ير
لاي خلق ئادم اورنىدا حسابلانماسلق درجگە يەت
كەن ايدى. خلق ايشى اوچون قايغورغوچى ير لك
خلقلەرنڭ معتبر زاتلرى حقارتلينەر و قاراڭغو
زندانلەرگە تاشلينار ايدى. اولكەديكى مستبد

ئاساسى ھەجىنىڭ ئىمزالانغانلىقىغا 2 يىل تولۇپ ئاشىدى. ئۇنىڭ قوشۇمچەلىرىنىڭ ئىمزالىنىپ ئولكە مەزدە تىنچلىق ئورۇنلاشقانلىقىغا بىر يېرىم يىلدىن ئاشىدى. مۇشۇ مۇددەت ئىچىدە ئولكە ئەھۋالىدا ئاز ئۆزگىرىش كىرگۈزۈلدىمۇ؟! بىر - بىر يېرىم يىل ئاز ۋاقىتمۇ؟ ئەگەر بىزنىڭ ئولكىمىزگە ئىلگىرى سېلىنغان مەكتەپلەر يوللار ۋە باشقا ئىسلاھات تەمىرات ئىشلىرىنىڭ ھەممىسى دېيەرلىك 2-3 يىل ئىچىدە موجۇد بولغانلىقىنى ئېتىبارغا ئالساق، بىر يېرىم يىل ئىچىدە ھېچ قانداق قۇرۇلۇش ئىشلىرىنى ئۆتكۈزۈشكە ئولكە ئىقتىسادىنى مۇستەھكەملەپ خەلق تۇرمۇشىنى ياخ- شىلاشلارغا كىرىشىشكە مۇمكىن ئەمەسمىدى؟!

مەسىلە - بىر يېرىم يىلنىڭ ئازلىقىدا ياكى مۇمكىن ئەمەسلىكىدە ئەمەس. ۋە بەلكى مەسىلە چىن كۆڭۈل صاداقەتلىك بىلەن ئولكىنىڭ يۈكسىلىشىنى خالىشىدا، مەسىلە - دۈشمەنى ۋاقىتلىق چارە دەپ بىلمەي ئۇنىڭغا سەمىمىيەتلىك بىلەن ئەمەل قىلىشتا؛ مەسىلە - ئولكە خەلقىنىڭ خاتىرجەملىكىنى ۋە ئۇنىڭ مەدەنىيىتىنىڭ يۈكسىلىشىنى چىن كۆڭۈل بىلەن خالاش ۋە خالىماسلىقتا، مەسىلە - چىن كۆڭۈل بىلەن ئولكە تىنچلىقىنى ساقلاشنى خالاپ تىنچلىقنى بۇزۇشقا ئۇرۇنغانلارغا ئەمەلى چارە كۆرۈشتە، مۇستەبىد عن- صۇرلار سۇيقەستىدىن ساقلىنىشنى تىنچلىقنى ساقلاپ

تورت بەش يللاب اوقوب مكتبلەردن ساوادسز
چيقشقا باشليدى. حتا كيينكى يللەردە اورتامك
تبلەردە خطاى دولت يرينڭ خريطەسيدن باشقا
خريطە توتوشقا قطعى منعى قلنغانلقى وە بالي
لارغا خطاى دولت جغرافيەسيدن باشقا جغرافيە ئو
قوتوشقا قطعى روخصت قلنميغانلقى نتيجەسيدە
اورتا مكتبدە ئوقوغان باليلاريمز دونيا جغرا
فيەسى وە دونيا احوالى بلەن بوتونلەى تونوش
لقى بولماسدن، جغرافيە ئوقوشنڭ نيمە فائي
دەسى بار. باريدىغان يريمزگە هارواكەش او
زى ئيلب باريديغو؟! ديگەن ئەحوالغا كيلب قال
دى. بوندا ئەحواللار خلقنى چداب بولماسلق
حالغا ئيلب باردى. بزمو باشقا دونيا خلقيغە
اوخشاشلا ئەركين حيات كوچوروشكە اوز مللى
مدنيتيمزنى ترققى ئەتكوزوشكە بخت-سعادەتلك
تورموش كوچوروشكە خلقيمز-بزگە موشو مقصدگە
يتشكە امكانيت بار دەب طلب قلدوق؛ كورەش
ميداننغا چقدوق. (ئالقشلار) اولكەمزديكى اس
تبداد ظالم حاكميەتى بلەن بولغان ئەجەللك چاي
ش خلقيمزنڭ حياتينى ساقلايدىغان خلقيمزنى
باشقيلار قاتاريدا ئادەم دەب حسابلاشقا مجبور
قليديغان خلقيمزنڭ خلقچيلق ئەركينلك حقوق
لرينى محافظت قليديغان حجت ئمزالنشى بلەن
يەكونلەشدى. (ئالقشلار)

«خلق خاطرجمعلیکی وە تنجلقی کم طرفید
دن بوزولوب کیلواتیدو»؟ دیگەن سوئالغا جواب
تاپماق ئۈچون موشو اوتکەنکی بر ئیکی یللقی
تاریخیمز وە بو گونگی گونلیکی نەدز الغا بر
نظر سالمای بولمایدو. ئالتای ولایتیدە تنچسز
لق پەیدا بولغانیغا خیلی یللار اوتکەندن کیین،
ئیلی، تارباغاتای خلقی قوزغالدی. ئیلی، تارب
غاتای خلقی قوزغولوب بو ئکەکی ولایتدە
ئیلگرکی چیریك حاکمیتنی ئاغدوروب تاشلاب
اورنیغا خلقچیلق ئاساسیدا ماءموریەت لر تش
کیل قلنغاندن کیین ئالتای ویلایت خلقیمو ئک
کی ویلایتکە اوخشاش یرلیك ماءموریەتلەر
تشکیل قلیب تنچلانغان ایدی.

کوب یللردین بری اوروش ویرانچلیقیغا دو
چار بولغان ئالتای ولایت خلقیمو دهقانچیلق
و چارواچیلق اشلرینی ینا ترتیبکە سلیشقا
کیریشکەن ایدی. ئالتای ولایتدە یالغوزلا عثـ
مان چیرەسیدیکی بر تور گوم باندیسی بەلەن
اوزینی «خان» پادیشا دەب حسابلاب بولاش
چیلق اشلرینی داوام قلدوردی.

ساوادسز، ئاکسز عثمانی تربیەلەش مه
صدیدە ئالتای خلقی عثمانغا چولك کەنچلیك
قلیب ئالتای والیسی قلیب اونکغا یاردەمگە و

قىلىشىنى سوزدە «سەمىمىيەت» بىلەن «ئۈمىد» قىلىسىلا-
بىزنىڭ تىنچلىقنى ساقلاش ئۈچۈن بىر يېرىم يىلدىن
بىرى قىلىۋاتقان ھەرىكەتلىرىمىز ئەمەلدىكى سەمىمىيە-
تنىڭ دەلىلىدۇر.

ئۈرۈمچى خوفى بىۋاسىتە بىزنىڭ تۇرىدىغان
يېرىمىزدە بولىدىغانلىقىنى، وە ئۈرۈش مۇشۇ يەر
دىكى بىزنىڭ ئولتۇراقلىق خەلقىنىڭ ئوچاغلىرىمىزنى
ۋەيرانچىلىققا ئېلىپ بارىدىغان بولغانلىقىنى بىلگەن
ئۈچۈن بىز ھەر كىملەرنىمۇ تولىراق تىنچلىقنىڭ ساقلىنى-
شى ئۈچۈن جان دايىمىز بىلەن تىرىشتۇق. وەتىرىش
ماقدىيمىز. بىز ئەكسىچە ھەر كەتچىلارنىڭ سايلام باشلان-
غاندىن بېرى خەلقىمىزگە قارشى قارىتا قىلىۋاتقان وەھشىي-
لىك تېررورلۇق ھەرىكەتلىرىگە كوز يۇمۇپ ئوزىمىز
گە بولسا، بۇ يىلقى فېۋرال ئايىدىن باشلاپ قىلىن-
غان قوپاللىق دۈشمەنلىك مۇئامىلە، ئاغۋاگەر سۈيىقەست-
چىلىك، تېررورلۇق ھەرىكەت ئادەم بالىسى چىدى-
غۇسىز ھاقارەتلەرگە قارىماي سەبر قىلىپ، ئىنچە قېتىم
بوزۇلغان تىنچلىقنى ساقلاپ قالدۇق. (قاتتىق
ئالقىشلار)

ھېلىمۇ بىز خەلقىمىزنىڭ خارلىنىشى، زارلىنىشى
مىسلىسىز ئېزىلىشى، ھاقارەتلىنىشى، ئىستىھزا ئېتىلىشى،
جەبرلىنىشى، رېزالەتلىنىشى، ئولتۇرۇلىشى، قامىلىشى
قا چىداش بېرىپ سەبر قىلىپ تىنچلىقنى ساقلاپ
قېلىشقا بىز كوپرەك تىرىشماقدىيمىز. (ئالقىشلار)

توزوپ بەردوق. تينچليق بيتيم مضمونى بلەن تو
نوشقاندن كيين ياركند و قەشقەر ويلايتلريدە
قوزغالغان خلقلرمو بيتيمگە قوشولوپ، اوز اختيار
لرى بلەن قوزغولاڭنى توختوتوپ قورال تاشلي
دى. ليكن عكسل دركتچلار جنوبدا اختيارەن
قورال تاشليغان بو قوزغولاڭچيلارنىڭ رهبرلري
نى (عبد قارى، حسن حاجى، تورسون ئاخون،
توختى افندى. هاشيم خويجاڭ و باشقيلارنى)
درحال توتقونغا ئالدى. تا شو كونگچە اولار
نىڭ دبريگى يوق. مانا بو بيتيمگە فقط رعايە
قلميغانلق و خلقنى انديشەگە سالىپ خاطرجمعى
لكنى بوزغانلىق ئەمەسمو؟ (بو توغـرولوق
اوز وقتيدا يزيلغان ئيدى). مركزنىڭ وكيلى
جاڭ بو جاڭ جنابلرى بز بلەن اوتكوزگەن سوه
بەتلرينىڭ تولوسيدا و كينكى يازغان خطلريدە:
مركزنىڭ بەلگولىگەن « تينچلق، برلك، خلقچيليق
اتفاقلق » ديـگەن سياستينـى يـوكسەلـ
دوروپ شىڭ جـاڭـديـكـى هـر مـلـت
قرينداشلار ئوچون ئوزون يللاردين بـويانقى
سياسى ئيزيلشنى يوقوتوشدين عبارەت دەيدو.
بزەو، موشو بر يرم يلدين بيرى ئوتكەن واقيعە
لرنى ئەسلەپ، بوسوزلرنىڭ صحتى ئەيتيليديغان
لقيغا شبهە كلپنديغان بولوپ قالدوق. بيتيمگە ادزا

اونی تربیه‌له‌شکه علم لیك ئاشکلق شمالی اولکه‌میز
ده کوپ یللر اشله‌ب تجربه ئالغان ئالتای خلقی
نڭ سویوملوك رهبرلریدن یارده‌مچیله‌ر بردی.

(ئالقشلار)

ئالتای بتونله‌ی تنچلاندی. شو كونلری بز
جاڭ ویه‌نجاڭنڭ رادیئو ئارقیلق «بز چیگرا اول
كه خلقلرینڭ مختاریه‌تینی بریمز» دیگه‌ن سوزینی
ئاڭلاپ قورالق قوزغالغان خلقلرنڭ مركز عس
كرلری بله‌ن بولغان توقونوشلرینی توختاتدوق.
اما شو كونلرده تنچلقنی كوتوب احتیاتسز یات
قان ئاقسو خلقلریگه عسكرلر هجوم قلیب، نچه
یوز ئاده‌منی جادوغا بیسب اولتوردی. بونڭ
بله‌ن عكس الحركتچیلر انسانیتچیلكنڭ عادی قا
ئیده‌لرینی بوزوب بتون اولكه خلقینڭ قهری-
غضبینی یانیمو كوچلوگره‌ك قوزغیغان ئیدی.
لیكن بتون اولكه خلقی بز اورومچی شهری
ده تنچلق سوهبتنی باشلغینیمزنی ئاڭلاپ بزنڭ
سوهبتیمزنڭ نتیجه‌سینی تنچلق بله‌ن كوتدی.

تنچلق بتیمو، امضالاندی؛ تنچلق بتیم امضا
لینش بله‌ن بز بتیمنڭ 11 ماددسیغا، تولوق رعا
یه قلیب بزگه اسیر چوشکه‌ن گنرالارنی (گو
سیملیڭ، گو سیجاڭ، تاو سیجاڭلار بله‌ن) مڭ
لیغان اسیرگه چوشکه‌ن سالدات ئه‌فیتسرلرینی قاید

قلشنى سرتيدا كرب كزلوزى بتون خلقنى قا
ريتب توب ئوچوق ئادەم ئولتوروش، ئشليريگە
كرشلدى. مسيلەن: كوموشلە2باليڭنك ئيتب ئولتـ-
رولوشى، ئاباد ئاچەسيلە بر ئادمنك ئولتـــور
لوشى تورپاندا سهرادين شهرگە كيلە يتب هريب
شهرتيپيغاي لەنگەن ئادەمگە ملتيق ئەيزەسينك تقه
ليشيدين بيكاردن بكار، تورپاندا2ئادەم ئولتوروش-وب
قالىسانونى ساقچيغاتەك- شوروشكەبەرمەى، دولەت
عسكرلرينك ئيتشى، قاراشهر ويلايتدىكى وا
قيعەلار، داوانچيلكدە عيسپر، توت ئيشەكچينى
ئيتيشى نەنسەنگە كيتب بارغان قازاق عائليەنك
ئيتلشى وەكازالار هملە تەزبو، ليوبو، سيبو-
ئاتلىق حربى ئورونلارنى ئونلاب- يگ-ردەلەب
ضيالپلارنى هيچ قانداق ئاساسسيز توتوب قاماق
ئوروشلرى وباشقيلار. بونوك سيرتيدا خلق مجليس
نى ئوقغا توتوش ئشلرى ملەنى ئافارتيـش
ئويوشپلارينى وەيران-قليشلري وە باشقيلار توغ
رولوق ئەيتب ئولتورميسامو هممه لريڭز بلسز
لەر بولارغا سوهبت يور گوز واتقان واقتيدىكى
بر موزچە مسئلەلر ئوستيدين قلنغان وعدلرنى
برسيمو، ئوروندالميغانليغينى قوشسيكزلەرئەيتلە
غان سوزلرنك قانچەرەك صەمىمت بلەن ئەيتلغان
قيغا باها بيرەلەيسزلەر.

قىلغان ۋاقتىدا« شىڭ جاڭدا سىياسى ساقچىلار يو
قوتولىدو» دېيىلـــگەن ئىدى، عەملدە موشو سوز
نىڭ ئەينى عكسى بولوب چىقدى. بىزنىڭ ئولكــە
مىزدە هېچ قاچان موشو بىر يىرم يىللىكىدەك مخفى
سىياسى ساقچىلار كوچلەنگەن وە فعاللاشغان ئە
مەس موشو بىر يىرىم يىللىكىدەك تەنبو، سىبو لر
فوق العادە حقوقلارغا ئىگە بولغان ئەمەس. ە-و
شو بىر يىرىم يىللىكىدەك شەنجاڭلر ئوستىدىن لەن
جاڭلەر و فەيجاڭلەر نظارەت و زورلوق قىلغان
ئەمەس . بتمگە امزا قىلغان— واقتىدا« ئولكـــو
دىكى عسكر لر ئەڭ ئاز مقدارغا قىلەر قىسقار
تلىدو»، دېيىلگەن ئىدى بتم امزا لانغان كوندىن
باشلاب، بىزنىڭ ئولكوگە عسكر كوپلەپ كىرىش
كە باشلىدى. حتى ياپون جهانگىرلىكى نىڭ خدمت
ىدە بولغان خطاى خلقىنىڭمو، مركزى حكومتنىڭ
مو، دوشمىنى بولغان- مانجو گوننىڭ عسكرلىرى
پەيدا بولوب قالدى. بوروندىن اقتصادى احوال
اغىر بولوب تورغان ئولكونىڭ ئەحوالى، نهايتى
كـــوب دەرىجىدە بولغان عسكر لرنى ئوتورەلمە
سدىن يەنىمو ناچار لاشدى .

اقتصادى ناچار خلقلرنى عسكر لرنىڭ زورلوق
لىرى وە تالاشلرى نتيجەسىدە جايلاردا خاطر جمع
سزلىكلەر پەيدا بولدى. كېچىلرى بولاڭچىلــق

هەمە کېزلەر تونوشتوگز لەر. خطگە ئوز واقتیدا
جواب بېربلەن ئېلدی شونداقتېمو خطنك ئادم
عقلېنی هېران قالدورارلق جایلری ئوستېدە نها
یتی قسقېچە توختاب ئوتوشکە روخست قلېشگـ‍ـز
لرنی ئوتونومەن. (گولدوروس ئالقشلار) جاك
بو جاك افندینی بزگە یازغان خطېنك برجایېنی
ئوقوب بزنهایتی تعجبلەندوق: «غولجە طرف اعضا
لری ئورومچیگە کېلیب قورقوتوش ئوسوللاری
نی قوللاندی. دیەشی بورینك -قویغا، «سەن مە
نی قورقاتدیك» دیگەنگە ئوخشاشلا ئەمەسمو.
(کولکە)؟! ئورومچیگە غولجەدین ئاللدی کەینی
بولوب تورت حکومت اعضاسی و ئولار بلەن 11 خز
متچی باردی. پولېتسیە تولوق بورونقی ئاپپاراتی،
عدلیە تولوق بورونقی ئاپپاراتی، تورمېلر تو
لوغی، حربی ئورونلار ژاندارمېسی، گومېندالك
ئولکە کامېتېتی، بانکا، مالیە، ساقچی ئورونلری،
پوچتا، تلگراف، تاموژنا حتی صحیە وە باشقا
ایدارە لر تولوغی بېلەن ئوز گەرمەی بورونقی
ئاپپاراتېنی ساقلاب توروب، ئولارنك ئوستېدە
غربی- شمال، مدیریتی توروب، تورت اعضا هەمەنی
قورقوتوب سقدی- دیگېنی بر کولکە ئەمەسمو؟!
اولکەدە بتم امضالانغاندین کېین عکس
الحرکتچی دەب نام ایلب میدانغا چقب قالغان بر

مەسەلەن : تنجلیق صحبتیدە توزولوب تورغان
چاغدا« عدلیه و باشقا مرکزگه قاراشلیق، ئیدا
رەلرنی ئاپپاراتلرینی ئوزگەرتش ئشلری ئول
کولوك حکومت اختیاریدا بولودو» دیلگەن
ئیدی. لیکن، بتیم امزالانغاندین کیین اولکولوك
حکومت ئازچەلیك حقوقلارغا ئیگه بولالمای قال
دی. شونداقتیمو بز مسئلەنی ینه قوزغاب یورو
شنیك حاجتی یوق دب دنزنك مرکز ئالدیغه
«ئولکەنیك ملی تەرکیبی اعتبارغا ایلنیب عالی
عدلیه کوللیگیه لیك بولسون، عالی عدلیه
کوللیگییەسیگە بر خەنسو بر ئویغور، بر قازاق
بر مونغول، بر تونگان کیرگوزولسون، جایلاردی
کی عدلیه ئورونلاری یەرلیك خلقدین تشکیل
قلنسون» دیلگەن تکلفنی قویدوق بو تکلفیمز
نی سوزدە قبول کوردی. لیکن عملیتدە بوروز
قی عدلیه عملدارلری تولوق ساقلاندی. بووه
عدیگه وافا قلماغانلیق یاکی ئالدامچلیق ئەمەس
مو؟! عموماً عدلیه ئورونلری تا شو کونگیچە
بتونلەی ئوزگەرتیلمەدی. عدلیه ئورونلریدیکی
فاراخور عملدارلار جایلاردا قانونسیز عاممەوی
قاماش اشلرینی داوام قلدوروب جایلاردا خاطر
جمعسزلیك بولوشقا سەوەبچی بولدی. اعلان
قلنغان چاغ بو جاغ جنابلرینك بزگه یازغان خطی بلەن

خلقىمىز باشلىرىدىن توختالماي يوگەن سىياسىتقا
هيچ واقتىدە بوى بەرمەيدو . (قاتتىق ئىشلەش-
لار) بىزنىڭ جنوب سەفرىمىزدە ئاقسو ، يەركند ،
خوتەن ولايتلىرىدە ايچىلغان مجلسلەردە خلقلار-
نىڭ بىر ايغىز خلقچىلىق روحىدىكى بەرگەن تك-
لىپلىرى اوچون ئاياق -- قوللىرى سوندورول-
غانلغا قدر كالتەكلەنگەنلىكى ، جنوب سەفرىگە
قاتناشقانلارنىڭ كوز ئالدىدىن اوتدى . مثلا :
اقسودا سامساق دىگەن كىشىنىڭ شاگىرتىنىڭ اوس-
تىدىن شكايت قلغانلىغى اوچون اورولوشى ،
ئاتندىكى مجلسدە بىر ياش « بىتم اجرا قلن-
سون » دىگەن سوزى اوچون اورولوشى ، يار-
كندە 39 ناحيەلىك كىگەش اعضاسىدىن 31 نىڭ
شهردە تور الماي قچىپ يوروشى ، خوتندە «محمد
امين ئوتكوزگەن سايلام توغرى » دىگەن سو-
زى اوچون عبدالعزيز قارى ، محمدالدين حاجى
دىگەن كىشىلەرنىڭ اورولوب ئاياق قوللىرى سوندو-
رولوشى بولارنىڭ هەممەسى بىزنىڭ كوز ئالدىمىزدا
اوتكەن فاكتلار دور . يازساق بىر داستان بو-
لارلىق مثال كلتوروش ممكين ؛ ئاممابارلىق
ايش هەممەگە معلوم بولغانلقدين ، دوشو هەم
كفايە بولار دەپ اويلايمەن .
ئەمدى اولكولوك حكومەت تركيبىنىڭ اوز

ونچه کشیلرنڭ خلق نەزەرىدىگە اوچراب زالغاز
لقىنى غولجىدىن بارغان وەكىللار اوستىگەيوك
لىمەكچى بولدى. تور فاندا اناچەنشون خلقدىن تاياق
يەب هاپىلغاندىن كىين، كوچار خالقى سيعداحمد
موستىدىن عريضه بەرگەندىن كيىن . دوتەن خلقى
خادو كىباشنىڭ اوستىدىن شىكايت قلب زار يغ--
لىغاندىن كيىن، اورومچىدىكى قازاق ضيالى
ياشلرى داديوالڭ اوستىدىن زار قاقشاب شكايت
قلغاندىن كيىن بولار اوزلرىدىن -- اوزلرى
مشهور » بولوب قالمىدىمو ؟! ياكى عكس
الحركتچىلەر ياخشى ئادملر قتاريغا جوفالڭ گاش
نى قوشماقچى بولامدو ؟ ئانداق بولسا اونكيگه
شڭشى سەى اوجك شين لرنى قايتىدىن بتونلەى
عملدارلارنى بلەن ايلىب كلىش كىرەك ئەمەسمو ؟
عكس الحركتچىلر بوروندى اولكىدە ايشلگەن
عملدارلرىنى تولىق ساقلاب قلب يڭگى سىياستى
نى يورگوزمەكچى بولغانلقلارىدا تعجبسىدا او
لارنڭ سىياستى بحرانغا اوچرىدى. (ئالقيش)
ئاساس سببىنى ئەنە شوندو كىدىن ئىزدەش لازم .
مستبد ظالم عملدارلار واسطەسى بلەن حر--
گىز خلقچىلق-سىياستىنى يورگوزوب بولمايدو.
ينه شىنى ياخشى ئەسلەه توتوش كىرەككى،

ـلىينى خلق ھمايەسىدە ايكەنلىگىنى سايلام نە
تىجىسى - كورسەتمەسمىدى. ؟ ! بو بزنىڭچە خلق
چىلقا قارشى پوزىتسىيەبولوب ھىچقاچانلىكبىلەن
خلقچىلىق سىياسىتىنى ھەلگە ئاشوروشنى ئىزدى
ـمىگەنلىكىدور .

كېڭەش مەجلىسىنى كىيىم ئاچقوز مەغانلقى، بوتون اولكە خالقىگە معلوم بولوب توروب، اونىڭ ايچىا مەغانلقىنى بزگە دوشگەشكە ئورونوش - اولكولۈك حكومت رەھبرلىكىنى اوز گەرتىش نتىجەسىدە اوچرىغان بھرانىنى اقرار قىلىشدىن باش تارتىش وە ئىزا تارتىشنى يىشقا ئورونوشدىن عبارەت ئەمەسمو؟ موشو يلنىڭ 25- فيورال كونى عكس الحركتچىلەر اوروەچىدە اولكولوك حكومت اعضالرىنى قورغان ئىچىگە قاماب ئىلىب فاجعەلىك واقعە توغدوروب، بوتون اولكەدە اوروش اوتىنى يقىشقا قل - قالغانلقى ھەمىگە مەلوم ئەمەسمىدى؟

٦ — مارت كونى اوروەچى شەھرىدە بزنىڭ قطعى قارشىلقىمزغا جمعيت تىنجلقىنىڭ مسئوليەتىنى اوستىمزگە ئىلىب تورغانلقىمزغا قارىماسدن قاتتىق حربى حالەت اعلان قىلىب، مركزنىڭ عسكرلرى اوروەچى خلقىنى تالىغانلقى حتى ئولكولوك حكومت معاوين رەئىسى بولغان

گوروش مەسئلەسیگە كەلسەك مسعود افندیمنڭ
رەئىسلیگی توغرولوق خلق ئاوازیغا قولاق سیلش
سالماسلق، مركزنڭ ایشی ؛ لیكن بز تەركیبیـ
گە كرگەن اولكولوك حكومت طرفلرینڭ كلیـ
شیش نتیجەسیدە تشكیل قلنغان قوشما اولكو
لوك حكومت ایدی. ئو، ئولكولوك حكومت سوزسز خلق
حمایەسیگە ئیگە حكومت ایدی.
ئو ئولكولوك حكومت ایغر وضعیتلەر بول
سیمو، اوز ئشینی اوتەپ كتب بارغان اولكو
لوك حكومت ایدی.
اولكولوك حكومتنڭ رەھبرلیگی بز طرف
نی خبریمز بولماسدین تصادفی اوز گوروشی
وە اوز گوروش بلانلا، خلق برلیگینی تامین
ایتەلمەیدیغانلغی بلینگەندین كین البتە بزاوز
لاق حكومتكە كرەلمیدوق (ئالقشلار) بز كیرمیـ
گەن اولكولوك حكومت بز كرگەن اولكولوك
حكومت ئەمەس. ئەگەر مركزنڭ بزنڭ اولكیدە خلقچـ
لقنی چین كوڭلی بلەن یورگوزوش مدعاسی
بولسا، هەم مسعود افندیمنی اولكولوك حكومت
رەئىسلیك وظیفەسیدە كورگوسی كەلسە ئاز
قالغان اولكولوك حكومتنی قایتا سایلاش مدەتیـ
گە قلەر كوتوب توروپ، مسعود افندینڭ نامزا
دین سایلام واقتیدا میدانغا تاشلیسا مسعود افنـ

تنج ياتقان ئادەملەرنى اولتوروش ئوروش اوتىنى يقش قائورونغان اغوا-حركت بولماي نيمە بوليدو؟ بولار عسكرلەرنڭ، سياسى ساقچىلەرنڭ وە عدليە اورونلرى نڭ جمعيت خاطرجمعلكينى بوزوشديكى كچيك فاكت لرى. بز تنچلق مندا كيرەسى باشلانغاندىن بيرى يە نى 1945-يل 10-اوكتەبردىن باشلاب زادى قوراللق حر كت قلدىمو؟ ياكى قوراللق حركت تاشقا اورونتوق مو؟ دليللكدا كتلەر: مستبد عنصرلەرنڭ يارتيغان «تن چلقى» عكس الحركتچىلەرنڭ يوگەنسز تيرورلوق حر كتلرينى محافظت قليدىغان وە مركز عسكرلرينڭ مخفى سياسى ساقچىلارنڭ وە هم فاراخور، سود عملدارلرينڭ خاطرجمعلىگنى وە تنچلقنى ساقلايديغان «تنچلق» ايكەنلگينى اثباتليمامدا. تەتور حركتچىلەر اولكولوك حكومت رەئيسلكيـ گە مسعود افندم بولغاندىن كيين بوتون اول كە خلقچيل اربابلرينى بتمنى حمايە قلىوچى خلقچيل زاتلارنى « بولارنڭ اولكونى جونگگو دن ئاجريتش مقصدى بار» ديگەن تهمت بلەن يالغاندىن نەيبلەپ الغار فكرلك خلقچيل عنصرلر نى يوقاتماقچى. خلق ئاراسيدا ئوچوق تيرور يورگوزوب خلقنى يورەك ئالدى قلماقچى؛ خلق نى حقوقدىن كيچشكە مجبور قلماقچى بولودو. بز بتمگە امضا قلشيمز بلەن بوتون اولكو

كىشىنىڭ بىرئاۋمىلتقىنى تاتىپ ئېلىشى اغوا حركت
دەپ تونۇلمامدۇ؟ عكس الحركتچىلەر بىزتوزۇلوپ
قالار دېگەن اومىد بىلەن ئالتاي واليسى قىلىپ
بەلگولىگەن عثمان باندىت گە خائنلىق تخت
وعدىسىنى بېرىپ، عسكر و قورال بېرىپ، ئال-
تاي ولايتىگە بو يىل كوكلەمدە هجوم قىلىپ
ئالتاي وە قوبوق خلقىنىڭ مال مولكىنى تالىغاز
لىقدىن، عذابلانغان ئالتاي خلقىنىڭ باندىت عثمان
نى ئالتايدىن هايداپ چقارغانلىقىدىن وە او واق
عەنى تكشوروش اوچون، ايبەريلگەن برهان
افنـدى معاون رەئىس، تنجلقنى قوغداش عس
كرلەر شتاب باشلىغى دالئبى گالك، معاون ناظر
رحيم جان وە قازاق اويوشما رەئيسى قاسمجان
افندى. ئاقىن افندىلەر نەكشووش نتيجەسى
دە، چقارغان خلاصەدن حكومت خبرسزمىدى؟ او
روش اوتىنى يقشقا اورونغان كورەك مللىتارى
ست عكس الحركتچى عنصرلر گە چارە كورولدى
مى؟ بو قيتممو، هيچ نرسەدن هيچ نرسەيوق،
هيچ قانداق خبرسز تنج تورغان ئالتاي ولايتىگە
قورالىق هجوم قىلىپ هيچ قانداق احتياتسز، تنج
تورغان و ساقلانمىغان ئالتاي ولايتىنىڭ بىر قس
مىنى عكس الحركتچىلار طرفىدىن قوراللانغان
عثمان باندىتىنىڭ باسقونچىلقى بىلەن بولاپ تالىشى وە

شونىڭ بىلەن بىللە لېكىن اگر مركزى حكومت بتە
نى اورونلىيالمىسا قوراللىق كوچىنى ئىشلەتسە ئو وا
قتدا 3 ولايت خلقى اوز ينىڭ قولغا كەلتورگەن
خلقچىلق ئەركىنلىك حقوقلارىنى ساقلاش اوچون
بر تامچا قانى قالغونچەلىك كورەش ايلب بارىش
قا مجبور بولىدىغانلقى توغرولوق اوختورغان
ئىدى. (گوللوراس ئالقشلار)

بتم عملگە ئاشمىغاندىن كېين خلقچىلق، ئەر
كىنلىكلەر اورنىغا خلق اوستىدىن تېرور سياستى
يورگوزولوشكە باشلىغاندىن كېين ئىزنگلىنموتولا
تنجلق بتمگە امضا قلغان خلق و كىلىلرىگە تنجلق
بتمنى تىز گەن 3 ولايتكە قارشى اغوا حركتـ
لرىنى ئوچوقتىن ئوچوق باشلىغاندىن كېين بوز
لاق مستبد سياستنىڭ مسئوليتىنى البتە بز
اوستومزگە ئالالماس ئىدوق. تشكيل قلنغان اغ
والردن باشقا يەنىمو چوڭراق اغوالار بولوش
احتمال ئىدى. شونىڭ ئوچون اغوالرگە يول
بەرمەسلك ئوچون بز فايتتوق. (ئالقشلار)

عكس الحركتچىلار ئەركىن 3 ولايت دائيرە
سيدە ئيلى انقلابيدن بورونقى ئىدىئالىنى باش
قىدىن تىكلەشكە ئورونىدى. اولار 3 ولايت خلقى
نى قايتىدىن قول قلشقا ئىزدىدى. اولار 3 ولايتدە
يەنە مستبد سياستىنى يورگوزمەكچى بولدى.

نىڭ جوڭگو دائىرىسىنى بولوشىنى اقرار قى
لىوق. بوتون اولكه خلقى شو جملەدن اوزىنى
مستقل شرقى توركستان جمهورىتى دەب اعلان
قىلغان دائىردىكى (3ولايتدىكى) خلقلەر بوبتمگه
راضى بولمانلىغىنى بىلدوروب بتمگه امضا قىلغوچى
وكىللرىنى تولىق حمايه قىلشقا كوشلىنى . (آلقشلار)
لىكن بتمگه راضى بولوش دىگەن سوز اولكى
دە ياشىغوچى اوىغور، قازاق، موڭغول، تونگان
و باشقا خلقلەرنىڭ عصرلەر بويىچه موجود بو
لوب كلگەن آتا - بووالارنىڭ عرف ـ عادتلرىنى
آنانىلىنى وه مللى حقوقلرىنى يوق قىلش؛ خلق
چىل ئەركىنلىك حقوقلاردن واز كچش دىگەن
سوز ئەمەس: وه بلكى بوتون اولكه بويىچه
حقيقى خلقچىل سىاستنى يورگوزوب هر ملتـ
نىڭ ملى مدنيتىنى كوتوروش اقتصادى ئەحوا
لىنى ياخشىلاش يولى بلەن عملىەتدە ملتلەر برا
برلىگىنى تعىين ايتش دىگەن سوز ئىدى.
اوچ ولايت خلقى اوزىنىڭ ئوروم‌چىگە ئىوەت
كەن وكىللەرىگە بتم بويىچه بوتون اولكه خلق
لرىگه بىرلگەن سياسى اقتصادى حقوقلرىنى
عملگه آشوروشدا ئىچكى ئانىش - تارتشلارغا
قان توكوشلەرگه يول بەرمەى فقط تنچلق يو
لى بلەن ئش ايلب برشنى تاپشورغان ئىدى.

لار اولتیده ملتلەر ئارا مللی ضدیتچلك اوتنی
یقشی مەنسەبلان توشوب قالغان بوروندقی عمل
دارلار بلەن یېڭی خدمتکە اولتورغان خدمتچی
لەر ئاراسیدا قاریمو-قارشیلق توغدوروش، خلقنی
راسیدن سیقب چقریب تاشلاغان مستبد عنصر
لارنی قوراللق کوچ بلەن حمایە قیلب ئولەرنی
خلققە قارشی قویوشی، نی سەنچیلەرنڭ قصدەن
واقتیدا پولینی قایتورماسدن اولرنی ملك
ئیگەلاریگە قارشی قویوشی، ممکن قدر یاشلار
بلەن قریلر اوتتورسینی بوزوش علاجی بول
سا ئانا بلەن بالا ئاراسینی بوزوش، ئش قیلب
بولگونچیلك سیلشقا امکانیت تاپقان جایدا بو
لوش، بوزوش 7 ولایت خلق ئاراسیدا 3 ولایت
خلقیغە قارشی فتنە اغوالار تارقتیب 7 ولایت
خلقینی 3 ولایت خلقیغە قاریمو قارشی قلشی،
ممکین بولغان تقدیردە اوز قولیمز بلەن ممکین
بولدیغان تقدیردە اوز قولیمزنڭ دالدیسیدا کریب
ایلب اولکەدیکی ملی ئازادلق حرکتینی بوغوب
تونجوقتوروش وە اولکەدە ملی ئازادلق حرکتت
ئوچوغی بولغان 3 ولایت خلقیدن انتقام الیشی
بوتون اولکە خلقلارینڭ ئەرکنلك تایانچیسی بو
لغان 3 ولایت خلقینڭ ئەرکینلیگینی یوقوتوش ئشلا
لارینی ئاساسی مقصد قیلب پلانلق حرکت قلی
واتقان. بولسا 2نجی طرفدن اولکەدیکی رسمی

—اگەر عكس‌الحركتچيلەر تارباغاتاي، ئالتاي ولايتلريدە ئيلى انقلابيدن بورونقى ئەحوالاتنى ينه اورناتماقچى بولغان بولسا، ئولەر كوب يڭلشقان بوليدو. چونكى 3 ولايت خلقى انقلابدن بورونقى حالەتنڭ ينه تكرارلنشيگه هرگز راضى بولمايدو. يالغوز 3 ولايت خلقى ئەمەس بوتون اولكه خلقى ئيلى انقلابيدن بورونقى بوتون حالتيني ياكى باشقا يته ولايتديكى حاضرقى حالەتنى ساقلاب قلشيني هرگز خاهليمايدو. اگر ئشقا جديرك قاريساق يالغوز 3 ولايت اوچون ئەمەس بلكى، بوتون اولكه بويچه بوليديغان حالەت بتمنڭ ماددەلريدە ئوچوق كورسەتولگەن ئيدى. ئەمدى بزنڭ اوتموشديكى تاريخيمز كينەكى واقتدا خلقچيلق سياستيني تورموشقا ئاشوروش اوچون قلغان كورەش تجربەمز بزگە خلقيمزنڭ برلك توغيني محكم توتوب بو يولدا ئاستا يديل قينچيلقلارني باشدن كوچوروشكه توغرى كيلشني ياخشى بيلب، ملتلەر اتفاقيني مستحكملەب اولارنڭ بر-بريگه ئشينش وه مصلحتيني ئارتدوروب ملتلەر ئارا دوستلوقيني چيكتش نتيجەسيديلا هر ملت اوزينڭ ئازادلقيني تعمين اتەلەيدىغانلقيني كورسەتدى. ماليه انتظامينى قاتتق رعايە قلب اقتصاديمزني مستحكمەم—لەش كيرەك. اگر بر طرفدن عكس‌الحركتچ:

يول دەپ قاتتىق قارشى تورشىمىزنىڭ نەتىجەسىدە
200 دوللارلىق ايانىشنى چىقارغان پولنىڭ چەكلەنـ
گەن بىر مقدارىنى قبول قلشقا شو ئايدا چىقـ
ارغان 200 دوللارلىق پولدىن باشقا 200 دوللار
لىق پولنى يەنە چىقارماسلققا 500 دوللارلىق ئىچامتنى بتون
لەي چىقارماسلققا اولكەلىك حكومت مجلسىدە قارار قىلـ
ىنغان ايدى، حاضرقى كوندە حكومتنىڭ شو قارارىنى
بوزوپ ملياردلاپ 200 دوللار، ملياردلاپ 500 دولـ
لار ايسملىك كاغذلارنى الىپشقا باشلاپ يالغوز لانجوسىدە
(قوروق كاغذ پولگو) حساپىغا بتون اولـكە
اقتصادىنى قوروپ خلقنى كوپ — كوندـدوزى
قارىيتىپ تورۇپ بولاپ گادايلاشتوروشقا كرشدى.

بويىل بلەن 7 ولايتنى اقتصادى ويرانچىلىق
قا قاراپ ايلىپ دىيىش بلەنلا چەكلەنمەي 3 ولا
يت خلقىگە وعدە قىلغان خراجتنى بەرمەسلىكنى
اقتصادى بوغوش يولى بلەن، اشچى، خدمتچى
وە عملى قسمتلەر ئارىسىدا (اولارنىڭ اوز خياللرىچە)
قارارىلىق توغدوروپ بولگونچىلىك سېلىشقا شرائط
توغولارمىكن دەپ اويلىدى. اولكولوك حكومت
رەئىسى اوزگەرگەندىن كيىن 3 ولايتكە هيچ
قانداق خراجت پول بەرمەسلىككە توغرولوق رسـ
مى قارار قبول قىلدى.

حقيقتەن اقتصادى سىقىش باشقا 3 ولايتلە

رەھبەرى اورونلاردا اولتورغان اربابلار اول ەلنىڭ
اقتصادى احوالىنى ساغلاملاشتوروش اوچون
ھيچ قانداق چارە قوللانماى خرافيلىقتا چيرىشتەن
اولكە اقتصادىنىڭ يەنىمۇ چوڭراق يىمرلىشىگە
سەببچى بولدى. بىز اول ەلنىڭ اقتصادى ئەحوالى
نى ياخشىلاش ئوچۈن بودجەتنى ساغلاملاشتو
روش پول ايلەش ئىشلىرىنى ساغلاملاشتوروش
قەغەز حسابە ياساش سياسەتىگە امەل قىلىش،
تەمىنلەنىۋگەن پوللارنى چىقىرىشنى توختوتوش،
خلق تورموشىنى گادايلاشتوروپ كېتىپ بارغان
ئىنفلاتسيە كېسەلىدىن قوتولوش چارەلىرىنى قىلىش
مەسىلەلىرىنى قوزغىغان بو مەسىلەلەر اوستىدىن ھيچ
قانداق عەملى چارە كورولمىگەنلىگى توغرولوق
ئۈچىنچىلە نوبوشقا توغرى كېلىدو.

مەركىزى حكومەتنىڭ اولكە اقتصادىنى ياخشى
لاش، بو يۆنىلىشتىكى چارەلىرىنىڭ 1 نچى قىسمى اقتصاد
مەسىلەسىدە ھيچ قانداق چوشنچىسى يوق
بىر ئادەمنى اول ەلنىڭ اقتصادى ايشلىرىنى باشقوروش
قا تەيىنلەش بىلەن باشلاندى. پول ايلەش ايشلىرى
ى ساغلاملاشتوروش چارەلىرى تەمىنلەنگەن
200 000 دوللارلىق شەخسى ئافىسمىنى چىقىرىشقا
اوروندش بىلەن باشلاندى. ئىسكىلاردە بار ئال
ماندىكى بىل سەندا بىر ئابلارلىرى بىز ئۆز ئەنسىيە يو
لى خەلقلەرنىڭ، خلقنى بولاپ گادايلاشتوروۋغان

ئەرزانچىلىقراق بولوب، اوروم‌چى بازارينىڭ اوستى
شى (بز اوروم‌چىدىن ئاقچا ئالماغاچقا) غولجىغا
هېچ قانداق تائثير يەتكوزەلمەسە بولور ايدى.
امما تائثير يەتكوزوۋاتىدۇ. بو ئىشنىڭ سەببىنى
چوڭقورراق اويلوب، بونىڭغا قارشى چارە قىلى
ماسلىق بولمايدۇ (قاتتىق ئالقىشلار).

اەمدى اوز يەرىمىزنىڭ اقتصادى مەسىلەمىزگە كېلەيلى
لوق: انسانيت جەمئيتىنىڭ تاريخى، تېخى بىرەر دو
لەتنىڭ قەغەز حسابىغا اوزون مدت عمر كوچوروب
ياشىغىنىنى بىلمەيدۇ. ساغلام بودجىتى بولمىغان،
كرىمى چىقىمىنى قاپلاپ ئاز — ماز ئاشمىغان، يال
غوزلا قەغەز حسابىغا ياشىغان حكومت نهايتى
چاپسان واقت ئىچىدە اقتصادى حالاكتكە يولوقو
دو. شونىڭ اوچون اگر بز 3 ولايت دائرەسىدە
قولغا كەلگەن ئەركىنلىك حقوقلىرىمىزنى ساقلايمىز
دىسەك، الڭ اووەل 3 ولايت اقتصادى احوالىنى مس
تحكەملەشىمىز كرەك بولودو. اقتصادى احوالنى
مستحكەملەش دېگەن سوز، يوقورى اورونلار
نىڭ چىقىروب بەرگەن اقتصادى پلانىغا تولوق
عمل قىلىب، ماليە انتظامىنى تولوق ساقلاش دېگەن
سوز بولودو. ماليە انتظامىغا تولوق رعايە قىل
ماسدىن تورۇب، اقتصادنى هرگز مستحكەملەب
بولمايدۇ. جايلارنى تكشوروش نتيجەسى، جاي
لاردا اقتصادى اشلارگە سوست قاراشلىق ماليە—

هيچ قانداق تاءثير يەتكوزەلمەيدي دەپ ايتالمايـ
مز، لېكن دوشمەنلېك حركتينىڭ حيلەسيني توشەنـ
گەن 3 ولايت خلقى چاپسانلقدا صفر برلېككە
كيلب بر ئاز اقتصادى قربان بريشكە راضى بو
لوب احوالنى توزەپ ئالدى (ئالقشلار)

بز 3 ولايت اقتصاديني بر ئاز يولغا قويـ
غان بولدوق . لېكن اوروەچيدە چقريلىواتـقان
پاخال پولنڭ 3 ولايتكە تاءثرى يەتمەيـدو دەپ
ايتالمايمز، اوننڭ تاءثرى تا شو كونگىچە دوام قلماقـ
تا. اوني اوروەچي بلەن غولجا بازار بهاسيـنىڭ
فرقينىڭ اوز گوروشيگە قاراپ بها بەرسەك چوشو
نەلەيمز . مثلا: ياز ئايلريدا غولجا بازارلرينىڭ
نرقى اوروەچيگە قاريغاندا اوْن 12 حصە، گوش 5
حصە، كومور 10 حصە ئەرزەن بولغان بولسا، حا
ضرقى كوندە او فرقنىڭ بر ئاز كەمەيگەنلىكيني
كورومز . موشو كونلە غولجيدا اوروەچيگە نسـ
بتان عون 8 حصە، گوش 3 حصە، كومور 5 حصەلا
ئەرزەنلىك فرق قليديغانلقى كوروتمەكدە . مـنا
بو سليشتورما اوروەچيديكى انفلاتسينە كيسيلنىڭ
زەهيرى تاثر يەتكوزيديغانلقيني اثباتلايدو. بزدە
بو يل حصول فوق العادە ياخشى بولدى . كوز
كەچ كەلدى . خلق ئاشلقني تولوق يغيشتوروپ
ئالالايدى. مال نهايتى ياخشى قشقا كردى . اونداق
بولغاندن كيين بازار بهاسى حاضرقى كونديمو

لەر اوز رقتلدين حركت قاب كەلگەنلرى يوق ئەمەس. مثلا: ايلى ولايت چلپەنزە حاكيمسى محمد حاجى ناكام ياخشى حركت قاغان ليكن شوندافنو يتەرلك ئەمەس.

املى بزعكس الحركتچيلرنك بوزغونچيلق اغوا حركتلرىگە بول قويمايمز، خلقمزنك تنچ حيات، خاطر جمع تورموشينى استايديل مستحكم ساقلايمز ديساك عكس الحركتچيلەرنك اقتصادى عناصرلرندين غلبەلك چقشيمز لازم بولودو. بونكدين غلبە لك چقشيمزغا شك يوق ليكن هيچ غلبە اوز - اوزيدين كەلمەيگەندك اقتصادى اوتوقمو اوزلگيدين كەلمەيدو. او نى تشكيل قلماق كيرك. كورەش نتيجەسيدە قولغا كەلتوردك لازم. اقتصاديمزنى مستحكمەلش اوچون ماليه انتظاميغا قطعى بوى سنوب و حكومت سرمايەسينى چاچماسدين بر تيين بولسيمو اوز واقتيدا يغيب اصرافچيلقغا يول قويماى امكانيت باريرده تجەش يولى بلەن بودجيتەمزنى ساغلاملاشتورشيمز لازم بوليدو. منا شو واقتدا اقتصاديمزنى مستحكەملەشكە بولودو.

انتظادیغا تولوق رعایه قلماسلق اشلرینك بارلغینی
کورسەتتی . بز حاضرقی کوندە اولسە ك لوك
حکومتدین هیچ قانداق نەرسە ئالالمیدوق . 11 —
12 ملك عسکرصفدیکی اوز یمزنلك بالالریمزغا
تاماق — کییم بریشیمز کیرەك . 3 ولایت خلقی
چیلرینك ئایلق معاشینی بیریشیمز کیرەك . ملی
ئاقارتیش ئشلریگە بارلق اقتصادیمزنی ئوچدین
بر بنی صرف قلاقدیمز . بونك سرتیدا باسمچلار
دین ویرانچیلققا ئوچریغان ئالتای ولایت خلقیغه
یاردەم بریشیمز کیرەك . بولارنك هممەسی اقتصاد
کیردك . حاضرقی کوندە 1944- یلغا نسبتاً یریم ح
صەسیلق ئالماقدیمز . حاکملریمزنك سالقن قاریغانلی
قی نتیجەسیدە 1947 - یلنك سلیقی شو یلنك
دیکابر ئاییغا قدر توپلانمیغان : بو نیمە اح
وال ایکەن یاکی خلقیمزبەرەیلدیمز دەمدو تەک
شوروب کورەیلوق ، دمب جایلارغا ئادم چقار
غان ایدوق . خلق ئاریسیدا توشەندوروش اشی
اوتکەندین کیین شونچە وقتدن بیری توپلانما
مای کەلگەن سیلق خلقنك اوسنون روح بلەن
تهایتی قزغنلق بلەن سلقنی تاپشوروش نتجەسید
ە 5 — 6 کوندە سیلق ئاسانلق توپلونوب
بولدی . منا بو اش حاکملریمز اوز وقتیدا
اقتصاد مسئلەسیگە هیچ قانداق دقت قلمیغانلق
لرینی اثباتلایدو . بو اشقا هممە حاکملر اوخشاشلا
سوستلوق قلدی دەب ایتالمایمز . ئاییریم ناحیه

مە بولمىشون اورنىدىن قوزغالماسلق كېرەك »
دىگەن امىرنى بوزوب، انتضامسزلق قاغانلقلارى
نتيجەسىدە مغلوبيتكە اوچرىدى. رسول الله مز
مجروح بولدى. مبارك چىلرىنى سوندوردى .
70 كشى شهيد بولدى. دوندىن تاشقرى نواي
تي نورغون كشى مجروحلاندى. شهيدلار اچه
دە رسول اللەمزنڭ عمر — مشهور بهادير حم
زەبن عبدالمطلب، عبدالله بن حجش؛ معصب
بن عمر، حصه بن ابى و باشقەلار بار ايدى —
دەيدو.

منا بو تاريخى سابق انتظامنڭ قانچيلك مهم
اهميتكە ايگە ايكەنلىكىنى كورسوتودو.

انتظام اختيارى و مجبورى بولودو. اگـر
خزمتچى اوز اشىگە جدى قاراب انساب بلەن
صدقلق بلەن اوستىگە يوكلەنگەن وظيفەنى
ئاكلق يوسوندا بجرسه، او، ئاللىغا قاراب ماڭ
غان نشانيسىگە چاپسان يتيدو. بو اختيارى ان
تظام برلودو. شونڭ بلەن بللە جمعيت و حكو
مت اشلارينى اوز واقتيدا و صفتلك بجرليشى
اوچون قاتتق محنت انتضامىنى ساقلاش، خلقي
مز طرفيدن بزنڭ اوستومزگە يوكلىگەن مقدس
وظيفەلرنى ئاتقوروش الڭ مهم شرطلارنڭ بر
سى بوليدو. محنت انتظامى يوق جايدا بجريل

مەھنەت انتظامینی مستحکەملەب، اش اونومینی ئاشوروش کیرەك

اگر بز بوگون ئاساسی وظیفە دەب 3ویلایت
اقتصادینی مستحکەملەش وظیفەسینی قوییدی
غان بولساق، بو وظیفەنی بیجریش او چون
بەلگولوك قایدەگە تولوق اطاعت قلیب، بـــەل
گولەنگەن ترتیبنی قاتتق ساقلیمای بولمایدو.
منا شو بەلگولەنگەن قاعیدە، بەلگولەنگەن تر
تیپ دەب — انتظامنا ئیتیریب انتظام بولمای
توروب، هیچ قانداق مقصدکە یەتکیلی بولماید
دو. انتظام بولمیغان جایدا هیچ قانداق ئیشتا
اوتوق بولودودەب ایتقیلی بولمایدو. انتـــظام
بولمیغان عسکر هر دائیم مغلوبیتکە اوچـــراید
دی. قازانغان غلبە انتظام بوزولغان واقتدا مغ
لوبیەتکە ئایلینیب قالیدو. قازانغان غلبە انتظام
بوزولغاندن کیین مغلوبیتکە ئایلینیب کەتکەنلك
لری توغرولوق تورغونلیغان تاریخی مثاللارنی
کەلتوروش ممکین. مەن بزنك دینی تاریخیمز
دین بر مثال کەلتوروب اوتەی. خبریگزلاردا
بار: احمد محاربەسیدە اسلام عسکرلری غلبە
قازانغان ایدی. لیکن رسول اللەمزنك عبدالله
بـــن جعفرنی امیر قلیب قـــویغان 500 مقداری
اوستا مرگەن عسکرلری « غلبە قایسی طرف

اوچون كېڭكى ملتنى سويسە، خلقچىلقنى ار كينلكيمزنى مستحكەم ساقلايمەن ديسە، محنت انتظامنى مستحكەملەب، محنت اونومينى ئارتتوروشقانى تريشيش شرط بولودو.

دولت ئاپپاراتلرينى، مستحكەملەب سياسى
سەزگورليگيمزنى كوچايتش كېرەك!

ينە بر مهم وظيفە اكر بز قاليمزغەئالغان خلقچىلق ئەركينلك حقوقلريمزنى مستحكەم ساقلاب قاليمز ديسەك، خلقيمزنىڭ كوچينى برلەشتوروديغان، تيليگىنى مركزلەشتوروديغان، خلقيمزنىڭ خلقچىلق حاكميت اورونلرى بولغان ادارەئاپپاراتلرينى مستحكەملشيمز لازم. شو نەرسينى ياخشى چوشونوش كېرەككى: خلقچىلق سياست ديمەك: خلقنىڭ ئەركينلك حقوقلرينى استبداد تجاوزچىلقيدين ساقلايديغان مركزلەشكەن اورنى يوق، حاكميتسزليك كشيلك جمعيتى - ديگەن سوز بولمايدو. عكسنچە خلقنىڭ قوليغا اكەلتورگەن حقوقلرينى مستحكەم ساقليالايديغان هر قانداق تصادفى حادثەدين ساقلينشقا قادير بولغان مركزلەشكەن حاكميت اورنى بولودو ديگەن چوشەنچيدور. ئەگەر دە خلقچىلق ئەركينليكلرينى جمعيت خاطرجملي

ندی – ددب حسابلیغان اشلرنڭ نتیجەسی، توبەن بولودو.

محنت انتظامی پوختا بولسا، اشیمزنڭ ئاسا سی پوختا و چداملق بولودو.

محنت اونومی محنت انتظامیغا باغلق بولو دو. خزمتکە بەلگیلەنگەن ساعتدە کیلیب، سا عت پونکتیدە قایتیش بلەن محنت اونومینی اوس توروب بولمایدو.

خزمت واقتیدا اوز اشی اوستیدە بولوش محنت انتظامینڭ مهم شرطلریدنڭ برسی بولودو لیکن محنت انتظامینی مستحکملەشنیڭ ئاسا سی مقصد محنت اونومینی ئـارتدوروشدن عبارت بولودو.

ئایریم جایلاردا محنت انتظامیغا رعایە قلـ ماسلق، خاهلیسا اشقا چقیب، خاهلیمسا اشقا چقماسلق، خزمت واقتلریدا توی — تماشالارغا کیتیب قیلشلق، خزمت واقتیدا اوغلاق تارتشلق اش، واقتیدا خزمتچیلـر بر — برسینی ضیا فتکە چاقرش اوخشاش بزنڭ اشیمزغا بتوزـ لمەی توسقونلوق قلیدیغان احواللار بولدی. اگر بز خلقیمزگە خزمت قلیدیغان بولساق، اگـر خلق اوچون خزمت قلیمەن دەیدیغان بولساق، بو کەمچیلکلریمزنی توزوتوشیمز لازم. شونوڭ

بویروقینی اداره خدمەتچیسی اوز واقتیدا تو--
لوق اوروندایدو دیگەن سوز بولودو. لیکن ئیدا
رە باشلقلریدو، مینك امرم كوچلوك ئیكەن دەب
حاكم مطلق قلیشقا اورونوشی هرگیز یاریمای--
دو. اونو ئیما اورونغان اداره باشلیغی خلقچیلق سیا
ستنیڭ حمایەچیسی بولالمایدو. البتە هر كمی
سە خلقچلق سیاستنی حمایە قیلمەن خلق اوچون خدمت
قلیمەن دیگەن نیەتدە بولسا او، اوستیگە یوك
لەنگەن وظیفەنی منصب دەب بلمەی خلق خدمتی
دەب بیلیب خلققە خلق اوچون صداقتلك بلەن
خدمت قلش شرط، بونیڭ اوچون ئەڭ اوال
خلقنی حرمت قلش شرط. هر دائم خلق عامە
سی بلەن یقن بولوب اونڭغا تاینیب اونڭدین
ایش اوگونوب توروش شرط. مغرورلوقتەكەبب
بورلوق، كزابلق، حلیگەرلیك، اوز بلمچانلق، ها
كاورلوق، قوپاللق، مەككارلیق، ئەنفسزلیكلەرگە
اوحشاش یاریماس صفتلەردین اوزاق بولوش
شرط، خلق عامەسیدین اوزولوب- ئایریلیب
كەتمەسلیگی شرط. ئەنە شو واقتدیلا او، خدمت
چی خلق حمایەسیگە ایگە بولالایدو. اونیڭ
قدیری قیمیتی ئارتوق بولودو
بزنیڭ ساقچیمز خلق ساقچیسی، بزنیڭ مامورینیدا
ریمز خلق دامورتی، بزنیڭ عدلیەمز خلق عدلیە

ـلىگىنى بوزوشقا قىلەر قورالليق باسقونچىلىق قىلش
قا قىلەر باشقا - براونى اولتوروب كتىشكە قدر
چەكلەنمىگەن ئەركىنلىك دەپ چوشونولگەن بول
سا، بتون ئىگزى بلەن خطا بولودو، او، خلقچى
لق بولمايدو. ئانار خىمچىلك (باشباشتاقلق) بو
لودو . بوندااق ئانار خىە حكوم سورگەن جاي
دا هيچ قاچان مركزلەشكەن اوزىنى محافظت
قىلالايديغان كوچ حاصل بولمايدو. ئاندااق تو
زوم كىچىك سوقفاغا چىداش برەلمەى مغلوبى
يەتكە اوچرايدو .

شوننڭ اوچون خلقنڭ حقوقىنى حمايە قىلي--
مەن، خلقچىلىق -- ئەركىنلك حقوقلرىنى ساقلاي-
مەن ، خلق اوچون دين اوچون، ملت اوچون خد
مت قلىمەن دىگەن كىشى هممەدين اوال شو
خلقنڭ حقوقلرىنى ساقلاب قالالايديغان مركز
لەشكەن خلق حاكميت اورونلرىنى مستحكەملەش
اوچون تىريشش شرط .

خلقنڭ حاكميت اورونلرىنى مستحكەملەش
دىگەن سوز يوقارقى اداره اورونلرىنڭ ئەمر
فرمانلرىنى تزلىكلە توختاوسز اوروندااشدين
عبارەت دىگەن سوز بولودو. يوقارقى اورونديكى خدمت
چىگە توبەن اورونديكى خدمتچى سوزسز بوى
سونودو دىگەن سوز بوليدو . اداره باشليقىننڭ

قچمزنى يوقاتقانلقمزدن فايدلنب، عثمان و
قالىبيك واقعەلرىنى توغدوراليدى. عثمان قالى
بەك واقعەسى دېگەن سوز عكس الحركتچىلەر
نىڭ ئالتاى. تارباغاتاى ويلايتلرىنى، ئىلى ويلا
يتيدين ئاجرتىب ئېليب، ملى ئازادلق حركتنى
بتونلەى يوقوتوشقا قلنغان پلانلق قصدنى دېگەن
سوز. عثمان قالى بەك دېگەن سوز، خلقىمزنىڭ
بوينىدا سوزولغان عكس الحركتچىنىڭ قولى
دېگەن سوز. بز منا بوسابالارنى حسابقا ئېليب، هر
دائم هوشيار ليغمزنى ئاشوروب، سياسى سەز
گورلىكمزنى مستحكم ليمكمز لازم (ئالقشلار)

ئەنە شو واقتدا بز خلقيمز طرفيدن بزنىڭ
اوستوميزگە يوكلەنگەن وظيفەنى توغرى ئادا
قلغان بولومز. خلق ئاممەسىنىڭ منفعتىنى تولوق
حمايە قلش مقصدىدە دولت ئاپپاراتىنى مستحكم
لەب، سياسى سەزگورلىكيمزنى كوچەيتيشيمز لا
زم. بز تنچ خلقمز. بز ئزيلگەن، خورلانغان، ره
نجيگەن، هقارەتلەنگەن مستملكە خلقمز. بز
انسانيەتچيليك حقوقلرىدين مطلق محروم بولغان
خلقمز. بز تنچلقنى هەممەدىن كوبرەك خاهلايمز.
وە يارانقوچىدين تنچلقنى بوزولماسلقىنى تە
لەيمز. تنچلقنى ساقلاب قلش اوچون بارلق كو
چىمز بىلەن كورەش قلىمز. ليكن خلقمز كورەش
ميدانيدا قوليغا ئالغان خلنچىلقنى، ئەركيملىك، هقوق

ئورنى. بولار ھەممىسى خلق حاكمىيت ئورگانلرى.
شونىڭ ئۈچۈن بو گۈنكى كۈنلەردە بو ئورگانلار
نىڭ ھەممىسى خلق عاممەسىنىڭ ھمايەسىگە ھۆرمىتىگە
ئىگە. بونى شو ئورگانلاردا تۇرۇۋاتقان خزمەت
چىلەرىمىز ياخشى چۈشۈنۈشلرى لازم.
خزمەت چىلەرىمىزنىڭ ئەڭ ياخشى چۈشۈنۈپ
ئىلىشى لازم بولغان قائدە — خلق خزمەتچىسى
ئۈچۈن ئەمەس، خلق خزمەتچى خلق ئۈچۈن، شۇ
نىڭ بىلەن بىرگە خلق ئۈچۈن خزمەت قىلىۋاتقان خا
دىملارنىڭمۇ تېگىشلىك موستەھكەم ئابرويى بولۇشى
شرط. ئۇنى اعتبارگە ئالماسلىق، قدرىنى بىلمەسلىك
ئەركىنلىكنىڭ قابىلىنى كېيىپ ايلىپ ئۇنۇتماقچى
ھۆرمەتلىك قىلىش خلقچىلىق سياستىمىزنىڭ ئاساسى
ئىگىزىگە پاتنا چىقىشدىن عبارەت بولودو. ھرقا
نداق شخصى ئۆز حركتىدە مستقل. بز ئۇنى
ھېچ نرسە بىلەن چەكلىمەيمز، ئۇنىڭ ئائىلەوى
احواليغا اقتصادى تورموشىغا مطلق ئارىلا
شمايمز. ليكىن بز اشقا شخصىنڭ ئەركنلكىگە
تجاوزلوق قلشىغا ھرگز يول قويمايمز. بزنىڭ
سادەلىكىمزدىن كەڭ يول قويوشمزدىكى ئىشە
نچىمزدىن فايدلانىپ عكس الحركتچى كوچ،
كەڭ دائىرەدە بوزغونچىلوق ئىشلەرنى تشكيل
قلشقا امكانىيت تاپلدى. بزنىڭ سىياسى ھوشيار

خلقیمزنىڭ بولانغان ماللارینىڭ درەكسیز یوقولوب كتی
شیگە یول قویمایمیز (ئالقىشلار) .

بزنیڭ استقبالیمز پارلاق ! بزنیڭ یولیمز
حق . بزگە هر دائم الله یار . شونىڭ اوچون بز
گە دیوەلیگوچیلەردىن بز قورقمایمز (ئالقىشلار) .

بز ئەركینلىك نقابینى کیيب ئالیب خلقیمزنىڭ ئەركین
لكیگە تجاوز قیلماقچی بولغان عنصرلارگە هرگز یول قویمایمز .

ئەركینلىك حقوقلاریمزنى ساقلاب قالش اوچون
بر تامچی قینیمز قالغونچە كورەشیمز ! البتە بو
كورەشدە بز غالیب بولومز . انشاء الله رب العالمین
(گولدراس ئالقىشلار .)

یاشاسون بزنىڭ خلقیمز !

یاشاسون خلقیمزنىڭ برلك اتفاقی !

یاشاسون هر بر ملتنىڭ حقیقی برابرلك ئاسا
سیدیكی مستحكم دوستلیقی !

یاشاسون بوتون اولكەمز بویيچە یورگوزولگو
سی حقیقی خلقچیلیق سیاست !

گوم بولسون استبداد !

(هربر شعار گولدولیگەن ئالقىشلار بلەن قو
وەتلینیب زالنی یاڭریتیب ئەتتی همە اورونلاریدىن
توروب سویونملوك رەهبرینی تبریكلەیدی)

1948 نجی یلی 2 نجی فیورال
(27 - سانلق « انقلابی شرقی توركستان » گزیتیدىن)

لرينىڭ تنجلق نقابى ئاستيدا دەفسىنلە قيلنشيغا بز هرگز راضى بولالمايمز

شونوڭ ئوچون بز كوچ ياكى هيلە بيلەن حكومتنى يالغوز ئوز قوليغا كرگوزوب ايليب استبداد حكمرانلغينى يورگوزوشكە هيچ كمگە يول قويمايميز. تورغوزلپغان عسكرلەر بيلەن اشغال قلينغان جايلاردكى خلقيمزنيڭ دائيماء محاصرە احواليدە قيلنشيغا راضى بولالمايميز

تنج ياتقان بى گوناه خلقيمزنيڭ مال ملكينى تالاب ياسقونچولوق قلغان جنايتچيلرنيڭ مسئوليتسز، بوزغونچولوق، بولاڭچيلق ئشلرى بيلەن شغوللونوب، خلق ئالديدا جوابكارسيز كيتيشيگە هرگز يول قويمايميز.

استبدادچيلارنيڭ قاراڭغو زيندانلريدا خلقيمزنيڭ قمتليك فرزەندلرينيڭ قيينليب انتظار بولوب، عذاب چيكيب يتشلريگە بز هرگز راضى بولالمايميز. وە او قانخور ظالملرگە غضب دولقونى بيلەن نفرت هم لعنت لر بيان قليمز. (ئالقشلار.)

هيچ قانداق ئاساسسيز وە سببسيز تنج يورگەن خلقيمزنيڭ ئلغار زيرەك فرزەندلرينى بى گوناه ئاتيشان وە قيينغان قانخور ظالملارنيڭ جوابكارسيز كيتيشيگە هرگز راضى بولمايمز.

هالبوكى: « چىنى تورکستان » « خوش خب
رى » اولكە خلقىمزگە يەنە قارشومچە قايغو حس
رەت كەلتوردى. اولكە خلقىنىڭ بخت سعادەتلىك
« توق » تورموشىنى « مال باشقان » نىڭ
1948 - يىلى 17 - ئيون كونىدىن باشلاپ يور
گوزگەن گوش بيمەسلك چارەسى ئارقىلىق كورگىلى
بولىدو. اولكەمزدە جانلىق مالنىڭ توگەپ - توقاپ
كتيپ بارغانلقىنى خلقىمزنىڭ ساغلام بەدەنىگە يەپ
شيپ ئالغان، اونىڭ تومور لرىسىكى تولوق قانى
شوراپ يانقان ايكى ئاياغلق سالجيلردن كورمەس
تىن، بريم ئاچ - بريم توق خلقىمزگە « جانلىق
مالنى يەپ يوقوتوپ كيتيپ بارىسىز » دەپ توھمت
قىلىپ اونى فاشست پاليتسيەسىنىڭ ئيقلرىنىڭ خل
قيمزگە يەنە قوشومچە عذاب بريشلرى اوچون
سبب تيپ بريش بلەن توتوپ بريشى بزنىڭ غضە
بيمزنى قوزغايدو. اوتكەن يل فەق شو واقتلار
دا پەيدا بولغان شونىڭغا اوخشاش « خوش خبر »
شرقى تورکستانى خلقىگە قايغو حسرت و غەم -
زارلق كلتورگەن ئيدى. مستبد خطاى - ريئاكسيە
ئون ئامرىكا - ستيلما اويغور - مسعودنىڭ رەئس
بولوشينى اولكە خلقىگە اونىڭ استقلاليەتينى -
اوز قولىغا توتوق تاپشورغاندەك قيلىپ كورسو

يەنە بر قتيم
شرقى توركستان توغرولوق

بوندن ئيكى ئاى ئەووەل اوروم‌چيدە چقان مستعمليكەچيلرنك دوتاريغا اوصول اوينايدىغان همه گزيتلر ئاغيزلريدان كوپوكلرينى چاچريب خلقىمز غا بر » خوش خبر « يەتكوزوشكە ئالديريدى.

همه گزيتلرنك صحيفەلرى » چينى توركستانى « » اولكەمز چينى توركستان « بولدى » چينى توركستاننى تبريكلەيمز « ... گە اوخشاش فو-ق العادە طنطنەلك چيرايلق وە يوقورى ئاوازلق سوزلر تولدورولغان ئيدى. بزنك اولكەمزنك سر تيدا توروب بزنك ئچكى احواليمزدن خبرى بول ميغان ئادەم بولسا، بو گزيتلرنى اوقوغاندن كين » شنجانك خلقيگە مركزى حكومت چونك مەردليك قيليپتو ، شنجانك خلقى قولدن قوتولوپتو ، خطاى جمهوريتى مستعمليكەچيلك سياستيدن كچيپتو ، ديگەن چوشەنچيدە بولوب، ئزيلگەن ئەللرنك خلقلرى بز اوچون شاه ئەيلەر ون مستعمليكەچى جهانگرلر داد ئەيلەر ئيدى .

قىلىپ قالغان، 7 ولايەتدە روۋاجلىنىپ (خلقچىلاق
سىياسەت غلبە قازىنىپ ا. ا.) او يەرلەرنى فو
ق العادە لاشتورۇپ (مستبد خەنسۇ عمالدارلىرىنى
مايداپ! ا. ا.) يەنە فوق العادە واسطەلار بىلەن
بوتۇن شىنجاڭ حاكىمىيتىنى قولىغا (خلق قولىغا! ا. ا.)
ئالماقچى بولغان قصدىنى (خلقنىڭ يەنە قول بو
لوشنى خالىمايدىغانلىقىنى! ا. ا.) سەزدىم، بو
يىل ماي‌دا مەن جنوبى شىنجاڭنى تكشۇروشكە بار
غىنىمدا بو واقعەنىڭ قانتىق حالغا توشكىنىنى (خلق
نىڭ اويغانغانلىقى! ا. ا.) مەنگا اوچوق سەزىلدى.
شونىڭ اوچون مەن مركزى حكومتكە بو قىيىندە
سىنىڭ (خلقچىلىق سىياسەتنىڭ ا. ا.) روۋاجلىنىشىنى
توساشقا (مستملىكەچىلىك سىياسەتنى ساقلاپ قىلىش
قا ا. ا.) چارە قوللونوش اوچون فكر بېرىشكە
مجبور بولدوم، ھەمدە اوزوم (شىنجاڭ خلقىنىڭ
ملى ئازادلىق حركت برلىكى صفىگە بولگونچىلىك
سېلىش اوچون ا. ا.) شىنجاڭ اولكەلك حكومت
رەئىسلىك اورنومنى بوشوتوپ، مسعود افندىنى
(خطاى مستملىكەچىلەرىنىڭ صادىق قورچاقىنى
ا. ا.) شىنجاڭ اولكولوك حكومت رەئىسى قىلىش
قا فكر بردم" - دېدى.

منا بونىڭ اوزىدىن مسعودنىڭ نىمە اوچون وە
قانداق سبب بىلەن رەئىس بولوپ قالغانلىقىنى

توشكه اوقونغان ئيدى بو «خورلق خبر» اول
كه خلقينىڭ قانونلق قينىغا وه كوز ياشيغا توختو
غانلقينى ئالتاى تارباغاتاى، كاشغر، خوتەن خلقى
اوز كوزى بلەن كوروب اوتدى. مسعودنى نيمه
اوچون رئيسلككه بەلگولىگەنلىكىنى گينرال جاڭ
جى جوڭ افندى ترتيب بردى. گومينداڭ فرقه
سينىڭ 4 ـ نوبتلك بوتون مركزى اعضالر مجلسيدە و فرقه
بلەن اومەكنىڭ باش قوشقان مجلسينىڭ 3 ـ كونيدە
(1947 ـ يل 11 ـ سنتەبردە) گينرال جاڭ جى
جوڭ شنجاڭ مسئلەسى حقيدە سوزلەپ چقيپ...
« بو يل 28 ـ مايدا » مسعود افندى اولكه رئي
سى بولغانغا قدەر شنجاڭنىڭ احوالى يەنە هرباى
حركت وه تنجلق صحبتلەرنى (سياسى كورەشنى) ده
مەس، هر ايكى طرف بيرگه عمل قيلمقتا باشلي
غانلقنىڭ نتيجەسيدە خلق اويغونوب اوز حقوقينى
تونوب، ئەركينلىك حقوقلريغا باغلەن حركت قيلشقا
باشلاغان ئيدى (ا. ا) (1) سياسى كورەش
باسقوچيغا اوتدى. مەن اوزەمنىڭ هيكايالردا تور
غان بر يللق واقتيدا غولجا طرفيگيلەر (ايلغار
فكرلك ترقى پرور خلقچيل عنصرلر ا. ا.)
غولجا قارالق اوچ ولايتنى (خطاى مستبدلريدن
تاشقارى عمومى اولكه خلقينى! ا. ا.) ئاساس

„ شەنجاڭ “ دېگەن نام „ يېڭى دائىرە ، „ يېڭى زېمىن “ دېگەن مەنانى بېرەدى . دېمەك ، كورسو تولگەن قارشىلىقلارنى ستايوشقاندىن كېيىن تولۇق اطاعت ئەتكۈزۈلگەن يېڭى بىر بولەك يەر خطاي دولت توپراقىغا قوشۇلغانلىقىنى ئفادە قىلىدۇ .

بەر بۇزۇلغ، وطن بۇزۇلغ، بونىڭدا هېچ قانداق شەك يوق. ئەمەلى مسئلە موشو يەردە ياشاۋاتقان خلقلارنىڭ چولىك — ئەركىنلىكىنى ئالىمىن ئېتىش اوستىدە كېتىب بارىدو، بۇزۇلغ بېرىەزنىڭ نامىنى هر قانداق قېلىب اوزگەرتكەن بلەن ائگو خلقىمزگە سىياسى ئەركىنلىك حقوقلىرى بېرىلمەيدىغان بولسا، ھەلىيتەيكى مىللى ئېزىلىش يوقۇتولمايدىغان بولسا ، اونىڭ هېچ قانداق اهمىتى بولمايدو . شەكىل مەزمونى هېچ واقتدا بەلگىلىيالمايدو . مثلاً فرانسيه جمهوريتىنىڭ خلقچىل جمهوريت دېب ئاتىلىشى فرانسيەدە ايكى يوز عائىلەنىڭ تولوق حاكم مطلق — حكمرانلىق حقوقىغا دخل يەتكۈزالمايدو . ياكى نهايت ترقى تاپقان خلقچىل جمهوريت دېب ئاتالمىش ئا . ق . ش . دولتىدە همە اوخشاش برابر توغۇلغان تورودش ئەركىنلىك و بختلىك ائتولش حقولرى هر كىمدە بولوش كرەك — دېگەن سوزلر 60 عائىلەنىڭ حاكم مطلق لق حكمرانلىقىنى

بيلگيلى بولودى. „ چيني توركستان “ „ خوش خەبرى “ نامى خلقيمز اوچون قانچەلك ئيمىنى بولوەيغانلقيني مەنا شونگنىن ئايريب ئالغىلى بوليەو.

„ چيني توركستان “ ديگەنلك بلەن خلقيمزگە يەنام جەتالق منفعت برگەنلك بولارمو ؟!

ئەمدى „ توركستان “ „ چيني توركستاني “ „ شەلك جالك “ وە „ شرقي توركستاني “ مسئلەسيگە كيلەيلوق :

شرقي توركستان توغريغي ئەزەلدن ايغور قبيلەلري اولتورب كلگەن جايلاردور . ايغور خلقينك شرقي توركستاندا ياشىغانلقيغا 3 - 4 مڭ ييللق تاريخى دليللار ئيپيليدو. اونگدن اووەلقى زامانلار ھەقيدە تاريخچيلار ھوگقور اوگەنگەنلمى كيمى جواب تاپار. شرقي توركستان، ياكى ئالتى شهر، جوغرافيە ياكى 7 شهر - ايلى، چوچەك، ئالتاي، ياكى جنوب و شمال، ياكى شەلك جالك دەب ئەزەلدن بوشو يوديگى يەرلك خلقلارنىڭ، يەنى بزنىڭ وطنيمزگە ئيتيليدو. ئاخرقى „ شەلك جالك “ ديگەن نام، بزنىڭ اولكەمز خطاى مستمليكەچيلري طرفيدن استيلا ئيليب، تولوق مستمليكە ھاليغا توشوب، خطاى ايمپراتورلقينىڭ سلطنەتى تولوق اورنوتولغاندن كين قويولغان نامدور.

حاكم ئەنگلىيە و محكوم سەيلونگىمۇ اوزگوروش
كرگوزولدى. لېكىن بولارنىڭ عملىيتىكى ماھىيە-
تە اوزگوروش بولامدۇ ؟ ! سەيلون مستەملىكەلك
و اسيرلك احوالدىن قوتولالامدۇ ؟! ئەنگلىيە سەي-
لوننىڭ استقلالىيتىنى اعلان قىلىپ مستقللكىنى تو-
نودى اونوتالوق بلەن سەيلوننىڭ محكوم احوا-
لىغا اوزگوروش كرتيلدىمۇ ، ياكى مستەملىكەلىك
احوالى ئوقالدىمۇ؟ ياكى اوزىنى عادىل خلقچىل
دولت، مستەملىكەچى ئەمەس دەپ شكىل جەھەتتىن
اوزگوروش كرگوزوشكە اورونغان لېبوريست حكو-
متى ئەنگلىيە بلەن مستەملىكەلرى اوتتورسىدىكى
مناسىۋەتنى اوزگورتەلىدىمۇ؟ مستەملىكەچى »ئەمەس«
بريتان (ئەنگلىز) عسكرلرى منا ايكى ئايغا
يقين بولدى مالايا خلقىگە قارشى مستەملىكە اوروشى-
نى دوام قىلدورماقتا. ئەنگلىزلرنىڭ مستەملىكەسى
مالايانى ساقلاپ قالماق ئوچون » خلقچىل « ئەن-
گلىز عسكرلرى مالايا خلقىنىڭ قېنىنى - دەريالاپ
توكمەكتە .

ياكى تالايلوق ئا ق ش نىڭ فيليپين جمهو-
رىيتىگە بولغان مسئلەسىنى ، فيليپين ئا ق ش نىڭ
مستەملىكەسى . ئا ق ش فيليپيننىڭ استقلالىيتىنى
اعلان قىلدى فيليپيننىڭ مستقللكىنى تونىدى .

یورگوزولوشیگە هیچ قانداق تاﺋثیر یەتکوزالمایدو.
یاکی؛ مثلا: ئەنگلیەنیڭ مستملیکەلریگە شکل جهة
دن ئەنگلیە طرفیدن استقلالیت اعلان قیلینیشی،
اولارنیڭ مستملیکەلك حالتیگە هیچ قانداق اوزگە
روش کورنەلمایدو.
بز حاضر ئەنگلیزلرنیڭ مستملیکەلری بولغان
کوپ میلیون ئاهالیلق هندستان اوستیدە واکی او
نیڭ ئافریکادیکی مستملیکەلری اوستیدە سوز ئاچ
مایلا کچیك بر سەیلون ئارالینیڭ احوالینی اعتبار
غا ئالساق مسئلە انیقلینیدو.
سەیلون ئا 6 میلیون خلق یاشایدو. 1948
ییلی 12 - فیورال کونی سەیلوننیڭ مستقللیکی
اعلان قیلیندی. بونیڭ ماهیتینی چوشونوش او
چون ئەنگلیز نورالق کوچلرنیڭ سەیلون ئارالینی
"مدافعە" قیلش وظیفەسینی اوز اوستیگە ئال
غانلقینی و ئەنگلیز مستملیکەچیلرنیڭ بو جایدیکی
سیاسی وە اقتصادی پازیتسیەسینی ساقلاب قالغان
لقینی ئەسلەپ اوتسەك کفایە قیلار ئیدی. اونیڭ
اوستیگە سەیلوننیڭ ماﺋموریتینیڭ بشیغا ئەنگلیز گینە
رال - گوبیرناتوری گیفرسون موریخین اولتور
دی. هیچ اورونلارنیڭ هەمسیگە شونگغا اوخشاش
لا ئادملر اولتوردی. شونیڭ بلەن شکل جهەدن

قازادىق برلك صفيتدە برلكونچيليك سالماق اوچون
هيندونيزيە جمهوريتينڭ نظارەتيدن سيرتقى باشقا
جايلاردا گوللانديەلكلار تولوقى بلەن اوزلرينڭ
حكمرانليقى ساقلانغان «هيندونيزيە» «مستقيل
دولتلارى» نى توزوشكە باشلايدى. اگر گوللانديە
مستملكەچيلرينڭ سوئى قصدى عملگە ايشيب اولارنڭ
«ئوزقوللارى بلەن قورغان» «مستقيل هيندونيزيە
دولتى» غالبيت قازينب «مستقيل» «هيندونيزيە
جمهوريتى» اعلان قيلنغان تقديردە هيندونيزيە
مستملكە احواليدا اوزگوروش بولامدو. البتە يوق.
اونداق احوال بولماس، اگر شونداق بولغان تقـ
ديردە البتە هيچ قانداق اوزگوروش كرمەيدو.
هيندونيزيە محكوم، گوللانديە حاكم بولوب قاليدو
ليكين محكوم بلەن حاكملارغا قارشى قوزغالماقدا. دنـ
يانڭ، قايسى بورجيكيگە قاراماڭ، مستملكە اللرنڭ
مستملكەچيلرگە قارشى قوزغالغانليقينى كورو
سز، هيندستان، فيليپين، ويتنام، حتى ئالتون قير
غاق، كينيى، مالايا وە باشقيلار تشكيل جهتدن
امەس، مضمون جهتدن حقيقى ئەركينليك لەر
طلب قيلماقدا. جهانگرلر مستملكە ئەللرى اولقيـ
دەك ياشاشنى خالمايدغانليقينى وە اولار اوزلريمو

لېكين سونو ئارق بلەن قيلينغان نىڭ مستملىكە
اھواليدا اوزگەرىش كورۇلەمدو؟! البتە يوق
الابارق، هندونيزيه بلەن هوللانديه مناسبتي
نى: ياوروپاديكى كچيك قالاق هوللانديه دولتى
نەورغون ميليونلوق مسلمان ئاهاليلىق
هيندونيزيەنىڭ خوجايىنى حسابلىنىدو.
هيندونيزيه خلقى اوزينىڭ مستقلليگى اوچون مس
تملىكەچيلەرگە قارشى ملى ئازادليق حركتيگە بەل
باغليدى . استقلال هيندونيزيه جمهوريتيني اع
لان قيلدى. هيندونيزيه خلقينىڭ سوقشيدا چە
ماش بەرەلميگەن هوللانديه مستملىكەچيلەرى هيند
ونيزيەنىڭ مستقلليگيني تونوشقا تيار ايكەنلي
گيني بيان قيلدى. اوتتوردا تنچليق شرط نادە
لەر تۈزۈش مزاكيرەسى يورگوزوشكە باشليدى.
هيندونيزيه جمهوريتينىڭ مستقلليگيني تونوغان هول
لانديه مستملىكەچيلەرى اگردە مستملىكە خلقيگە
حقيقتدە ئازادليق بريشنى خاهليسا، مستملىكەنىڭ قو
ليدن چقيب كتيشيگە راضى بوليدىغان بولسا،
صميميتچيلىك بلەن اونوڭغا عمل قلغان بولورئيدى. مس
تملىكەچيلەر اونوڭغا راضى بولميدى. رەبولماي
مو: شونوڭ اوچون برطرەپدن مذاكيرە يورگو
زوب 2 نچى طرەپدن هيندونيزيه خلقينىڭ ملى

كوچ برلكده

1 — اورومچی حکومیتیدیکی خطای مستبد دائیره لرينك 1946- يل 6— ايپونديكی تنچلق بتمنی بوزوشی

اورومچی حکومت ترکیبیدیکی خطای مسـ— تبد دائیرەلری 1946 — یل 6 ایپوندیکی تنچلق بتمگە امضا قلغان کوندین باشلاب اونوڭدین کیینکی واقتلار نك همەسیدە بتمنی ساباتاژ (1) قلب اوچوقدین اوچوق بوزدی. اولکەاحوالینی مرکبلەشتوروش اوچون اغوا تشکیل قلدی. اولکە خلقینك ملی ئازادلق حرکتینی بوغماق اوچون و ئازادلق حرکتلر نتیجەسیدە ایلی، ئالتای، تارباغاتای ولایتلریدە نورغونلیغان قربانلەر بیریب قان توکوب ئالغان انسانپەتچیلك حقوق و ارکینلکلرنی یوقاتماق اوچون

---

(1) ساباتاژ — فرانسوزچە سوز بولوب، کورونوشدە اشنی بجریواتقانلەك قـلـب، عملدە اونك عکسینچە اشنی بوزغوچیغا ئەیتلیدو.

اووەلقىدەك مستەملىكەلەرنى ئىدارە قىلالمايدى
غانلىقلىرىنى سەزمەكتە، شونىڭ ئوچۈن جهانگىرلەر
تشكل جهتىدىن ئوزگىرىش كىرگۈزۈپ مستەملىكە
لەرنى ساقلاپ قېلىشقا ئورونماقتا. حاضر 20 -
عصر. بۇرۇنقى اصوللار بىلەن خلقنى ئالدالمايتتى
شونىڭ ئوچۈن يېڭى اصوللار قوللانماقتا. شۇن
داقتىمو ئەمدى مستەملىكەچىلەر مستەملىكە ئەللىرى
نى ئالدىيالماس.

بزنى چىرايلىق سوز چىرايلىق اسملار بىلەن هېچ
كم ئالدىيالمايدو. بزنىڭ ئولكەمزنى „شنجاڭ» دە
سۇن „چىنى تورکستان" دەسۇن، نەمە دېسە دېسۇن
خلقىمزنىڭ ئەركىنلىك حقوقلىرىنى ئوز قولىغا ئالىشى شەرت!
مانا بزنىڭ بوگونكى قلىۋاتقان چېلىشىمزنىڭ نشانى

1946 - يل 6 - سېنتابر

(1) ا. ا امضاسى بىلەن ئارناق ئۈچىگە يېزىلغان جملىلەر گېنىرال جاڭ سوزىگە يازغوچىنىڭ بەرگەن تۈشەندۈرۈشى.

....

2- خطاى مستبد دائرلرينىڭ 3 ولايتنى اقتصادى جهتدىن بوغۇش پلانى،

ئولكەلىك حكومت تركيبىدىكى مستبد دائرەلرىنىڭ 3 ولايت خلقىغە نسبەتەن معامىلەسىنى ئالىدىغان بولساق فاكتلەرنى اوزلرى اوچون اوزلرى ئيتالايدو. بلكم بزلر بتم توزولوشى بلانلا بتمنىڭ تگيشلىك ماددىلرىگە نسبتەن عسكرلرىمزنى اوزلرىنىڭ دائىمى توريدىغان اورونلرىغا يوتكەب ايلب كەتكەنلىكىمز و اولارنى بتمگە موافق قايتىدىن قوروب چققانلىقىمز اوچون ئخەنسو عملدارلرىنىڭ هيچ قايسىغا چەك قويماى، حتى شو جملەدىن خطاى مستبدلرىنىڭ الڭ اشدى رئىسى كىبى تون بەغەرەز منصبدارى مسعودنى شو مستبد تركوم ايچىدىن چقارماسدىن 3 ولايتكە چەكسىز يولنى ايچپ قويغانلقىمز اوچون اوچ ولايتنى اوز ئارا بئونلەى بولوب تاشلاشقا 3 ولايتنى ئەمەس حتى ولايتلر اچىدىكى ناحيەلرنى بىر برىدىن ئاجرتىب بولوب تاشلاشقا 3 ولايت اقتصادىنى بوزوب تاشلاب 3 ولايتنى ئاخرقى چەككە قدر گادايلاشتوروشقا امكانيت بەرگەنلىكىمز اوچون توخناليغان عنصرلرىنى ستيپ ايلشقا تولوق امكانيت بەرگەنلىگىمز اوچون 3 ولايت نچەسە اركنلىك بلەن .. تونچولوق اشنى ايلب بريشقا امكانيت بەرگەنلىگىمز اوچون

تشكيلى يوسونىدا پلانلىق فعال حركتىنى ترقى ئەتكوزدى . ساباتاژ قيلىش بتمنى قوپال بـوزوش بزنىڭ خلقىمزگە قارشى اغىر الار تشكيل قيلىش دەليللرينى هەممىسىنى بو يەردە كەلتوروب اوتوشى تەس گەپ. چونكى بو وافتنىڭ ايچيدە اونداق اشلەر نهايتى كوب بولوب اوتدى و اولارنىڭ هەمەسى تېخى بزنىڭ هەممزنىڭ ئسىمزدە بار .

مەن بولارنىڭ اچىدن بزنىڭ خلقىمزنىڭ هەممىسىنى نفرەتلەندورگەن قهرى غضبىنى قايناتقان باشقا بتون مملكتلردىكى انسان پرورلرنىڭ سەفراسىنى قوزغايدىغان الڭ قوپاللرى اوسىدىلا توختاب اوتمەكچى بولىمەن .

مثلا خلقى مستبد دائرلرينىڭ بتون ماددىلرىغا بنائەن ۋولايتكە نسبتەن اوستيگە ئالغان مجبوريتلرينى قوپاللق بلەن بوزوش توغرولوق سوز ئاچمايلا بتون اولكە بويىچە ترقى پروەر ارىبلرنى عاممەوى قاماش، جنوبدا عموەمى خلق يغىلىشلريغا اوق اتىش، خلقنىڭ مدنى ئاقارتىش اويوشمالرينى تار مار قيلىش، فاشستلىق تيرور گروپپلرنى تشكيل قيلىش، قىشقەر تاشقىلقدىكى باسقونچى اخمد بەگ‌كيگە اوخشاش خلققە جبرا بيريش — جبر قيلىش ، قوراللق بولاقچلر توپىنى تشكيل قيلىشقا اوخشاش اشلر نيڭ ئالسىق كيفايە قيلىدو .

بولاشقچیلیق هجوم قیلیدیغان ایشلرینی اوگوتوش
اوچون بزنیڭ ولایتلریمزگە قولیغا قورال ایلیپ
ارکینچیلیك بیلەن اوینایب کتیدیغان باسقونچیلار
نیڭ جازاسینی بریپ ایکنچی ئاندااق یولغا باس
مایدیغان قیلیپ قوییوش وافتی ییتیپ کەلدی .
شونیڭ بیلەن بز خلقیمزنیڭ تینچ تورموشینی تامین
ایتشیمز لازم و اولارنیڭ شخصی ملکینی ساقلی
شیمز لازم . اگر مستملیکیچی خطای مستبد
دائیرەلری اوزلری بقیپ چوڭ قیلغان ایتلارینی
یینە بزنیڭ تینچ یاتقان خلقیمزنی غالجرلارچە
تالاشقا کوش - کوش سیلیپ قوییوپ جبر ظلوم
نی خانەوەیرانچیلیقنی تاماشا قیلماقچی بولسا، منگ
چە بز خلقیمزنیڭ تینچ و خاطرجمع تورموشینی
تامین اتمەك ئوچون املی ئەڭ کەسکن چاریلار
بیلەن ئاندااق بولاشقچیلیق. باسقونچیلیق هجوملار
نیڭ توەورینی قرقیپ تاشلیشمز کیرەك بولودو.

بز کینکی کونلەردە ئالتای وە تارباغاتای ولای
یتیدە بولاڭ - تالاشقا ئوچریغان خلقلریمز طرف
یدینمو شونوقغا ئوخشاش طلبلارنی ئورغون ئاڭ
لیدوق . البتە طلبلارنیڭ قهری، غضبی طبیعی وە
قانونی عدالتچیلیك طلبلریدور.

اشپیونلارنی، اش بوزارلرنی ایوەتشکە کەلگ
یول قویغانلقمز اوچون و باشقا شونوڭغا اوخـ
شاش بورغونچولوق بولگونچیلك فیتنە — اغـ
وا لـ...ریغا یول قویغانلقیمز اوچون الڭ ئاخریدا
اولکیندیکی خطای عسکرلرینڭ قوماندانی سوڭ
شی لیەن قوراللاندورغان عثمان و قالی بلکە
باندیتلرینی ئالتای و تارباغاتای ولایت خلقلرید
نڭ مالرینی تالاب ایلشقا خوتونلریغا باسقون
چیلق قلشقا بالیلارنی اولتوروشکە اوزلرینی خا
نە وەیران قلشقا قویوب بەرگینمز اوچون بتمنی
بز بوزغاندورمیز.

خطای مستبد دائرلری تنچلق بتمنی اورون
دیمایلا قالماسدن تا بوگونگە قدر ڭ ولایتدە
تنچ حیات کوچورواتقان خلقلرنی بولاش تالاش
و تار - مار قلش یڭگی - یڭگی ئاوانتیوریستلق
(I) پلانلرینی قوروشدن توختالمایواتیدو. بو
یلنڭ مای ئایدا تارباغاتای ولایت قوبق ناحیە
میزگە یڭگی قوراللق هجوم بولوب خلقیمز نڭ
مالرینی بولاب ایلب کەتتی.

املی بز مینڭچە یتەرلك دەرجیدە صبرلیك بلەن
هر خل حقارەتلرگە و مادی زیانلارغا چیدیدوق.
خطای مستبد دائیرلری طرفیدین قوتورتو
لوب اویاتسیزلق بلەن بزنڭ ولایتلریمزدە قوراللق

بىلەن 3 ولايەتنى اقتصادى محاصرەگە ايلىشقا اورونو
دو. بو محاصرەنىڭ كوزگە كورىنەرلىك بەلگو
لىرى توبەندىكىلەردن عبارەت:
1— خطاى مستبد دائيرەلرىنىڭ مأمورى ادا
ريلار و ملى ارميەنىڭ تأميناتىنى بەرمەسلىگى
حكومت ادارەلرى وە ميللى قوشوننى تأمين
لەش اوچون صرف قىلىنىدىغان سەرمايە بود
جيتىنىڭ ئاساسى ماددىلرىنى تشكيل قىلىش ھەم
ميكە معلوم. شونىڭ ئوچون خطاى مستبدلرى ا
ئاقىلق رەوشدە 3 ولايت رھبرلىگى دولت اد
رەلرىنى يولغا قويالمايدو. ئاز تولا جەڭگەيا
راقلق عسكر ساقلىيالمايدو؛ چونكى اونىڭ او
چون تورغونلىغان ماددى خراجتلەر طلب قىلىنىدو.
دەب حسابلاب، بزنى تأمين قىلىشنى توختاتدى.
ليكن عمليتدە تورموش وە تجريبە اونىڭ عك
سىنى كورسەتمەكدە، مەن بزنىڭ كچككينە او
توقلرىمزنى چوڭ قىلب وە بوياب كورسەتمە:
چى امەسمەن، ليكن مەن خلقيمزنىڭ اكثرى كوپ
چولو گىنىڭ اركىنلكلرىنى وە مستقللقلرىنى، او
زىنىڭ كوزىنىڭ قارچوغىدەك ساقلاشقا حاضر
ايكەنلكلرىنى اثبات قىلب تورغانلقلرىنى وە ئاي
ريم مستبد عنصرلەردن باشقا ھەمە خلقمزنىڭ
موشو يولدا قوربانلار بيرشكە قزغين كوڭول
لرى بلەن راضى بولغانلقلرى نتيجەسيدە بز

ئاز اهمیتکه ایگه بولمیغان تنچلق بتمنی بوزوش
قصدیده ئوچ ولایت بلەن ئولکولوك حکومت
ئاریسیدیکی مناسبتنی کەسکینلەشتوروگەن
اوروەچی حکومتینك ئککنجی ئنتلگەن مسئلەسی
خطای مستبد دائرەلرینك 3 ولایت اقتصادی ئا
ساسینی پارتلتیب تاشلاب، بزگە قاراشلق یەر
لەردە خلقلەرنك تورموش کوچوروش شرائی
طینی ایغرلاشتوروش، خلقلەر ئارسیدا مسلمان
مللی ئازادلق حرکت رهبرلریگە قارشی عاممه
ونی ناراضیلق توغدوروش وە بزنك ئاکااوکا
اوغوللریمزنك، وطنداش- قریندا شلریمزنك قینی
نك بدیلیگە قولیغا ئالغان حقوقلرنی خلقیمز
دن تارتب ایلشدن عبارەت ایدی.

اقتصاد هر قانداق مملکت تورموشینك ئا
ساسی فاکتلریدن بری وە ئەك دهیدی ایکەنلی
گی همیمزگە معلوم. دولت مالیەسینك حجمی
دولت سەرمایەسینك ریجەلشیگە، ماددی ئاسا
سی مدنی یوکسولوش وە خلق تورموشینك یاخ
شیلنشیغا باغلق ایکەنلکینی همیمز بلیمز. حاضر
بزنك ئنتیلشیمز مانا شونکغا یالغوز شونکغا قا
ریتلغان. لیکن مەن شونی ایتب اوتوشوم کیرەک
کی؛ خطای مستبد مستملیکەچیلەر قولیدن کەل
گەن بارلق یوللار بلەن بزنك کورگەن چاریلریمیز
مزنی بوزوشقا تریشدو. وعلاجنك باریچە بوتون کوچی

غۇلجا بازارلریدیکی ماللارنڭ بازاربهاسی :

ماللارنڭ اسمى	اولچەمى	بهاسى اورومچى	غولجا	پراتسينت
ئالتون	سەر	60·000·000	1·900·000	3·158
تللا	دانە	15·000·000	950000	1·577
گ.يامبو	يۇزسەر	30·000·000	2·300·000	1·304
مەلسىكن	گەز	500000	13·900	3·615
چت(كەڭئانلك)	»	200000	10·800	1·851
سارحى	»	4·000·000	144000	2·777
قند(چاقماق،	كلو	600000	11·000	5·454
سەرەڭكە	ياشچىك	27·000·000	390·000	6·923
عون	يوزجڭ	2·400·000	130·000	1·846
ماتا	دانــە	200·000	30·000	0·666
قوی	»	3·000000	200,000	1·500
88-چای	»	1·600·000	200·000	0·800
توز	كورە	300 000	36·000	0·833

بو رقملەر 3 ولايت دائرىسىگە اورومچى طرفدن كرگوزولىواتقان قممىتى يوق قەغەز ئاقچىلار نڭ 3 ولايت بازار بهاسىغا قانچىلىك تاثير يەتكوزەلەيدىغانلىقىنى كورسوتودو.

بز طرفدن پاخال پوللارنڭ بز طرفكەمخفى يول بلەن تاغارلاب كەلتورۇلوشىگە قارشى قلىنىواتقان چارىلار يتەرلك بولماي تورودو.

خلق سەرمايەسينى صفربرلككە كەلتۈروب، بو
گونكى كونلدە دولت ادارەلرينىوە مللى قو
شونيمزنى قوراليغانلقيمزنى كورسەتمەكچيمەن.
شونك بلەن بللە بزنك مدنى-ئاقارتش اشلريمز
ديمو اوتوقلريمز يامان ئەمەس، مكتب، كينو،
شفاخانە وە شونكغا اوخشاش مدنى-ئاقارتش
اشلريمزغا بودجتنك 3دن برينى صرف قلماقـ
لديمز. شونداق قلب خطاى مستبد دائيرەلرينك
يزگە سەرمايە بەرمەسلن، اقتصاددن محاصرەدە
بوغساق، اوزلرينى تاءمين قلالماسلن 3 ولايت
تشكيلى جهتدن ياشالماى اوز—اوزيدن بوغو
لوب يوقولودو—دەب قورغان پلانلرى تارماربولدى.
2 - خطاى مستبد دائريلرى تا شو كون
گيچە مخفي پول بلەن بهاسى چوشوب كەتكەن
قەغەز ئاقچىنى كرگوزوب 3 ولايت ماليە تو
زومىگە ترتيبسزلكلەر توغدورماقدا. اورومچى وە
غولجا بازار بهالرى هەممىگە معلوم. مەن بو
يەردە اورومچى بلەن غولجا بازار بهالرينك اوت
تورسيديكى بر-ئيككى كوزگە كورونەرلك
فرقلەرنى سيلشتوروش بلەن 3 ولايت اقتصادي
غا يەتكوزيوانقان تاءثيرينى كورسەتمەكچى
بوليمەن.

1948 — يل 15 - ايپولغا
اورومچى وە

لاشقا لازم بولغان وە مالیە انتظامىنى بوز
غوچىلەر بىلەن قاتتىق كورەش ایاب بېرشقا ما
هېر بولغان اورونىنىڭ بولماسلىغى سەبەب بول —
ماقدا.

خطای مستبد دائرەلرىنىڭ بارلق اغوا ئىش
لرىگە قارىماسدن بز اقتصادی مسئلەلرىمزنى
يشىشىمز يامان ئەمەس ايكەنلكىنى، شوننىڭ بىلەن
كون ساناب 3 ولايت خلقىنىڭ تورموش احوالى
نى ياخشىلاب كېتىب بارغانلقىمزنى، وە خلقى
مزنىڭ اوز ئەركىنلىگى وە مستقللىگى اوچون
قلغان كورەشلرىنىڭ نتيجەسىنى سېزىپ انقانلىغى
نى تورموش تجربەسى كورسەتمەكدە. لېكن
بز بوننىڭ بىلەنلا قناعتلنىشىمز وە خاطرجمع بو
لوشىمز يارىمايدو. بزنىڭ تېخى كامچىلقىمز،
خطالقلرىمز وە بزنىڭ رەهبرى خادملرىمزدن
قىلدن ماليە انتظامىنى بوزوش اشلرى نور
غون. اولار گاهىدە اوزلرىنىڭ چوڭقور اويلان
مىغان وە اوزلرى ئاڭلاب يەتمىگەن حركتلرى
بىلەن يولسز وە اورونسز خراجىلەر قىلىپ بزنىڭ
اقتصادىمزنىڭ مستحكەملنشىگە زەرىيە تكوزودو.

بز رهبرى مالیە خوجلوق اورونلرىمزنى
كون ساناب مستحكەملەب بېرشىمز لازم. ئو او
رونلارنى 3 ولايت اقتصادىنى مستحكەملەشكە قا
ريتلغان مسئلەلەردن يشىشكە قادىر بولغان، هر

شونىڭ اوچون بو بر مسئله اوستىده نهايتى جد
دى شغوللىنيشيمىز ضرور بولوب توروردو.
3 - بزگه كليواتقان قمىيتى يوق ناقچيـ
غا بزنىڭ ماددى ناساسيمىز بولغان قمىتلىك ماللرىـ
مىزنى سىتب ايلب بو يه‌رده ساقلاب قويوشى يا
كى اكثرى كوپچولوگينى 3 ولايتنىڭ سرتيغا
ايلب چيقب كيتشى بله‌ن بزنىڭ اقتصاديمزغا چوڭ
ضربه بيرب احواليمىزنى مركّكه بله‌شتورمه كده
بولارنىڭ همسينىڭ سرتيدا خطاى مستبد دائرىـ
لرى بزنىڭ اقتصاديمىزنى اوز اچيدن بوزويتشـ
اوچون جنينىڭ باريچه ترشيدو وه بو مقصدگه
يتش اوچون البته مستبد عنصرلردن وه اوز
لرى ئه‌وه‌تكه‌ن تشفيونلاردن پايدلنشقا اوروـ
نودو. بوموالبته بزنىڭ ساقلنشيمىزنى طلب قليـ
دیغان اوشايسز فاكتلرنىڭ برسيدور.
اگر 3 ولايت اقتصادى قيينچلقينى ايغرلاشـ
توروشقا بر طرفدن بو ولايتلر رهبرليگينىڭ
قارقاق بولوشى سبب بولوب وه دولت سه‌رماـ
يه‌سينىڭ توغرى وه به‌لگولوك مقصدگه صرف
قلنشينى تفتيش وه نظارت قيلب يوروش او
چون بربرى بله‌ن محكم باغلنشينىڭ بولماسلقى
اوشايسزلق توغدوروب به‌رگه‌ن بولسا، ئيككنـ
جى طرفدن بز كوزيمىزنىڭ قارچوغيداك ساقـ

حركتى ئالتاى ولايتينى قاندىاق محتاجلق و خا
فە ويرانچىلق احوالغا ايلىب كەلگەنلىكىنى كور
سەتمەك ئوچون شو حقدىكى جەتلىن بر ايكى
رقيمنى كەلتورسەك كفايە قىلىدو.
ئالتاي ولايتىنى عثماننىڭ بولاڭچىلەر توپى
تالاپ كەتكەندىن كيين يور گوز ولگەن تكشوروش
اشلرى، قاراقچيلەر خصوصى كشيلەرگە
10,575,367,741 اولكە دوللارى بولندىن باشقا
حكومت ادارەلريگە 2,942,342,949 اولكە دوللا
رى زيان يەتكوزگەنلىكىنى كور سوتىلدو. بو
لارنىڭ هەمەسيدىن تاشقرى وە ايغرى بو باسقونچىنىڭ
ئاياق ئاستيدا قاشوكونگيچە كوك توغاى، چين
گيل، بورولتوغاى ناحيەلريدىن زورلوق بلەن
هايداپ ايلب كەتكەن بزنىڭ ئاغا ـ اينيلريمز، ئا
چا ـ سينگللريمز ئاتا ـ ئانالريمز ظـوم و دەرت
تارتماقدا. موندىاق جفادا قالغان ئادملريمزنـىڭ
سانى 3694 عائيلەدن عبارت بولوب 17,813 كشى
حسابلنيدو. اولار بلەن برگە قو شوب هايداپ
كەتكەن ماللارنىڭ سانى 38420 باش ئات، 6,555
باش سيير، 17212 توياق قويدىن عبارتدور. اوز
لريڭز كوروب توروبسزلەر، منا بو بزگەيللق
بودجەتنىڭ 3دەن برينى تشكيل قيلىدىغان مقدار
دا نهايتى نورغون زيان يەتكوزدى. ماددى باي

دائیم مالیه انتظامی اوچون کوزهش ایلب بار
مایغان، پولنڭ خراجت قلنشیغا دقت بلهن قاراب
توروديغان وه اوز واقتيدا دولتنڭ پول وه قممت
ئرسلرينڭ اورونسز خراجت قلنشيني توساب ئا
لالايديغان ئش تجريبهسيله سينالغان خلمتچي
لهرني سايلاب ايلش يولي بلهن مستحكملهشيمز
ضرور.

3 — خطای حربیلرینڭ قورالـلـق باسقونچیلار تشکیل قلیشی

خطای مستبد دائرهلری بزنڭ سیاسی- اقتـ
صادی احوالیمزنی بوزوش اوچون بارلق یول
لارنڭ همهسیدن فایدلنیدو- دهب یوقوریدا
ئهیتب اوتکهن ایدم.
اوزینڭ حیوانچیلق شخصی منفعتلری او
چون خطای مستملکهچیلریگه ستیلغان، بزنڭ خلـ
قیمزنڭ دوشمهنلری خائین، اغواگهر عثمان وه
قالی بیکلهرنڭ وحشیلکلری وه قوراللق باسقونـ
چیلق هجوملری تیخی هیچ قایسیمزنڭ ئسیمز
دن چقمیغان فاکتلار اوستیدن توختاب اوتمهی
بولمایدو.
خطای مستملیکچیلرینڭ زهنجردیکی ئیتی، خطای
فاشیستلرینڭ تاپشوروغینی ئارتقار غوچی —
ئاگنیتی خلق دوشمهنی عثماننڭ باسقونچیلق

بلەن ئالتاي اقتصاديني اوز عکسيگە کەلتوروش
شکل ايکەنلكيني کوروب توروبدو. شونينك
اوچون ئالتايغا ياردم کيرەك ايکەنلکيني بويرده
ايتميساقمو بيلب ايلش ايغر گەپ امەس اەكا
ئيتيمز بلەن حسابلاشب توروب كوچيمزنك يەتيشي
چە ئالتاي ولايتيگە بز ياردم قيلاورق. بزبويار
دملەرنك الڭ ضرور احتياجلق جايلارگە فائدە
لانغوسيدەب اميدقيلەمز. ئالتاي خلقي عثماننك
خقيقي يوزيني ئاخرقي چەككە قەدر اوچوق
كوردي. وحاضرقي كوندە ئالتاي خلقينك اشلدي
دوشمەني عثماننك ايكەنلكيني ياخشي توشەندي.
عثمان هيچ قانداق موافيت قازينالماي 3
ولايت خلقيني اۆزيگە قارشي قيلب ئالغانلغيني
و بتون اولكە خلقينك نفرتيگە يولۆقغانلقيني
كورگەن خطاي مستبد دائيرەلري باشقا يردن
حركت قيلب كوروشكە قرار تاپدي. اونلرنك نيز
دە تاپقان ئادمي ساوەن ناحيەسينك حاكيمي
وفاسز قالي بك ايدي. اونيمو خودي عثمانغە اوخ
شاشلا سيتب ئالدي. خطاي مستملكەچيلري —
بيعندىلا ئالتاي واليسي عثمان ئوزيگە قارشي
بولاكچيلق ايشيگە توكلچيلك قلب چيققان وەسا
امدي ساوەن ناحيەسيدە اونك حاكيمي چيقيغان
بولسا و اونك ياردمچيسي و الهامچيسي خلق

ـلقنى تالاب كتشدن تاشقرى عثمان خطاى مس
ـتمليكەچيلرينك تاپشوروقيغا بنائەن ئالتاى ولا
ـيت خلقيني قاتتق دزجيدە دەهشتلك روشدە قور
ـقوتماق اوچون قيلغان زورلوقلرى، باسقونچيلق
ـلرى، ئادم اولتوروش ئشلرى، تينچ ياتقان ئادە
ـلرنى استهزا ئيتشكە اوخشاش وەشيلەكلرى
هميگە معلوم. اولارنك كوپچولوگى مطبوعاتدا
اعلان قيلينب، جاك بوجاكغا ايوديتيم بريلگەن
ايدي. خطاى مستبد دائيرەلرى اونى اعتبارغا
ئالمايلا قالماسدن و بەلكى بتونلەي چريب كەت
ـكەن مسلەكسز ئادمگە ياردملەشدي. و تاشقى كون
ـگيچە ياردمليششنى دوام قيلماقدا. خطاى مستبد
ـلرى طرفدن عثماننى قانداق يول بلەن تيار
قيلغانلقلرى واونك بسقونچيلق هركتى جريانيدا
تونكغا خطاى مستبدلرينك قانچەلك يادم قيلغانلق
ـلرى توغرولوق كانكريت يوسوندا تولوق حجتلك
دەللەر بزگە معلوم.

اق پولاتدەك اوچوق قانلەرنك برمونچەسى
تاريخى ئوتموش ترتيبى بلەن ئالتاى ولايت
وناحيە خلقلرينك طلبيدە يزيلغانلقيدن مەن اولر
اوستيدە توختاب توزمايمەن.

ئالتاينك حاضرقى اوالى بلەن اونموشنى
ـسپلشتوروب قاريغاندا ئالتاى خلقى اوز كوچى

ولايەت خلقى ئارىسىغا زىددىيەتچىلىك توغدوروپ او
لارنى اوز ئارا قرغىنچىلىققا سېلىپ قويوپ تماشا
سېنى كورمەك بولغان پلانلىرى تارمار بولدى.

مەن قالى بك و عثمان باسقونچىلرىغا خطاى
مستبد دائىرەلرىنىڭ بەرگەن ياردەملرى حقىدە
تفصىلى توختالماقچى امەسمەن. مەن اويلايمەن
بو حقدە ئارتوق ملاحظە قىلىپ اولتوروشنىڭ حاجىتى
يوق بولسا كېرەك. هرحالدا اشكىجاشكەندا تورغوچى
خطاى عسكرلرىنىڭ قوماندانى گېنېرال سوڭ شى لەن
و اونىڭ يوگەنسز تودىسى شخصا اوزلرى ماددى و
معنوى ياردەمدە بولغانلقلرى و بزنىڭ خلقىمزنىڭ
دوشمەنلرى عثمان، قالى بك و اولارنىڭ قويروقە
لرىنى خلقىمزنىڭ روحىنى توشوروشكە و 3 ولايت
خلقىنى يېكىلىپ اشدن قوللموققا توتوب برىشكە
قوترتقانلقلرى هممەگە معلوم. مەن بو يردە بو
حركتلەر اوستىدە تولوق توختالمايمەن. چونكى
اولەرنىڭ هممەسى تفصىلى روشدە گېنېرال جاڭ
جى جوڭغا 1948 نچى يلى 17 نچى فېورالدا يزىلغان
خطدە تولوق بيان قىلىنغان ايدى.

مېنىڭچە بو يردە خطاى مستملىكەچىلرىنىڭ بز
گە قارشى قارىتىلغان يەنە بر ئالچىرىگەن قباحتچى
لك يولىنى كوز دن كوچوروب اوتدوك. بو اويات
سزلق بولسىمو شانسز-شرفسز بت-چت بولدى.
لېكن بو تارىخى سبابلەرنى كوز دن بر كوچوروش

قينينى ايچشكه خومار بولوب يورگەن اوروش
پرست استبدادچى كورەڭ خطاى مستبد، گنيرالى
سوڭشى لەن ايكەنلىگينى بلمىگەن، خلق شبهه گه
توشوب قيلىشى احتمال، شونڭ اوچون اگر قالى بك
اوزينڭ يېقنلرينى اويوشتوروب باسقونچيلـق
هجوملرى بلەن 3ولايت خلقينى بولاب تالاشقاكر
مشبەو اوروب اولتوروب قوروتيوەرسە (اولرنڭ
خام خياليچه) بزنڭ خلقيمز بونڭغا چيداشلـق
بيرەلمەسدن ناچ يالاڭغاچلقدن قيريليپ، خانەويران
چيلقدن قورقوب كيتب هرخل گروهلرگه بولوز
گيلى باشلايدو. و ناستا-ناستا كورەش قيلب
قولغا نالغان اركينلك حقوقلريدين واز كيچشكه
مجبور بولودو — ددب اويليغان ايـدى. ليكن
بوقيتمەو خطاى مستملەكەچيلرى واوروەچي حكو
متيديكى مستبد عنصرلەر چونگقور يېگيلشدى.

بولاڭچى قالى بك و بالاحمزه گه اوخشاش
اونڭ باسقونچى همراهلرى بزنڭ مللى قوشونيمز
نڭ قسملرى طرفيدن تارمار كەلتورولوب اونڭ
سوقاسيغا چيدابيالماى بت-چت بولوب قسمەن
اسيرگه ايلينب قالغان قـاتقانلرى مـا ناسنڭ
فيريسيغا قاچدى.

شونداق قيلب خطاى مستملەكەچيلرينڭ 3

چون بولاب، تالاب، اوروب؛ اولتوروب زورلوق
قیلمشدن عبارت.

۱— اولکەدە ملی زیدیتچیلك
اوتینی یقمشی

اولکەدە «مبلك — سو — پلك — دیلك» سیاستی
اعلان قیلنغاندن کین یورگوزولگەن ملی سیا
ست همەگە بەلگولوك. ملی زیدیتچیلك اوتینی
یقمش، ملتلەر ئارا بربریگە قارشی اوچلوك زه
هرینی چچیش، قینی برقەبیلەر ئاریسیدا بربر
یگە دوشمەنلرچە اوچلوك قیلیشینی بو قەدر
پوددپ بریشی قازاق بلەن اویغور،
قرغز بلەن قازاق، اونکدین نیری حتی بر
قازاق ایلینك اچیدیکی اوروقلرینی اوز ئارابر
بریگە دوشمەن قلب زیدیەتچیلکینی رەحمسز
قانلق باسقونچیلققا قدەر ایلب بریش اشلری
بزنك وطنیمزنی خطای مستملکیچیلری استیلاد
تب، خلقیمز اوستیدین اوز حکمرانلغینی اورناد
قاندین کیینکی تاریخیمزنك همەسیدە موندا ق
کولەم وە مقیاسدا اوچ ئالدررولغان ئەمەسلگی
نی بو یەردە تاءکدلەپ اوتوشکە توغری کیلیدو.

خطای مستبد دائیرەلری قازاق خلقیمزنك تار
تاقلیغیدین فایدیلینب خلقمزنك قالاق اوروچی

بزگه مغرورلینب کوره‌شله‌ش اوچون امه‌س، و
بلکی موشو سباقله‌رنی ئه‌سله‌ب ینه شونداق مکر
لك، قباحتچیلك، اویاتسزلق، تویوقسز اغوا و حر
کتله‌رنك پیدابولوش احتیمالی بارلقینی اعتبار
غا ایلب، هر قانداق تصادفی احوالغا قارشی خلقیمز
ذاتی عادتیدیکی تورموشیغا زیان یه‌تکوز مه‌یدیغان
حالدا قورقماسدن ئه‌ندیشه‌سز تشکیللی سوقـقا
بریشکه دائیم تیارتوروش اوچون سیاسی، اقت
صادی و حربی احوالیمزنی مستحکمله‌ش یولیدا
تریشچانلق بلن بلنی محکم باغلاب ئه‌ر چقریب
اشلیشیمز اوچون کیره‌ك بولودو. عثمان وقالی
بکلمه‌ر تیغی حیات، امما اولاردا امدی یوتیدیغان
هیچ نرسه‌سی قالمیدی. شونك اوچون اولار ینه
برقیتم توکلچیلك قیلب بیقشدن باش تارتمایدو
چونکی بویرده اولارنك اولقی ئابرویلری قایتا
حاصل بولمایدیغانلقینی، بویردیکی خلق اولار
نی اوز قوللری بلن سوء قیلمایدیغانلقینی اولار
نهایتی یاخشی چوشونیدو. اولارنك ایلگری —
خطای مستملیکه‌چیلری بولسا اولارگه بیکار تماق
بریب بیقشنی خالیمایدو. و اولارغا بریواتقان
کییم — تماق بدلیگه اولاردن « خزمت » طلب
قیلیدو. اولارغا تاپشورولغان خزمتسزلرگه مه
لوم هروقت بزطرفدن اولجا تیپب کیلیش یاکی
هردائیم 3ولایت خلقینی اندیشه‌ده ساقلاش او

بز بېتمگە امزا قلنغان كونلەردە اولكەتا ريخېمزنڭ بوداغلق صعيفەلرى اوتموش بولوب قالار دەب اويلېغان ايدوك .

خطاى مستبدلرى صحنيدين اوز اختيارلرى بلەن چوشمەيديغانلقينى ياخشى بلگەن بولساق مو ليكن ، بېتمنى امزا قلغان كوندين باشلاب رسەى ئادەملر بوزغيلى باشلايدو — دەب اويليميغان ايدوق . عمليت اونڭ عكسينى كور سەتتى بتمنى 18 — ايپوندا اعلان قلب، برنچى اييول كونى نهايتى چوڭ داغ — دوغا بلەن تنچلق بتم بايرامينى اوتكوزوب ئاريدين ايككى كون اوتمەيلا بتمنڭ تېكشليك ماددېلرينى بو زوب، ساوادسز، پاسكينا، منصب فرست اشلى استبدادچى بەغەرەز خاديواڭنى بر طرفليمەاو رومچى ولايتينڭ و اليلق وظيفەسيگە بەلگولي- لدى . اونڭ ئارقيسيدينلا اولكولوك حكومت اعضالرينڭ هيچ بريگە خبر قلماسدين، اولكو لوك حكومت تركيبگە ماليە نظارتينڭ ناظرليق وظيفەسى بلەن حكومت اعضاسى صفتيدە ساواد سز مستبد متيعصت جانمقان كرگوزولدى .

اگر بر كيچيك بالغيمو — برنڭ ماليە مزنى اداره قلش اوچون اوزينڭ بارماقلرينڭ قانچە ايكەنليگينى سانانىنى بلمەيديغان ئادم ماليەنا-

لك حسياتى اوستيده اويناب بر اورروونى، ايككه
چى اوروغا قارشى قويوش اوچون، بزنك خلـ
قمزنك منفعتينى « حمايه قلغان » وه ئايريم
اورروو ياكى قبيلەلرنيك « غمخورى » بولغان
بـولـوويلب، كوچمەن خلقلر ئاريسيديكى او
رووچيلق مناسبت وظيفەلرينى اوتەشديكى فەرز
لريدين فايديلانغانلقلرى هممەگه معلوم .
بز اوتموشديكى تاريخمزنى ئاليديغان بول
ساق خطاى مستملكيچيلرى اورروولار وه قبيلەلر
ئاريسيديكى زيديەتچيليكنى كوچەيتوروب، قانلق
چيلش ئوتينى يقيش اوچون ايك اوال اورروۋ
باشلقلرينى بر بريگه يامان كورسوتوب، بريـ
نى بريگه عمرلوك دوشمەن قلب برينى بريگه
كوچ - كوچلەب قويوب بولارنك اوز ئارا سو
قوشلرينى اولغايتب، اورروۋلار ئاندين قەبيللر
ئاريسيغا او تكوزوب قويوب، هر ايكى طرفيدن
پارينى ايليويريب، بولارنك اوز ئارا اوروشلريـ
نى تاماشا قلب اوز سلطنەتينى يور گوزەتتى. هر
دائم خطاى مستملكيچيلرى تشبث قلغان مونداق
اوروشلاردا بزنك ايك معتبر دانه زادلريمز هلا
كتكه اوچراب. مستبد يالافچى عنصرلر خطاى
چيريكلرينك ياردىمى بلەن غلبه قازيناتتى. اوت
موش مستملكه دوريديكى تاريخمز شونداق ايدى.

لەمشهور بولغان مركزى اوروەچى قازاق—قر
غز ملەتى ئاقارتيش اويوشماسينىڭ رەئيسى ترقى
پرور ايلغار فكرليك، هميشەڭ حرمتيگە ايگەقاسم
افندم خطاى مستملكيچيلرى طرفيدين قوغلانـ
دى بولودو . و جان تەكەى اوروقيدين مىڭلپ
ليغان اويلرنى خانە ويران قلغان يوزليگەن جان
تەكەى قزلريغا باسقونچيلق قلغان خطاى مستە
لمكيچيلرينىڭ قول چوقميغى بولغان تويماس بو
لاڭچى مولقى عثمانني، جان تەكەى جانمقان
حرمت وەحمايە قليلدو؟ ديگەن سوال دەررو پيدا بولودو
اولكولوك حكومتنىڭ رەئسليكيگە خطاى مستبدلرى
نى ين مسعودنىڭ بەلگولينشيني ينەمثالغا ئالايلوق
اولكولوك حكومت رەئيسليك وظيفيسگە بر
طرفليمە بەلگولەش مسئلەسى بتمنى قوپاللق
وە قباحتلك بلەن بوزوشدين عبارت فاكت بولسە
مو، خطاى مستبدلرى بر طرفدين اونى بو او
رونغا بەلگولەش بلەن اولكيدە مستبد، ظلمسيا
ستيني و مستملكە احوالينى ساقلاب قليش او
چون اولكيني ادارە قلش تيزگينيني محكم اوز
قوللريدا ساقلاشدين عبارەت ايدى، ايككنچى
طرفدين اويغور ملتيدين بولغان اوزينىڭ ايشەن
گەن، صادق ئادەمىنى يوقورى كوتوروش بلەن
اويغورلرنىڭ اوزينىڭ برليك صفيني ايكيگە بو

ضرى بولوب توروتو — دەيدىغان بولسىڭىزگو لوب كيتەر ايدى .

بو بر كولكولوك ايش، لەيكىن بو بر اي چينارلق فاكت، قازاق خلقىنىڭ اچىدىن حتى جان تەكەى اورووىدىن ساوادلق و ترقى پروراربااب تپيش مەكىن ئەمەسىدى .

البتە سوزسيز مەكىن ئىدى. لەيكين اول-كە ماليەسىدە ترتيب بولوش مستبد دائيرەلر نى زادى خوش قلمايدو . چونكى، مستملكچى لەر اوچون اولكىدە تنچ، ترتيبلىك تورموشقا را ضى بولوش، اوز لرىنىڭ اولوم حكومىتگە راضى بولوش بلەن برابردور. شونوڭ اوچون اولار اول كىدە ترتيبسىزلكىنى دوام قلدورماق نيتى بلەن « كيم بولسا بولسون، مستملكچىلەرنىڭ صاديق اي تى بولسون » ديگەن پرينسىپىنى محكەم توتوشقا مجبوردور .

شونىڭ اوچون اوز اوروۋىنىڭ « منفعتىنى حما يە قلغوچيلەر » خطاى مستبد دائيردلرى طرفى بدين سيتب ايلنب اولارنىڭ صفيگە اوتوش بلەن لا، اوز خلقى بلەن چوڭقور قاريمو — قارشى لق احوالغا چوشوب قاليدو .

مثلا: نيمە اوچون قازاق خلقىنىڭ هەمەسىنىڭ حقيقى منفعتىنىڭ حمايەچيسى؛ قازاق خلقىنىڭ اچى

کنگ اقسو ولایتلەرنڭ نورغون ناحیەلرنڭ یېڭی سای
لانغان حاکملری وە کېڭەش اعضالری خطای عسکرلرید
نڭ باشلقلری طرفندین ناحیەلریدن هایداپ چقریلدی.

تورفان، پېچان، توقسون ناحیە خلقلریگە
قلنغان زورلوق وە قانلق فاجیعەلیك اغوالارهمە
نڭ ایسیدین چقمیغانلقدین وە چقمایدیغانلقدن
مەن بونوڭغا اوخشاش فاکتلار اوستیدە توختاپ
تورمایمەن.

جنوب بلەن چەکلەنمەسدین، خطای مستملیکچلری
شونوڭغا اوخشاشلا سیاسیتینی 3 ولایت دائرەسی
دە یورگوزمەك بولودو.

بونوڭغا، بزنڭ خلقمزگە قارشی یورگو
زولگەن یېقنقی باسقونچلقلار وە تا شوگون
گیچە نورغونلیغان اشپیونلار، اغواگرلر وە بوزغون
چیلارنی ایوەتیواتلیقی فاکتلق دەلیل بولالایدو.

بشونوڭ بلەن بز، خطای مستملیکچیلری یال
غوز جنوبدیلا ملی ضدیەتچلك اوتینی یېقش،
بولگونچیلك سیلش سیاستینی یورگوزواتقان
ایچینشلق فاکتلرینی پەیدا قلپلا قالماسدین اولار
بارلق کوچلری بلەن 3 ولایت دائرەسیگە کریب بزنڭ
خلقمزنڭ تنچ تورموشینی بوزوشقا اورنودیغانلغی—
نی تاعکیدلەپ اوتوشمز لازم بولودو.

3 حاضرقی کوندە بتون اولکە بوینچە

لوب، ملى ئازادلق برلپك صفيىنى بوزۇشدين
وه تـــفريقيغه ئايلانذورۇشديىن عبارت ايدى.

خطاى مستبد دائيره‌لرى ملى زيديه‌تچيه
ليك اوتپىنى كوچه‌يتش اوچون، اونى پوده‌ش
بله‌نلا قناعت قلماسدين، شونڭ بله‌ن بلله يه‌ر
ليك حكومت اورگانلريغا عمومى خلق سايلاملرى
اوتكوزولگه‌ن واقتدا سايلامدا يقيلب، منصبلريدين
ئايريلب قالغانلار اچيديين وجدانسزلرنى سټپب
ايلب، خلق ناريسيدا صنعى گروهلار تشكيل
قيلب بولگونچلپك سيلشقا اورونىدى. يېڭى خلق مڭكه
اورونلاشقانلارغا قارشى كونا منصبدارلارنڭ قورالق
توقونۇشقا قده‌ر تشكيل قلغان اغوالرى هه‌مه‌يگه معلوم.

خطاى مستملپكيچيلرى اونداق اغوا تشكيل
قلالماى بهانه قليش اوچون حادثه توغدورال
ميغان جايلريدا، اوزلرينڭ عاده‌تديكى اصول
لرى بله‌ن خلق ښويۈپ سايلاب ئالغان ئادملري
گه چاره كوردى. يڭى سايلانغان حاكملارنى
وه ساقچى باشلقلرينى باغلاب ئاپــاقلريــغه
كيشه‌ن سلب، ناحيه‌لردين ايلب چقب كه‌تتى .
خوته‌ن، پوسكام، مارالبـــاش، قه‌شقه‌ر وه باش
قا جايلاردا شونداق احواللار بولدى .

قارغيلق ناحيه‌سپنڭ يېڭى سايلانغان حاكيمى
يارکندناحيه‌سپنڭ يېڭى سايلانغان حاكيمى وه يارکند

ئولۇسچىلار كىملەر ۋە ئۇلار ئۆز مىللىتىگە قانداق خىيانەت قىلدى

خەلقىمىزنىڭ ئازادلىق ھەركىتى ۋە ئۇنىڭغا ئولۇسچىلارنىڭ قىلغان خىيانىتى

مەسئود، ئىيسا ۋە ئولار بىلەن بىللە قوربان قودای، چىڭگىز، غولام ھامىلدەگە ئوخشاش ئاگىلاس ئاتاما كومىتىنى چەككەن، ئامېرىكا پەۋاسىنى ئىچكەن، مۇستەملىكىچىلەر كىيىمىنى كىيگەن ئىككى ئادەم سۆزلىشىپ تۇرسا قولاقلىرى دىڭ تۇرغان بىر تۈركۈم شۈبھىلىك ئۇنسۇرلار ئۇرۇمچىگە كەلگەن ۋاقىتلىرىدىلا خەلق ئۇلارنىڭ يۈرۈش — تۇرۇشىغا قاراپ، ئۇلاردىن قاتتىق نەپرەتلەنگەن ئىدى. ئو ۋاقىتلاردا خەتاي مۇستەملىكىچىلىرىنىڭ قامچىلىرىدىن تەپ تۇرغان قان تۆكۈلۈپ قورومىغاچقا ئولاردىن ئېھتىيات قىلغان خەلقنىڭ دەردى ئىچىدە ئىدى. بىنىم بولدى، خوفكەندى، تۇنجۇقتۇرۇپ تۇرغان مۇستەملىكىچى

ۋلايەت خلقيغە قارشى قورقوتوش، خلقچلق فكر
ديكى مسئلەلارنى عاممەوى قاماش؛ حكومت ادا
رەلريدين ترقى پەروەر ئادەملەرنى هايداش،
مسلمان اهاليغا قارشى اغوا اويوش دروش وە
خلققە سغمايديغان يالغان بوهتانلارنى، چاپلاپ،
هرخيل توهمەتلەر بلەن تنچ ياتقان اهاليني
قيرغنغا توتوش اشلرى داوام قلماقدا.

بولارنڭ هەممىسى بزنى بونو شيدينمو چڭ
راق اويوشوپ، ملى ئازادلق حركتنى بوغوشقا
قصد قلغان، 3 ويلايتنى قايتا قولچلققا چوشو
روشكە اورونماقدا بولغان مستملكەچيلرنڭ توز
واتقان پلانلريغا تشكيلى سوققا بيرش اوچون
تەيار توروشقا مجبور قليدو.

كوچ برلكدە، بزون خلقمزنڭ قووتيني بر-
لەشتوروپ اوروش پرەست اغواگرلرگە قار
شى صفربرلكدە كەلتوروشمز لازم.

مستبدلەرنڭ اغواگرلك حركتلرى خلق
نڭ بولەشكەن صفينى غالبتى سۆيدوسيغا اوچ
راپ نار - مار بولغوسيدور.

1948 - يل اوكتەبر (برنچى سان اتفاق
ژورناليدن).

كريب اولارنك طلبلارینی بلیویلپ ایلپ خطای
طرەفکە یەتکوزوش وظیفەسینی اوروندوسا،
ایکنچی طرفسن منافقلەرچە انقلابچیلارنی ماخ
تاپ، اولارنك ئشەنچیگە ایگە بولوشقا ترشدی
لەر. غولجا و کیللری ئلدیدا ژیلانچ، تولغو
غوپ، قانچیلق ایتلیك ئەکیلەپ، تولکیلك قی
لپ، « بز یورت، ملت قایغوسیدا یوردوق .
ئەلدی بزنی بو یەردین سیلەر قوغلیمساڭلار،
بز ملتنڭ فائیدیسی اوچون پادیچیلق خدمتی
بولسیمو ئارتقورساق » دیگەن یومشاق سوز
لریگە قاراپ غولجا و کیللریمو، حقیقتدە بولار
دا ملت، وطن محبتی بار بولسا، بولار کوپ
یللردین بری وطندن ئایریلپ ئەندی یەنە او
ئرغا خیانت قلماس دیگەن فکرگە کیلپ،
اونکەن 10 — 15 یل بولارنی بر نرسە او
گەتکەندور دیگەن اوبی نەتیجەسیدە اولار
بلەن مرسسە قلشقا باشلیدی. بولارنڭ: « بز
ملتچیمز »، « بز خلقچیمز »، « بز انسانیة
چیمز » دیگەن شعارلرینی کوروب، حقیقتدە
بولار بلەن حرکت برلیگینی تامین ایتپ کیتە
ئەیمز دیگەن امیدنی قلدی. غولجا و کیللرینڭ
اولار بلەن باشدا مرسسە قلغانینڭ ئاساسی
سەوەبی ئەنە شو ئیدی! لیکن بر یل اولار

ملك تورمەسينىڭ اشيكى قيا اچليشى بلەن، او
توشقا، كرگەن ساف ئەركينلىك هواسيدين نفس
ئالغان اسيرلردە يڭى روح يڭى قووەت پيدا بول
دى . اولار باشلابقى كونليلا بتون قـەهرى
غضبينى خطاى مستملكەچيلريدين ئارتوغراق
گويا ملك بر قينچيلقدا اوزاق محنت قلب نور
غون تەرلرينى ئاققوزوب اوزوق تيريب، اونى
ايغر مشقەتلر بلەن پشريب ، اندى يەيمزدەپ
تورغان ئاشقا اوغو ساليغان خائين ئەنە شو
لار دەب بليب ، بتون وجودى بلەن اولارغـا
قارشى، چقدى : حقيقەتدە مستملكەچيلردين ازـ
لدى انە شولار خوفليگيرەك ايكەنليگينى اوزـ
لرينىڭ نورغون يللق كورەش تجريبەسـى
و طبيعى سەزگوسى بلەن خلقيمز باشيدينلا
بلگەن ايدى : ليكن غولجا طرف ملى ئازاد
لق كورەش صفيگە اختلاف توشمسون ديگەن
مقصدە مسعود، عيسى لار بلەن مرسە قاغينينى
كورگەن خلق اوزينى برلا توختاتقان ايدى.

بر طرفدن مسعود، عيسى واولارنىڭ شايكيارى
انقلابى ويلايتلر بلەن مركزى حكومت تنچلق
بتم توغرولوق مذاكيرە يورگوزوانقان واقتلر
دا، غولجا وكيللرينى خطاينىڭ اچكى احوالى
بلەن تونوشتورغان بولوب، اولارنىڭ اچيگـە

گونچولوك دوتاربغا اوسول اوينابلا منصبنى دەپ ملتنى چوڭ ھالاكەتچىلىك خوفى ئاستىغا قويدى. خلقمزنىڭ اوتوقلوق، ئازادلق حركتىگە چوڭ خيانت قلدى. مستملكەچىلەر ملى ئازادلق حركتىنى بوغوش و بتورنالەى يوقوتوش اوچون، بر طرفدن مستملكەچىلىزنىڭ توب نيەتلرى سياستىدن بى خبر بولغان نادان ئىنا دملرنى ئالداپ، اولر خلقىدن بالتىق بەردوق دەپ، تبر اور كوم خلقنى ا نىڭ ئاورقسىدن ئەرگەشتورەب خلقمزنىڭ مستحكم ملى ئازادلق برلك صفيگە بولگونچولوك سالش مقصدى بلەن بولساە ايكنچى طرفدن اوز منفعتىگە قاپچى كەلسەمەدە ملى ئازادلق حركت موفقيتەتيدن قورقوب بورى يەپ كەتسە كەتسون، ساڭا بولەسون دىگەن پرينسيپنى ئالديغا قويوب اوريگە زيان بولسەمو بزنىڭ خلقمزگە هيچ نرسە بەرمەسلك پرينسيپنى قاتتق تسوتقان مستبد خطاى مستملكەچى دائىرەلرى نورغون يللار چوڭ مستملكەچىلەر بيقوپ، ئاسراپ كەلگەن جهانگيرلردىن فاش قىلنىش ھاقتق قاراوىغا كەلدى. جهانگيرلرنىڭ بىرى اوللكونىڭ يوقارقى حاكميت اورنىنى اشغال قلغاندىن كىن اوزىنىڭ كيلەچەكيدن قورققان خلق هلاكتىنىڭ ئالديغا ئيلش اوچون قارشىلق دولقونى كوتەردى .

بىلەن بىرگە ئىشلەش نەتىجەسى ئولارنىڭ ھېچ نەر
سە ئۆگەنمىگەنلىكىنى، قارغۇلارچە يۇرتىنى ھالا
كەتكە ئېلىپ بارىدىغانلىقىنى، ۋە ئولارنىڭ ئۆز مەنپەئە
تىگە ئېرىشىش ئۈچۈن مىللەت قىزىنىڭ دەر
يالاپ يېقىش بىلەن ھېچ كارى يوق ئادەملەر
ئىكەنلىكىنى ئىسپات قىلدى. ئولاردا قاچىلىك پىرىن
سىپ، زەررىچە ۋىجدان يوقلىقىنى ئولارنىڭ ھە
رىكەت تەجرىبىسى ئەمەلدە كۆرسەتتى: دۇنيانىڭ
قايسى بۇرجىكىنى ئالماڭ، قايسى مىللەتنىڭ مە
لىك ئىگىسى ئەربابلىرىنى ئالماڭ — ئولارمۇ
ئازادلىق مەسىلىسىگە كەلگەندە ئۆز بىلگەن مىللەت
ئازادلىق ھەرىكىتى ئۇتۇق قازىنىپ كېتىپ بارغان
پەيتلەردە مىللىي ئازادلىق كۈرەش سەپىنىڭ بىرلىكى
نى تامامەن قىلماق ئۈچۈن بارلىق كۈچىنى سە
رپ قىلىدۇ، ھەتتا ئۆزىنى قۇربان قىلىشقا رازى
بولىدۇ. ئەگەردە بۇ «مىللەتچىلەر» دە مىللەتكە
مۇھەببەت بولغاندا، ئەلۋەتتە ئولار ئۆز مىللىتىنىڭ ما
ئازادلىق ھەرىكىتى مۇۋەپپەقىيەت قازىنىپ كېتىپ بارغان
دا، ئۇ ھەرىكەت قانداق شەكىلدە بارمىسۇن شۇ
چوڭ ئۇتۇق قازىنىپ كېتىپ بارغان سەپنى مۇس
تەھكەملەشكە ۋە بارلىق زالاي مەسىلىلىرىنى شۇ
نىڭ يولىغا بىرلىكىنى تامامەن ئېتىش ئۈچۈن سې
لىپ بەرگەن بولار ئىدى. ئولار ئەمەلدە نېمە
قىلدى؟ ئەكسىچە خاتاي مەسىلىكەچىلىرىنىڭ بول

غەرىبچە طەرەف نېمە ئۈچۈن بۇلارغا دۈشمەنلىك قىلىدىكەن، الله تبارك وتعالى: «إنما المؤمنون اخوة فاصلحوا بين اخويكم» دەپ تۇرسا، بۇلار مۇسۇلمانلارغا دۈشمەنلىك قىلىشنى ئويلىسا، ئۇلار بىلەن مۇرەسسە قىلسا بولمامدۇ؟ دېگەن ئويغا كېلىشى مۇمكىن. بىز ئۇلارغا شۇ ئايەتنىڭ يۇقىرىسىدىكى ئايەتنى ياكى سورة التوبەدىكى، يا ايها الذين امنوا لا تتخذوا اباءكم واخوانكم اولياء ان استحبوا الكفر على الايمان ومن يتولهم منكم فاولئك هم الظالمون، دېگەن ئايەتنى ئەسلەپ ئۆتۈشنى ئۇنتۇيمىز. ئۇلار دۈشمەن سېپىگە ئۆتكەنلەردىن بولغاچقا ئۇلارغا قارشى طەرەفدىن، تۇرغان دۈشمەنلەر دىنىمىز ئاشدىرەك دۈشمەن بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. الله تبارك وتعالى پەيغەمبەرلىرىمىزگە، ئۇلارغا نىسبەتەن رەھىمسىز بولۇشنى بۇيرۇيدۇ: «يا ايها النبي جاهد الكفار والمنافقين واغلظ عليهم ومأواهم جهنم وبئس المصير» ئايەتلىرى بولغانلىقتىن كېيىن بۇ مۇسۇلمانلارچىلىق بىلەن بىر صەف تەشكىل قىلىپ خەلقىمىزنىڭ قانى بىلەن بەرگەن ئالغان ئەركىنلىك ھوقۇقلىرىنى قايتا تارتىپ ئېلىشقا قەستلىغۇچى منافقلار بىلەن يەنەمۇ مۇرەسسە قىلىش يەنە مۇمكىنمۇ؟ البتە مۇمكىن ئەمەس. زادى نېمە ئۈچۈن ئولار بىز دېموكراتچىمىز، خەلقچىمىز دەپ ۋاقىراپ ئەمەلىيەتتە

غولجا طرەفى خالقىمىزنىڭ بو حركتىگە بى
طرف بولوپ يىنە خلق دۈشمەنلرى بلەن مرس
سەچىلىك قلىش مسئولىيەتىنى اوز اوستىگە ئى-
لىشنى موافق كورمەسلىن اولارقا نونسزا شغال قلغان
حكومت تركيبىگە كرىشنى لايق تاپماسدن،
اوزلرىنىڭ قارشىلىقىنى بيان قيلدى.

خالقىمىزنىڭ هەممىسى غولجا، ترەفى و كەللرىنىڭ
بو حركتىنى بردن — بر خلقىنىڭ منفعتىنى حمايە
قلىش اوچون قارتىلغان حركت دەب بلىپ او
لارغا بولغان اعتقادى، ئىشەنچى يەنەو بردەرە
جە ئاشدى. ئىبرىم قالاق ئادەملر يمز، خلقىمىز
مز ئاراسىدا بولكونچىلىك سىلش اوچون، وە
ئاشكىنى زەهرلەش اوچون هيچ نرسەدن تارتىنماى
قاىواتقان نشويقلرىگە وە اولار اختيارىغا بر ىب
ئىتلرى — مسعودقا اوخشاش خلق دۈشمەنلرىد
نىڭ، قوى تريسىنى يپىب كورسوتۇشكە اورونوش
لرى: مسعود افندم زمانىدا بتون ياخشىلىق اش
لرنىڭ ئاساسى قورولوشقا باشلىدى... »: «بورت
خلقى، مركزگە قارىتا ئوقەمر بەر ديلكشە كەر!»
ديگەنگە اوخشاش چىرايلىق سوزلەر، شىكەر
اورنىغا زەهر بريواتقانلىقىنى ئاىرىب ئالالما
غان ئاگىمز يكىلەشقان — ئاىرىم ئادەملرىمىزنىڭ —

مستەملىكە ئەمەس ئىدى. تېخى ئافرىقا قطعە-
سىنىڭ ئىچىگە ئاۋروپالىقلاردىن ھېچ كىم كىرىپ
باقمىغان ئىدى، قىسمىسى دېڭىز يانىدىكى مستەملىكەچ-
لەر طرفىدىن بۆلۈنۈپ بولۇنمىغان، تېخى ئانگ-
لىيەگە ئوخشاش چوڭ مستەملىكىچى دۆلەتنىڭ ئالدى-
غا ئۆتەلىگەن ھېچ كىم يوق دور ئىدى. ئو-
نىڭدىن كېيىن كۆپ سوللار ئۆتۈپ كەتتى. دۇنيا
ئەھۋالىغا نۇرغۇن ئۆزگىرىشلەر كىردى. ئانگ-
لىزلەر ھىندىستانغا مستحكەم ئورۇنلىشىپ بولماي
تۇرۇپ، ئۇنىڭ چوڭ مستەملىكىلىرىدىن
بىرى - شىمالىي ئامېرىقا قوشما شتاتلىرى، ئانگلىز مستە-
ملىكىچىلىرىگە قارشى قوزغىلاڭ كۆتۈرۈپ،
استقلاليت اعلان قىلدى. ئانگلىزلار ئامېرىكادا
تارتقان زىيانىنى قايتۇرماق ئۈچۈن بارلىق كۈچى
بىلەن ئافرىقانى اشغال قىلىشقا ۋە باشقا جايلاردىن
مستەملىكە ئېلىشقا ئالدىرايدۇ. ئاۋستراليە، كاپ،
مالتا، گىۋيانا، مالايا، ناتال، كېيپ گىنىيە، بى-
چو ئالىيەل، بىرما، نىگىرىيە، شرقى ئافرىقا،
شىمالىي بورنېئو، رودېزىيا، ئوگاندا ۋە باشقىلار-
ۋە باشقىلارنى ئۆرەدىكى يەرلىك خلقلارنىڭ قان-
لىرىنى دەريالاپ ئاقىزىپ ئانگلىزلار تارتىپ ئالى-
دۇ. فرانسوزلار ئالجىر، غربى ئافرىقا، ماداگاس-
كار، ۋە ھىندىچىنى خطايلارنى تارتىپ ئالىدۇ.

خلقىمزنىڭ ئازادلىقىغا قارشى وه اوز ماتىيگه
قارشى، خلقچىلىق سياستىيگه قارشى حركت
قيليدو؟ اونى بىلمهك اوچون «افنديلەر» كىملر،
كىمنىڭ فائيدەسى اوچون خدمت قيليدو؟ كىملر
نىڭ امرى بىلەن حركت قىلىدىغانلىقىنى ياخشى
چوشونوش وه بىلىش لازم.

افنديلەر كىملر، وه نىمه اوچون او
لار اوز خلقىنىڭ منفعتىيگه قارشى ئىش قيليدو؟

بو سوئالغا جواب بېرمەك اوچون اولكىمىزنىڭ
جغرافيه وى احوالى وه تېكى 70 - 80
يىلدىكى خلق ئارا احوال بىلەن بىر
تونوشوپ چىقماق لازم.

بىزنىڭ اولكىمىز شمال وغربى، شمالدا
سسسر بىلەن شرقى شمالدا مانغول خلق
جمهوريتى، شرقدە گەنسو، شرقى جنوبدا
چىڭخەى اولكىسى، جنوبدا تىبەت، هندستان،
غربدە ئافغانستان بىلەن چېگرداش اولكىدور.
بىزنىڭ اولكىمىز خطايلار طرفىدن استلا ايتىل
گەن وقتلاردا انگلىزلەر بىلەن فرانسوزلەر هىند
ستاننى ئاىيشيپ مادراس اطرافيدا زەمبىرەكلەر
ئاتىشماقدا ئىدى. تېخى بىزنىڭ غربى شمالدىكى
خوشنىمىز ئابلاي خان ئىدى. تېخى خطاي دولىتى

بولغاندىن كېين انگىليە بىلەن اۇروش باشلاش
پلانىنى قورغان ئېدى، خصوصەن 1914 - يىلى
ئۇرووش باشلاشدن اول، گرمانىيە انگىليەنى
دەرحال سەكرەپ ئۇروشقا كرىدو دەپ ئويلاي
ميغان ئېدى. چونكى انگليەنىڭ مستملكەلرى
دە ئووقتلاردا خصوصەن ئېرلاندىيەدە، احوال
ايغىر ايدى، شونىڭ اوچون گرمانىيە، روسيە
فرانسيە، وە انگىليە، مستملكلريدە جاسوسلوق
اشلىرىنى كوچايتىپ ئالدىنى ئېلىپ تيار گرليك
كوروشكە باشلايدو. روسيەنىڭ توركستان كرايى
غا، انگليەنىڭ هندستانىغا قارىتا تيار گەرلىك
ايشىنى ايلىپ بريشىغا ئېلىك قولايلىق جاي شڭ
جاڭ ئېدى. 1 - جهان ئوروشى دەوريدە گېر
مانيەنىڭ اتفاقچىسى توركيە ئېدى. ئەنە شوله
توركيە، گرمانيەگە شڭجاڭدا توروب يارده
مىش خدمتىنى مسعودقا تاپشورور يدىوە
مسعود قانچە تريشىپ اشلىگەن بولسىمو، برن
چى جهان اوروشيدا گرمانيە تار - مار بول
غاندىن كېين، او ايگىسىز قاليدو. ليكن ئاري
دن اوزاق واقت اوتمەي اونى كوهنا ئاهبرىسى
بلەن ايزلەپ كيلىپ گرمانيەنى مغلوب قىلغان
انگليە تېپىپ ئاليدو. چونكى او مڭ كيلدىمە انـ
گليە اوچون ئاندق بر ئادم شڭجاڭدا ضرور
كرەك بولوب قاليدو. سبب برنچى جهان او

چاروسىيە ھكومتى؛ قازاق يوزلارى، قوقان، بوخارا وەخيوا خانلقلرىنى بىسىپ ئالىدوە 19 - عصرنىڭ ئاخرلرىغىچە يەر كوررەسى جهانگير دولة لەر طرفىدن بولونوپ بولىدى. اما 19 - عصرنىڭ ئاخرلرىدا بورونقى كوهنا جهانگير دولتلار بلەن مسابقە قيلائالارلق - يڭى جهانگير دولتلار پەيدا بولىدو. (گيرمانيە، ئامريكا قوشما شتاتلەرى، ياپونيە) بولار يەر كوررەسىنى كوهنا مستملكەچىلەر ئبولوب ئېليپ بولغانلقدن، مستملكەسز قالسىرى دنيا مستملكيلرىنى قايتىدن بولوب ئېلشنى طلب قيلىدى. كوهنا مستملكچىلەر ئوز مستملكيلرىنى ساقلاب قيلشقا ترشيدو.

كوهنا مستملكەچيلەردن قورال كوچى بلەن ئولارنڭ مستملكلرىنى تارتيپ ئېلش پلانىنى قورغان يىڭى جهانگيرلردن برى يڭى تر قى تاپقان گيرمانيە جوانگيرلىگى 20 - عصرنڭ بشىدا ئوزانڭ ئوروش حاضرلغىنى كوروب بولغان ئيدى. ئوبرطرفدن كوهنا جهانگير دولتلارينڭ ئوزئارا بولغان قاريمو - قارشيلغيدن فايدلانىب ايكنچى طرفدن اول تيخى، حاضرلق كوروب بولميغان فرانسيە وە روسيە بلەن تزلكده ئوروش باشلاب ئولارنى يىڭيپ

بنا جايدا مستملىكەچىلىك سياستكە قارشى سيا
ستنىڭ توغولوشى، هندستاندىكى ملى ئازادلىق
حركتكە چوڭ تاثىر يەتكوزوشى احتمال ايـ
دى. شونىڭ اوچون هندستاننى سوويت «زەھ
ەرىن» ساقلاشقا ممكن قدر سوويت «زەھ
ىرىن» هندستاننى براقلاشتوروش كيرەك
ايدى. طبيعى اونىڭغا ايڭ قولاى جايى دى
واسطە هندستان بلەن سوويت چگرەسى نا
واليغا اوروتلاشقان قولاى زەئيپ شنجاڭ
ايدى. شنجاڭ خلقى ئارىسىدا سوويت حكو
متىگە قارشى هر قانداق حكايەلرنى توزوب
تارقتيش اوچون ئادم كيرەك ايدى. سوويت
حكومتى يڭى قورولغان وقتلاردا شنجاڭدا
«سوويت حكومتى توغرولوق شوندىق حكايەلر
بار ئيدى. مسەلەن: روسيەدە سوويت حكومتى
قورولوپتو، سوويت حكومت دېگەننىڭ معنوسى
اولارنىڭ بشىنىڭ اوتتورسىدا بر كوزى بار قو
ليغا سوويت كونوروب يورودىكەن. يالغوز بولوقان
ئادەملەرنى و كچىك بالالارنى سوويتكە سيلب
ايلب بريب يەيدىكەن. شونىڭ اوچون سوويت
حكومتى دەيدىكەن» ديگەن ارخشاش. ليكن
خطاى مستملىكەچىلرىنىڭ قوللوقىدىن قوتولالماي
تورغان شنجاڭ خلقيدە سەن گرمانيەگە يا
كى انگليەگە قول بولىسەن ديسە، ئانداق ئا
دمكە هرگز ئەگەشمەس ايدى.

روش دوریده انگلیه‌گه اتفاقچی بولغان نیکا
لای 2 — 1917 — یلی تختیدین ئاغدورولوب
سابق روسیه ایمپریه‌سی اورنیغا یکی، سوویت
لر حکومتی پیدا بولیدو . یه‌ر کورره‌سینینگ
هر قاندق بورجه‌گیده انــقلاب چقسا، ده‌ررو
باستوروشقا ئالدیریغان انگلیه حکومتی، یکی
پیدا بولغان سوویتلر حکومتینی بــاشیدا پیدا
بولوش بلن یوقوتوش مقصدیده سوویت
حکومتیگه قارشی ایش ایلیپ باریدو . سوویت
حکومتی توغولغان کوندن باشلاپ بتون دن
یا جهانگیر دولتلرینینگ کــوزیگه نهایتی سه‌ت
کورنودو . سبب، سوویت حکومتی حاکمیتنی
قولغا ئالغان کوندن باشلاپ، مستملکه‌چیلک
سیاستیدن اوزینینگ کچیشینی مستملکه‌چیلک
سیاست باشقیلارنینگ یه‌رلرینی ئولاپ ئالیدیغان
ئاعادیللق سیاست ایکه‌نلیگینی اعلان قلیدو.
هوندق سیاست جهانگیرلرنینگ سیاستیغا خوف
یه‌تکوزیدیغان سیاست بولغانلقیدن همه جهان
گیر دولتلر بیرلیشیپ اونی یوقوتوش پلانینی
قورودو . انگلیزلر اوچون هندستاندین ئاییریلیش
اوزیمی - اوزی اولتوروش بلن برابــر ئی
دی . هندستان انگلیزلر طرفیدن استیلا ئی
لگه‌نیدن تارتیپ ملی ئازادلق قوزغولانگ غول
غولیسی بیسلمای تورغان هندستانغه، یقین خوش

والغا يەنيمو باشقا ازگوروش كــرگوزدى.
ئىكىنچى دنيا اوروشيدا سوويت ئارميەسى ئاتاغ
لىق گىتلەر گرمانيەسينىڭ ئارميەسينى و ياپون
جهانگرليگينىڭ ئاتاغلىق ازميەسينى تار — مار
قلغاندن كيين، سوويت حكومتينىڭ ئــابرويى
غايت درىجەدە اوسوب كەتتى. دنيا انسانيەتچى
ليگينىڭ اشددى دوشمينى گرمانيە فــاشيزيمى
و شرقتيكى « ياءجوج — ماءجوج » ياپون ميلى
تاريزيمى تار — مار كەلتوروڭگەندن روهلان
غان مستەملىكە اللەردە كوچلوك خلق ئازادلق
دولقونى كوتورولدى. برنچى و ايكنچى دنيا
اوروشى دورلريدە ئانچە كوچ چقارماي دوشـ
مـەنلـەر بلەن سودا قيليپ كەلگەن دوش
مەن و باشقا ئاوروپا دولتلرينىڭ بايلقينى باز
كارلىغا سولاپ ئالغان ئامريكا قوشما اشتاتــلەر
حكومتى، ئامريكا دولتينىڭ همه جهانگر دولت
لەردن اوتوب كەتكەنينى كوروب، اوز — اوزا
نى انگليز مستملكەلرينىڭ قانونى مراسخورى
دەپ بيليپ هولوققانيدن دنيا حكمرانلق پلانلرى
نى قوردى. او، اوروش دوەباقينى چيليپ ئاسا
سەن سوويتكە قارشى اوروش ميدانلرى حاضرلي
ماق اوچون سوويت دولتى بلەن چيگرداش تور
كيە، ايران و شنجاڭلارغا قول سوندى.

شونىڭ اوچون شىنجاڭ خلقىنىڭ خطای مە-
تەملیکە ئاسارەتیدن قوتولوش اینتلشیغا لایق-
راق، شونىڭ بلەن بللە سوویت حکومتیگەقار-
شی کوتوروشکە ماسلیشب کلیدیغانراق شعار
کیرەك بولوب، ئاندىق شعارلارەمو تیارلانغان
ایدی. « روسیه تورپریغیدیکی تورکلەرنی و
شنجاڭدیکی تورکلەرنی ئازاد قلب عثمانلیە
تورکلەر دولتی ئاساسیدا اولوغ تورك دولتی
قوریمز » دیگەن شعاردن عبارەت ئیدی. مە-
تەملیکەچیلرنىڭ منفعتینی حمایە قلماق اوچونە
منا موشونداق ئەفسانەوی ئاوانتیوریستلق پلا-
نینی عملگە ئاشوریمز دەپ، یوگورتیەزنی او
روش میدانیغا ئایلاندوروب، خلقیمزنی خانە
ویران، ملتنی هلاکتکە ایلب باریدیغان خیال-
دا یورگەن مسعودنی هیچ کیم ئەگەشمیدی.
تاریخ ترقیات دولقونی مسعودنی اولکە قرغ-
قیغا اوروب چقریب تاشلیدی . او، اوز خو-
جاینلرینىڭ ئالدیغا قاچدی. هندستاندا او هیچ
قانداق فائیدە کەلتورەلمەیدیغان بولغاشقا، ئو-
نىڭ خوجاینلری اونی مرکزی خطایغا یبەردی.
اندی باشقا دروازیدن کریش پلانینی قورغان
خوجاینلری اونی مرکزچی قیلب قویدی. لیکن
ایکنچی دنیا اوروشی بتون دنیا خلق ئارا اح-

اوزىنىڭ اوغلى ئارتوغرولنى يول باشلاۋچى قىلىپ
ئامېرىكا افىتسەرلرى بىلەن شىخجاڭغا قارىتىپ يولغا
سالىدو. بو ئارىدا مركزى حكومەت وكيلى
بىلەن بىزنىڭ وكيللىرىمىز ئارىسىدا تىنچلىق صحبت
باشلىنىپ تىنچلىق بىتىم امضا قىلىنىدو. ئامانلىن ئسا ء
رىكا حكومەتىنىڭ ئاپشوروغى بىلەن مركزى حكو
مەت حىمايەچىسى بولوب مسعودمو شىخجاڭغا
كېلىدو.

مسعود شىخجاڭغا كېلىپ خصوصەن حكومەت
باشىغا چىققاندىن كېين، اۋنىڭ اوروەچى يېنىدا اول
تورغان ايلى خلقىنىڭ سويەكلارى بىلەن توكىلىپ
قانلرى بىلەن سوغورولوب چو سېلىك اوستور
گەن ئاباد بىغى، ئامېرىكا افىتسەرلرىنىڭ حربى
اشتابىغا ئايلىنىدو. شىخجاڭنى ئامېرىكانىڭ او
روش بازاسىغا ئايلاندوروش پلانى باشلىنىدو.

دوستىمىز سوۋىتلەر حكومەتىگە قارشى فتنە —
فسادلر باشلىنىدو. حتى ئامېرىكالقنىڭ ئما كېيىسى
قوتىغا سولانغان پىۋاسى، زاژىكالكا سى (تا
ماكو يانىدوروديغان) خاتونلەر پەردازى اسباب
لرى بىلەن تولغان اوروەچى بازىرىدا سوۋىت
اتفاقىدىن چىققان ماللارنى ساتقان سوديگەر
لرنىڭ ماللرىغا كېرەسىن توكوب كويدوروب
ايتىش حادىثەلرىمو بولىدو.

ایکینچی دنیا اوروشیدن کیین اوز مستملیکه ـ
لریده کوتورولگه‌ن ملی ئازادلق قوزغولاڭ
لارنی بیسیش بله‌ن ئاواره بولغان و ایکینچی
دونیا اوروشیدا زه‌ئیفله‌شکه‌ن انگلیز حکومتی
ئاللدنقی تشه‌بۇسکارلقنی ئا.ق.ش. غا تاپشوردو.
شول جایدن کره‌کلك جایدا ایشلیه‌لیش اوچون
مسعودنیمو قوشوب ئامریکا حکومتیگه تاپشو
ریلدو. مسعود ئامریکالقلار اختیاریغا اوتکه‌ن
واقتلریدا ئامریکالقلارنڭ قولی یاپون اوروش
میدانلریدن بوشیماسدن مسعود چونچونده کو
توپ توختاپ قالیدو. چونچیندا توروپ بیکار
ئایلق ئالیسون ده‌ب مسعودقا ئامریکا افیتسر
لریگه فاحیشه خوتون تیپیپ بریش وظیفه‌سینی
قوشومچه یوکله‌پ قویدو. اوز ملتینی موندااق
قوه‌ن توشوپ که‌تکنیگه عضبله‌نگه‌ن عیسی
سه‌ن تورکستان اویوشمه‌سینی فاحیشه خانه
قلدیك ده‌ب اوروندوق بلـه‌ن اوروپ، مسعود
اوغلی ئارتوغرولنڭ بشینیمو یریپ قویدو. شون
داغدنمو بو په‌س که‌تکه‌ن اول وظیفه‌نیمو ئـو
ته‌ب یوریدو. یاپونمو تسلیم بولودو. ئـامری
کانڭمو قولی بوشایدو. بزنڭ قهرمان ملی ئا
زادلق قوشونیمزنڭ شیخونی ایـلیپ اوروه‌چی
گه میکچیتو دیگه‌ن خبرینی ئاڭلیغان مسعود،

تورغاندا اوزینی تارتماسلیدی ئەلیکین او، اوزید
نی قارتالمایدو. و تارتمایدو. لێکین وطەننڭ ئازاد
لقینی سویگوچی خلق، اونڭغا اوخشاش کوهنانات
خانەنڭ قفەسی تمور تارابا بلەن ایلیپ تاشلایدو.
بو گونکی مرگزی حکومت دامریکا جهان—
گیر لیگینڭ تمور پەنجیسیگە تولوق و محکم
کریپ کەتکەچکە مسعود مرگزی حکومت حمایە
چیسی بولوب شنجاڭدا ئیش ایلیپ باریدو.
عیسی نڭ ترجیمە حالی مسعود نڭکیگە اوخشاب
کیلیدو. لیکین عیسی، مسعود دین یاخشیراق بو
لغاشقا ئو برنچی دنیا ئوروشی ئالدیدا گوما
نیە جهانگیرلیکیگە خدمت قیلاب ئولگیرەلیدی.
باشقەلار نڭ «انقلابی حرکتلرینی» تاریخچیلار
یازار، هر حالدا ملتینی سویگوچی ملتچی—ی
اوز ملتی، ملی ئازادلق انقلاب مەیدانیدا موا
فیقیت قازینب کەتب بارغان ملی کیلدە اونـڭ
اوتوقلاریغە شادلیندار و اونڭ ملی ئازادلق
برلك صفینی مستحکملەش اوچون بارلق ووجو
دی بلەن خدمت قلار ایدی. لیکین مستملیکە
چیلەر « افندیلەر » گە تاپشورغان قاسباسی،
وظیفەسی سوویت حکومتیگە قارشی کورەش
الیپ باریش بولغاشقا اوزینڭ ملی منفعتیدن اول شو
لارنڭ تاپشوروقینی اورونداشقا اولار مجبوریدیر.

اولکە احوالینی سنعی روشدە مرککبلەش
تۇروب اولدیگە تورغون عسکر ایلە چقیش مە
صەدی بلەن غولجا طرەفکە قارشە، نسور غوتلو
غان اغوالر تشکیل قلنب غولجا طرفکە یالغان بو
-تانلرنی چاپلاپ شول مناسبت بلەن اولکەدیکی
تورغونلیغان الغار فکرلك ئادملرنی سزلر غول
جا طرفکە یاردم قلدیگزلر دەب تبور میلەرگە
سالدی.

مرکزی حکومت بلەن غولجا وکیللری اوت
تورسیدا توزولگەن بتمنی قوپالاق بلەن بوزوب
ایلی طرفکە ایکی قتم قورالاق هجوم قیلدو .
ئامیریکا جهانگیرلیکیگە شرجالك اوروش میدانی.
قیلش اوچون کرەك. اگر شرجالك اوروش مە
دانی بولوب قالغان تقدیردە بویەردیکی خلقنك
احوالی قاندق بولماق؟ مات هلاکتی دیگەن
شوئەمەسمو؟

شونوك اوچون وطننك هر بر عزیز فـر
زەندی شرجاکنك اوروش میدانیغە ئایلینشغا
ئوتون وجودی بلەن قارشی توریدو.

اگردە مسعود حقیقتدە ملتینی سویگوچی و
ملتچی بولیدیغان بولسا اولکە اوروش میدانیغا
ئایلنش خوفدە و مات جەك میدانیدیکی ئـا
تلارنك تویاق ئاستی بولوش خوفی ئاستیدە!

بزدن يگرمه مگرگه يقين كيلوميتر اوزاقلقدا تور
غان مستملیکه‌چی ئامیریکا جهانگیرلیکیگه بز
نی اولارنڭ اوز یریدیکی بزوارله‌رده یاشاوات
قان هندیله‌ر و هر ساعتده لنچه قاید-ش
خه‌وفی ئاستیدا تورغان نیگیرله‌رگه اوخشاش
قول قیلیپ بریش و بلکی شك جاگدی سو
ویت حکومتیگه قارشی ئوروش باریسیغا ئای
لاندوروپ بریپ ملله‌تنی بتونله‌ی هلاکتلک
یولغا باشلیماقچی بولغان و اولوغ خوشنامز
سوویتله‌ر اتفاقیغه قارشی تجاوزچیلق پوزیت-
سیه‌ده تورغان ئاده‌مله‌ردن اوز ملتیگه یاخشیلق
کوتکینی بولامدو؟ ئامیریکا جهانگیرلیگی اولکه
مزنڭ مستملیکه احوالیدا ساقلانیشی و خلقی
مزنڭ محکوم بولوشینی خالای-دیغانلقیغا —
اوروم‌چیده چقان «اویغان» گزیته‌سینه،
عبدالحد مخصوم ئایریکا مخبرلریگه الیپ با
ریپ به‌رگه‌ن واقتیدا «اویغان» گزیته‌سینڭ
اوستیدیکی ئای یولدوزنی کوروب «بز گه‌موز
داق مستقلاق طلب قلیدیغان گزیته کیره‌ك
ئه‌مه‌س !» ده‌ب ایرغیتیپ تاشلاپ بیه‌رگه‌ن بر
کیچیك حادیثه‌مثال بولالامدو؟
هیلیغو اوموریتاکسیئون مستملیکچی حکو
متقو اگر اونداق بولمیغان تقدیردیمو بزنڭ

بزنڭ جغرافيه احواليمز بزدين نيمه‌نى طلب قليدو؟

بزنڭ جغرافيه‌وى احواليمز بزدن ئالڭ اول بونڭ اولكومزنى اورش ميدانيغا ئايلاندوروشقا قطعى يول قويماسلقنى طلب قليدو.

خصوصەن ئامەريكا جهانگيرليگينڭ سويت حكومتيگه قارشى ئوروش بازيسيغا ئايلاندورشيغا يول قويماسلقيمزنى طلب قليدو. بزنڭ جغرافيه احواليمز بزدين بزبلەن خوشنا بولغان پوتون دولتلار بلەن خصوصەن سويت حكومتى بلەن دوستانه موئامله‌ده بولشمزنى طلب قليدو.

بزنڭ جغرافيه احواليمز بزدين بزنڭ ملى ئازادلق حركتيمزنى پوتون خلق ئارا احوال بلەن حسابلشپ خلقيمزنڭ منفعتينى مضمونەن ئزاعه‌دين قاش ئاساسيدا اش اليپ بريشمزنى طلب قليدو. موشوپر نسفله‌رز ئاماس بلەن ئيش ايلپ بارمغان هر قانداق ئادم ئوزملتينڭ غمخورى و حمايچيسى بولالمايدو. افنديلەر بز بلەن ئوزونلەين — ئوزون قور غاقلقا بى واسطه چەگرداش بولغان اولوغ سوويتلەر اتفاقى و مانغول خلق جمهوريتى بلەن دوشمەنلك پوزيتسيه‌ده بولوپ، بز بلەن هيچ قانداق مناسبتى هيچ قاچان بولميغان —

گز چیرایلق سوز، قوروق وعدیلەرگە ئیشەنمەی
گیسیدور . ئولوسچیلارنىڭ قلغان خیانەتلری
خالقیمزنىڭ مستحكم ئیرادیسیگە وە ارکنلك کە-و
رە - بولیدیغانلیكی برلە صفیگە هیچ قاندلاق تە
ئیر یەتكوزەلمەیگو سیدور. ئولكیدە خلقچیلق
سیاستنی تورموشقا ئاشوروش، بتم شرطلرینی
تولوق ئوروندالش ئوچون خالقیمز تنچ خاطر
جمع تورموشنی تەمین ئەتش اوچون ئاخرقی
بر ئامچی قانی قالغانغا قدر کورەش الیپ با
رغوسیدور. البەتتە خالقیمزنىڭ بول کورەش ئوتوق
لوق و غالبەلیك بولغوسیدور.

1948 — یل (اتفاق: ژورنالی 3—سانیدن)

ئاتا — بابالىرىمىزنىڭ «يىراقتىكى تۇققاندىن
يېقىندىكى خوشنا ئەزىز» دېگەن مەقالى بار
ئەمەسمۇ؟ بىز تىنچلىقنى دۇنيا خاتىرجەملىكىنى
سۆيگەن خەلق شۇ تىنچلىقنى دەپ ئىستىقلالىيەت
دېگەن سۆزدىن كېچىپ بىتەمگە كەرگەنىمىز. بىتەم
ئاساسىدىكى، يۇرت گۆزلىيدىغان خەلقچىلىق سىياسەت
ئۇلغە خەلقىنىڭ تەلەبىگە مۇۋافىق كېلىدۇر.

بىزنىڭ ئۆلكىنى ئامېرىكا جاھانگىرلىرىنىڭ
سوقۇش بازىسىغا ئايلاندۇرۇشىغا ھېچ قانداق
ئاساس قالدۇرمايدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بىتەم، ئۇرۇش
پەرەست، مىلىتارىستلار ئۆلۈمىنىڭ ھەكمى بولغاشقا
ئۇلار ھەر تۈرلۈك يوللار بىلەن بىتەم شەرتلىرىنى
ئورۇندىماسلىققا، چىدىماسلىق قىلىشقا ئۇرۇنىدۇ.
شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئاگېنتلىرىنىڭ يا
ردىمى بىلەن خەلقىمىزگە بىتەمگە ئاساسەن بېرىلگەن
ھوقۇقلارنىمۇ ئاز كۆرسەتمەك ۋە بىتەمنىڭ ئەھمىيىتى
نى يوققا چىقارماققا ئۇرۇنىدۇ. خەلقىمىزنىڭ ئەركىن
لىك چاملىيىغا پوتلاي كاشىلىك بولىمەن دەپ خەلق
چىلىق تەرەققىياتنى توسماقچى بولغان مەسئۇد، ئە
سى لەر كىبى ستىلما ئۇنسۇرلەر جەمئىيەت تەرەققىيات چا
رقىنىڭ ئاستىدا دەپسەندە بولۇپ ھالاك بولغۇسىدۇر.
خەلقىمىز تۇرغۇزلىغان ئاكا-ئۇكا قەدردان بالىلىرىنىڭ
قېنىنىڭ بېدىلىگە ئالغان ئەركىنلىك ھوقۇقلىرىنى ھەر

سوئال بىلەن يىتيمىز؟ مانا شو مەسئەلەلەرگە اوچوق جاۋاپ بىرەلىگىدەك تربيەلەش نيشانىنى بىلىشىمىز كېرەك.

تربيەلەش نيشانىنى بىلىپ ئالغاندىن كېيىن تربيەلەنگوچىنى توغرى يول بىلەن ايلىپ بارغىلى بولىدو.

بونىڭ اوچون سىزلەر بىلەن پات-پات يولوقوپ توروشىمىز لازىم ايدى. لېكىن وقيت يار بەرمىدى. بو گونكى بىزنىڭ بىرىنچى قېتىملىق كوروشوشىمىز. كېلەچەكلە پات — پات كوروشوپ توروشىمىزغا يول ئاچىدو دىب اويلايمەن.

بىزنىڭ ئالدىمىزدىكى ئەڭ مۇھىم ايشىمىزنىڭ بىرى تربيە مەسئەلەسى. تربيە يالغۇز خلقنى ئىلىم تربيەلەشتىن عبارەت امەس، تربيە كېلەچەكنىڭ ايگەلىرىنى، جمعيتنىڭ فائىدەلىق اعضالىرىنى يىتىشتوروب چىقىشنى مقصد قىلىدو.

تربيە فوق العادە مۇھىم مەسئەلە حسابلىنىدو. شونىڭ اوچون بوتون دونيادىكى جمعيت ئەربابلىرى تربيە مەسئەلەسىگە ئايرىمچە دقت قىلىدو. ئەگەر تربيە جمعيتنىڭ ئەڭ ئىلغار كېتىب بارغان يولى، خلقچىل فكرىدىكى ئادەملەرنىڭ ئارزو قىلىب يورگەن نظريەلەرىگە بنائەن ايلىب بېرىلسە شو يول بىلەن خلق عاممەسى منفعتىنىڭ حمايەچىلىرى بولغان ئوسمورلەر تربيەلىنىدو.

غولجا شەھەرىدىكى واسطە عمومى مكتب اوقوتقوچىلارىغا ئو. قا. ق. كلوبىدا سوزلەنگەن نطق

محترم و محترمە اوقوتقوچىلار!

بوگون سزلەر بز بلەن كوروشوب فكر ايلىشيش اوچون توپلانغان ايكەنسزلەر. رهبر لەر بلەن بزنىڭ ياش اوسمورلەريمزنى تربيەلەپ- گوچى اوقوتقوچىلارنىڭ يولوقوب فكر ايلشبتو روشى ضرور مسئلەلەرنىڭ برى، چونكى سزلەرگە كيلەچەك دولت ايگەلرينى، كيلەچەك جمعيت خزمتچىلرينى تربيەلەش شرفلىك وظيفەسى يوكلەنگەن، جمعيتنىڭ كيلەچەك توزو مى، كوز قاربشى و شونگەلىكى بولىدىغان مناسبتلەر حاضردن سزلەرنىڭ دولت ئيگىلرينى تربيەليشىڭزلەرگە باغلىق مسئلە. بز كيلەچەكدە قاياققا بارىمز، مقصديمز نيمە؟ و مقصدگە قايسى او

چون اشانمەيدو » ديگەن نظربەلەرنك هيچ بر ئاساسى يوق ايكەنلیگینی تجریبە رەد قیلغیای بولمايديغان دەليللەر بلەن اثبات قیلماقدا . هر قانداق يڭى جماعتچيلك توزوم — كونيسى بلەن قاتتق كورەش قيلش نتيجەسيدىلا موجود بولو دو. ديمك دولت حاكيمیتی اوستيدە رينا كسيون مستبد كوچ حكمرانلق قيلب تورغان جايدا، او نڭ خلقچيلق روحيغا قارشى بەلگولەب بەرگەن تربيە اوسولى خلق عاممەسينڭ منفعتيگە موافيق بولالمايدو.

تربيە مسئلەسيگە بز ئايرمچە دقت قيليدز خلق وكيللرينڭ بتموقتيدا تعلم-تربيە اوستيدە 10—15 كونلەب تاليشب اولتورغان اكوزـلرى بولدى. ئەگەر تربيە — دولت اچيدىكى جمعيت قاتلاملەرنڭ ئايرمچەمنفعتينى كوزدە توتـمايديغان بولسا، اوننڭ اوستيدە تاليشيشنڭ حاجتى يوق ايدى. ئەنە شو تربيە اوستيدىكى مسئلەدە بزنڭ وكيللەر مزاكيرە تالاشقا توشوب قالدى. نتيجەدە ئشيمز حق بولغاشقا، تربيە اوستيديمو يڭيب چققاندن كيين قارشى طرف اونى عمليتدە يورگوزمەسلككە تريشدى.

سزلەر ئەركين 3 ولايتدە اوز ئەركيڭزلر بلەن تربيە اشينى ايلب كيتب بارغان خادملار

ئەگەر دولت توزومى — جمعيتنىڭ ترقىسى تاپقان باسقوچيغا لايق بولميسا ئەگەر دورنىڭ ئىلغار نظريەلرينى قبول قيلب ئالميسا خلقچيل توغرى فكرىدىكى ئادملەرنىڭ ئارزولرى ئيلەك بو ييچيلا قاليدو.

ئەيتا يلوق ئەنگليەنىڭ 16نچى عصر ديكى متفكورى توموس‌مور، ئيتاليەنىڭ 17نجى عصرديكى متفكورى كومپانيلا و 18نچى عصر ديكى فرانسوز متفكورلرى ژا-ژاك روسسو، موليير منابولەرنىڭ ...مەسىنىڭ الوغ ئيديەلرى اولرنىڭ يللريدن ئوزاقا بارمايدو. و اولارنىڭ اوانلرى عملگە ئاشمايدو. ياكى روسيە ئيمپريەسى دەوريديكى يعنى 19نچى عصرنىڭ اوتتورسيدىكى اولوغ خلقچيل فكرديكى ئىلغار كەتكەن انقلابچيلەر چيرينشيوسكى، گريتسين و باشقالرنىڭ فكرلرى، نظريەلرى، تيلەك و ئارزو بويىچە قاليدو.

ئەگەردە جمعيت ترقياتينىڭ باسقوچيغا دولت توزومى موافقلاشقان جاى بولسا شو دولتنى رسمى‌توتيغان مفكورەسى ئاساس حسابلينب تعلم ئالغوچيلەرگە شو يول بلەن تعلم‌بريليدو. دولت‌هر قانداق جمعيت قاتلاملەرنىڭ توپيسيدەتورودو. « دولت هيچ قانداق طبقەنىڭ منفعتى‌او

بريلەيغان تربيەمزنىڭ ئاساسى مقصيدى ئەنەشو خلق عاممەسينىڭ منفعتينى حمايە قيلىشقا قارتيلغان بولوشى كيرەك.

بزنىڭ معلملريمز تربيەنىڭ سياسى نيشانينى تولوق حالدا مجاكپمە قيلب چوشەنگەن بولوشى لازم. بزنىڭ تربيەچيلريمزنىڭ ئەركين توغرى و خلقچيلق روحيدا تربيە بريش امكانيتيگە ايگە بولوب اشليگەنليكيگە 4 يل بولدى. بو جرياندا بزياش اوسمورلريمزگە قانداق تربيە اوسولى بلەن، قايسى نيشانغا قاريتيلب تربيە بريلب كيتب بارغانليقى حقيدە ياخشى توشالەيدوق. و تولوق نظر سالالەيدوق.

تربيە مسئلەسى بزنىڭ جمعيتيمزديمو الڭمهم اورونني اشغال قيليدو. لوكن بونىڭ مهم جايى بو موندچە شرائيطلەرگە بنائەن بزنىڭ تربيە اشلريمزگە مناسيبتلاك اورونلەردە نورغونليغان ايغر مداخلە ئشلري بولدى. بزنىڭ انقلابيمز باشلادى «شرقى تركستان استقلاليتى» اوچون باشلاندى. انقلابنىڭ مقصيدى، كورەش نيشانى «استقلاليت» ايدى. بتم اورتيغا تاشلينش بلەن مقصد نيشانغا شكلەن اوز گوروش كردى.

بزنىڭ ياش اوسمورلريمزنىڭ حتى بعضى وقتلەردە ئايرم اوزاق جايلارديكى اوقوتقوچيلريمزنىڭ چوشونەلمەى كپليواتقان مسئلەسى منا

بولغاشغا اونڭدن خەريگزلەر بولماسلىقى مەكەن،
اما جنوب و اوروەچى طرفلەريكى اوقوتقوچيلار
مستبد قارشى طرفنڭ تربيه اشينى بنى واسطه
اوز مەنفعتيگەقارشى قــاريتشقا اورونغانلىقينى
كونلولوك تورموشلاريدا ايغر جفالەر بلەن باش
لاريدن كوچورەكلەه . و اوز كوز يەز بلەن كو
روب كەللوك . مەنابو عكس كوچ ، خلقچيلق، برا
برلك روحيدكى تربيه گەقاتتق توسقونلوق قيليدو.

ئەگەر اوياقدا تربيه اشينى توغرى يولغا
سالدمان، ياش اوسمورلەرنى خلقچيلق، ئەركن
لك روحيدا تربيەلەيمەن، اولارنڭ قول ئەمەس
ايكەنليگينى كورسوتوب، برابرچيلك ئاساسيدا
تربيەلەيمەن دەيديغان بولساق بونڭ اوچـون
تربيه نيشانيغا توسقون بولغان كوچنى ايلمب
تاشلاش كيرەك و عمومى تربيه بريش اوچون
حاكميتنى خلقنڭ قوليغا ايلب بريش و كيله
چەك اوچون فائيدلىق اولادتيارلاش اوچون تربيه
مقصدينى خلق مەنفعتيگە قاريتش كيرەك بولودو.

شونڭ اوچون تربيەنڭ سياست بلەن باغلي
نيشى يوق دەب قاراشقا اورون قالمايدو. تر
بيه، سياست بلەن محكم باغلانغان بولوب، تر
بيەنڭ مقصد نيشانەسينى سياست بەلگولەيدو.
ئاندااق بولغاندن كيين ياش اوسمورلەرگە

ایگەدارچیلاق قیلب تورغان مستملیکەچی مملیکت
اوز اختیاری بلەن بەرمەیدی. هر ایکیسینی کو
رەش قیلب ایلش کیردك بولودو. لیکن بر یگە
نهایتی نورغون کوچ طلب قیلنەدو. ینە بریگە
قاتتق کورەش طلب قیلنسیەو، اونگغا سیلشتور
غاندا ئاز راق کوچ کتیدو. ئەنە شونك اوچون
بز چامیەز کیلپدیغانراق کورەش یوای بلەن
بارایلوق دیگەن مدعا بلەن بز بتمنی تولوق
اوروندوتوش اوچون کورەش ایلب بارەاقدامز.
البتە بو سوز هر قاندااق شرائطدە بزگە دوش
مەن هجوم قیلب ئازاد قیلنغان 3 ولایتنی قایتا
بیسب ئالسیەو، بزنك خلقیمز بتم دەبلا قاراب
تورودو — دیگەن سوز امەس. بو سوز قارشی
طرف بتمنی، رسمی بوزمیسا، بز بتمنی بوزمای
مز دیگەندینلا عبارت. امدی بز حاضرقی بزنك
احوالیمزنك قدر ــ قمتینی یاخشی تو شونەك او
چون اوتکەن وقتلەرگە بر نظر سیلب کورەیلی
و بو مسئلەنی یاخشی توشونوش اوچون قسقە
چە ئارقیغا ایکسکورسیە قیلب باقایلرق. اولتور
غان اوقوتقوچیلەرنك عسکرینی 25 ــ 30 یاشلار
دا بولوب اولارغا اولکینك اوتموش احوالی
یاخشی معلوم لیکن اونگدین ییشی کیچکلرگە
اولکینك اوتکەن احوالی تونوش بولمسا کیرەك.

شو. اولار ایلگری « ئەرکینلك »، « ئازادلق » دیگەن سوزنی « استقلالیت » دیگەن سوزبلەن باغلاپ، استقلالیت بار یەردە ئەرکینلك بار، استقلالیت یوق یەردە ئەرکینلك یوق دەب چوشونەتتی. بتم بولدی. ئەرکینلکلەر بدلیگە بز «استقلالیت» دیگەن سوزدن کەچدوك. بوقاندا ق ئش. استقلالیت بولمیغاندن کیین قالماداق ئەرکینلك بولوشی ممکین؟ دیگەن سوالغا کیلب قالیدو. حقیقتدە بز بلەن بتم توزو گەین طرف اولکەدە مستملیکەچیلك سیاستینی ساقلاب قیلشقا ئنتیلیشی نتیجەسیدە بتم اوروندالمیدی و اولکە خلقیغە هیچ قانداق سیاسی ئەرکینلکلەر بریلمەدی. بونگغا قاریغاندا یوقوردیکیلەرنك توشەندچیسی توغری بولمیدیمو؟ دیگەن خلاصە گە کیلش ممکین. ئانداق بولغاندن کیین ینە بزنك بتم دەب توروشیمزنك نیمە حاجتی بار. استقلالیت اوچون کورەشنی داوام قیلدوروەسەك بولماسمیدی؟ ئەنە مسئلە شونگدا.

استقلالیت ئالالمیغان تقدیردیمو ئەگەر بزگە ایگەدارچیلق قیلب تورغان طرف مستملیکەچیلك سیاستدن کیچب برابرلك، خلقچیلق سیاستینی عملدە یورگوزیدیغان بولسا، البتە استقلال ئالمای توروبمو خلق سیاسی ئەرکینلك حقوقلریغا ایگە بولودو. البتە هر ایکیسینی

شی‌سەی دەوری بولمیغان حالدا دزنڭ ملی ئا
زادلق انقلابیمزنی موجود قلیدیغان کادیرلار
بولمیغان بولار ایدی.
ئاما، 2- دونیا اوروشی بلەن‌شڭ‌شی‌سەی
اوزگەردی. استبداد سیاستینی‌بور گوزوب ضیا
لی یاشلارنی، تعلم تربیە ایگیلری بولغان
معلملرنی قرغاوول ئاوولیغاندەك— اوولاشقا باش
لاب رواجلاب کتب بارغان مدنیتنی کەینیگە
سوریدی. بوناڭ نتیجەسیدە معلملریمز اوستیدە
گون کورەلمیگەن ئادەم «افندی» بولودو- دی
گەن کوز قاراش پەیدا بولوب ئانچە، مونچە
خط توتوتمان یاشلارغا قز بەرەمەسلك اشلری کو
پوبوب معلم ئادەمگەرچیلك معاملەسیدن محروم
قلیندی. شو اوسول بلەن خاغیمزنڭ ئەرکینی
ایلگرکی احوالغا (ئاپریل اوز گوروشدن بو
رونقی) چوشوروشکە قصد قلدی.
حقیقتدە بو مەکین ئەمەس ئیدی. بوناڭ
بلەن شڭ شی سەی هم مقصدگە یتەلمیدی:
2 - دونیا اوروشی تمامدنش بلەن دونیادا چوڭ
اوز گوروش بولدی، 2 — دونیا اوروشی مس—
تملیکە ئەللەردیکی خلقلەرنڭ ئاگینی تیخیمو
کوتەردی. وە مستملیکە ئەللەردەقول بولماسلق
قا، ئەرکین یاشاشقا بولغان انتیلش بارلققا
کەلدی.

ئاپرېل اوز گوروشدن بورون اولكەمزدىكى
عمومى معلملەرنى يغساق هم بونچيلىك توپـ
لانماتتى. سبب: او واقتدا شونچيلىك مكتب شونـ
چيلىك معلم يوق ئىدى. «شوتاڭ» دەيديغان
توگچى تەييارلايديغان بر ئكى مكتب بولـ
ديغان ئاما بلىم، فەن وە دونيا بلەن تونوش
توريديغان مكتبلەر بى نلەى يوق ئىدى. اگر
بو دەور ئادملرى دونيا بلەن تونوشتوريديـ
غان فنى مكتبلەر ئاچەمەن دسە جنايتچى دولاتتى.
ئاپرېل اوز گوروشى اولكە خلقىنىڭ مدنيـ
يتىنى يوقرى كوتوروشدە كەڭ يول ئاچتى.
تورغوزولغان مكتبلەر ئاچلىپ، تورغوزولغان باليـ
لريمز اوقوشقا باشليدى. سزلەرنىڭ هممەڭزلەر
شونىڭ ميوەلرى سزلەر. شونىڭ اوچون شاگـ
خەيدە بر مخبرنىڭ «سز شڭ شى سەي گە قانـ
داق بها بيريسز؟» - دېگەن سوئالىغا: «يز
شڭ شى سەي گە قدر قارا گوزلو اولتور
غان ايلدوق. شڭ شى سەي كيلب ايلكترنى يقشـ
نى اوگوتوپ بەردى، كيىن شڭ شى سەي ايلكـ
ترنى يوقوتوپ، لامپەمو بەرمەسدن شاه ئاتوگو
تېمەن ديدى، ايلكرگە اوگەنگەن خلق بوگونـ
گا بوى بەرمەيدى ايلكتر بلەن اشلەمەن دېيدى»
— دەپ جواب بەرگەنىم حقيقتدە هم شڭ شى سەي
دەورىگە شو نقطەنى نظردە قاراش كېرەك. شڭ

سبب، ملی ئازادلق قوزغولاڭنی حرکتگە
کەلتورگوچی کوچ بلەن بونڭغا رهبرلك قا
غوچی وە ملی ئازادلق قوزغولاڭنی ئاخرقیچەک
کە قدر ایلب باریدیغان کوچ خلقچلق سیا
ستنی تورموشقا ئاشوریدیغان کوچ ئککیسی بر
کوچ ایدی.

ملی ئازادلق حرکت خلقیمزنی مستملیکە
چیلەرگە قارشی قوزغایدیغان بولسا، خلقچلق سیا
ستنی تورموشغا ئاشوروش اوچون بولغان کو
رەش، استبدادقا قارشی قاریتلغان بولوب، او اس
تبداد یەنە مستملیکەچیلك نڭ اوزی ایدی.

دیمەك، ملی ئازادلق ئوچون کورەشکوچی
کوچ بلەن خلقچلق سیاستنی تورموشقا ئاشو
روش ئوچون کورەشکوچی کوچ اوخشاش بو
لوب قالدی. شونڭ اوچون اگر بزنڭ اولکو
مزدە حقیقی، خلقچلق سیاست یورگوزولیدیکەن
خلقیمز دیگەن مقصدینی یەنە ئالیدو.

بز بو گونکی شرائط وە ئەحوال بلەن حساب
لیشب عمومی طلبکە موافق خلقچلق سیاستنڭ
تورموشقا ئاشورلیشی اوچون کورەش. ایلب
کیتب بارماقدیمز. بزنڭ هر ئککی باریدیغان
یولیمزنڭ نشانی بر بولغاشقا، بز خلق ئارا اح
والغا موافق کلیدیغان یول بلەن بارایلوق.

ئازىيا خلقى محكومىيەتكە قارشى قوزغالدى، ئازىيادىكى ياپون جهانگىرلىكىگە قارشى قوزغالغان خلق، ياپون قولىدىكى قوراللارنى قارتىپ ايلىش بلەن وە مستملىكەچىلەرنىڭ اوز دوشمەنلەرىگە قارشى. توروش اوچون بەرگەن قوراللرى بلەن مستملىكە ئەللەر قوراللنىپ، قوراللق قوزغولاڭ كوتوروش بلەن اوز مستقللىگىنى طلب قللدى. ايتايلوق هندستان، بىرما، مالايا. . . لار.

شونىڭ بلەن ئەركىن ياشاش اقتدارى بولغان ئازىيادىكى مستملىكە ئەللەر «ئەمدى قول بولمايمز» — دەپ تولقونلونوپ قوزغولاڭ كوتەرگىلى باشلىدى. نەتىجىدە ويتنام، هندونىزىيە، شمالى قورىيەدە مستقل جمهورىيتلرى موجود بولدى.

بزمو اوز استقلالىتىمز اوچون قوزغولاڭ كوتەردوق. بزنىڭ كوتەرگەن قوزغولاڭىمز مستملىكەچىلككە قارشى كوتورولگەن ماي ئازادلق قوزغولاڭ ايدى. شونىڭ بلەن بللە بزنىڭ كوتەرگەن قوزغولاڭىمز انسانىيتچىلك معامىلەسىدىن محروم بولغان خلقىمزنىڭ سياسى ئەركىنلىك حقوقلرىنى قولغا ايلىش اوچون بولغان قوزغولاڭ ايدى، شونىڭ اوچون بزنىڭ كوتەرگەن قوزغولاڭىمز خلقچىلق سياستىنى تورموشقا ئاشوروش اوچون بولغان قوزغولاڭ ايدى.

پۇل، بىرجەك گوشكە 9 مىليون دوللار تولىشى لازم بولودو. شونداقتىمو راست بزنىڭ جمعيتىمزدە تربيەچى كېلەچەك دولت ئەرباپىنىڭ تربيەچىسى، كېلەچەكدىكى عالم، مهندس و قوماندانىڭ تربيەچىسى، بز اوقىغان وە بز دىگەن اورونني اشغال قىلالمايواتىدو. بز اونىڭغا، بزنى اوزىمىز اويلىغاندەك شرائيط توغدوروپ بېرەلمەيواتىمىز. شرائيط توغدوروپ بېرەلمەسلىك بزنىڭ خالىماسلىقىمىزدىن ئەمەس، بو گونكى، شرائيطىمىزنىڭ شونداق بولوشىدىندور. سزلەرگە معلوم، بز 3 ولايتنى ئازاد قىلغىلى، 4 يىلدىن ئاشتى. 4 يىلدىن بېرى بىرەر مهم قوروولوشقا كرىشالمىدوق. بو كرىشالمىغانلىقىمىز، قىلالماسلىقىمىزدىن ئەمەس. بونىڭ سەۋەبى ئالتە ئەووال بزنىڭ ئەركىنلىكىمىزنى قولىمىزدا ساقلاپ قىلىش اوچۇن بارلىق كوچىمىزنى ئەركىنلىكىمىزگە قەست قىلغان دشمان، سوك-شى-لەن باندىلرى بىلەن كورەشىشكە صفربر قىلغانلىقىمىزدىندور.

سزلەر حاضر كورەش ايلك كېتىپ بارىمىز دەيسزلەر. بو توغرا گەپ. تېخى قوراللىق كورەشدىن چىقالمايواتىمىز. يەنە سزلەر شونى ائد— تىبارغا ئالسىڭىزلەر بولودو. شىششىسەى بوتون اولكىنى ساقلاش اوچون 20 مىڭ عسكر توتقان

نتيجىگە كەلسەك، بزنڭ باشلابقى قلغان طلب
لريمز مضمونەن اوزگەرگىنى يوق. بوگون بز ياش
اوسمورلريمزگە بىريليدىغان تربيەنى شو ئاساس
دا ايلىب بارساق توغرى تربيەليگەن بولىمزە
بالىلريمزنى ملى ئازادلق وە خلقچيلق سياستنى
تورموشقا ئاشوروش روحيدا تەربيەليگەن بو
ليمز. تربيە نشانى ئەنە شونڭدن عبارەت بوا
شى كيرەك. بزنڭ مكتب اوقوتغوچيلريمز ملى ئا
زادلق كورەش يولىدا خلقچيلق سياستنى تور
موشقا ئاشوروش يولىدا وطن خلق اوچون ئا
خرقى چەككە قدر كورەش ايلىب بارالايدىغان
وطن پروەرلەردن بولوشى شرط. بونى بوتون
خلقيمز تاپشوروب اولتورودو.

ئەمدى معلملەرنڭ احوالى توغروليق س.ز
ئاچساق، 3 ولايت دائريسيدىكى معلملەرنڭ تور
موش احوالى بلەن 7 ولايت دائريسيدىكى
معلملەرنڭ تورموش احوالىنى هيچ قانداق سي
لشتوروش مەمكين ئەمەس، چونكى بزدە بر
ميليونغا يقين معاش ئالغان معلم يوز جڭ اون-
نى يوزمڭ دوللارغا ئاليدو. بر گەز چتنى 9
مڭ دوللارغا ئاليدو. بر جڭ قوى گوشينى
8 مڭ دوللارغا ئاليدو. اورومچيدە خوددى شو
معلم 300 ميليون دوللار ئايلق معاش ايلىب يوز
جڭ اونغا 200 مليون، بر گەز چيتقا 17 ميڭ

شى كېرەك ؟ حاضر دونيادا الغار كېتېب بارغان خلقچيل دولتلارنىڭ معارف ئشى ديگەنلەك يولغا قويولدى. بولارنىڭ معارف ساحەسيدېكى تجريبەسىنى ايلەپ قارايديغان بولساق، اولاردا معارف خلقچيل سياست تورموشقا ئاشقاندىن كېين يوكسەلگەنلكىنى، رواجلانغانلقىنى كورومز. انقلاب واقتيدا بوتون خلقىمز صەبرلىكە كېلەلدى بلەن دوشمەننى تار ــ مار قيلىپ، شهرنى اشغال قيلش اوچون قاتناشتى. شەھرنى اشغال قلغاندىن كېين اونى ادارە قلش اشىغا كريشتى. حقيقەتدە اشغال قيلشدىن ادارە قيلش مركەز كەبرەك ايكى. اونىڭ مركەزلىگىنى تجريبە كورسەتتوواتيدو. شونىڭ اوچون بز دولتيمزنى توغرى ادارە قيلىپ، هر طرفليمە تولوق بلملىگە بولغان، وطننى چين كوڭلى بلەن سويوپ، وطن اوچون جاننى فيدا قيلشدا هر دائم تەييار بولوديغان ساغلام بدەن ئادەملەرنى تەربيەلىشىمز كېرەك.

او ئادەملەر حاضرقى زامان بلىمىنى تولوق ئيگىلىگەن ئادەملەر بولوشى كيرەك.

اگر بز، باليلىريمزنى كيلەچەكدە وطننى تولوق ادارە قلسون ديسەك فننى علملەرنى تولوق بلەوروشكە تريشيمز ماتيماتيكا، فيزيكا

ایدی. بز بولساق اوقوش اشلریمزنی تامین قیلش اوچون بتمگه موافق عسکر ساقلاشقا مجبور بولمیدیق. بو عسکرلر 3 ولایتده ساقلینش بلمن اولکولوك حکومتدن تیگیشلی تامینات آلغینی یوق. شونینك اوچون بز مدنی-معارف اشلریمزغا بودجه‌تنینك 3 تن-بیرینی صرف قلساقمو، دیگه‌نده‌ك تولوق تامین ایته‌له‌میواتیمز.

بز شونداق ایشنچیلیکیمزغا تاریمای مدنی-معارف اشلریمزگه شونچه کوچ صرف قلیواتیمز. اگر اوزینی الك مدنیتلیك دیب حسابلیغان بو گونکی ا.ق.ش نی آلیدیغان بولساق، بودجه‌تینك 47 فائیضینی (14 میلیارد امریکا دوللاری) حربی ایشیغا صرف قلسا، یالغوز 250 میلیون دوللاری امریکانینك معارفی اوچون چیقیرلغان. شوندا ق ترقی تاپقان امریکیدا معلملر ریستاران لاردا نه فسانکلیق خیزمتینی طلب قیلیدی. امریکیده ساوادسیزلرنینك سانی 10 میلیوندن آرتوق.

مه‌ن اوبلایمه‌ن: خلقچیلیق سیاستینی تولوق تورموشقا آشورغانغا قه‌دمر کوره‌ش مه‌یدانیدا بولغانلیغیمز اوچون اوقوتقوچیلار اوزلرینی کوره‌ش مه‌یدانیدا دیب بیلیب، بزنینك خیزمتچیلیریمز دیب بیلمه‌س.

نه‌مه‌دی تربیه مسئله‌سیگه کیله‌یلوق. بزنینك مکتب اوقوغوچیلیریمزغا قانداق تربیه‌لر بیرید

ريمچه دقت قلينديغان مهيم مسئلەلرنڭ بری
بولغان تشبثكارلغنی حركتلەندوريشيمز كيرەك .

تربيه اشلريده ايككنجی دقت قليديان مسئلەيمز ، بز ياش اوسمولريمزنی اوزينڭ شخسی منفعتيدين ، جمعيت منفعتينی كوب اعلا كوروديغان قلب تربيەليشيمز كيرەك . بو بزنڭ تورموشيمزدا نهايتده مهم اورونني توتودو . بزده بو مسئلە اوستيده كامچيلق كوب . بونی بز باشلايدغی تربيەنڭ مكمل بولمغانلقدين بوروندين دوام قلب كيليواتقان شرائط مراسينڭ نتيجەسی دەب اوتوب كتيمز . تەربيه لەنگوچیلەرنڭ تەربيه لەنشی — تەربيەچيلەرنڭ اوزلرينڭ بو مسئلەده اورنەك بولوشيغا باغلق . اگرمەن تربيەچی ، مەن تورموشدا شخصی منفعتدين جمعيت منفعتينی اعلا كورسەم تربيەلەنگوچی بونی شكسز اوزيگه قبول قليدو . ئادەم روحينڭ مهندسلری بولغان تربيەچيلرنڭ اوزلری شخصی منفعتينی جمعيت منفعتيدين توبەن قلش بلەن باللريمزنی وطن ، ملت وه خلق منفعتی اوچون جان كويدوروديغان تورموش تاريخی بلەن تربيەلەش كيرەك .

تربيه اشلريمزده اوچونچی دقت قليديغان مسئلەيمز مكتبدەك دوستلوقنی باغلايديغان جای بول—

کا، خیمیه، طبیعیت وه باشقیلارنی تولوق ایـ
گەللەپ، تیخنیکا قوراللارینی ایشلیتیشنی، طبیعت
نڭ کوچینی جمعینکه بوی سوندوروشنی بلیـ
دیغان ئادەملەردین قلب یتیشتوروشکه ترشیشـ
مز کیرەك. بزنڭ تربیەلەنگەن باللیریمزنڭ حا
ضرقی زامان تیخنیکا قوراللاری بلەن تونوشـ
لیغی بولسون اوچون ممکین قەدەر امکانیت بار
جایدا اوقولیوتقان بلملارنی تجریبه بلەن باغـ
لاپ، کتیشیمز کیرەك. بزده تولوق تجریبه
قوراللاری، تیخنیکیلار بولمیسیمو، بار ایمکانیتـ
دین فائیدیلنیشیمز لازم. شو کونگیچه مەن
بیرەر مکتبنڭ معلملری اوزی تشبث قیلب، ایـ
لیکتر استانسیگه ایکسکورسیه قیلغانلقیـ
نی ئاڭلیمیدیم. ایلکتر بولسا، حاضرقی زامان فەن
مدنییتنڭ ئاساسی. ایلکترنی بولسا، بالیلار مکـ
تبدە اوقویدو، موندین باشقا مکتبدە لابارتوریـ
یه وه تیخنیکاغا عائید یزیلغان حکایەلەرمو یوق.
بزده تیخنیکا توغریسیدا سوویت اتفاقیدا یزیلـ
غان ژیوکوفنڭ حکایەلریگه اوخشاش حکایەلەر
یوق دیب قاراب اولتورماسدین، یوق نرسینی
بار قلیشمز اوچون بز ایجاد قلغوچی، قورغو
چی بلله توروب بلله، ایجاد قلغوچی بولوشه
بلەن باشقیلاردین هەم فائیدیلنیشیمز وه ئایـ

ئورمای تورۇب خلقچیلق سیاستینی تورموشقا
ئاشوروش هه‌م هه‌م قیین مسئله‌دور .

محنت سویوشلوکنی وه حرمتله شلیکنی
بالپلارغا اوزله‌شتوروش معلمگه باغلق مسئله
ئاما بزنڭ تربیه‌چپاریمز محنت سویوش تربیه
سینی اوزلری تولوق ایلب چققان ئه‌مه‌س
شونڭ نتجیسیده قارا محنت قلشنی فوق‌العاده
ایزا ده‌ب بیلیدو .

منا بو بزگه ایلگرکی جمعیت توزومینڭ قال
دوروب که‌تکه‌ن میراثی .

مستملیکه‌چیله‌ر — مستملیکه ئه‌لله‌رنڭ تیار
قلغان محنت حسابیغا یاشایدو . مستملیکه‌چیله‌ر
محنت قلماسدین ، مستملیکه ئه‌لله‌رنڭ حصو
لاتیدین تولوق فایدیلینش اوچون مستملیکه
خلق اچیدین چققان ساتقون منافقلارنڭ یار
دیمیدین فایدیلانیدو . بونڭ نتجیسیده مستم
لیکه ئه‌لنڭ اوز اچیدین محنت قلمایدیغان
یتیب یه‌یدیغان قاتلام پیدا بولودو . بولار مح
نت قلماسلقنی اوزیگه شرف ده‌ب بیلیدو .
محنت قلماسدین یاخشی تورموش کوچور—
گه‌ن ئاده‌منی کورگه‌نلر اونی مستملیکیدیکی
کی قوللوق محنتینڭ ایغرلیغی ، اونوتدا بر
قاتلا منڭ محنتسز ئاسان‌تورموش کوچوروشی

مایدو . مکتبدین باشقا جایدا بولغان دوستلوق
هر واقت هر خل شکلنی ئالغان بولوب بعضیلد
چین دوستلوق صداقتلیك وظیفیسی، اونی ناتوغ
ری چوشونوش نتجه‌سیده نا توغری یول وه
خاهلیغان نتجیگه ایلب باریدو .

اگر مکتبده دوستلوقنی تاءمین قلش آید
شی کوچلوك ایلب بریلسا. موندااق تربیه‌لەن
گەن بالیلاردا دائیمی دوستلوق صحبتی جم
عیت فایدیسیغا قاریتلغان بولدو. موندااقتر
بیه‌لەنگەن ئادەم حقیقی خلقچیلق سیاستینك
توره‌وشقا ئاشورولیشینك برنچی کوره‌شچیسی
بولودو .

شونك اوچون نه نه شو عموم منفعتنی
حمایه قلشقا قاریتلغان شخصی اوچلوك یا
کی نامراقلق بلەن ئەمەس، حقیقی دوستلوق هم
کارلقنی مکتبده تاءمن قایشیمز کیره‌ك. تر
بیه اشلریده تورتینچی دقت قلیدیغان مسئله‌مز
بز اوقوغوچیلەرغا محنت سویوشلوکنی
محنت حرمتله‌شلیکینی اوزله‌شته‌روب تربیه‌بری
شیمز لازم بولودو . محنت بلەن جمعیتنك اش
لەب چقریش کوچینی کوته‌رگیلی بولودو .
جمعیتنك اشلەب چقریش کوچینی کوته‌رمه‌ی
تورو‌ب- جمعیتنی ترقیاتقا یتشتورگیلی بول
مایدو . و اشلەب چقریش کوچینی ترقی قل

ئىتائالىۇق خەنسۇغا ئوچ بولساق مىللى ئازاد لىق چىلىشىمىزدا ئوتتۇق قازىنىمىز دېگەن چوشەنچە بىلەن خەنسو مىللەتگە قارشى نەفرەت روھىدا بالىلىرىمىزنى تەربىيە قىلساق بولامدو ؟ مۇنداق ئاڭ مەللىرىمىزدە يوق بىلىمىسا كېرەك . مىللى ئازادلىق كورەشىمىزنى دېگەن ئايىما ئېلىپ بارماقچى بولساق، بوزلىداق ئاڭنى تۇپ يىلتىزى بىلەن چىقىرىپ تاشلاپ، ئولكىمىزدىكى ھەممە خەلقلەرنىڭ كورەش نىشانىسىنى بىر نوقتىغا يىغىشىمىز لازىم . ئېزىلگەن خەلق ھوكومىتىدىن ئازات بولۇشنى خاھلايدو . ئەگەر بالىلارغا خەنسوننى ئوچ كورسوتۇپ مەنئولنى ياخشى كورسوتوپ تەربىيە بەرسەك؛ ئوزىمىز قارىمو قارشىلىققا چوشوپ قالىمىز. چونكى تەربىيەلەنگۇچىلەر، بىر مىللەت ئەللا بىر مىللەت يەس، بو مىللەت جاۋزچى، بىر مىب تاۋوزغا دوچ بولغۇچى دېگەن چوشەنچە ھاسىل بولىدو.

ۋەھالەنكى تجاۋۇزچى مىللەت ئەمەس . مىللەتنى ساتقۇچى بىر توپ ھەربى - پالىتسىيە بىيوروكرات ئاپپاراتقا تايانغان مەنسەپ عنصرلەردور . ئولارنىڭ مىللەتكە ۋە كالتەن سوزلەشكە ھىچ قانداق ھەققىمو يوق ۋە مىللەتكە ۋەكىلمو بولالمايدو . شونىڭ ئوچون بىزنىڭ ئولكىگە ھايلاشقان بىر توركوم مستەملىكىچى خەنسو چىنۋونىك- عمەلدارلىرىنى بىتون

محنت — ئاشدىن اولمەسلىك اوچونلا قىلىنىدىغان
بىر پەسچارە دېگەن كۆز قارشلارنى پەيدا قىلدو.
دە حقدە اوچوغراق بىر مثال ايتسام، مېنىڭ
دهقانچىلىق بىلەن مشغول بولوب يورگەن
اينىم مېنىڭ يېنىمدا عسكر بولدى. بىر كونى مەن
اونوڭغا خانادىن سامان ئەكېلىشنى بويروسام،
او، دېگەن كونى ئەكەلمىدى. ئەرتىسى قا
ويساق او سامانىنى كېچىسى ايلىپ كەپتو.
سوروشتۇروپ « نېمە اوچون تونوگون ئەكەلمە
دىڭ » دېسەم، « كوندوزى ايلىپ كېلىشكە ايزا
تارتتىم » دەيدو. مانا احوال، اوزى دهقان بولوب
قوروپ عسكر كىيىمىنى كىيىش بىلەن اوز كسى
بى وە كسبداشلرىنىڭ محنتىنى پەس كورودو.
اونوڭ ئاڭىنى كېيگەن پاكىزە عسكر كيى
يمى و تاقىمان تاپانچىسى اوز گەرتتى. مونداق
ئاڭنى اوز يەردىن اوروب چقىرىوەتىشىمز كېرەك.
تربيە اشلرىمزدە بشىنچى دقت قلىنىدىغان مسئلە
مز — اوقوغوچىلارنى وطن پرورلىك روحىدا تر —
بىيەلەشدىن عبارەتدر.

بز باللرىمزنى تار ملتچىلك روحى بىلەن تر
بىيەلەيدىغان بولساق بز ملتنىڭ فايدەسىنى كوز
لەيدىغان. باشقىلارنى ئادەم حسابلىمايدىغان روح
دا تيارلاپ قالىمز.

عسكر خلق محافيظتچىسى بولغاشقا خلق بىلەن
يقين مناسبتدە بولوب ئاريلىشىدو.
منا شونداق ئاريلاشقان چاغدا عسكرنىڭ اخلا
قى معاميلىسى، يوروش-توروش حركتى، خلققە
انقىلابىمزنىڭ خراكيترينى كورسەتكوچى بولودو.
ئانداق بولمىغان حالدا قسماء بولسا هم خلقد
ين ناراضيلىق پيدا بولوشقا سببچى بولودو. اگر
عسكر انقلابى روحدا تربيە ئالغان بولوب، خلقنى
حيمايە قيلشدا، خلق منفعتىنى شخصى منفعتدن
اعلا كورسوتوب بيرەلەيدىغان بولسا، شەكسز
خلقنىڭ اونىڭغا ئيشەنچى ئاشىدو. بونى بز انقلا
بىمزدا كوروب اوتدوك. انقلابىمزدا عسكرلرى
مز قەيەرگە بولمىسون، خلق بار جايغا بار
سا، شو يەردىكى خلقنىڭ حمايەسىگە حرمتىگە
ئيگە بولدى. ليكن ئايرىم ئادەملەر ئش قيلب
قولىمزدا قورالىمز بار. بىگىنىمزنى قليمز دي
گەنلەرمو بولوب، بولار بزگە ئاز زيان يەتكوز
میدی. شونىڭ اوچون اوقوغوچىلارنى وطن پر
وەرلك روحيدا توغرى انقلابى مستحكم ايرا
ديلىق قيلب تربيەلىشيمزنى بزدن انقلابى وظيفە
مز طلب قليدو. بولارنىڭ سرتيدا تربيەدە، سلا
متلك ساغلاملىق هم ئاز اورون ئالمايدو. «سلامت
تەنلك، ساغلام عقللق» قيلب تربيەلەش ئاسان

خەنسو خلقىنىڭ وكيلى دەب قاراش توغرى بول
مايدو. بو بىزدىكى «دارىنلار» بىزنىڭ قانچىلىك
دوشمىنىمىز بولسا خەنسو خلقىگەمو شونچىلىكلا
دوشمىنىدور. بىز تجاوزچى امەس. شونىڭ بىلەن
بىللە بىز امدى ينە قول بولوشنىمو خاھلىمايمىز
و اونوڭغا يول قويمايمىز بىز تجاوزلىق قىلىشقا
باليلرىمىزنى تەيارلىمايمىز و تجاوزلىق قىلغوچىلارغا
يول قويوب بىرىش روحىدا هم تەيارلىمايمىز.

شونىڭ اوچون وطن پرورلىك روحىدا وطن
مىزدىكى خلقلر اورتاقلارچە برابر حاكمىيت ايگەسى
بولودىغان و اوزلرىنى اوزلرى ايدارە قىلىدىغان
بولوشنى كۆزلەيدىگەن روحدا تربىيە قىلىشىمىز كىرەك.

بىز بىر اونى محكوم ملوققا ئالمايمىز و
اوزىمىز هەم امدى محكوم بولوشقا قطعى
رضى بولمايمىز. بىز باليلارىمىزغا شونغەنى، كوز وا
ئالدىمىزغا كەلتۈروب، وطن پرورلىك خلقچىلىق و
خلقنى حرمت قىلىش روحىدا تربىيە بىرىشىمىز لازم بولودو

شوندق بولغاندا اولاردىكى ئىدىيە اولارنى
ملى ئازادلق و خلقچىلق اوچون بولغان كۈرەشكە
ئايلاندورودو. بىزنىڭ باليلرىمىزنىڭ ئالدىدا عسـ
كر صفىگە كرىب خلق يوكلىگەن وظيفەنى او
تەش مقدس قرضىمو بار.

چىللارغىچە بوزداي هايدايدو. اگر ھەۋەسى بولمى‑
سا؛ هر قانداق يېڭى ماشىنا بولسىمو، 2-3 ئايـ
دا ئىشدىن چىقىرىدو. معلملىرىمىزنىڭ معلمليك وظيـ
فەسىنى حلال ئو تەش ئو چـون قىلىدىغان
ئىشقا محبتى بولىشى بلەن خلقىمىزنىڭ كوتىـ
دىغان ئارزو-تىلەكلىرىگە. تولوق جواب بەرگىـ
دەك كىلەچەك دولەت ايگىلىرىنى يېتىشتوروش
ئوچون محنت سويىدىغان وەمحنت ياريتىدىغان
بولوشى كېرەك.

املى، مكتبلر ئوستىگە كەلسەك، مكتبلردە
كامچىلىقلار فوق العاده ئورغون، ئوتكەن يل
مكتبلرنى ئاياغىنەب چىقدىم. غولجه شهر مكتبلريدە
ئورنەكلىك بولوب «نەمونە» مكتبى كورولدى.
بو يل قايسى مكتب ئونى بلمەيمەن. ئويلاي‑
مەن هرحالدا «نمونە» مكتب نمونەلىكنى بەر‑
مىگەن بولوشى كېرەك. هەممەمز برلكدە «نمونە»
مكتبدىن ئولگە ايلب ئوز مكتبلرىمىزنى نمونى‑
لىك قىلىش ئوچون تىرشىشمز كېرەك. موندىن
باشقا سيف الدين افندى بلەن بللە جىڭغا بار‑
دوق. جىڭ مكتىپىگە بارساق ساعت 11 گىچە معلم‑
لەر يوق. بر يېرىم ساعتدىن كېين معلملرنى ئىز‑
دەپ، تاپتوروب «نمشكە شونداق» دەب سورىساق،
«ئوى يېراق» دەيدو. حقيقتدە شونداقمو؟ يالغوز
جىڭدىكى معلملرنىڭ شونداق بولوشى ممكن امەس.

مەسىلە ئىمەس: اوقوغوچىلارنىڭ هەر طرفدن مۇكەمەل تربىيەلىنىشى ئۈچۈن سالامەتلىك مەسئەلەسىگە ئايرىمچە دقت قلىشىمز كېرەك. اوقوغوچىلارنى فىزكولتورا، گىمناستىكا وە محنت بلەن بولغان تەن-تربىيە حركەتلەرى بلەن تاولاب بېرىشىمىز كېرەك. قسقىسى: خلقچىللىق سياستىنى تولوق تورموشقا ئاشوروش ئۈچۈن كورەش، وظيفىسى ئالدىغا، عەمەلىي، حاضرقى دونيا مەدنيتىنىڭ هەمە طرفىدىن خبرى بار، اخلاقلىق ساغلام تەنلىك چوكقۇر بېلىملىك، خلققە سادق وطنپرور ئادەملەرنى تربىيە قىلىشنى طلب قىلىدو.

دانا شو يوقارقى شرفلىك بولغان تربىيەوى وظيفەلەرنى بالىلرىمزغە تولوق ئۆزلەشتوروب بېرىش اوچون، ئوقوتقوچىلاردا اوز ئشىنى سۆيوش وە قزغىن هەوەسى بولوش كېرەك. اوز ئشىنى سويوش وە قزغىن هەوەسى بولمىغاندا بزنە بېتقان تربىيە مسئەلەلەرى مستحكم وە تولوق اورونداالمايدو.

مثلا: بر شوفېر ماشىنا هايداش هەوەسى كوچلوك بولمايدىكەن ئۇ بر ماشىنانى اوزون

ئایكۆللەرینی توغری صەمیمیلیك بلەن تەربیەلیشی
مز لازم. مەن ئۇزەم معلم مەن. صنفدا قالاق
ئوقوغوچی قالمیسون دەب ترییشواتقان ئوقوت
قوچی محنتنڭ قانچیلیك قیین ایکەنلیگینی یاخ
شی بلیمەن. کشلیك جمعیتدە معلمنڭ محنتیدین
غیرلیگرەك محنت یوقدور.
چونکی عالیم مهندیس، یازغوچی، قوماندان
جمعیت، دولت ئەربابی وە باشقیلارنڭ هەممە
سی معلم محنتینڭ محصولاتیدور. شونڭ ئوچون
هونداق شرفلیك وظیفەنی ادا قلغوچی معلم هر
قانداق قیینچیلقنی ییڭیب سەزگور، قابیل، ئۆ.ە
حسلیك، فکرلیك، ئوتکور، چیداملق، یاخشی خوی
لوق بوغوملارنی یتشتوروشنی ئوزیگە شوهرەت
دەب بلیدو. بو مقدس وظیفەنی توغری وە تولو
غی بلەن ادا قلش ئوچون ئوقوتقوچیلریمزنڭ
هرساحەدیکی اشلریغاوە کیلەچەك دولت ایگە
لەری بولغان یاش ئوسمورلریمزنڭ مومکەمل
تەربیە ایلیشیغا موافقیتلەر تیلەیمەن.

یاشسون ایغر خزمت ئوتەۋاتقان وە ایـك
وە ظیفەلریمزدین بولغان، جمعیتنڭ کیلە-
چەك ایگیلریگە تعلیم—تەربیە بەرگوچی مدیروە
معلملریمز!

معلملر ئۆزیگه یۈکلەنگەن وەظیفەنی دولەت
خذمتی دەپ بلیپ ئۆنی انتظاملیق بلەن ایلیپ
بەرش کیرەك. مكتبلەردە عمومی انتظامنی ناهایەتین
قلیش کیرەك. بزدە محنتنی ئویات بلیش بار
دەپ ئێیتیپ ئۆتدۆك. بو یالغوز تۆوەنكی طبقەلەردە
امەس علمی ئادەملەریمیزدە هم بولودو.
انتظام هەمیشگه برابر. دەمەك، خلق ئوچون
قظارەت بولسون- بولمیسون، مسئول خذمتچی
بولغانلقم ئوچون صداقتلیك بلەن 8 ساعتلا ئەمەس، توغری كەلسە ئشنیڭ پوتوشیگیچە 10-
15-ساعت بولسون ئشلەسەم کیرەك. بزنیڭ ئیلغ
ارەلریمز دیكی خذمتچیلریمز، الڭ ئالدی بلەن
ئیدارە باشلقلارینی هیچ قاندای وەقت بلەن
حسابلاشماسدین خلققه صداقتلیك بلەن خذمت
قلماقدا. لیكین نهایتی ئازچلق انتظامغا بوی
سونمایدیغانلاردو یوق ئەمەس. ئایرم مكتب
مدیرلرینیڭ هم شونداق انتظامغا بوی سونمایدی
غانلری وە ئولارنیڭ عبرەت ئالمان جایلریمو بو-
لیشی ممكین.
عملدە ادارەلاردیكی مونداق ضررلیك عادە
تلەربزنیڭ مكتبلریمزگه كریپ قالمیسون. اخ
تیاتقیلی مونداق عادەتلەرگه قارشی قاتتق
هجوم باشلیشیمیز بلەن املی ئیكلەچەك دولت

ملی ئازادلق حرکت کوچی برلیشیشده

1 - مستملیکه ئەللەرنڭ کومەیدن قوتولالمایواتقانلیقینڭ سببی

مستملکه ئەللەرینڭ احوالی فوق العاده ایـ
غر یزنڭ یورتیمز مستملکەچیلرنڭ بورونقی
یریم مستملیکەسی، حاضرقی بتون مستملکەسی
نڭ مستملیکەسی بولغانلقا، عادی مستملکه ئەل
لەرنڭ اوستیدە ظلوم ئیککی قەوەت بولسا،
بزنڭ خلقمزنڭ اوستیدیکی ظلوم اوچ قەوەت
ئیدی. شونڭ اوچون بزنڭ اولکەمز احوالینی تحـ
لیل قیلشدن اول عموما مستملیکه ئەللرگە
خصوصا ئنڭ چوڭ مستملیکەچیلرنڭ بری بول
غان انگیلزلرنڭ ایڭ چوڭ مستملیکەسیگە بر
قور نظر سالیپ اوتەیلی.

یاوروپا تاریخچیلەری، انگلیزلرنڭ پاسـ
تەم ودلویر پول دیگەن شهرلری افریقا
نیگرلرینڭ باش سویەکلریدن قورولغان دەیـ
دو. اگر اونی تولوقلاندوروب، انگلیزلرنڭ

یاشاسون زیریکمەسلەین تعلیم-- تربیەئیشە- نی یولغا سیلش ئوچون ئشلەواتقان معارفچیلریمز!

یاشاسون خلقچیل معارفیمز!

سزلارنڭ ئشیڭزلەرنڭ ئوتوقلارق بولوشی ئوچون وەخلقچیل سیاستینڭ عملگە ئاشورولوشی ئوچون ئالغا

(1949نچی یلی « اتفاق » ژورنالی 4نچی سانیدن)

كەمبەغەل وە نهايىتى آز كىچىك كىچىكىنە دولتكە قا-
راشلىق يەرلەرنىڭ ناملىرىنى آتاپ اوتكىچە آدەم-
نىڭ ئاغزى چارچايدۇ.

آوسترالىيە، كانادا، يېڭى زېلاندىيە، نيو-
فاوندلند، جنوبىي ئافرىقا اتفاقى، آدەن، دوگەم
آزاللىرى، دار داروس، باسوتولەند، باخرىين
آراللىرى، دىجو آرالى، درما، بورنىئو، مالايا
دوونى، بوتان، گامبىيە، گوۋيانا، جبل الطار،
گاندوراس، شانگكاڭ اومان، زانزىبار، ساماڭو،
آلتون قىرغاق، ھىندىستان، كامېرون، كانار،
گىبىنە، گىبىر، كوۋېيت، ماورىكى، مالتا، شاما
سىز ئاراللار، ناۋورو، نىگىرىيە، يېڭى گىۋىنىيە،
يېڭى گىبرىدلار، نورفولىك، نياسالەند اومان،
تۈچ اوكيان غربى قىسمىدىكى آراللار، فلىسطىن،
پاپوا شاماللىق داراللار، شمالى - جنوبى رو-
دېزىيە، ساراۋاك، سوزىلەنىد، م. ايلىنا آرالى، گا-
ساشە ئارالى، ساماللى، سودان، سىرالىئونانان،
نيكا، توگو، آرانس، بورودانە، تېرى نىداد
تابوگو، اوگاندا، فولكلىنە آراللارى، ھز عربىوت
سىبلون، غربى جنوبى آفرىقا، دامايكا، برىدمە
تەملكە ئەللار، شوڭ اوچون ئىنگلىزلار بزنىڭ
يەرىمىزدە كون پاتمايدۇ، دەيدۇ. اولارنىڭ «بزنىڭ
يەرىمىزە دىگەنلەرنىڭ ھەممىسى باشقىلارنىڭ قانلىرىنى درىا

بارلق شهرلریگه سالنغان بینالارنینگ لایلاری هند
ستان دهقانلری وه کاسبلرنینگ قانلری بیلهن بو
غوره‌لغان؛ اونینگ قووه‌تنی بترن دیخانلقـینیگ
قورتلدن بر بنگ بیله‌ك کوچی وه‌ماشینالای ته‌ری
حسه بیگه قورولغان، اولارنینگ اورلری مستعملیه
که ئه‌لیرینینگ تربلری بیلهن بیزه‌لگه‌ن، کوزیو
لهك به‌لمان تماقلی مالیلارنی، برما لق
لارنینگ گوشه‌لریدان عباره‌ت دیگه‌نده ئه‌نگلیه
تولوق تصویرلاینگه‌ن بوله‌دی. بیرم مستعملیکه
لریدی بریا فقط قوبوب یالغوزلا ئه‌نگلیزلرگه
تولوق قاراشلق جیلارنیلا دالغانلا اولارغا اوز
لرینینگ یه‌رمیلانیدان 140 حصه ئارتوق باشقالار
نینگ یه‌رمیلانی قاراپدو. وه انگلیچنلار
دین 11 حصه کوب باشادو. خلق اولارغا قول
بولوب یاشایدی. اولوغ بریتان قوشما قراللیغی
نینگ (انگله‌نینگ) اوزلریدیك به‌ ملدای رزنیکاو
یکه‌ن یرمیلانی‌نینگ 6 دن بر قسمینی تشکیل قیله
دو. نفوسی. بولسا هندستان نفوسینینگ 8 دن بر
قسمیغا ئاران برابر کیله‌دو. اگرده ئه‌نگلیه‌گه
سرتدن اوزاق مدت اوزوق الیب کیلینمه‌سه،
ئونینگ اهالی آچدن اولیدی. سرتدن خام مال
کیلتورولمیسه صناعتی توختایدی. یاوروپادیکی
هه‌ممه‌شوا اوزینینگ مستعمله‌لریگه قاریغاندا یری

اورتادا حەيدەر آباد نظاملىغى، جنوبدا مايسار پاد-
شاليغى پەيدا بوليدو. انگليزلار بولارنىڭ بربىنى-
بربگە قارشى قويوشقا اورونيدو. ليكن غەيرەت-
لك حەيدەر على اغواغە يول قويماسلقتا تريشيدو ۋە
لەئەنگليزلەرگە قارشى اوچ دولەتنىڭ كوچىنى
برلەشتوروب كورەش ئېليپ باريدو.
ۋەئوز كوچى لشيغا قەدەر قوراللانغان انگليزلار
گە برابر كلمىگەچكە پەرەنگلەردىن ياردەم ئۆزى-
دەشكە مجبور بوليدو. او، مايسار ۋە ماراتغالار
نى ئەنگليزلارگە قارشى برلەشتورولگەنلىگى-
لەن چوك اوتوقلار قازيندو، پەرەنگلەر
ليكين هەيدەر علىنىڭ اتفاقچيسى
ئەنگليزلار بىلەن 1782 — يلى اوز ئارا شرطنامەتو-
زوش نتيجەسيدە اوحالسز ليندو، ليكن مستەج-
يكەچينىڭ بىرى پەرەنگمو، هيندستان خلقينىڭ قوي-
ۋەخانە ۋەيرانچىلىغى حسابيغە ئەنگليزلار بىلەن
كيليشيپ هيندستاندن هايدىلىدو. ئەنگليزلارنىڭ
ۋەھشىلىگى، زورلىغى ۋەظلمى هيندستانلقلارنى
يەنە كورەشكە كوتوريدو. هيدەر على اوغلى
ئېبو ساھب ئەنگليزلارگە قارشى هيدەر آباد،
مايسار، ماراتغالارنى قوزغايدو. اونىڭ مركزى
سريلـگەپاتاما 1799 — يلى 4 — مايدىكى انگ-
ليزلارنىڭ (انگليز عسكرلىرىنىڭ باشلىغى ۋيـجارە
قاتتىق هجومىغا قەھرىمانلارچە كورسەتق
اوئەسبل)

لاپ آققوزوپ، اوزلەريگە اطاعت قىلدوروپ آل
غان يرلردين . . . عبارەت دوره
شوندااق بر كيچككينه او كونيني اوزى
آران كورەلەيديغان مملكت نيمه اوچون وه قاند
اق سبب بلەن اوزى باي، نفوسى وه ييرى كوپ
جايلارني اطاعت قىلدوروپ آلدى.
بولنىڭ آساسى سببلرينىڭ بريدە، كورسه
توش اوچون يالغوز هيندستانني مثالغا ئالى
ساق كفايه قىلىدو، هندستاننىڭ يەرميدانى 4 ملـ
يون مربع كيلومېتردن كوپراق، انگليزلرنىڭ
اوزيەر ميدانيدن 16 حصەدن آرتوغراق كليدو.
نفوسى، 309 ميليون بولوب، انگليزلرنىڭ
اوز نفوسيدين 8 حصەدين آرتوق كيليدو.
انگليزلەر هيندستاندا 17 - عصرنىڭ بشيدن او
رونوب، اوننىڭ اوتتورالريغا يقين ئايرىم جايلاردا مسـ
تحكم اوروناشقا بشلايدو. 1739 - يلى ماد
راسدا محكم اورونلاشيدو. 1757 - يلى بنگال،
بيخار، ئاريسا ودبشقا اورونلارني اشغال قلدو.
هيندستاننى بسىب ايليشدا قوللانغان اوصولى
بريه گنى ايكنچى بربه گه قارشى قويوپ، بريـ
گه يارده قيلىپ، آستا - آستا بريدين كين
بـــرنى بريني بسيب ايليشدن عبارت ايدى.
18 - عصرده هيندستاندا اولوغ موغول حاكم
يتىنىڭ يقيلىشى هيندستاندا بكى سياسى كوچـ
لر موجود قيليدو. غربى شيمالدا مارادغا دولتيه

لاب ئاتىلدو. قان دربالاب ئاتىلدو لېكن شوند-
لداق رحمسزلك اوسوللارمو خلقنىڭ رەحنى
سوندورالمايدو. هندستان خلقلرىنىڭ ئازادلىق
حركتى منا شبو كونگچە دوام قىلماقدا.

نىمە اوچون شونچە نفوسلوق، باي يى-
لك هندستان خلقى ئاچلىن اولوشكە مجبور
بولدى و اوزىدىن نچە حصە كچىك و بيرى
كەمبەغل بولغان انگلزلرنى هـ يـ اود
تەلەيدو ؟

اوقيلك ئاساسى سبلرىدىن برى و ايلكمو
قيمى هندستان خلقى اوزىنىڭ ئازادلىقى كورەشى
لدە برلىك قائىدىن قللانماغانلغاندور.

انگلزلر هندستان خلقىنىڭ برلشىشگە
يول قويماسلق اوچون هندستاننى نورغونە
بولەكلەرگە بولوب تاشلىغان. انگلزلر اوز
لرى بى واسطە 16 اولكىنى، ايدارە قىلىبولا
لار توۋەندىكى جدولدىكىلاردور: (جدولگە
قارالسون)

كەن قارشىلىقىغا قارىماي يېڭىلدى. ئۇ بۆلەكلەك بولۇپ شەھەر قەتئ قىلىندى. ئۇ ۋاقىتتىن كېيىن مارانغا نەگارى مىنىلدى ۋە غۇلقار — ئىنگلىز عەسكەر باشلىقى ئوتەسىل تەرىپىدىن تار - مار قىلىندى. ھىندىستاننى بېسىپ ئېلىشنىڭ ئاخىرقى باسقۇچى، 1845 — 1849 - يىللىرى سىككىلەر بىلەن بولغان ئورۇشتا پۈتۈن پەنجابنى بېسىپ ئېلىش بىلەن ئاخىرلاندى. ھىندىستان بېسىپ ئېلىنغاندىن كېيىن دېھقانلار تۆلەيدىغان يەر باجى ئىنگلىزلارنىڭ ھەممە يېرىدە، يەردىن چىققان ھوسۇلىنىڭ 75 پىرسەنتىنى ئىنگلىزلار ساق قىلىپ ئېلىشقا باشلىغانلىقى نەتىجىسىدە دەھقانلار گادايلاشتى. زۇلۇمغا چىدىمىغان دېھقانلار كاسىپلار، يەرلىك عەسكەرلەر بىلەن بىرلىكتە كۆچلۈك قوزغىلاڭ كۆتۈردى.

1857 - يىلى بىرلەشكەن رەھبەرلىك كۆچكە ئىگە بولمىغان قوزغىلاڭ ئىنگلىزلارنىڭ يېڭى تېخنىكا زەمبىرەكلەر بىلەن قوراللانغان عەسكەرلىرى تەرىپىدىن رەھىمسىز، ۋەھشىيانە 1859 — يىلى باستۇرۇلدى.

قوزغىلاڭنىڭ باستۇرۇلۇشىغا ئاساسەن ئىنگلىزلارغا سېتىلغانلار سەۋەبچى بولدى. قوزغىلاڭ باسىلغاندىن كېيىن تۇتۇلغان ئادەملەرنى باشقىلارغا عىبرەت بولسۇن دەپ عومۇمىي خەلقنى، يىغىپ ئولارنى قاتار قويۇلغان زەمبىرەكلەر ئاغزىغا باغ

70	2425000	35100	غەربى شەھال چېگرا ئولكە
176	48409000	276200	ئاگرا وە ئاھودقوشما ئولكەلەرى (4)
60	15508000	2590800	مەركزى ئولكەلەر وە بېرار 2
114	256865000	2244600	بىتۈن برىتانىيە ھىندىلىيەسى

علاوە:

1 — پىنجاپ، بومبەى، مادراس ئولكەلەرى ئالكرى پرېزىدېنستوادىب ئاتىلىدىغان ئىدى.

2 — بېخار و ئورىسساە 1936 — يىلى 1 — ئاپرىلدا 2 گە بولوندى. بېخار يەر مەيدانى 1795 كوادرات كىلومېتر اھالىسى 32500000 ئادم بولوب و ئورىساغا قسما، مادراس و قسمەن مادراس ومەركزى ئولكەدن قوشولغان بو توغرولوق معلومات بولماغانلىقدن قوشولوب يېزىلدى.

1 - بريتانىيە هندىيەسىنىڭ اولكەلرى

اولكەلر ئاتاسى	يەر ميدانى ك. ك. م حسابى بىلە	اهالى	بر ك. ك. م. يرگە جايلاشقان خلقنىڭ زىچلىغى
ئاجمېر مېروارا	7000	560000	80
ئاندامان هم نيكوبار ئاتاللرى	8100	29000	4
ئاسسام	143000	8622000	60
بېلوجستان)	143000	469000	3
بېنگال 1	201500	50114000	249
بېخار هەم اوريسا 2)	215900	37678000	175
بومباى 1 — 3)	321600	21931000	68
دهلى	1500	636000	414
كورگ	4100	163000	40
مادراس 1 — 2	369900	46740000	127
پنجاب	257900	23581000	91

973000	14100	بېنغال بەگلىگى
4652000	74500	بىخار ۋە ئارپادىكى بەگلىكلەر
4468000	72700	بومبەي
6633000	130100	مەركىزى ھىندىستان بەگلىكلەرى: ھەممىسى 89 (ئۇلاردىن چوڭراقلىرى: رىۋا، ئىندور، باپال، ئورچا ۋە باشقىلار)
2483000	81000	مەركىزى ئۆلكىلەردىكى بەگلىكلەر
3523000	68500	گۋالىيور بەگلىكى
14436000	215000	ھەيدەر ئاباد بەگلىكى (نىزام)
3646000	219400	جامموۋە كاشمىر بەگلىكى
6754000	27800	مادراس ئاگېنتستۋاسى بەگلىكلەرى
'5095000	19900	ترا ۋەنكور بەگلىگى
12 50000	3800	كوچىن بەگلىكى
453000	4100	مادراس ئۆلكىسىدىكى ئوشاق بەگلىكلەر
65:57000	76200	مايسور بەگلىگى

3 — 1936- يىلى دومباى اولكەسىدىن سىند ئولكە ئايرىلىپ چىقىرىلدى. يەر مەيدانى 120 مىڭ 200 كوادرات ك. م: ئاھالى 3900،000 ادم.

4— اگرا ھو دلەر 1937— يىل 1— ئاپرىلدىن باشلاپ قوشما اولكەلەر دەپ ئاتالدى. اولەردن باشقا جايلار 5دە زدن ئارتوق بەگلىككە بولونگەن بولوپ ھەربىر بەگلىك علاھىدە «دولت» ھىسابلىنىدو بەگلىك رەھبە و ماخارەجەر تامفىيدىن نىيل رەئلىيىنى و ھەربىر رەھبە و ماخارەجە يىنىدا ئەنگلىز نظارتچە سى تورودو. او «دولەتلەر» نىڭ بەزىلىرى جەدوەلدە كورسوتولگەندور. (2—جەدوەلگە قاراڭىز).

2 — ھىندىستان بەگلىك «دولەتلەرى»

ئايرىم «دولتلار» و بەگلىك» «دولتلار» گروھلارىنىڭ ناملارى	يەر مەيدانى كوادرات كىلومتر	اھالىسى
25 ئايرىم «دولتلار» و ئاسسام مانىپور اولكىلىرىدىكى بەگلىكلەر	32000	626000
بىلوجستان ئاگىنتلىغىنىڭ بەگلىرى	209000	405000
باروداا بەگلىگى	21200	2443000

(جاسوسلار سوۋېت خاموشلىقى « بىرىتانىيە ئۈچە
پرىيەسى » دىين ايلانى.)

هندستان خلقىنىڭ ئازادلق حركتى دوشون
لاق بولوب (ئاپروپ) تاشليغانغا قاريماسلان
داوام قلدى. ئەنگليزلار هندى خلقيغه نورغون
ليغان وعديلرنى ئاييماسلن بېريب، ملى خل
قوولوق — شوملقلار بلەن اوز حاكميتىنى ساق
لاب كيليواتىلو . برنچى خصوصەن 2 — دنيا
اوروشى دوريده و اونو شۇلن كين هندستان
خلقونىڭ ئازادلق حركت دولقونى كوچويوب
ئەنگليزلارنى. قوروق وعديلەر عمليەتكە اوتوش
كە مجبور قلدى، ليكن هندى خلقينىڭ برليگى
مستحكم بولميغاچقا هندستان خلقى تا موشو
كونگچه ئازادلق اورنيغا تورمە، نان اورنيغا ما
تەق اوقيغا دوچار بولماقتا. هتتى هندستاننىڭ
ئاساسى پارتيەلرى بتون هندستان كونگريسى
و مسلمانلار اتفاقى، اوز ئارا حركت برليكىنى
تاعمين ايتەلمەى، كليواتماقتا.

ليكن جمهوت ترقيات قانونى ئالغا قاراپ
باسماقتا. هندستان خلقينى صنفى بولوب يبەر
گەن بلەن، خلق عاممىسى، ئازادلق حركتىدە
برليشيشنىڭ ممكينلگينى سزيپ، برليشيشكه ئۈچە
تەملقتا. ئەنگليزلار هندستانديكى خلق ئ-ازاد

غربى شمال چيگرا اولكوديكى تورت بەگلك لو (بولارنك ايلك چوگى ديو)	59300	2259000
پنجاب ئاگيندستواسينك بەگلكلرى	81200	4272000
پينچاپ اولكوسينك بەگلكلرى	15000	438000
راجپوتات ئاگينستواسينك بەگكلرى (بولاردين ايلك چوگلرى: بيگانير ئاودابچور، چاپيور جود پور، چاپسالمير، كوتاخ، لودير)	335400	11225000
سيكم بەگليكى	7200	109000
قوشمااولكيدىكى ئاغپور و بينداريس بەگليكلرى	15400	1206000
غربى هندستان ئساگيندستواسينك بەگليكلرى (همميسى 125. اولاردين ايلك چوگلرى: قاتيش ادار، جوناغاد، ناواناغار، باوناغار، پاربانادار، گوندال و باشقلار)	92100	3999000
هندستانديكى بسارلق «دولتلرده»	1878900	[illegible]7860000

رەدش قىلىپ ئوز ئەركىنلىكىنى ئېلىشقا ئىنتىلمەكتە. ھىندىستان خەلقىنىڭ ئازادلىق يولىدا يوقالى كاشاڭلار بولۇپ تۇرغان ھەر خىل ئۇلاغمچى، ستلما عنصرلەرنى، ابزىلگەن ئازادلق سويگۇچى ھندستان خلقى، دەفسنلىقلىپ، بيسپ اوتوب اوز مستقلليكىنى قولغا ئالغوسيدوو.

2-خطاى مستملكەچيلار نيڭ مستبدسياستى وە خلقيمز نيڭ ئازادلق اوچون كورەش تجربەسى

بو قبردا بزنڭ يورتيمز مستملكەچلارنڭ مستملەكەسينڭ مستملكەسى دېگەن ايدوق. بزنڭ يورتمزنى كيسپ ايلپ، مستملكە قيلىپ ئالغوچيلارنڭ ھر قاچان ئاغزىدىن چوشمەي ماقتايدىغان 5 مڭ يللق مدنيتى — اورتا عصر مدنيتيدىن اوتەلمەسدىن توختاپ قالغان مدنيتتين عبرات ايدى. شۇڭلاشقا بزنڭ يورتيمزنى ايلەو قلشقا كەلگەن عملدارلارنڭ ئاڭى، قديمقى زامانغا سيلشتورغاندا ئالغا كەتكەن ليكن بزنڭ زامانيمزدىن ئايرم مسئلەلەردە 4-5 مڭ يل عمومەن 200-250 يل ئارقىدا قالغان ئاڭسىيكى ئادەملەر بولغاچقا — اولكە خلقىنى اورتا عصر ظلميدا ساقلار ايدى. شونڭ اوچون بو يەردە بزنيڭ

ليق حركتيدن قورقوپ هندستاننى ايككى بو
لوپ، اولارنڭ اختيارينى « اوزلىريگە بيريش
نى » اعلان قىلدى. .... ليكن هندستان خلقينى
قولليرىدا ساقلاپ كېلمەكده بولوپ، پارچىلاپ
حاكميتىنى ساقلاپ قالىشنى ياخشى چۈشەنگەن
انگليز جهانگيرليگى هندستاننى پاكستان وە
هندستان قاتيب ايكيگە بولوەتتى. انگليزلارنڭ
هندستانغا مستقللك بيريش پلانيغا موافق بەگ
لەرنڭ موشو ايكى بولەكنڭ بيريگە كىرىشى
ياكى كرمەسلك حقوقى اوزلريدە بولىدو. اگر
بەگلەر هندستان ياكى پاكستانغا كيريشنى خا
ليمىسا، علاحيدە « مستقل » « دولت » بولوب
ساقليشى حقوقيغا ايگە. انگليزلارنڭ هندستان
نى قوللىرىدا ساقلاش بو پلانى ايضاحتسىز،
كچىك بالىغىمو چوشونوشلوك امەسمىدى ؟!...

بونى كېيىنكى كونلەردىكى هندستان احوا
لى ئايقىن كورسەتتى.

نورغون ميليونلىغان هندستان خلقى ئازاد
لق اوچون قىلغان كورەش تاريخى — ئاغمەك
دوگلانغان يوق بولسىمو، اونى ئەشمىگەنگەندەر
ئاغامچا خيزمىتىنى اوتەلمەيغانليقىنى كورسە
تدى. شونڭ اوچون هندستان خلقى انگليز
لەرنڭ حيلە- مكرلريگە قارشى برلشىپ كو

لیکه چیلار بوروندین سناقلیدین اوتکەن و تجربه
بەدەتە کیشورولوب سوروالگەن قامچا بیلەن قان
بیلەن، و ماتلار قارسیغا زیلیپچالیك دیشمەنلیك
سیلیش اوصولی بیلەن بیزنیڭ خلقیمیزنی سوزسیز
اوزیگه اطاعت قیلیشقا تاعیین قیلار ایدی. اولا
رغا سیتیلغان خلقیمیزنیڭ اشلیلی دوشمەنلیری بو
لغان ادر قاریمزدین چقان منافقلار اولاردین
هیچ قنشماسلیدین اولار بیلەن بیرلیکدە اولارغا
خلمت قیلار ایدی.

وحشیلەرچە ایزیشکە دوچار بولیشیغا و سوز
مطبعە، مجلس هەم اویوشوش کبی عادی سیا
سی حقوقلاردین محروم بولیشیغا و هەم کوتو
رەلمەسلیك دەرجەلیکی ایغیر سیلیقلارغا قاریما
سلیدین، بیزنیڭ خلقیمیز قوللیرقیلیدین قوتولوش و
ئەرکینلیك اوچون کورەش قیلیش مسئلەسینی هر
گز تاشلیمای یورەر ایدی.

خەلسو عملدارلری و اولارغا ستیلغان منا
فق مستبد عنصرلار بیزنیڭ خلقیمیزنیڭ قایغو
حصرە قیلیدین فایدیلانیب بییوغان ایدی، بیر طرفدن
محنتکەش خلقیمیز اوز اریننیڭ بیلیاینیڭ قانلیری
نی سیچل سیلیش اوچون توکوب، اوزلری ایغر
اشلەرنی بجریب تورغوب، ای ابغر سیلغنی تولەب
تورو وغلوق اوزلری هیچ قنداق حقوقلاردین فاید
ەلانمایدیغان بولسا، ایکنچی طرفدن منافقلار

خلقىمىزگە ئەركىنلىك وە بەرابەرلىك كەلتۈرگەن اولوغ واقىئەلەردىن اولقى احواللار اوستىدە بىر ئاز قىسقىچە توختاپ اوتوشكە توغرى كېلىدو. بىزنىڭ خلقىمىز نورغون يىللاردىن بويان بىزنىڭ يۇرتىمىزدە اوزلىرىنى تولوق خوجايىن دەپ تونوپ، بورونقى زالىملار دىكتاتورلىك استبداد چىلىق، قول چىلىق شەكلىدىكى اصوللارنى قوللونوب خلقىمىزنى ئېزگەن شەخسى عمەلدارلارنىڭ ئاياق ئاستىدا دەپسەندە بولغان ايدى.

كوپ يىللاردىن بويان حكمرانلىق يورگوزوپ كەلگەن شەخسى عمەلدارلىرى خلق ئاممىسىنىڭ ئەركىنلىكىنى وە خلق چىلىق حقوقلارىنىڭ دوشمەنلىرى يالغاچلىك شىك وە اوسچوك شكللر بىزنىڭ خلقىمىز اوچون طاقت قىلالماسلىق شرائط پەيدا قىلىپ خلق وە كېلەچەكنى حاكىمىيەت اورونلارىغا يقىن يولاتقوزماس ايدى.

ترقى پرور خلق رهبرلرىنىڭ وە خلق اشىگە صادىق يەرلىك معتبر زاتلارنىڭ پوتلارىغا كىشەن، قوللارىغا كويزا، بويىنىغا قوروق سېلىنىپ زىندانلارغا تاشلار، وە خلق ايلق عادى توردىكى ئەركىنلىكلەر توغرولوق اېغز ئاچالماسلىقىن اوزىنىڭ اوستىدىكى وحشىلەرچە قاتتىق ظلمنى ايزىشىنى كوتوروشكە مجبور بولار ئىدى. مسە

حربی حرکت تمام بولوشی بلەنلا خلق
مستقل تورموش قوروشقا باشلیدی . طبیعی ،
مونداق احواللا هر قانداق کشیلک جمعیة
دە دائیم دوچ بولودیغان تورغونلیغان قیینچلق
و کامچیلقلارغا بزمو یولوقدوق، لیکن بزنک
ارکینلیککە، پارلاق استقبالغا قاراپ ایلگەرلشمز
ئاستا - ئاستا کامچیلقلاریمزنی یوقاتقوسی و
تورموشیمز عادەتلیکی یولغا کرگوسیدور .

بز خطای طرف بلەن تنچلق بتیم توزگەن
دن کینمو ئار حصردن قاتمیدوق. عکس الحرکة
چیلرنک قالەشلری و خطای مستبد دائیرلرینک
صادیق ایتی بولغان ستیلدا عثمان و قالی بک
ارنک باسقونچیلق حرکتلری بزگە ئازز یمان
زەخمەت یەتکوزدیلر لیکن حاضر بزنک بوتون
خلقیمز ئالغا قاراپ ترقیات سەری برلشیپ ایلگە
لیشدە . مستقللق و ارکنلک نعمە ایکەنلگینی
یتەرلك دەرجیدە یاخشی چوشندی . خطای
عکس الحرکتچی دائیرلرینک و هم اولارغا
ستلغان منافقلارنک هیچ قانداق قوولوق شوملی
غی و اغوا حرکتلری بو خلق حرکتینی توخ
تو تالمایدو هم تاریخ چاقینی ئارقیغا قاراپ
یاندورالمایدو .

اولارنى قولۇلوققا تۇتۇپ بەرەر ايدى. قەيەردا هاكمىيەت بارلار ـ ھۆكومەت ئاپپاراتىدا بولغان خائىنلىك سياسىتىدىن يىراق تۇرۇشنى، اونىڭ اوچۇن اولارنىڭ ساۋادسىز، مەدەنيەتسىز بولۇشىنى خواھلار و الڭياخشى اصول اولارنى قوللارچە اشلاتىش و مىللى زىد يەچلىكنى كوچەيتىش دەپ حسابلار ايدى.

بۇ اۇق تارىخنى، ئارقىغا قايتۇرۇپ بولمايدۇ. جمعيت ترقيات قانونىنى بىر تۇپ ئۆزگەرچىلار تەختوتالمايدۇ. ئەنە بىزدە خودى شونداق بولدى. خلقنىڭ طاقت قىلالمىغىدەك حالغا قالمىغان بىر مەزگىلدە 1944 ـ يىلى خلق ئارىسىدىن چىققان الغار فكرلىك معتبر ذاتلىرىمىزنىڭ بولباشچىلىغىدا قوزغالغان عمومى خلق قوزغولايڭى بىزنىڭ خلقىمىزنىڭ غلبەسى بىلەن يەكونلەشـدى. بىز قوزغولاڭنىڭ غلبە قازىنىشىغا ھېچ قانداداق شەككەلتۈرگۈدەك يوق ايدى. چۈنكى خلقىمىزنىڭ قوللوقى ئاسارەتىدىن قۇتولۇشى اوچۇن خلقچىلىق، ئەركىنلىك حقوقىنى يەكلىتىش اوچۇن هر قانداق قوربانلىق بىرىشكە راضى ايكەنلىكىگە تولوق ايشەنچىمىز بار ايدى. خلق غلبـە قازاندى. بىزنىڭ كوپ جفا تارتقان، حضرەت چەككەن خلقىمىزنىڭ اوز ئانا وطنى بولغان يىرىمىزدە حقيقى و ... مادالتچىلىك اورونلاشتى.

لاريگه اوچرىغانلقلرينى ياخشى بيليپ تورۇق
لوق، اوزينڭ خالقچلق اركينلك حقوقلرينى
چليشيپ قولغا ئيليپ تنچلق بلەن اوزينڭ تور
موشينى قوروواتقان ئەركين ۋ ولايت خالقيغه
قارشى او بانديتلارنڭ باسقونچلق، بولاڭچلق
هجوملار قايشيغا تا شو كونگه قدر يـاردە
بريواتقانلقلريغا تعجبلنشنڭ حاجتي قالمايدو.

مستملكچيلار و اولارنڭ قول چوماقلـرى
بولغان عثمان، قاليبەك بانديتلرى تنچ ياتقان
خالقيمزنى وحشيلرچه خانه ويران قلشلرينى
خوتون-باليلرينى ئولتورشلرينى، مكتب، مسجيد
كلوب شيفا خانيلرنى اوت قويوپ كول قلغانل
اقلرينى و حكومت ئادەملرينڭ تولوق ياردەمى
بلەن باسقونچيلق بولاڭچيلق اشلەرنى شو كونگ
گيچه داوام قلدوروواتقانلقلرينى ئز زك بتون
اولكه خالقيمز هيچ واقتدا كيچورمەيدى و
كچيرەلمەيدو و اونتولمايدو.

خصوصەن باسقونچيلق و وحشيلكلركه اوز
لرى يولوقوب باشلان ئوتكوزگەن خالق بوش
فقتسز ياووز - قاتللرگه هيچ واقتيدا هم كه
چرم بيرەلمەيدو وە اونوتولمايدو.
خطاى مستبد ئوردولرينڭ بولقانلاشقان هلا
كتى ئولارنى اولكومز نڭ جنوبيدكى خالقغه
بريلگەن عادى سياسى حقوقلارنى يوقوتوش

3- اولکه‌ده یاشاغوچی ئیزیلگن ملتلرده حرکت برلیگی بولمغانلیغینینگ سببی

خلق عامه‌سی ارکینلیگینینگ و خلقچیلیق حو قوقلرینینگ دوشمنلری بزنینگ کوپ - ملتلی مرکبلیگیمزدن و بزده قالاق اوروق قبیله‌چی لیک مناسبتینینگ بارلیغیدن فایده‌لانیب ئایرم ملت یاکی اوروق قبیله گروهلرینینگ برلشیب خلقچیلیق سیاست ئاستیدا برابرلیک اوچون کوره‌ش قلیب قازانغان موفقیتلرینینگ نتیجه‌سی نی اوزلرینینگ ئاوانتیوریستلیق مقصدلری اوچون بوققا چقارایدی. خلقیمزنینگ عمومی دوشمنلری بولغان و همه ملتلرنی اوخشاش ئەزگوچی ظالیم مستبد خطای مستملکه‌چیلری دا ئیره‌گه قارشی کوره‌شده برلشیشکه و برصفده اولارغا قارشی چیقیشقا امکانیت بەرمەسلیک اوچون اولار ملتلر ئاراسیدا ملی ضددیتچیلیک اوتی نی یاقدی و اقماقدا .

اولارنینگ 1946 - یلی 6 - ایونیدا اوزولگەن بیتیمنی بجرمەسلیکی اونی قوپاللیق بلەن بوزوشلرینی یالغوز موشو سبب بلەنلا توشەندوروش ممکین. شونینگ اوچون خطای مستبد دائیره‌لری قاراقچی عثمان و قالی بیکلر بوتون اولکه خلقینینگ قهری غضبیگه و نفرتی

ئـاتـاغـلـق خـلـقـچـيل صف ئەربابى
سويومولوك قارييەمىز عبدالكريم خان مخصومنى
واليلق وظيفەسيدان ئيماب اوى حبسىگە ئالدى.
اونك يولداشلارينى بولسا - قاماققا ئالدى .
ظالم خطاى مستبد دائيرەلرى — قانلىق
قليب مسلمان خلقى ئارسغا بولگونچيلك سياسى،
ملى ئاراداق هر كتنى تفريقەچيلككە ئايلاندو
روش يوليدە ، آيپشقا كيچە — كوندوز باش
قاتورماقدا. شونك اوچون هر قانلىق ماتاچە
دن اوزينك « داڭقى » چقشنى خواهلايغان ئا
وانتيپورست مونااقا (1) توسلىكى دولتلرگە
اوخشاش « اولوغ » « ملى » « دولت » قو
روش پلانى بلەن اوروشچيگە بارسا خطاى مس
بد حربى دائيرەلريدين حيمايەچى و ياردە
چى ئيپشلارى هيچ قانلىق تصادفى احـوال
ئەمەس . شونى كەدەك چنگز خاننك « تـريلى
شى » و اونك اولوغ ئيمپرييەسينك بزنـك
اولكيدە ياشيغوچى منغولـلار بلەن بارليققا كـيـ
لش پلانى ، ياكى خطاى گينلرينك شكرجاشى
لديكى كرولەنگىسى مسعودنك كاسبى ديگوزي

(1) مونااقا — بزنك سويلوك ناحيەمزدين
كيچيك ، 1.500 مربع كيلومتر يىر و 23 منك
خلق نفوسيغا ئيگە « مستقل » « دولت »

يولى بىلەن، عەسكەرلەرنىڭ ملتىق اوچىدىكى
نەيزىسىنىڭ ياردەمى بىلەن خلقنى قاتتىق پالىتسىيە
نظارەتلىكدە ئيب تومور قاپقاندا تۇتۇشقا
مجبور قىلىۋاتىدو. ظالىم مستبد خىتاى دائى
رەلرى اويغور خلقى ئاللا قاچان خلقچىلىق جمە
عتىنىڭ سەپىدە تاشلىۋەتكەن ئۇيكە خلقىمز نىڭ
اركىن هم تنچ تورموشىنىڭ اشلىرى دوشمەن
لىرى بولغان بىلى مناپقلاردن قاتىلىب، تىيخى
جنوبدە اوزلرىنى مستحكم سزىلدو.

بزنىڭ خلقىمزنى يىكىۋاشدن قولوقغا تو
توپ بريش سىياسىتىنى يورگوزواتقان خطاى
ظالم مستبدلرىنىڭ قانىتى ئاستىدا ئورون
تاپقان بو ئادەملر هيچ قانداق خالق حمايەسى
گە ئىگە بولمىسىدو، اوزلرىنىڭ ئارقىلرىدا خطاى
مستملىكەچى خوجايىنلرى بولغانلقىدن تىيخى حكو
مت اورونلرىدا ساقلىنىب كىلىۋاتماقدا.

اولرنىڭ صفىدە هەمىگە معلوم بولغان ساتقىن
ريئاكسىيەچى بەغروز مسعود، مناپق عيسى و
بولارنىڭ سادىق يولداشى « دارين » يولبارس
و شولارغا اوخشاش قازاق خلقىنىڭ ئاساسى منـ
فعەتىنىڭ دوشمەنلرى بولغان پەس طبيعتلىك ستيا
ما خاديوالك و جانيمخازلار تورودو.

ئۇلارنى كوتولمىگەن خاپىچلىقدن ساقلاش
اوچون خطاى مستبدلرى قەشقەر خلقى ئارىسىدا

دیمەك يالغوز لا حقيقي خلقچيلق سياست بزنك اولكەمزديكى بارلق ملتلرنك برلكدە تنچ حيات كچوروشيني و اولارنك تورموشيني ياخشيلاشني تأمين ئيتەلەيدو. طبيعي هر ملت و اوروق قەبيلەلرنك ملي منفعتيني خلقچلق سياست تورموشقا ئاشورولوش بلەن تأمين ئيتەليدو. شونك اوچون هر ملت اوز ملتيني ئازادلققا چقريمەن ديسە — خلقچيلق صفتيني برلك اتفاقيني چيكيتيش اوچون كورەش ايلاپ بيريشي لازم. شونك اوچون اتفاق مراجعتيدە:
« اگر بزنك ئليمزدە ياشيغوچي ئويغور — قازاق، قرغز، منغول، خطاي و تونگان، اوز بيك باشقا خلقلر قانونسزلق، حقوقسزلق، قوللوق، گدايلق و جهالتليكيني، منگو يوقوتوش اوچون برلەشسە، شك جاك خلقلري ئارسيدا تنچلق و دوستلق، عدالتچيلك و حقيقي ئەركينلك جەزمەن اورناشەدور.» (اتفاق تأمين (مجلس مراجعتيدن) دەپ يازيلغاندور.

بز وطنيمزدە فايدالق محنت بلەن شغللەنگوچي ئادملر صفتيدە تورموش قورماقچيمز و قوريمز بو تورموشدا ئايرم ملتلرنك ئارسيدە ملا دوشمنانليككە و خلقلرني پەس كوروشكە اورون بولمايدو.

بیلەن تارتیپ، یاقوتلارغا قار چەگراسی بولغان ئامەریکاغیچە خطای دولەتی قارمیغیدا «اولوغ» «توروك» «دولەتی» قوروش خیالی افسانەوی چوپچوقدن عبارت بولوب، ئادەمنیڭ عقلی حیران بولورلوق نرسە بولسەمو، لیکین بو پلانلار خطای مستبد دائیرەلریدن حمایەچی تاپماقدا.

بز بونداق و بونىڭغا اوخشاش خیالی ئاوانتیوریستلق پلانلارنی قورمایمز بز اولاردن یراقدیمز. چونکی بزگە خلقمزنىڭ حقیقی ئەرکینلیگی و اولکەمزدە یاشیغوچی ملتلرنىڭ عملدیکی برابرلیگی هممیدن قمترە کلدور.

هر ملت اوزلرینىڭ ئەرکینلیگینی بزنىڭ اولکەمزدە یاشیغوچی بارلق باشقا ملتلر بیلەن برلکدە گینە قولغا ئالالایدیغانلغینی بزگە تجربە اورگەتمەکدە.

هر ملت اوزینىڭ ئەرکینلگینی یالغوزلا حقیقی خلقچیللق سیاست تولوق یورگوزولوشی نتیجەسیدیلا قولغا کرگوزەلەیدیغانلغینی تجربە کورسەتمەکدە

یالغوزلا حقیقی خلقچیللق سیاست بزنىڭ اولکەمزدە یاشیغوچی همە کیچك و چوك یرلك وکللری ملتلرنىڭ و هم اوروق — قبیلە گروهلارنىڭ عملیتدیکی و راس برابرلیگینی تامین ایتشکە قادیر ایکنلیگینی تجربە ئسپات قلماقدا.

بېرىش ئىشىنى تەشكىل قىلىش، شۇڭ جاڭ خەلقلىرى
ئارىسىدا ئەركىنلىك ۋە تىنچلىقىنى ئورنىتىشقا
ئىنتىلگەن ترقى پەرۋەر ئادەملەرنىڭ كۈچىنى بىر
لەشتۈرۈش كەبى ۋەزىپەلىرىنى، ئۆز ئۈستىگە ئې
لىشى بۇ تەشكىلاتنىڭ ئولكەمىزنىڭ ئەھۋالىنى ۋە ئىما
ئىتىبارغا ئېلىپ تۇرۇپ - عمومى خەلقىمىزنىڭ مەنپەئەتىنى
صداقەتلىك بىلەن ھىمايە قىلىدىغانلىغىنى كۆرسەتىدى.

ۋەكىللەر مەجلىسىنىڭ مۇراجەتى ئىتتىپاقنىڭ خەلقلەرنىڭ
قانۇنى ھۇقۇقلىرىنى، تامىن ئېتىدىغان بۇتۈن بويىنچە
ئىقرار قىلىنغان تۆۋەندىكى مۇھىم چارىلەرنىڭ
تۇرمۇشتا ئاشۇرۇلۇشى ئۈچۈن ھەرىكەت قىلىدى
غانلىغىنى ئىعلان قىلىندى.

1 — سۆزدە، مطبوعاتدە، مجلىسدە ۋە تىش
كىللەر ئويۇشۇشدا دىنى، اعتقاددا ھەقىقى ئەر
كىنلىكنى تامىن ئېتىش.

2—شۇڭ جاڭدىكى ھەممە خەلقلەرگە ھۆكۈمەت
ئىدارەلىرىدە ملت ئايرىماسدىن، ھەر قانداق ئور
ون ۋەزىپە ئىشغال قىلىشقا بەرابەر ھۇقۇق بېرىش

3—خەلق ئىشەنچىگە ئىگە يەرلىك فقرالردىن
مەمۇرلار سايلاش پرىنسىپىنى عملىيەتتە يورگۈز
ۈش، 4—ھۆكۈمەت ئورۇنلىرىغا ياردەم قىلىش ۋە مەم
مۇرلار ھەرىكىتى ئۈستىدىن نظارەت ئېلىپ بېرىش
ئۈچۈن خەلق ئىشەنچىگە ئىگە ئادەملەر ئىچىدىن

4 – خلقچلىق وەتەنچلىق اوچون كورەشنى، برلك سفنى قوروشنىڭ مهملكى

بزنىڭ خلقمز ئاتىلىرىمزنىڭ و بالىلىرىمزنىڭ دەهشەتلىك كورەشلردە قان بىلىگە ئالغان ئەركىنلىگىنى هەرگز قولدن بەرمەسلكىگە و اوزىنىڭ پارلاق ئستقبالىغا ئشنىدو.

بزنىڭ پارلق كوچىمزنى برلەشتوروش اوچون خزمت قىلىدىغان وە خلقىمزنىڭ پارلق قاتلاملىرىنىڭ منفعتلىرىنى تامىن ئيتەلەيدىغان عامەوى تشكيلاتىمز بولوشى، كيرەك ئىدى. موز ئىدى. برنچى ئاوغوستىدىكى و كىللر مجلسى حقيقى خلق تشكيلاتى قوروش اوچون قبول قىلغان قرارىگە ئاساسەن شنجاڭدا تنچلق و خلقچىلىقنى حمايە قلش ازاقى قوروش و شو تشكيلات صفيگە اويوشوشقا مراجعت قىلش خلقىمزنىڭ بو ئارزو طلبىگە ئازا توغرى كەلدى.

مذكور مراجعتنامە كورسەتىلگىنى بويىچە، شنجاڭدا تنچلىق و خلقچىلىقنى حمايە قلش ازافى 1946 — يىلى 6 — ئيون بىتىمنى ئجرىش، بو بىتىمنى بوزغوچى ئاوانتيوريستلرگە ضربە

نوكر بلەن برابر كمبغەللەرگە حەقسىز طبّى ياردە
منى تشكيل قلش.

11 — شو جاينڭ توب توراقلق اهاليسى
بولغان بارلق ملتلرنڭ برابر ئاساسيدا زمين
يايلاو، قشلاق — چاروا - مال صناعت موسسە
سەلرگە و هەممە هر قاندق باشقا كوچمەس
و كوچمەيدغان ملكلرگە خصوصى ئگەدارچيلق
قيغا چيقلماسلقنى (تعرضدن خالى بولوشنى)
كفالەتلەندوروش.

12 — يەرگە اشلەش سو چقريش اشارى
نى ترقى قلدوروش اوصوللرينى، يولغا قويوش
و يايلاو، قشلاقلارنى ياخشلاب چاروا ماللارنى
اوستوروش.

شو جايدا تنچلق و خاتىرجەملىكنى حمايە قلش
اتفاقى خلق ئالديدا بو اولوغ و مقدس وظيفە
لرنى خلقنڭ اوزيگە تاپشورب توروب، خلق خا
هيشينى حل قلش مسئلەسينى اوز زممەسيگە ئاليدى
خاتىرجەملىكىنى باشقوردى.

اتفاقنڭ يوقوريديكى خلققە قاريتا چقارغان
مراجعتيديكى- پروگراممالق طابى و اتفاقنڭ يو
لغا قراب بزنڭ جمعيتيمزنڭ همه قاتلاملرينڭ
منفعتنى كوزده توتوب، حقيقتده بتون اولكە
خلقلرينڭ ئازادليغينى و مستقل تورموشينى

سایلانغان کینگەش مجلسلەرینینگ، تورۇش
وە اشلەش شرائطنى تامین ئیتىش. 5 ـ مللى
ئازادلیق جمعیتلەرینى وە باشقا شنجاڭ خلقلەر
ینینگ تورموشینى یاخشیلاشقا ئینتیلیدیغان جمعیت
لەرنی، تشکیل قیلیش.
9 ـ شنجاڭ خلقلەریگە اوز ئانا تیلیدە گیزیت، ژور
نال، درسلیکلەر وە باشقا ادبیاتلەر نشر قیلیش حقوقینى
بیریش و اونینگغا امکانیت توغدوروپ بیریش.
ئوز ئانا تیلیدە ئوقوتیلیدیغان ئیبتدائى مکتب
لەر سانینى کوپەیتیش، کمباغاللەرنینگ بالیلەری
غا حقسیز کیم، تاماق بیریپ ئوقوتوش مکتبلەری
نى قوروش، شنجاڭ اولکەسى خلق خوجا
لیقینینگ ئیرلوك ساحەلەریگە متخصصلەر تیارلای
دیغان هنر مکتبلەرینى قوروش، شونونگ بىلەن
بیرلیکدە مخصوص و عالى ئوقوش یورتلەرینى
ئیچیش، تیاتر ـ کینو و رادیو قوروش.
8 ـ عدلیە اشلەرینى شنجاڭ خلقلەرینینگ
ئانا تیللەریدە یورگوزوش و عدلیە محکمەلەرینى
حکومت اجرائیە ئورگانلەریدن مستقل قیلیش.
9 ـ حربی خدمتچیلەرگە هم عیاللەرگە هەممە
فقرالرگە اوخشاشلا سیاسى حقوقلار بیریش.
10 - دوختورخانە، شفاخانە و باشقا داوا
لاش موئسسەلەرنینگ سانینى کوپەیتیش، شو

كتمن ارزاقنا تورىدىغان خلقىمزنىڭ وطنىمزنىڭ
جدى حمايەچىسى بولغان، ملتلرنىڭ ئازادلىق ف
كوچىنى برلەشتوروب اولكەمزدە مستەمكەچىلىك
سياستىنى، ساقلاشماق و خلقىمزنى دائما خانە
وەيران قلب، ملى زىددىيەتچىلىك اوتىنى يېقىب تورىدوب
ئورزلرى اورنىدا تماما قىلىنغان ديىما كېيىن
ساستەمنى يوقوتوش اوچون كورەش ئېلىب باريد
يغان تشكيلات ايكەنلىكىنى كورسەتىدو. تنچ ق
ئوچون خلقىمزنىڭ ئەركىنلىكى اوچون 3 ولايت
خلقىنى ظالمدن، عذابدن قوتقارغان قوتولدو
روش مقصدىدە بتون اولكەنى كوزدە تۇتوب،
حاضرچە 3 ولايت دائرەسىدە قورولغان شلك
جاكىدا تنچلىق و خلقچىلىق حمايە قلش اتفاقى
عامەوى، خلق تشكيلاتىدور. چونكى اوحتىدى
خلق منفعتىنى حقيقى ئەركىنلىك، برابرلىك ،
دوستلوق و تنچلقنى اورونلاشتوروش اوچون
شونىڭ بىلەن برابر بزنىڭ وطنىمزدە ياشاغوچى
خلقلرنىڭ تورموش احوالاتىنى ياخشىلاش وەمدنى
سەويەسىنى كوتوروش اوچون كورەش ايلىب
بارغوسىدور.

جهانگرلرنىڭ اوز مستملكەسىنى بوى سون
دوروب توروش اوچون قوللانىيغان اوصوللرى
نى خطاى مستملكەچىلىرىمو بزنىڭ وطنىمزدە قول

تاءمين ايتش اوچون اولكه خلقىنىڭ اوزون يىل-
لاردن بويانقى ئازادلق اوچون قلغان كورەش
لارينىڭ تجربەسينى حسابقا ايلىب، اولكه اح-
والىنى هر طرفلىمە سالماقلاپ، اولچەپ چيقش
نتيجەسيدە ميللتغا تەڭلىك، زالكينى كـور گيلى
بولادو هەممە مراجعت اتفاق «خيتاى جمهوريت
حكومتىنىڭ بارلق ترقى پەروەر حقيقتەن خلقچيل
تدبير چار بلريغا قوشولوب، هەمە كوچى بلەن
ياردەملىشيلو» دەب بيان قيلنشى اونوڭ (اتفاق
نىڭ) حاضرقى خلق ئارا احوالنى اعتبارغا ئال-
غان، بزنىڭ ايلكەمزنى اوز يىنىڭ اوروش بازيسيغا ئايلاند
لوروب، مظلوم خلقمزنى هەقسنەدە قيلش او
چون، انغا تشكيل قيلشقا اورونغوچى جهان-
گيرلرنىڭ ئاخرقى «قوراليني» قيقب تـوشوروب
يبەرگەن، اولكەمزنىڭ اوزيدە تواكاچيلك بلەن
اوروش اوتيني يقشقا ئورونوب، قوراللريني
تاراقليتب يورگەن سوڭ شى لەنگە اوخشاش
ميلتارستلارنىڭ بزني بەمەكە رعايە قاهايلو، دي
گەن بهانە بلەن يوزلگەن الغار ضيالىلريمزنى
توتقونغا ايلىب، خلقيمزنى قامال احوالدا ساق
لاشيغا هيچ قاندلاق ئاساس قالدورمايدىغان ئو
زاقنى كورگەن ملت تقديرى بلەن اوينمايد-
يغان تواكلچيلكبلەن خلق فيننى مطلقتو كوشكە
رازى بولمايدىغان هر خيل ئاواتورستلق حـر

گلیز جهانگرلیگی بوروندیقیدەك تولوق مستەملە
کە اھوالیدا ساقلاپ قیلشقا کوزی یەتمەسدن،
شوندای اوستولوق بیلەن اوزی تورغوزیلغان بو
لەرکە بولوپ تاشلاپ، حاضرقی کونیدە هندی
و مسلمانلارنیڭ قانیینی دەریالاب ئاققوزوپ قویوپ
ئوز حکمرانلیقیینی ساقلاپ قلش پلانینی عملگە
ئاشوروپ یاتیدو.

ختای مستملیکەچیلاری بزنیڭ اولکەمزدە اوز
حکمرانلقینی شونیڭغا اوخشاش اوصول بلان
ساقلاپ قلش مقصدیدە خلقمزنیڭ برلك ئازادلق
صفیگە بولگونچولوك سالش اوچون اولکە
خلقینیڭ ئەرکینلیگینیڭ ایلدی دوشمنی، خائین مس
عودنی قورچاق «رئیس» قلیپ تیکلەپ قویدی.

مسعود عیسیلار ختای مستملکەچیلارینیڭ
حاکمیتینی، تولوق ساقلاپ قلش اوچون ئونچە
تریشیپ «خذمت» قلسیلارمو، خلقمزنیڭ ئازادلق
برلك صفیگە بولگونچولوك سالالمیدی ختای مس
تملیکەچیلارینیڭ اولاردن کوتکەن ئارزو ومقصەت
لرینی اوروندیالمیدی. شوندا قیلیپمو هیچ قاچ
ماق ئوتوق، اوز-اوزلیگیدن کیلمیگەنیدەك
خلقیمزنیڭ برلك صفینی مستحکم ساقلاشیمو
اوز-اوزیدن حاصل بولمایدو. اونی هر خل
فتنەگە قولاق سالمای، اغواغا بریلمەی ئەزە

لونوپ كەلدى و قوللانماقتا. بۇ ئوصوللارنىڭ
ئاساسى ئولار ئوچۇن ياخشى منفعت بېرىدىغىنى
ملى بولونچىگلىك سىيلىشدىن عبارەت بولدى.
بزنىڭ خلقىمز مونداق بولگونچىلىك تفرىقەچى-
لىك دەردىنى و پلاكتىنى نهايت كوپ تارتدى،
تا موشو كونگىچە تارتماقتا.

مستعمىكەچىلىك ظلمىدىن قوتولىمەن — دىگەن
مستعمىكە خلقلارنىڭ، جملىدىن بزنىڭ خلقمزنىڭ
ئەڭ ئەۋەل مستعمىكەچىلارنىڭ ملى و قبىلەۋى بول-
گونچولوك چارىلارىگە يول قويماسلىن ئونى عمل-
دە ئاشۇرماق قلىشلارى كېرەك. بونى بزگە تا-
رىخ فاكت بلەن ئورگەتمەكدە.

شىڭجاڭدا ئىنچلىق و خلقچىللقنى حمايە قلش
ئتفاقى خلقىمزنىڭ دەنە شو تارىخى تجربەلارىـ
گە ئاساسەن تشكىل قلنغان خلق ئەركىنلىگىنىڭ
دوشمەنى بولغان ملى كور زەرلىك و جهانگىرلىك پلا-
نىغا قارشى كورەش قلىدىغان خلق تشكىلاتىدور.
شونكىدەك شىڭجاڭدا ئىنچلىق و خلقچىللقنى حما-
يە قلش ئتفاقى خلقىمزگە برلىك و حقيقى برا-
برلىك ئاساسىدىكى، يېڭى ئەركىن — مدنى، باي
تورموش ياريتش ئوچۇن كورەش قلغوچى تش-
كىلاتدور.

بز يوقۇرىدا مثالغا ئالغان هندستاننى ئەن-

خلق ئارا احوال و اتفاق

نتيجه خلق— ئارا احوال توغرولوق

2 — دونيا اوروشدن كيين خلق—ئارا
احوالدا 3 خيل اوزگوروش بولدى:
1نچى اوزگوروش
2 - دونيا اوروشيدن ايلگرى خلق ئارا
احوالدا بەلگولەيدىغان كوچ ئاساسەن 2 صف
كه بولونگەن بولوب، بر صفنى مستقل دولەت
لەر اچيدە مستملكيچيلك، جهانگرلك سياستگه
قارشى تورغان يالغوز سەويتلەر اتفاقى تشكيل
قلغان بولسا، 2- صفنى ديموكراتيه توزومىدي
كى جهانگر دولتلەر بلەن بللە بوتون دونياغا
حكمرانلغينى اورنوتوش خياليدا يورگەن فا
شيزم توزومىدىكى دولتلەر تشكيل قلار ايدى.
2 - دونيا اوروشيدن كيين بو احوالغا اوزگو
روش كرگوزولدى.
2 - دونيا اوروشيدا گرمانيه، ياپونيه، ايتا
ليەلەر بر اوق تشكيل قيلب، اوچى بر اوققا
سيلنغان چاق-دەب حسابليناتتى. اولار (گرمانيه،

شو بىلەن سەپىنى پولاتتەك چىڭىتىپ ساقلاش اوچون تشكىللىنىش كرەك، اگر بز مستملىكەچىلارنىڭ مستملىكەلىك ظلمىدىن قوتولوپ ئازاد — ئەركىن تورمش قورومز دېسەك — اتفاق اطرافىدا زىچ اويوشوپ، ئونىڭ رەھبەرلىگىدە خلقىمزنىڭ عەمەلىدىكى حقيقى بىرلىگىنى و مستحكم اتفاقىنى ملى ئازادلق حركت كوچىنى بىرپا قىلىشىمز لازم. بو بولسا، بىزنىڭ كورەش يولىمىزدىكى علەمىزنىڭ ئاساسى، عامىلىدور. چونكى ملى ئازادلق حركت كوچى — بىرلىشىشدىدور.

1949 - يل («اتفاق» ژورنالىدىن).

تیگە خلق اوستیدیکی ایغرچیلقنی ایلب تاشلاش
مسلیگینی توتقان سەویتلار حکومتی روسیەچار
حکومتینك چەت ئەللەردن جهانگرلك اوروشی—
نی ایلب بەرش اوچون ئالغان قرضلرینی تو
لوماسلغینی اعلان قلدی. باشقادولتلەرگە نسبتەن
زورلوق سیاستینی یورگوزوشگە قارشی چققان
وە مستملیکە ئەللەرنك مستقل بولوشینی طلب
قلغان سوویتلار حکومتی مستملیکیلری تورغون
بولغان وە مستملیکیلك سیاستینی ساقلاپ قلیشنی
ئاساسی پرینسیپ دەپ بلگەن چوك مستملیکیچی
ئەنگلیە، فرانسیە حکومتلرینك قاریشی- قارشی
لیکی مملکت بولوب قالغان ایدی. شونك او
چون برنجی وە ئیککنجی دونیا اوروشی اوتتور
سیدا ئەنگلیە وە فرانسیە حکومتلری مەکین
قدر سوویتلەر توزومینی اوز گەرتشگە اورونلدی.
شونك اوچون اولار برنجی دونیا اوروشیدا ایگیل
گەن گیرمانیەنی بوتونلەی قورالسزلاندوروش
مسئلەسیگە تنقیدی کوز بلەن قاراب، اونی سو
ویتلەر حکومتیگە قارشی کوچ قیلب ساقلاب
قیلیشنی لایق تاپتی. شونك اوچون ئەنگلیە وە
فرانسیە 2- دونیا اوروشی ئالدیدا بارلق کوچ
لری بلەن مەکین قدر گیرمانیەنی سوویتلەر ات
فاقیغا قارشی اوروشقا قویوب بیریب، بولار —

یاپونیه، ایتالیه‌لەر) کیینکی واقتدا ترقی‌تاپقان
دولتلەر بولغانشغا تیخنیکیسی نهایتی یوقوری
تورالتی بو زامانلاردا تیخنیك کوچی بلەن برا
بر تیخنیکانی تاءمین اتیدیغان خام مال وەیەر
ئاستی بایلق منبعی بولوشی کیرەك ایدی. او
لارنڭ تیخنیك کوچی بار بولسیمو، ئامما تیخن
کا و مملیکتینی تاءمین اتیدیغان خام‌مال وە یەر
ئاستی بایلق منبعی کام ایدی. یاپونینڭ مستم
لیکیسی ئاز، ایتالیه مستملیکەسی بولسیمو ئاز
وە اوزی عاجز مملیکت ایدی. گرمانیه یەنەمغ
لوب، او، برنجی دنیا اوروشیدا ئاپتاب ئاستیدن
یەر ایزدەب یوکیلب قالدی. برنجی دونیا اورو
شیدن کین روسیه ایمپریەسی توپروغیدا انق
قلاب بولوب، یینکی سەویتلەر اتفاقی دیگەن دو
لت پەیدا بولوب، سەویتلر حکومتی اورناشتی.
بو حال خلق ئارا ئەحوالغا پوتونلەی اوزگە
روش کرگوزدی.

روسیه توپریغیدا یینکی حکومت اورونلیشی
شی نتیجەسیدە جهانگیر مستملیکیچی دولتلەر
صفیدن نهایتدە چوڭ دولتلەردن بیری (روسیه)
چقب کەتتی. اونڭ سرتیدا فرانسوز، ئەنگلیز
وە ئامریکنڭ سەرمایەدارلری روسیەدیکی
سەرمایەدارلریدن ئایریلدی. اونڭ اوستـ

غا قارشى ئۇرۇش قىلىش پىلانىنى تۈزدى. شو
نىڭ ئۈچۈن گېرمانىيە ياۋروپادا ئۇرۇشنى جىددىي—
لەشتۈرۈپ كەينى-- كەينىدىن ياۋروپا دۆلەتلىرىنى
يۇتۇشقا باشلىدى. ئەنگلىيە بۇ ھال بىلەن بى
ۋاسطە خوف ئاستىدا قالغاچقا ئىلاجسىز گېرمانى
يەگە ئۇرۇش ئعلان قىلدى، گېرمانىيە ياۋروپادا
پولشا ۋە فرانسىيەنى بېسىپ ئالغاندىن كېيىن، ئەنگ
لىيە قىرغىقىغا ھۇجۇم باشلايمەن دەپ تۇرۇپ، بىر
دىن ئۇرۇش قارىتىلغان تەرەپنى ئۆزگەرتىپ: سو
ۋېتلەر ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم باشلىدى. شۇنىڭ بىلەن گېر
مانىيە بىر—بىرسىگە قارشى ئۇرۇشماسلىق ھەققىدى
كى سوۋېت گېرمان توختامىنى قوپاللىق بىلەن
بۇزدى. گېرمانىيەنىڭ سوۋېتلار ئىتتىپاقىغا ھۇجۇم
باشلىشىنىڭ سەۋەبى بولسا، گېرمانىيە ياۋروپانى
بېسىپ ئېلىپ، ياۋروپادا دۈشمىنى ئېگىسى بولغاندىن
كېيىن، ئۆزىنى ئەمدى سوۋېتلەر ئىتتىپاقىغا قارشى
قىلدۇرەتكە ئېگە بولدۇم- دەپ ھېسابلىشىدا ئېدى.
بۇ ئۇرۇش گېرمانىيە ئۈچۈن ھالاكەتلىك تەۋەككۈل
چىلىكتىن عبارەت ئۇرۇش ئېدى. چۈنكى گېر
مانىيە ئوزۇن مۇددەتلىك ئۇرۇشقا چىداش بېرەلمەيتتى.
ئەنگلىيە مۇستەملىكىگە باي دۆلەت ئېدى. ئو
نىڭ ئۈستىگە، ئەنگلىيەنىڭ دېڭىز فلوتى گېرمانىيە دېڭىز فلو
تىدىن كۈچلۈك ئېدى. گېرمانىيە ئەنگلىيەنى تەسلىم قىلدۇر
ماق ئۈچۈن ئۇنىڭ بارلىق مۇستەملىكىلىرىنى بېسىپ ئېلىش لازىم

عاجزلاشقاندن كيين اوز منفعتلرينى تائمينلىمەك بولدى. بو سياست خلق ئارا احوالنى مونخين گە ايلىپ كەلدى.

مونخيندا 1- دونيا اوروشيدن كيين ئو زولگەن تنچلق معاهيدە يرتيلدى. عمليەتدە تنچ لق معاهيدە ياپونيەنڭ مانجوريەنى بيسب ايلشى بلەن بوزولغان ايدى. مونخيندا گيرمانيەنڭ سوويتلەر اتفاقيغا قارشى چقيشينى تائمينلىمەك اوچون چيخوسلاواكيە حسابيغە گيتلير وە مو سولينى بلەن پوتوم قيلندى. ئەنگليەنڭ باش مينستيرى چيمبرلين، فرانسيەنڭ مينستيرلار كيڭە شينڭ رئيسى دالاديين 1938 — يلى 29 - سينتە بردە گيتليرنڭ چيخوسلاواكيەنى يەب ايچيشگە ياردەم بيرشلرى بلەن 2 - دونيا اوروش اوتينى توتاشتوردى. اولار چيخوسلاواكيەنى گيتليرگە بيرش بلەن، اونى سوويتلەر اتفاقيغا قارشى هجوم باشلاشقا اونديگەن ايدى. ئەمما ئش ئولار ديگەندەك چقمىدى. گيتلير پولشانى بيسب ئالدى. ئككنچى دونيا اوروشى باشلاندى. شو نڭ اوچون اوروش گناهكارلرى گيتلير، موسو لينىلەر نامى بيلەن چيمبرلين، دالادييندلەر مو بو لوشى كيرەك. گيرمانيە ياوروپانى بيسب ايلب اوزيگە منبع تەييارلاب ئالدن كيين عمومى ياو روپانى صفربرلككە كەلتوروب سوويتلەر اتفاق

گیرمانیە سوویتلار اتفاقیغا قارشی اوروش
نڭ برنجی دەوریدە چوڭ اوتوقلار قازاندی·
ئامما سوویتلار اتفاقینڭ توپریغی کەڭ بولغاش
قا غربدیکی صناعت اورونلرینی شرققە کوچو
روب، بارلق خلقینی، بارلق امکانیتینی صفربر
لکەنە کەلتوروش نتیجەسیدە گیرمانیەنڭ «ییڭل
مەس» ئەرمیەسینی تار—مار قلدی·
شرقدە ئوروش ئوتینی یاققان یاپون جهان
گیرلیگینڭ مانجوریەدیکی کوچلوك کانتون ار
میەسی تار-مار بولوشی بلەن او هم ئشمن چق
تی· ئولارنڭ بر اتفاقچیسی بولغان عاجز ایتا
لیە بولسا، بورون ئشمن چققان ایدی·
شونداق قیلب 2- دونیا اوروشی نتیجەسیدە
فاشیزم توزومیدیکی کوچلوك چوڭ اوچ دولت
حسابدن چقریلدی·

ئککنجی اوز گوروش

اگر برنجی دونیا اوروشیدن کیین چیر
چیل وە کپیتالیستلار روسیەدیکی قالاق قشلاق
خرجۆلوق دولەتلەردە تیخی ییڭیدن حاکیمیەتنی
قولیغا ئالغان سوویتلار حکومتیگە قارشی ئا.
ق·ش· فرانسیە و ئەنگلیە حکومتلری باشلی
غان 14 دولەتنی هجومغا قاتناشتوروب، 4 ییلسو
ویت اتفاقی توپریغینی ئامریکا، ئەنگلیە، فراز

ایدی . بونڭ اوچون گرمانیەنڭ دیڭز فیلوتی
ئەنگلیەنڭ دیڭز فلوتیغا نسبتەن
ئککی برابر کوچلوك بولوشی کېرەك ایدی.
بو احوال گیتلیرنی چوڭقور اویغا سیلب
قویدو. ئەمدی بوتون یاوروپانڭ ایگەسی بولوب
ئالغان گیتلیر، اگر مەن سوویتلەر اتفاقیغا قار
شی بوتون یاوروپانڭ برلەشکەن کوچی بلەن
هجوم قیلسام ئوتوق قازینشمغا شەك یوق- اگر
مەن سوویتلار اتفاقیغا قارشی اوروش قلسام هر
گیز ماڭا قارشی ئەنگلیە اوروشنی دوام قلمای-
دو، دیگەن فکر بلەن تویوقسز سوویت حکومتی-
گە قارشی باسقونچیلق ئوروشینی باشلایدو. ئەن
گلیزلار بلەن گرمانیەنڭ تالیشیدیغان هیچ قاز
لاق مسئلەسی یوق. گیرمانیە مستملیکەنی روس
یەدن تاپیدی. ئونڭ ئوچون ئەنگلیە حکومتی خا
طرجمع بولوب گرمانیە بلەن تنجلق پوتومگە
کېلەلەیدو، شونڭ اوچون بز اوز ئارا ئوروشنی
توختو تالموق، دیگەن تکلیف بلەن گیتلیر او
زینڭ معاونی گسنی ئەنگلیەگە ئەوەتیدو. ئەن
گلیەنڭ سیاستی گرمانیەنڭ دیگەن یریدن
چقیدو. ئەنگلیە گرمانیەگە قارشی جەڭلەرنی توخ
تاتودو. لیکن ئەنگلیە افکار عاممەسیدن قورق
قان. ئەنگلیە حکومتی اوزینڭ گرمانیەگە قار
شی اوروشدن چقانلقینی اوچوق اعلان قلالمایدو.

لەر يەنە ياۋروپادىكى جاھانگىر دۆلەتلەر ئۆز مۇس
تەملىكىلىرى تۈغرولوق خاتىرجەم بولغان بول-
سا، 2- دۇنيا ئۇرۇشىدىن كېيىن پۈتۈن ئازىيا،
ئوكيانىيە ئەللىرى مۇستەملىكىچىلىككە، قوللۇققا قار
شى قوزغالدى. ۋە مۇستەملىكىچىلەرنى ئېزىلگەن
ئەللەر ئۆزلىرى بىلەن ھېسابلىشىپ ئىش قىلىشقا مەجب
بور قىلدى. ئايرىم مۇستەملىكىلەردىن مۇستەملىكىچى
جاھانگىر دۆلەتلەر قوغلىنىپ چىقىپ كەتتى. ۋيېتنام
ھىندونېزىيە جۇمھۇرىيىتى، شىمالىي كورېيە ۋە بىر
مۇنچىلىرىدا ئۆزلىرىنىڭ شۇ مۇستەملىكىلىرىدىكى يالاقچى
مالايلىرىغا تايىنىپ قاتتىق دولقۇنلۇق دېڭىزغا كىرىپ
قالغان ياغاچ قېيىقىدىكى ئەھۋالدا ئاران-ئاران ئىلا
مۇستەملىكىلىرىنى ساقلاپ كەلمەكتە. بۇ 2- دۇن
يا ئۇرۇشىدىن كېيىنكى 3- ئۆزگىرىش بولۇپ
ھېسابلىنىدۇ.

2 - دۇنيا ئۇرۇشى مۇستەملىكە ئەللەرگە
چوڭ ئىككى تۈرلۈك ئۆزگىرىش كىرگۈزدى.
بىرسى 1-2- دۇنيا ئۇرۇشى ھەر قانداق ئاكادېمىيە
عالى مەكتەپ بېرەلمەيدىغان بىلىم تەجرىبىسىنى كۆر
سەتتى. ئازىيا خەلقى ۋە مۇستەملىكىلەردىكى خەلق
لەر بۇ ئىككى ئۇلۇغ عالى مەكتەپتىن تەلىم ئېلىپ
ئاڭىنى كۆتەردى. يەنە بىرسى 1-2- دۇنيا

سىيە، گېرمانيە، ياپونيە، چېخوسلاواكيە، پولشە
وە باشقىلارنىڭ عسكرلرينى بوزلاش — تالاشىغا
اوچرىتالغان بولسا، 2- دونيا ئۇروشىدىن كېيىن
ئۇ، احوال يوق ئۇنىڭ عكسيگە 1- دونيا ئۇ
روشىدىن كېيىن ئۇ، روسىيە توپريغىدىن ئاجرىتىب
سوويتلار اتفاقيغا قارشى ئوروش مەيدانىغا
ئايلاندوروش ئوچون قورولغان بالتىق دېڭىز قىر
غىغىدىكى «مستقل» ئېستونيە، لاتويە، ليتوا
لار سوويت اتفاقيغا قوشولوب كەتتى. مركزى
وە شرقى ياوروپادىكى بر مونچە دولتلەردە خلق
چىل حكومتلەر قورولوب، ئولار بوروندقى سو
ويت اتفاقيغا دوشمەنلىك موقعىدىن كېچىب سوويت
اتفاقى بىلەن يقىن دوستانە معاملىدە بولوب
قالدى. شونداق قىلىب خوشنىمىز سوويتلەر ات-
فاقىنىڭ اطرافيغا جايلاشقان وە 1-2- دونيا او
روشى اوتتورسىدا سوويتلەر اتفاقيغا قارشى
هجومدا برلىشىب كورەش ايلىب بارغان 14 دو
لتنىڭ اچىدىن سەككز-توققوزى صفدىن چقتى.

3— اوز گوروش

اگر پوتون دونيا خلقىنىڭ يريم نفوسىنى
تشكيل قلغان وە ياوروپالقلارنىڭ مستملىكىسى بول
غان ئازيا خلقلرى برنجى دونيا ئوروشىدىن كېيىن
هيچ قانداق ئەركىنلىك حقوقلارنى ئالالمىغاندا

بو هەر ئككى ئورۇشقا بـها بەرگەندە
عـبدالتلكـكه ئاساسلانغان اورۇش بولـوب
حسابلانيدو. چونكى، برنچى اورۇش فاشيزيمنى
ئوقتالاشقا قاريتيلغان بولسا، ايكنچى اورۇش
عدالت اوچون، حقيقت اوچون، حقوق اوچون بو
لوواتيدۇ. منا بو، بولسا، دونيا احواليننك قسقى
چه تصويريدور.

بو گونكى كونده ئەنگليه، ئامريكا قورال—
لرى بلەن قوراللانغان، ياورۇپادا گللچيلك، سوت
چيلك بلەن كون كوچوروب كەلپواتقان هول—
لانديه حكومتى هيندونوزيه خـلقيننك قينيتنى
دريالاب توكوواتيدو. راديئو خبرلريگه قاريغاند
دا، 48نجى يلى 19نجى ديكابردا هوللانـديه
هيندونوزيه گه باسقونچيلق هجومينى باشلايدى.
ئەگەر اورۇشدن خبردار بولساڭلار، هوللانديه
نلڭ هيندونوزيه گه هجوم باشليشى قانخور، قا
راقچى هوللاند جهانگرليگەنى قانچەلك قباحت
بلەن خلق ئارا قانون خلق ئارا ترتيب انتظامغا
خلافلق قيلغيننى بيلسزلەر.

هوللانديه باسمچيلرى هيندونوزيه گه هو
جوم باشلاشدن 15 مينوت ايلگرى هوللانديـه
بلەن هيندونوزيه وكيللرى صحبت اوتكوزوات-
قان. وقتيدا هيندونوزيه وكيللريگه اورۇش

اوروشلرىدن ايلگرى مستملىكە ئەللەرنە بر دانه
قورال بولمىسا، 2 – دونيا اوروشىدىن كېيىن ئو
لار يېڭى زامان تېخنىكىسىدا ئىشلەنگەن قورال
لارغا ايگە بولدى.

ئازىيادىكى مستملىكە ئەللەرنىڭ كوب قىسمى
ياپون جهانگىرلىكى طرفىدن اشغال قىلىنغان ايـ
دى. ياپونغا قارشى قوزغالغان خلق ياپون قو
لىدىكى قوراللارنى تارتىپ ئالدى. بو بر قىسـ
مى قورال، يەنە بر قىسمىنى مستملىكە ئەللەر
گە ياپونغا قارشى اشلىتىش ئوچون بورونقى
خوجايىنلرى بەردى.

ئاڭى كوتورولگەن وە قورالغا ايگە بول
غان خلق بورونقىدەك محكومىتدە ياشاشنى خاھ
لىمىدى. كورەشكە ئاتلاندى. موشو كوندە ئاز
يادا ئازادلق كورەش اوتى وە مستملىكىنى ساق
لاپ قىلىش ئوچون ياندورولغان اوت اوچمىدى.
شونىڭ ئوچون 2 – دونيا اوروشى گېرمانيە، ياپو
نيە، ايتاليەنى يوقوتوش بلەن توگومەي، خاراك
ترنى اوزگەرتدى. بورونقى ئوروش فاشىزمغا
قارشى اوروش بولسا، حاضرقى اوروش مستملى
كە ئەللەرنىڭ مستملىكىچىلەرگە قارشى اوروش
بولوپ اوزگەردى.

قسقیچە خطای احوالی توغرولوق

خطای احوالینی ایتمیساقمو هەمەگە توشو
نوشلك بولسا کېرەك. لیکن بیزمو توشونوشلك
بولسون اوچون اچکریگه بولغان بزنك وکیللە
ریمزنك سفری اوستیدە قسقیچە توختولوپ اوت-
سەك کفایە قیلامو.

بزنك وکیللریمز اچکریگه بارغاندا: خطای
حربی استاب باشلیقی جانگ چنگ دیگەن کشی
ایکەن. او حربی اشلەرگە « اوستا » آدم ایکەن.
او کشی قورولتایدا بیانات بەرگەندە بز گونك
سەننالگە بلەن کیلیشەلمەیدوق ... بیز بو قوتیمیزدیسەنك
۸ یلدا یاکی ۵ یلدا یوقوتیمیز ... دیگەن ایکەن.

بزنك وکیللریمز سیاحت قیلماق بولوبدو.
جنوبی کوروپ چققاندن کیین شرققە چانگچون
تەنجین، چینگداو، شویجو، موکدن، بیجینشەهر
لریگه بارماق بولغان ایکەن. بو سیاحتدە بوچن
تەنزین، چینگداونی آریلاب ناتکینکە قایتیپدو.
چانگچون، مکدن شەهرلریگه بارالمیغان ایکەن
بو واقتدا بو شهرلەر مرکزی حکومت طرفیدن
مستحکم ساقلنیواتقان شهرلردن ایکەن.

بزنك وکیللریمز اچکریگه بریپ قایتیپ
کەلگەنلی ایکی یل بولدی. چانگ چنگ افندی
گوگسەندانگنی توگەتوشنی اورنیغا گوگسەن-

اعلان قىلغانلىقىنى اوختو روشنى تاپشوريــدور. اوختوروشنى بەرگەنلىگىلا ايلـگىرى استانسەسى بوزولوب قالىلدو. تلىفون تلىگرافلار اشلىمەي قالىلدو. بو وقتدا هىندونوزيە وگىللارى اوزوش قىلىش اوختوروشنى حكومتكە تاپشو روشدن محروم قالىلدو. استانسە و تلىفون تلىگرافلار 15 مىنوتدن كىيىن اشلەيدو. اما وقــت اوتوب كىتىلدو. مانا شو وقتدا هولاندىيە باسمىچىلرى هىندونوزيەگە باستوروب كىريب هىندونوزيە حكومت باشلىقى سوقارنو و باشقىلارنى قاماققا ايلىب، شهر و يزىلار بويىنچە هجومــنى دوام قىلدوريدو. دونداق ياووزلق و اوياتسزلقنى خلق ئارا عــدالىيەسى، حقوقى و كورگىن قانونى ئەمەس ايدى.

بوگونكى كوندىكى خلق ئارا احوالداچوك واقعەلەردن يەنە برى مالايادە بولوب. مالاياخلقى ئەنگلىزلەرگە قارشى قانلق و دهشتلىك كورەش ايلىب بارماقدا. گرىتسىيە خلقى ئەنگلىز عسكر-لرى بلەن ساقلاپ قالىمز دىگەن پادشاەچىلك حكو-مت عسكرلرى بلەن قانلق كورەشەگىلدە. عمو-مەن مستملىكەلەرنىڭ قايسىلا بورجەكىگە قاريـ-ماڭ، جهانگرلەر، عدالتسزلك، مستملىكەچىلك او-روشىنى ايلىب بارماقدا: محكوم ئەللەر عدالتلك انسانىيتلك، حقانى كورەش ايلىب بارماقدا.

بزنڭ وكيللريمز شو وقتدا گوڭسە نداڭ
ئەرمەنە باشليغى جودە ديگەن كشيننڭ ئامريكا
مخبرى سوالىغا بەرگەن جوابىغا قاراب حەيران
قالغان ايكەن. مخبرنڭ ئامريكانڭ گومىندانگغا
ياردم بريشيگە قانداق قارايسز؟ ديگەن سوالىغا
او كشى ... ئالقيشلاب قارشى ئالىمز..... دەب
جواب بەرگەن ايكەن. مخبرنڭ بو غەلىتى گەپ.
او گومىندانگغا ياردم بريواتقان بولسا سز قاذ
داق قارشى ئالىسز؟ ديگەن سوالىغا او كشى بز
دە قورال كاميچل ئامريكا قورال ايليب كەلب بەر
سە بز قورالليمز...... ديگەن ايكەن بز بوقو
مالنڭ اندڭ گەپپىنى پاختامەكەن ديگەن ايدوق.
حاضرقى مطبوعات خبريچە اگوڭسەندانگنڭ ئەر
مەنە سانى 3ملىونغە يەتپتو: 3ملىونلوق گومىن-
داڭ ئەرميەسى بولسا برملىونغە توشوب قاپتو..
قسقيچە خطاي احوالى بولسا منا شونداق.

قسقيچە اولكە احوالى توغرولوق:

موندن 3يل ايلگركى موشو چاغلاردا بزنڭ
وكيللريمز اورومچيدە صحبتنى ئاياغلاشتورغان
بولوب بر بەلگىلوك شرطكە ايكى طرف راضى
بولوب قول قويوب، اولكەدە تنچىق اورنايدو –
دەب چين كوڭلمز بلەن خوشهال بولوب، قار

لانك چيكچيك افندمنى توگوتوب قويوپتور.
راديمو خبرلريگه قاريغاندا وكيللريمز بار ماق
بولغان شهرلرگه حاضر مركزى حكومت طرفىدن
بارماق بولسا بارالمايديكهن، 2 يىل اوتدى خطاي-
نىنك اچكى احواليمو شرنچهلانك اوزگهردى. بزنك
بارغان بيجن شهر سيپيلينىنك سرتيدا گوگسهن-
لانك اچيده گوميندانك تهنجين شهريده گوگ-
سهندانك توروپتو. وكيللريمز بارماق بولغان
چانكچون، موكدن تالالا قاچان قولدىن كيتپ قاپ-
تو وكيللريمز توشوپ اوتكهن خانكو، ووچانك
ديگهن شهرلهرنىنك بر قسمى قولدىن كيتپ قاپتو
شوندااق قيلب خطاينىنك شرقى طرفى و شرقى
شمالى بتونلهى قولدىن كيتپ شرقى جنوبنىنك
بر قسمى جايلريغا گوگسهندانك كريب ايلب، بر
قسميدا گوميندانك قاپتو.
خطاى احوالى شوندااق ايكهن. ينه بر قو
شومچه قيليمز ديسهنك وكيللريمزگه دولت خطاى
مدافعه بوجاگى بهيزوگشى دو كلاد قيلغان.
اونىنك دو كلاديچه گوميندانك نهرميه سانى 3 مليون
گوگسهندانك نهرميهسانى بر مليون بولوب، گونك
سهندانكنىنك بر مليون نهرميهسيگه قوروال يتش
مهيديكهن. گوميندانكنىنك يتيشپ اسكيلا قلريدا
زاپاس قوراللرى ساقلانيديكهن

خلقلری بلەن ئوچ ولايتدە قازانغان ملی ئازاد
لق انقلابیمزنڭ اوتوقلرینی تەلڤ بو لوشەیلی
خلقیمزگە بوگونکی خلقچیل دولتلەردە قوللو،
نولیدیغان نوعیلەرنی قوللونایلی دیگەن ایدوق
بلکی شکلگە اعتبار بەرمەسدن مضمونغە اع
تبار بەرەیلی دەب پوتوم قیلغان ایدوق. ئەگەر
پوتوم تولوق عملگە ئاشورولسا خلقیمزنڭ کوت
کەن امیدی، طلب قیلغان سیاسی حقوقی عمل-
گە ئاشقان بولاتدی. لیکن اش اوتداق بولمید
دی. پوتوم بوزولدی. اونڭغا ایکی سبب بار.
او سببنڭ برسی - بزنڭ وکیللریمز اچ
کریگە بارغاندا هلقی چیڭچاڭ انفاقی 8 ئاید
ا حل قیلیدیغان مسئلەلەرنڭ یریمینی بر ئایید
لا حل قیلب قویدی. گومیندانڭ عسکرلری تو
یوقسز گوگسەندانڭ صفیگە هجوم قیلب گوگ
سەنداشینی ئارقیغا چیکندوروب کوب اوتوقلار
قازاندی. میلیون ئەرمەسی بار 20 یلدن بری گو
میندانڭ بلەن قورالق کورەش ایلب کتب بارغان
گوگسەنداشینی یەڭگەن گومیندانڭ گینراللری
نڭ ایکو کریگی نهایتی چوڭ کریلب کەتدی.
ئەگەر بز کوچلوک گوگسەندانڭ ئەرمەسینی
یەڭگەن بولساق بزگە نچە یلدن بری قول بو

شى طرف خوشهال بولغان بولوپ تورغان وه
اوروم‌چيده بانكيت او ستيگه بانكيت برياب
يورگه‌ن زامانلار.

بتيم امضالينيپ بولغاندىن كيين تولوغراق،
اينقراق، اوچوغراق سوزلوشيليغان يرلارى قالدى
ده‌پ، كيلارىمنى ويه‌رگه كيلب هه‌مه‌مزبىله‌ن كيكيشيپ
قايتيپ بريپ صحبتنى دوام قيلدوروپ، 3نچى
ئيوندا بوننىڭ حربى اشلارگه عائيت مسئله‌لرى
حكومت تركيبى توغرولوق. مسئله‌له‌رگه توختو
لوپ توختامغا قول قويولدى.

راست، مسئله بزنىڭ تكه‌نلىك توگوه‌گه‌ن
ايدى. ئيشان بويچه، انقلابنىڭ باشلانغىچ كون-
لريده تاشلانغان شعارغا بنائه‌ن «مستقل شر
قى تورکستان جمهوريتى» تيكله‌ش لازم ايدى
ليكن بتيم بو «مستقل شرقى تورکستان جمهو
ريتينى تيكله‌ش» مسئله‌سينى ره‌تليكى مسئله‌دن
ايليپ تاشليدى. امالى بزنىڭ بتيم ماددەلريغا رعا
يه قيلشمزغا توغرى كه‌لدى.

بز نيمه اوچون غه‌ليبه‌ليك اوروشنى ماناس
قرغيقيغا بارغاندا توختوتوپ قويدوق. بو توغرو
لوق كوب سوزله‌ر بولغان ايدى. خلق ئارا مه
لىكت، اولكه احوالينى بيليپ تورۇپ، قويوق، سو
يوغينى ئاريلاشتورايلى، جنوب و تورفان، قمول

ضرقي كوند، بزگه شهرنى بتو نلەی تەگی
بلەن يوقوتوويتش قيپن گەب امەس. بزنك دوس
تيمز ئامريكادن ئالغان ئاتوم بومبيمز بار. دەی
دو. شونداق قيلب بتمنی هر تور لوك يوللار
بلەن بوزوشقا كريشتدی. بزنك وكيللريمزگه
اورومچيدە توروشقا هيچ قانداق اوروں قالميدی
اولار بلەگی قورالق هجوم باشليدی. او هجوم
بز طرفدن سوقا يپگەندن كيين ينه چوك مق
پاسدا تيارليپ ئالتايغه هجوم قيلدی. ئاندن
تارباغاتاي گه ئو يەردن ايليغا بارلق كوچيني
تاشلماقچی بولدی.

سببنك ايكنچيسی -- خلق ئارا سبب. بو
رون اوزاق شرقده اوروش اوتيني ياققوچی
ياپون جهانگرلگی ئاپتاب ئاستيدن يەر ئزدەب
يورميدی. او « ئازيا ئازيالقنكی » ديدی. ئازيانك
غربی طرفی ئورال تغيچه اولوشودو. او ير
ده سوويتلەر اتفاقی بار ايدی. اورال تغيغيچه
ايلش اوچون سوويت حكومتيني كيسش كيرەك
ايكەن.

ياپونەنك يەر بايلغی يوق بولغاشقا عا
جزراق يرابرنی بيسب ايلب ئاندن او زيني
كوچايتش لازم بولوپتو. بونوڭاوچون خطايني
بيسب ايلش لازم ايكەن. شونك اوچون مانجو

لوپ كەلدورگان شاڭجاڭلقلەرنى بر بورجە كلتيد
كى نهايەتى 6 — 7 مڭ قورالالق كوچىگە قاراپ
بولەر بلەن برابرلك، تەڭلك موقعيدە توروپ
سوزليشەمزمو؟ اونلن كورە بولارنڭ قورالالق
كوچينى بر سوقشا بلەن يوق قيلب تاشلاپ ئاز
لمن كين اوز بلگنىمزنى قيلمايمزمو ديگەن خلا
صەگە كيلب قالدى. دەر حقيقت شو وقتيلەردە
بز اولەرنڭ كوز يگەچومولىلدك كورينەرايدوق.
شونڭ اوچون اولار خلقنڭ ملى ئازادلق ئوچون
كورەش روحينى قورال كوچى بلەن سوپو
روپ ايتش كيرەك ديگەن فكرگە كەلـــگەن
ايدى. شو فكرديلەر قايسى يول، قانداقلو بول
هيسون بتمنى بوزوشقا كريشدى.

بولتور يگى يللا اورومچيدە زور مجلس
بولدى. مجلسدە رحيم جان بار ايدى. ئەنە
شو فكر ديكەلەردن سولڭشى لەن مجلسدە.....
بزگە خطاى كيرەك، خطاى دولتى توپريغيدا
خطايلار بولوشى كيرەك، خطاى دولتى بولغاش
قا خطاى حكومتيننڭ خلقتە بەرگەن حقوقى
تەڭ بولوشى كيرەك. مەن مسلمان، مەن پالان
دەپ حقوق طلب قيلغوچيلەرنى يوقوتوش كيرەك.
بزدە 400 مليون خلق بار 400 مليون خلقدن
3 مليونى يوقوتولسا هيچ نيمە بولمايدو. حا

اوزیمز داواء قلدورساق دەیدیکەن. تورکیەگە
بریب اونی دەیدەیگە سالیدیکەن. قاریسایاپون—
نڭ هیلیقی پلانی بار ایکەن. بو پلان اوچون
شڭ جاڭنی قولغا کرگوزوشنی اویلایدیکەن.
شڭ جاڭ قولغا کرگەندە یاپون پلاننی ئاسانلا
اجرا قلیدیکەن. شونڭ اوچون اولار شڭ جاڭ—
نیکی بتم بزگە توغری کەلمەیدو، دەیدیکەن
بزگە قورال بریب بزنی هەم دەیدەیگە سالماق
چی بولیدیکەن. بز اونڭدا اوزیمیز بتمشتە
نوڭ بلەن بوزولیدو.

ایککنچی دونیا اوروشدین کین ئامریکا
قوشما اشتاتلار حکومتی سوویت اتفاقیغا قارشی
سوغاقلیق اوروشینی باشلیدی.

ئا.ق.ش حکومتی سوویت اتفاقی اطرافیدا
جەبسا کەلگەل جایلاردا اوروش میدانی حضر
لاشقا کریشدی. شونڭ اوچون بزنڭ خلقیمزکە
پنکی واقتقا قدەر ئامریکالق دەپ ئوتەینی ئاش
لاپ کورمیگەن بولسیمو، بتم ئالمیدا بتملین
کین قولیدا فوتو ئاپپاراتی توتقان هر خیل
چمادانلارنی کوتەرگەن ئامریکالقلار شڭ جاڭ
نی بیسب کەتتی.

ئامریکانڭ ازرومچیدە توریدیغان کونسولی
پاکتسین افندینڭ غولجیلارنی سیاحت قلغوسی
کیلیب، غولجیلارنی کوروب قایتقاندین کین

ربەنی بسب ئاپستو. مانجوريەنىڭ يەر بايلیغی
مول ايدی. ايكنچيدن مانغوليە بار ايدی. اونىڭ
نفوس سانی بر ملیون بولوب اونىڭ ئارقاسیدا
روسيەدن مركزی روسيەگە بارىدیغان چوڭ تمور
يول بار ايدی. ياپونيەنىڭ مقصدی بو تمور
يولغا ايگە بولماقچی. روسيەنی ايككەگە بولو
وەتمەكچی. پلان ديگەن ئاسان نرسە ياپونشو
پلان بلەن 1938نچی يلی خەسەن كولی خالخينگول
ديگەن يرلردە سوويتلەر اتفاقیغا قارشی اوروش
قوزغیدی. امما مغلوب بولدی. بو يرلردن صدا
چیقرالمیغاندن كيين مانغوليەگە هجوم قیلدی.
تيخنيكادا ترقی تاپقان ياپون تيخنيكادا ئارقیدا
قالغان مانغولەديمو مغلوب بولدی. اونىڭدن كيين
ايكنچی دونيا اوروشینی پايلاپ، اونىڭدن پورسەت
كوتتی. ايكنچی دونيا اوروشیدا گرمان، ايتاليە
ياپون توگيدی. امما سوويت حكومتی، توگوميدی
بلكی اطرافیدیكی 14 دولتنىڭ 7 - 8 سوويت حكو
متی بلەن بريكيب كەتتی.

ئامريكانىڭ اچكی سرتقی سياستی دوكيفلەر
فورد، مورگان، ديپون ديگەن كشيلەرنىڭ قولیدا
بولیدیكەن. سياستنی شولەر بەلگولەيدیكەن.
اولەر اوروش ياقلايدیكەن.
شونىڭ اوچون بطايغە قورال سيتيب باقیدی
كەن اونىڭدن فايدا چقرالمیغاندن كيين اوروشنی

ۇغرىراق ، شۇ واقىتلىمۇ، خلق ئارا وظىعەتنى
كوپچولوكنىڭ منفعتىنى نظرگــە ايــلــش
لازم ايدى. دنيا خلقى « تنچلق » دەتنى . ئامرى
كادا تنچلق دىگەن سوز اوچون 20 ملىونلىن
اوشوق كىشى ترومىنغا ئاواز بەردى . ئامرىكا
نڭ صابق معاوىن پرىزىدىنتى اونىللىس برـ
ملىون ئاواز ئالدى. نەمىشكە اونىللىس بر مل
يون ئاواز ئالدى . دىگەن سوز البتە بولودو .
دىيونى ترومىندىن ئازلا كام ئاواز ئالسا
دىيونى سايلاندى دىگەن سوز — وروش باش
لاندى دىگەن سوز، اونىللىس سايلاندى دىگەن
سوز — خلقچىلق يەڭدى دىگەن سوز ايدى.
ترومننڭ سايلام ئالدىدا تنچلق پروگىرامەسى
بار ايدى. خلق اوروشنى خالىماتتى. خلق اركەن
لىكە ئاساسلانغان تنچلقنى خالايتتى.
تورموشنڭ خاطرجمع بولوشىنى تىلەيتتى .
ئامرىكادا احوال مركب، ئامرىكادا سايلام
غا ئاواز بىرىدىغانلا بتون ئامرىكا سايلامچىـ
لرىنڭ 50 — 60 فائىضىنى تشكىل قلىدو. ئامـ
رىكادا نشر قلىنىدىغان گزىتلرنڭ بارلىغى 14
كشىنىڭ قولىدا قورال ايشلەب چقرىش زاوودلار
ايگىلرىنڭ سارمايەسى ئامرىكانڭ بارلق دولت
بايلىغىنڭ 60 فائىضىنى تشكىل قلىدو. البتە

خطای دولتینىڭ « حمایەچیسی » بولوب خطای
ریئاکسیونلریغە، « غولجیدا خطای بایریقی یوق ایدی
کەن ... غولجا مستقل دولەتکە اوخشایدو »
دیگەن هر خیل اغوالرنی تارقاتدی، اونڭ سر
تیدا هیلیقی پاکتسین افندی. اوزی گوچوك
طرفدە توریدیغان عثمان بافلیسنىڭ ئالدیغا
نورغون آتم بریب « مهمان بولوب » قایتدی.
« رئیس » نىڭ باغچیسی ئامریکالقلارنىڭ شىڭ
جاڭدا دەم ایلش اوچون قورولغان مهمان خانی-
سیغا ئایلاندی . اولار تەوەککولچی اوروش پر-
ست سولڭشی لیەنگە اوخشاش گینیراللرینی
یتمنی بوزوشقا دەیدەیگە سالدی .

بز یوقوریدا ایتقاندەك بزنىڭ ئاکیمز ایشب
بزمۆ قوراللق بولغاشقا بز ینە قوللوقدا یا-
شاشنی خاهلیمیدوق. عکس الحرکتچیلرنىڭ ایک
کی قتملق کەڭ مقیاسیلیکی هجومینی ئار —
مار کەلتوروب، بورونقی چیگرامزدا توخت-و
دوق. - بزنىڭشکە شو واقتدا هجومنی توختوتات
دوق. شو غلبە بلەن اوروشنی دوام قلساق بول
ماسمیدی ؟ « او واقتدا تورفان خلقی وە قمول
خلقی کوتورولگەن ایدیغو ؟ » دیگەن سو-
ئال بولوشی کیردك . بز اوچون مستملیکەئەل-
لەر، محکوم ئەللەر اوچون بو سوئال الیەتـە

اوروشنی دوام قلش ئاکسیز تەوەککولچی—
لارنڭ دەتتیکامی ایدی. ئامما بز خلقیمزنڭ تە-
لیرینی دەتتیکامغا قویوشنی خاھلیماتتوق .
بز یینگیلیب قالارمیکەنمز دەپ ھرگیز قورو-
مایمز . بز اوروش قلغان حالتدیمو یینگیلمەی-
مز . چونکی بز اوز یریمزدە اوروش قلیمز
اوز خلقیمز اچیدە اوروش قلیمز. اوز وطنی-
مزنی ئازاد قلش اوچون اوروش قلیمز. قارشی
طرف بولسا بزنڭ ییریمزدا اوروش قلیدو. بزنڭ
جەنگچیلریمز، بزنڭ پارتیزانلریمز قەیەرگە بارسا
شو یەرگە سیغب، او یردیکی خلقیمزدین اوزوق
اوقەت، کییم — کەچەك ئالالایدو. ئامما قارشی
طرف. ئانداق سغیب کیتالمایدو. بونگغا ئاددی.
مثال : ایلی دەریاسینڭ جنوبیغا اوتکەن ئاز—
تولا قارشی طرف عسکرلری دھقانلار ئاریسی-
غا یوشورونالمیدیغو . ئاخری اولار قوللریدی-
کی قوراللرینی قورالسز دھقانلریمزغا تاپش-
شوردیغو ؟ بز یینگیلمیمز دیگەن اویدین خیل—ی
یراقمز . یورەك پوکولدایدیغان یەردە ئەمەس
مز. بریمزنڭ بیشی کیسلسە، یوز یمز «اینتقام»
دەپ چقیمز. تنچلق اوچون بولغان کورەشدیمو یینگیل-
مەیمز . تنچلق سیاستمو مستملکەچیلەرنڭ
حلاکتینڭ حکمی، شونڭ اوچون بز تنچلق یول

اوروش بولسا، بو زاوودلارنڭ ايشى ئاقيدو.
شونڭ اوچون بر طرف كوچلوك تشويق يور
گوزوب، ديموئينى سايلاشنى كوچلەيدو. شو
واقتدا ترومەن «مەن روزويلت سياستينى يورگو
زيمەن » دەب پروگيرامالار تاشلايدو. اوئيلليس.
«ئامريكاغا خلقچيلق تۇگيدى. روزويلت سياسـ
تينى يورگوزوش كەرەك دەيدو.
شونڭ اوچون ئامريكا خلقى اوروش بول
ماسلق چاريسينى ئيزلەيدو. اگر ترومنغا ئا
واز بەرميسە ديموئى سايلينب كيتيدو. اگر
ترومينغا بريلگەن 24 مليون ئاواز 2 گە بولونـ
سە ديموئى كوب ئاواز ئالغان بولودو. شونڭ
اوچون اوئيلليس طرفمو اوز ئاوازينى اوئيلسـ
كە بەرمەسلىن ترومينغا ئاواز بريشكە مجبور بوليدو.
طبيعى ترومەن طرف اوئيللسقا ئاواز بەرمەس ايدى.
ترومەن روزويلت سياستينى يورگوزيمەن
دەيدو. بز دونيا خلقينڭ بر قسمـى بـز
دنيا احوالينى اعتبارغا ئالماى تورالمايمز. دنيا
نڭ بر بورجيگىدە ايتلغان زەمبرەك ئاوازى دو
نيانڭ هەمەسيگە ئاڭلىناتتى. شونڭ اوچون بز
دنيا خـلقى بلەن بللە تنچلق ئيزدەب قارا
چى عثمانلارنى قوغلاب كيتيوەمەى بورونقى چيـ
گراغا بريب توختودوق.

بۇلسۇن مە—
مان ئەمەسمۇ، مەيلى كم بولسا — بۇلسۇن مە—
عود بويروق بىريب اونى اورنىدىن ايلىب، يەنە
ير جاڭگودينى تيارلاب قويوپتو. او واقتــدا
بىزنىڭ وكيللريمز مسعودلارغا پارتيەسيە بەلگو
لىمىگەن واقت ايدى. او واقتدا بىر موروس
سە قلب تۇرغان واقت بۇلغاشقا مسعود غولجە
غا كەلگەن واقتديمو بــز قارشيلىق قلميغان
ايدوق. حالەنكى او واقتدا بىز مسعود اوچون
بىر ياش يگىتيمزنى قربان قليشقاتاسلاققالغان ايدوق.
— هيليقى ساقچى باشليغينىڭ اورنيدين چو—
شوب كتيشيگە قارشى بو اش بتم بويونچە بول—
غان ايش ايدى، ديسەك اونيەپدى. كىين مردس
سەچيلك قلب يورگەن جاڭغا وكيللريمزنەپتدى
« جاڭ مسعودقا بويروغينى فايتوروب ئال »دي—
گەندين كيين بويروغيىنى قايتوروب ايلپتو شو
نوڭ اوچون مسعودقا قارشى توردوق. شۇنىڭ
اوچون مسعودنىڭ خذمتدين ايلىنب كەتكەن خبري—
نى يامان خبر ديمەيمز. خوش خەوەر دەيمز.
بزنىڭ وكيللريمزنىڭ يازغان خطيگە تيخى جواب
يوق. مەيلى كەلسون، مەيلى كەلميسون بىز 3
ولايت خلقينىڭ حاضرقى خاطر جمع تورموشى—
نى يوقوتيمز دەيديغانلارنىڭ پلانينىڭ تار—
مار بولوشى اوچون اوز يمزنى تيار گەرليكتكە
كەلتورسەك بولپدو.

بلەن خلقىمىزنى مستەملىكە احوالدىن قوتقوزوش
نى مقصد قىلدوق . شو اوتتوردا اولار رەئىسنى
يوتكىدى . او واقتدا هيلىغو رىئاكسىيون مسعود
نى بەلگولەپتو اگر بو پروگرىسسىنى شو اصول
بلەن بەلگولىگەن بولسىمو، اولار بىزنى بوزغان
ايدى. حاضر مطبعە خبرلرىغە قارىغاندا مسعود بلەن
عيسىنى حكومتدىن ئالغانلىغى اينقلاندى. بز مس
عودلارغە نيمىشكە قارشى توردوق ؟ بونىڭ او
چون بر مثال كەلتورەيلوك . مثلا: خطاى
طرفدە تەوە كولچى اوروش پرەستلر رە مو
رەسسەچىلەكنى قوللانساق دىگوچىلر بار. تەوەك
كولچىلەر « بزنىڭ مونداق توروشىمز 10 — 20
كشىمىز اولدى » دەيدو. اولار اينتقام ايلشقا
بر عسكرى اوچون 10 « چانتونىڭ » بيشىنى كە
سشنى اويلايدو . مورەسسەچىلر اونداق ديمەيـ
دو . اولار « بولارنىڭ كوزى اچىلدى. بولارنىڭ
تماغى كوتوروولدى » دەيدو. شو ئاريدا بر وا
قعە بولوب اوتتى. هيلىغى بر عسكرى او
چون 10 « چانتو » نىڭ بيشىنى توغرى قليمز
وە 3 ولايتنى قورال كوچى بلەن باستوروىمز
دەيدىغان سوزنى لىەن مسعودقا اورومچىلىكى بر
ساقچى باشلىغىنى ايليوات دەيدو. او ساقچى
باشلىغى مسلمان ايكەن، او مسلمان ياكى مسل

ئاخر-ايلگەر واقتلاردا قلمىغان دەعوەت غولاشغا
قوزغولاشـلار بو بولغان پەيتدا يلدىن اوز-اوز
ايدى طبيعى بولالماسلىقى ئۇنگە موافيقيتكە
اوز ميلىتارىستلار مستملىكەچى اوچون شونوڭ
قوزغولاشـلارنى بو چقارغان بلەن اغوا لرى
باستورالىدى روشدە رەحمسز بلەن ئاسانلىق
تشكىلات بولەشكەن بلـەن انتظام واقعەلر بو
اشلارنى ئاددى بلەن ئابروى يالغوز بولميسا،
برلشى حركتنى هەممىنىڭ لايق منفعتيگە عمومنىڭ
يغانلىقىنى بولمادى شقا باشعور پلانلىق توروب
كېلىپ فكرگە بر ديلا هەممەشويەر چوشونوب،
برتش بارغاندا ايلىدا «وكىللىريمز ايدى قالغان
بيلـەن تشكيلات انتظامنى وه ايلى قو. كيلات
يپتەشمىز يشىب چونكى ايدى. ديگەن باغلايلى»
تاە حركتكە عمومى پوتون حركتلر ئايريم گەن
ئيكەن. فويور قليب ئير
ئازا ايدى. حركت ادلق ئازاملى حركيتيمز بزنڭ
خلقيمز ظلومغا بزنڭ گەن يور بولوب تەشنا دلقغا
كورە اوچوق چاغدا قاميغان احوالى چيدارلق
اينتيلشيش شو نيڭ خلقميز اينتايلدو. ميدانيغا ش
اوروش قلشقا تشكيلات اغوا دوشمەنمو كيەين لدين
شولارنـى بەو فرضندلر صادق خلقيمزنىڭ يدو.
شونوڭ اوروندو. دەب باشلايمەن يولغا توغرى
باغلانمە بلەن بر-برى يلدين اوز-اوز نتيجەسيدە،

بز نېمشكه اتفاق قوردۇق ؟

بۈتۈن دنیا مظلوم ئەللەرىنىڭ كورەش تجربە-
سى شۇ ئەللەردە مستحكەم برلىك صف بولمىغاندا
موافیقیت وە اوتوقفا ایگه بولماسلقىنى كورسه
تتى. موافیقیتلىك اوتوقغا ئىگە بولوش اوچون
كورەشكە چوشكەن طرفنىڭ پولاتتەك انتظامغا ايگه
بولغان بر تشكيلاتى بولىش كېرەك ايكەن.
بز بتم قلدوق. اوروم‌چيگه وكيلارىمىزنى ئۈ
وەتلدوق. اوروم‌چيده بزده انتظام بيلەن باغلانغان
تشكيلات بولمىغاشقا يالغوز ئابروى بلەن
ئش ئپليب باردوق. بو 3 ولايت خلقىمىزنىڭ ئابروى
ايدى. بزنىڭ وەكيللرىمز اوروم‌چيدىكى چاغ-
لدا بتم ايلى طرفنىڭ يوشۇرون پلانلرىنى ايچ
را قلش اوچون پەردە — دېگەن نظرىيە لەرمو
چقتى. ئامما بر — برى بلەن باغلانغان برجايدين
يول — يوروق ئالىمىغان برتشكىلات بولمىغاشقا
ئازادلقغا ئنتيلگەن خلق وضعيتىگە توغـرى
بها بيرالماسلىقين چوڭلارنىڭ توتقان پازيتسيه
سىنى ئىنيق بلالماسلىقين ئايريم جايلاردا ريئاك
سيون خطاى ملپتاريستلرى طرفيدن تشكيـل
قلنغان اغوالارغه ايشينب، 7 ويلايتنىڭ بعضــى
جايلريدا وقتسىز قوراللىق قوزغولاڭلاردو بول
دى. ايلى طرف تنچ تورغان خلقنى عمومى قوز

ده ايلدوق. بومقصدكه ايريشيلديغان ئاتالغينى
خلقچيلق ده يديكه‌ن. بونك اوچون خلقچيلق
ديگه‌ن ئاتالغينى ئالدوق. ره سميتده اولگه‌نلك اسمى
شكلى اوز گه‌رسيمو مضمون طرفدن اعتبارغا
ايليش كيره‌ك ايدى. شونواك اوچون بز بتمزنى
بوزمايمزده‌ب تورغاشقا، خلقيمز كه بتمزنكى حقوق-
لار موافيق كه‌لگه‌نشكه، خلقيمزنيك الغان فدوليكوه
كيللرى اتفاقنى موشو اسم بلن قوروشنى لايق تاپتى.
پوتون دونيا خلقى تنچلق اوچون كوره‌ش
ايلب كيتب باريدو. بتون دونيا جهانگيردولتلرى
نلك حكومتلرى تنچلقنى بوزوش اوچون دونيا
نى 3- قيتم خانه‌ويرانچلقغا سوراشقا اوروندوواتيدو.
نيمه اوچون دنيا جهانگيرليگنى اوروشنى خواهلا
يدو. اونك اساسى سببى تنچلق ديگه‌ن سوز-
جهانگيرلارنيك هالاكتي، مظلوم ئه‌للرنيك ئه‌ركي
نليگى مستمليكه‌لرنيك مستقللغى ديگه‌ن سوز
بوليدو. شونوك اوچون اولار ئاز بولسيمو او
روش ئارقيلق عمرلرينى اوزارتشقا تريشيدو.
شونوك اوچون بزمو مظلوم مستمليكه ئه‌ل بولغا
شقا مستمليكه چينك تمور زنجيرينك اوزولوشي
نى يقينلاشتوريديغان دنيا خلقينك تنچلق ديه-
گه‌ن ئاوازيغا اوز ئاوازيمزنى قوشقانليغمزنى
عملده كورسه‌تمه كنى ايستيدوق. بونك اوچون
تنچلق سوزينى ئالدوق. خلقيمز حقوقيدا برابر
بولسون، سياستكه ئاريلاشسون ديگه‌ن اوميد-

غان گايى يېتكىلىش يولغا چوشوپ قالغان تشكى
لاتلار پەيدا بولوشقا باشلىدى. ئەمدىكى بىزنىڭ
ئاساسى وەزىفەمىز ئەركىن 3 ويلايەت دائىرەسىدە
قورولغان اوچوق پروگراممىلىق عاممەوى تشكى
لات صفىگە اوز-اوزىدىن حركتلىنىپ يورگەن
ئايرىم تشكىلاتلارنى وە عمومى خلقىمىزنى برلە
شتوروپ-بتون اولكە خلقىنىڭ حركت برلىگىنى
تامىن قلىشدىن عبارەتدور. هر جايلەردە بولىدى
غان حركتلەر موشو حركتكە باغلىق بولسىلا او
توق قازانغىلى بولىدو. بارلىق موشو يوللار اش
لەيمەن دىگوچىلەرنىڭ حركتلىرىنى موشونىڭ حر
كيتىگە وە پروگراممىسىنى تورموشقا ئاشوروش
قا قاراتساق-بىز اوتوق قازىنىمز. عدالتلىك،
انسانى خلقچىلىق اوچون بولغان حركتلرنى بر
لەشتورگەندە خلقىمزنىڭ عصرلەر بويى قلغان
ئارزوسىنى عەملگە ئاشوروش اوچون كورەش
ميدانىغا چوشكەن بر پوتون كوچ بولالايدىكەن.
املى قاندانق تشكيل قيلىشىمز كېرەك ايدى.
بز بتم قىلدوق خلقىمز بتم شرطلرينى حمايە
قليپ تورغاندا تشكيلاتنىڭ ئسمينى «شرقى تور-
كستان استقلاليت پارتيەسى» دييلسيە، بزگە
ياردەم بيرەلەمديكەن: خلقيمز بتم قبول قلدى.
شونى ئاخريغا قدر داوام قيلدوروش كېرەك ايدى.

ـەى شـ ـكـ جـ ـانى ايكـەن. بۇ ...مدىيە و شـو
ۋە كېيىلەرىمىز مو شىڭ جاڭ دېگەن ناھيەدىن كە
چمىگەن ئىكەن. اگر شرقى توركستان دەيدىغان
بولساق اوروش پرەستلەرىگە قورال بوليدىـ
كەن. اوروش پرەستلەر اغوا قيلمىسون، رەس
مىيەتدىن تاشقرى ئاغزىمىزنى بوغمىغا نىلقدىن بر
نىمە دېسەكمو سوز، مطبعە دەركىنلىكىگەا
بنائەن اولكىنىڭ جغرافيە اسمىنى قانداق اشلە
تسەكمو، رەسمىيەتدە شىڭجاڭ دەيلوق دېگەن فكر
تأسيس مجلسيدە قووەتلىنىب قرار قيلنـدى.
بو اوچ سوزنى برلەشتۈروش اوچـون اتفاق
ديلوق. شونداق قيلب خلقنىڭ تأسيس مجلي
سى «شىنجاڭدا تنچلق و خلقچىلقنى حمايە قيـ
لش اتفاقى» نامىنى قبول قيلدى.
بوگونكى كوندە اتفاق اعضالرىنىڭ سانىنىڭ
اوسوب كيتب بيريشى اتفاقنىڭ خلق طلبىگە موا
فيق بولغانلقىنى كورسوتىدو.
بوگونكى كوندە 7ولايت خلقىنىڭ غولجىدا
اتفاق قورولغانلقىغا فوق العادە خـوش بولوشى
خلقىمىزنىڭ حركت. برلىكىنى تاءمين ايتىش او
چون اومتولوشىنى كورسوتىدو. خلقىمىز پـرو
گراممىلقى اوزىنىڭ عاممەوى تشكيلاتىنىڭ اطر
فىغا زيچ اويوشوب، مللى ئازادلق كورەشـى
مقصدىگە ايرىشكەنچىگە قدەر ايليب بارغوسىدور.

1949 - يل 17 - غېنوار.
(«اتفاق» ژورنالى 3-سانىدىن).

اونکه وقتیمقی سوزیمزده، مملکتیمیزنیکی عکس-
سالحرکتچی کوچنلگی کوچهیوشی بزنلگ ای اکیمینیکی
خلقچیلی حرکتنلگ اوسوشیگه توسقونلوق قلیدو.
اولار اولکهدیکی خلقچیلاق ئوچنلگ اوسوشیگه وا
ضی بولمایدو. اگرده مملکتیمیزیکی عکس الحرکتچی
کوچ غالبلاشسا اولکودیکی وضعیت ئغیرلشیدو-
دهب التقان ئیدوق.

بز سوزیمزدن شونداق خلاصه چیقارغان ئی-
دوق. خلقچیلق کوچنلگ اوسوشینی ریناکسیئونی
کوچ توختاتالمایدو. خلقچیلاق کوچ اوسوب رواج-
لانغانسیری ریناکسیئون کوچ غالجیرلشیدو. لکین
خلقچیلاق کوچنلگ اوسوب غلبه قازانیشیدا هملک
شبهه یوق. امما ریناکسیئون کوچ اوز عمرینی
نی اوزارتیش اوچون اغوا اویدیشتوروب، ای-
روش چیقیب هرخیل بیوروکرات ئاپاراتینلگ دیکتا
تیورئسی یاردهمی بیلن حاکم طبقهلقنی ساقلاب
غنش اوچون - اودونوشقا تریشیدو.

مملکتده خلقچیلاق کوچ اوتوق قازانسا اوا
لکودیکی خلقچیلاق کوچکه البته تاثیر قیلمای قال-
مایدو. لیکین کیینکی واقتمیزنیکی خطای اچکین
احوالانی ریناکسیئونی کوچنلگ مغلوب بولوب

26ـ غينوار كونى ئو. قا. ق. كلوبيدا اولكه وضعيتيگه قاريتا بريلگەن بيانات

محترەم قرينداشلار !

حاضرقى ۋاقىتدا خطاى مەملكتى ئىچىدە بولىۋاتـقان حادىسەلەر نهايتى تيز كتيپ بارىدۇ. مەملكتىمىزدە بولىۋاتقان بو حادىسەلەرنىڭ تاءسيرى بىزنىڭ اولكىـگە بولمايدو دەب ايتقىلى بولمايدو.

يقيندا بو يەردە اولكولوك حكومت تركيبيـنىڭ اوزگەرگەنلگى حقيدە خبر تارقىلىب، خلقيمىزنىڭ دىقتىنى بو مسئلە جلب قىلماقدا. اولكولوك حكومت تركيبينىڭ يقيندەيكى بولغان اوزگوروشىگە بها برمەك اوچون خطاينىڭ ئىچكى احواليني ۋە اولكەمزدە كيينكى 2 يل ئىچىدە يورگوزولگەن سياستنى بر قور كوزدن كچوروب اوتوشكە توغـرى كيليدو.

بولساقمۇ، لېكىن بىزنىڭ ئولكە ۋەكىللىرى قۇرۇلتايغا
قاتناشقان گومىنداڭ ۋەكىللىرىنىڭ نەھايىتى ئاز قىسمىنى
تەشكىل قىلغاچقا، بىزنىڭ چىلىشىمىز تەسىر قىلالمايت-
تى، قۇرۇلتايغا بىزنىڭ تاشلىغان توغرى فىكىرلىرىمىز-
نىڭ ھېچ قانداق ئېتىبارغا ئېلىنمىغانلىقى تەجىبلىنەرلىك
ئىش ئەمەس ئىدى .

شۇنىڭ ئۈچۈن بىز قۇرۇلتايدا قوبۇل قىلىنغان
رېئاكسىيون ئاساسىي قانۇننى ئىنكارمۇ قىلمىدۇق .
ئېتىراپمۇ قىلمىدۇق . خەلقىمىزنىڭ ئۇنىڭدىن خۇلاسە
چىقىرىشىغا قالدۇرغان ئىدۇق .

ئاساسىي قانۇن قوبۇل قىلىنىپ بولغاندىن كېيىن
ئۇلار دۆلەتنىڭ ئىچكى مەسىلىلىرىنى بىر يىلغىچە تامام
قىلىۋېتىپ يالغۇز گومىنداڭنىڭ رەئىس-جۇمھۇر ۋە باش
قىلارنى سايلىماقچى ئىدى. ئۇلارنىڭ بۇ قارىشىدىن
مەسىلەنى سەل چاغلىغانلىقى بىلىنەتتى. ھەتتا قۇرۇلتاي
نىڭ رىياسەت مەجلىسىدە گوڭسەنداڭنى مەجلىسكە تەكلىپ
قىلىش ياكى قىلماسلىق مەسىلىسى كۆرۈلگەندە
گوگكىين ئىسىملىك بىر قېرى كىشى چىقىپ بىز مەجلىس-
نى بىرئاز تەختەتۇپ قويۇپ بولسىمۇ گوڭسەنداڭنى
يوق قىلىپ تاشلاپ ئاندىن مەجلىسنى ئاچساق دەپ
تەكلىپ قىلغان ئىدى .

خلپىلىق كوچىنىڭ اوسوپ القانلىقىنى كورسەتىدو.

ختاي اچكى احوالاتىنى اينىقلىغىنىمىز، ھەممىزگە بەلگىلوك 1947 - يىلى موشو واقتلاردا بز اولكىدىن وكىل بولوپ قورولتايغا بارغان ئىدوق. قورولتاي گومىنداڭ وە گومىنداڭ وكىللىرىنىڭ قاينىشىشى بىلەن ئوتكەن گىرەلىك ئىدى. قورولتايدا سىياسى گورۇھلار تەسۋىرىنى اولكەنى قانون لايىھەسىنى كوروپ اوتوش كېرەك ئىدى. لېكىن گومىنداڭ مطبوعاتىنىڭ يوزىشىچە قورولتاي اوتولوش واقتىدا گومىنداڭ - غير گومىنداڭ پارتيە ھەمكارلىق قىلىشنى لايىق تاپمادى، قورولتاي يالغوز گومىنداڭنىڭ خاھىشىدا اوتكۈزۈلدى. قىسقىسى گومىنداڭ بىلەن غير گومىنداڭلار اورتوسىدىكى پۈتۈم بوزۇلوپ غير گومىنداڭنىڭ اشغال قىلغان جايلىرىغا ھجوم قىلىندى. شونىڭ بىلەن غير گومىنداڭلار قورولتايغا قاتناشمىدى. گومىنداڭ حكمرانلىقىدا اوتكۈزۈلگەن بو قورولتايدا قبول قىلىنغان اساسى قانوننىڭ بزنىڭ اولكىگە دائر جايلىرىنى بز قورولتايدىن قايتىپ كەلگەندە بر قور بيان قىلىپ اوتكەن ئىدوق.

طبيعى بز قورولتاي واقتىدا خالقىمىز اوچون ... قاتناشالمىغان، قانوننى قبول قىلىشتا ... چىقالمىغان

بز ئەچكىرىگە ماڭغاندا تورغان ۋاقىتدا خطاى
طرف بتيمنى اجرا قلاش طرفدارى بولوب تورغان
بولسا، بز قايتيب كلگەندە بتيمنى اوزلىرىگە ئغير
يوك حسابلاب بتيم ديگەن سوز بريمزنىڭ ئاغزيمدە
چقيب قالسا خطاى عكس الحركتچيلرى بر ئاتريب بو
بزوروديغان بولوب قالدى. عكس الحركتچيلر بتيم
نى جەزمەن بوزوشقا قارتيلماى هجومنى باشلايدى.

1947 نجى يلى 14 - فيفرالدا مركزدن او
رومچىگە قايتيب كلدوق. اورومچىدە ضيالىلار،
خلقچيلق ايچيدە تورموشقا ئاشوروش طرفدارى
بولوب تورغان معتبر زاتلار بتيمنىڭ بوزولوو اتفاق
لقيدن شكايت قيلشقا باشلايدى. فيفرالغا كلگەندە
احوال جدىلشيب كتدى.

21 - فيفرال كونى بتيم اورونسالسون دەپ
اورومچيدىكى مسلمان خلقلارى نمايش قيلدى. امما بو نما
يش تشكيلاتلك و ترتيبلك اوتتى. بز نما
يش بز طرفدن قوزغالغان ئەمەس ئيدى. بو نمايش از
يشىڭ بولوشيدن خبرسز ئيدوك. بو نمايش از
غان قورقانچە كلگەندە بولدى. جدىلشيب كتيب بارغان
اورومچى وضعيتيدە 21 - فيفرال نمايشى بهانە
بولدى. بهانە تاپالمەى تورغان گومينداڭ

قورولتایدا باش اشتاب طرفیدن بر چولك گینرال اچکی اوروش حقیده بیانات بردی. ئو، اوز بیاناتیدا کوگسه‌ندالك مسئله‌سینی ئالدیریسا اوچ ئایدا، ئالدیرمیسا بەش ئایدا تمام حل قیلالایدیغانلقینی ایتدی. حقیده اوتوق شو واقیتدا گومیندالك طرفیده بولوب، گوگسه‌ندالك مانجوریه‌دالك چتیگه تاقالغان ئیدی.

گومیندالك، کوگسه‌ندالك مسئله‌سینی مانا موشونداق سه‌ل چاغلیغان واقتیدا عکس الحرکت چیلر البته اولکه مسئله‌سینی حل قیلشی تخمینو ئاسانراق قیاس قیلغان ئیدی. اولار خطایالك بر فائیده‌سینی تشکیل قیلغان کهیلر بلەن برابر اورندا توروب سوزلشیش بولامدو.

بتیم - معاهیده دیگەن نرسه چولك برابر اورندا توریدیغان دولتلر بلەن بولیدیغان نرسه. شونلك اوچون بولارنی (3 ولایتنی) قورالکوچی بلەن سوبوروب تاشلاش کرەك دیگەن قارارغا کلگەن ئیدی. شونلك اوچون بز ئچکریدیکی چاغدلا اولکیده بتیمنی بوزوشقا قارتیلغان حرکتلر باشلانغان ئیکەن. بز قایتیپ کلگەندە اولکیدیکی گەنکەن واقتیمزغه کوره فرق کوب ئیدی.

گومینداڭ عكس الحركتچیلریگه قارشی قوبولدی.
«خطای عكس الحركتچیلری بو نمایشدن»
قناعت حاصل قیلالماسدن 25 - فیورال اغواسی-
نی تشكیل قیلدی. بو هممه‌گه معلوم. گزیتلرگه-
مو كوب یزیلغان ئیدی. بو ئیكی طرف وكیللری-
گه قارشی قارتیلغان اغوانڭ اوچیغا چققینی-
ئیدی. 25 - فیورال اغواسی 5 - مارت اغوا-
سیغا اولاشدی. 5 - مارتدا حربی حالت اعلان
قیلنیب اورومچیدیكی همه مسلمانلرنی تكشی گو-
ناهسز، سببسز، ئاساسسز ئاختوروب كوب بی‌گناه
ئادملرنی تورتوب چكبی - سالیچبوغا قامیدی، هر
حالدا بز وضعیتنڭ ئغیرلیشیو انقانلغینی اعتبارغا
ئلیب خلقیمزنڭ تقدیری بلەن اوینلشغی خاهلیماس-
دن چداشلیق بردوق. بز طرفنڭ صبرچانلغی اوچ-
قوننڭ اوت بولوشیغا یول قویمیدی. گومینداڭ
عكس الحركتچیلری بولارنڭ صبرچانلغی نەگە باریب
یتكن دەپ فیورالده ئالتایغا هجوم قیلدی. اولار-
نڭ بو هجومی ئالتایدیكی ملی ارمیەمزنڭ خلقی-
مزنڭ برلەشكەن كوچی ئارقیلیق تار - مار بولدی.
البته تارمار بولوشی كرەك ئیدی. لكین امیدسز
شیطان دیگەندەك، گومینداڭ عكس الحركتچیلری

عكس العملچى طرف ئارقىسىدىن — ئارقا اغوا تشكيل قىلىشقا باشلىدى .

« ٢٨ – فيورال كونى تونگانلار » نمايشى « دېگەن نمايش تشكيل قىلىندى . ئىككىنچى تونگانلار » نمايشى « عكس العملچىلارنىڭ كوتكەن نتيجەسىنى بەرمىدى ، تونگانلار بۇ نمايشنى « باشقا گومىنداڭ عكس العملچىلارى طرفىدىن اغوا تشكيل قىلىش اوچون قوزغولغان بولسىمو ، قادرى اوزلرىگە قارشى بولوب اوزگوروب كەتدى . تونگانلار نمايشىنىڭ مقصدى بىتىمنى اجرا قىلىش ، سياسى پروگرامماغا عمل قىلىش ، سوويتلر اتفاقى بلەن دوس بولوش دىگەن طلبلردن عبارت ئىدى .

بز بو طلبلرنى ، اورونسىز ئالماي تورغانمىز . بزگە بو طلبلرنىڭ قويولۇشى كوڭلۇللۇك ئىدى . گومىنداڭ طرف بىتىمنى بوزوشقا ، سياسى پروگراممغە عمل قىلماسلىققا اغوا تشكيل قىلىۋاتقان واقتدا بز طرف بىتىمنى اجرا قىلىشنى ، سياسى پروگراممغە عمل قىلىشنى ، سوويتلر اتفاقى بلەن دوس بولوشنى طلب قىلىۋاتقان واقتدا گومىنداڭنىڭ عكس العملچىلارنىڭ تحريكى بلەن قوزغالغان تونگانلار « نمايشچىلارنىڭ » ئىلگەرى طلبلرى

پەربورجىكىنى بولوپ كەتكەن ئېلىغە كرگۈزۈلسۇن.
دېگەنگە اوخشاش بېيمگە قارشى تەكلىپلەر بېرىلدى،
بېيمگە، بزگە قارشى شعارلار توۋلىنىپ قورغاندا

مجلس ئارىسىدا پاشاسۇن بېيم، پاشىسۇن خلقچىلىق
دېگەن ئاۋازلار ئاڭلىنىش بلەن ترتىپلىك كتىپ بار
غان مجلس اورنى سوقوش جاڭجال، اغوا ميدا
نىغا ئايلىنىپ كەتتى. بېيمگە قارشى چققانلارنى
جارلاپدىغان كىشىمىز بو جايدە گەپ قىلالماي —
سكوت بولوپ اولتوردى، كىين ئېچىنىشلىقىنى بيان
قىلدى. ئو ئېلى ئەرق ئاقسوغە كەلگەن ئېدى.
شو واقتدا ئاقسو خلقىغە زيان يەتكۈزگەن ئېدى،
بونىڭغا ئۆزىنىڭلا قوشوش كرەك دەپ بز اوچون
ئېچىنغان بولدى.

ئايروپلاندا بزنى سيد احمد باشلىق بر توركوم
مقىملىما منافقلار ئوزوتوپ چقدى، هادى سوز بلەن
ايتقاندا بزنى ئايروپلاندا قوغلاپلا كرگوزلوەتتى،
» ياشىسۇن گومىنداڭ « — » ياشىسۇن جاڭ جې
جوڭ افندى « » ياشىسۇن گومىنداڭنىڭ صادىق
فرزەندى مسعود افندى « » ياشىسۇن داهىيمز
جاڭ وبيەنجاڭ « دېگەن شعارلارنى توۋلاشدى. بو
ئىشنىڭ ئەصلى معناسىنى ئو واقتدا توشونەلمىگەن
ئېدوك، كىين اورومچىدە بىلدوك.

اوچ ولايت حقوقينى تارتيپ ئليش خام خياليني
تاشليميدى. امدى قوراللق هجوم نتيجه بەرمەيدى.
قنجاق هجومغا اوتەيلى ديگەن فكرگە كيلگەندى.
ئالتايغا حكومت وكيللرى ئيوەتيلدى. وكيللر عثمان
نى عادى بر باسقونچى باندا دەپ توندوپ ئالتاي
ماتريئاللرينى اولكولوك حكومتكە ئليپ كلدى.
حكومت وكيللرينڭ ئالتايدن چقريپ كلگەن خلا
صەسينى اولكولوك حكومت مجلسيگە تاشلاشقا
جرعت قيلالميدى. شونڭ اوچون بو مسئلەنى
تيزلكدە جيمقتوروش اوچون جنوبقا بولغان صفر
نى تيزلەشتوردى. قايتيپ كلگەندن كيين عثمان
مسئلەسينى اولكولوك حكومت مجلسيگە تاشليماق
بولدى. نز جنوبقا مكيپ كتتوق. جنوب صفرى
گومينداڭ عكس الحركتچيلرى طرفيدن جنوب خلـ
قينى سناب بقيش، جنوب توموريني توتوپ بقيش
دن بزنڭ نيرويمزنى سناب بقيشدن عبارت ئيدى.

بز ئاقسوغا توشوش بلەن حربيلر طرفدن بتەمكە
قارشى اويوشتورولغان جسى وضعيتنى كوردوك.
جاڭ جز جوڭ افندى قاناشقان ئاقسوديكى مجلس
دە جاڭ جز جاڭ افندى ئالديدا ملى قسم قو
رولمىسون. بزنڭ دولت عسكرلريمز مملكتيمزنڭ

„ياشيسون گومينداڭ" „ياشيسون گومينداڭ
صادىق فرزەندى مسعود افندى" دېگەن شعارلار يازىلىب چاپلانغان بولسىمو، لكين خلق ئاغزيدا توولانميدى، گومينداڭ فرقەسينڭ كاشغردە كورگەن حاضرلقى بيكار بولدى بز كاشغر ضياليلرينى كورەشكە دعوت قيلش اورنيغا صبرليك بولوشقا دعوت قيلدىق .

بز يارکندگە ماڭدوق. يارکندده، يارکند خلقى قاپاق يېگەن بولسىمو كيچە - كوندوز گومينداڭ عكس الحركتچيلرينڭ ظلومينى تارتقان بولسىمو، ھيچ سايلانغان كيڭەش اعضالرى سرتقا قوغلانغان بولسىمو، ليكين عكس الحركتچيلر يارکند خلقينڭ روحينى سوندورالميغان . كوزنى اچيليب كەتكەن گومينداڭ فرقەلرى طرفيدن تيزيلىب قوللاريغا توتقوزولغان „ياشيسون گومينداڭ" „ياشيسون جاڭ جز جوڭ افندى" „ياشيسون گومينداڭنڭ صادىق فرزەندى مسعود افندى" دېگەن شعارلارنى دەسسەپ چەيلەب اونڭ اورنيغا „ياشيسون بتيم!" „ياشيسون خلقچيلق!" دەپ شعار توولىدى .

خوتەندىمو يارکەندىكيدەكلا احوال .

قاشغرده بتيم بر قدر اوروندليو اتقانلقيني خلقچيلق سياست بر قدر بوزگونچيليو اتقانلقيني كوردوك. ئايرودروملارده چوڭ كچيك كوچلارغيچه گشى مندای قالغان حالدا قارشى ئالندى. ئايروپلاندن چوشوشيمز بلن شعارلار توولاندى. بو شعارلار ئيلى حرمتيگه، بتيم حرمتيگه، ئيلى انقلابيدنك حرمتيگه توولاندى. بزنه قاشغر خلق وكيللرى گول دسته تقديم قيلدى، بو گول دستهنىڭ الك چوكيني منا، كوچگوچنيڭ رئيس جانگ جز جونگ افنديگه تقديم قيلدى، مسعود افنديگه بولسا گول دسته بيرلمي قالدى (زالدا كولكه) منا بو حال قاشغر احواليني اوچوق كورستدى. بوننگ بلن قاشغر خلقى رئيس جانگ جز جونگ افندی بلن مسعود افنديننگ ايكى دونيالق دوشمنيني بولدى.

ئاندن بلن قاشغرني سيلجيتورو كورگن جانگ جز جونگ افندى نوابتى قورقدى. حقيقتده هم قورقار ئيدى. چونكى بتيم عملگه ئاشسا مسعود افندينك خلق حكومتيگه ايگه بولالماپديغانلقيني كوردى.

قاشغرده ،، ياشيسون جانگ جز جونگ ،،

جالىڭ بى جوڭ افندينىڭ اطاعتيدىكى سوزلىشى
ليەن و باشقا يقين صفداشلارى طرفيدىن باشلانـ
غان مستبدلك سياست تەوج الدى .
مسعود افندى رەئيس بولوشى بلەن اولاكه
خلقينىڭ بختسز كونلارى باشلاندى . مسعود افنديڭ
قى بەلگولەشىدە بزدن بر ئەزەو مصليحت سوزە
ميغان ئيدى، بزنىڭ بەرگەن مصليحتلاريمزكه قولاق
يوپ يوروب ئاتفاق ئيدى . مسعود افنديڭ رەئيس
بولوشيغا ناراضيلقلار باشلاندى، كاشغردە نمايش
بوپتو . ئيليدا نمايش بوپتو . خلق طلپلارىنى جالىڭ
جى جوڭ افندى وە ماكا تاپشوروشقا كلگەن ئيكه
لار اورومچيگه توپلونوشقا باشلايدى . بو خلق
طلپيگه پنادىن اولكدلوك حكومتنى تونوميدوغى .
مسعود افندى مسلمان ايدى . عكس الحركت
چيلارنىڭ مسعود افنديني رئيس قيلب سايلاشى
جو مسلمان خلقيني ايكيگه بولوش ايدى . او
لار امدى عموى مجوبغا اوتوشكه باشليدى .
30 - ايونىدا ئوپوردو اوروشماسيغا هجوم قل
دى . مەن بو واقعدا تاغدا ايديم . 2 - ايولدا
عادل زونكى ديگەن باشلاق برنچە ئاتلق كشيلار قاچە
حسيني اوينونوب كيلپ ئەتيسى ساعت 12 گە قەدەر

شۇنداق قىلىپ جوبقا بولغان سەفربەزدە جەنۇب
دا ئاچىق ئوچىغا چىققان رېئاكسىيون چىرىك سىياسەت
يۈرگۈزۈلۈۋاتقانلىقىنى كۆردۇق. جاڭ جىڭ جوڭ
ئەفەندى بۇ يەردە يۈرگۈزۈلۈۋاتقان قوپاللىق ھەربى
ھۆكمرانلىق، ھەربى پولىتسىيە، بيوروكراتلىق سىياسەت
تىن ئايىپ تاشلاپ بىتىمگە موۋافىق سىياسەت، ئاللىق بول
مىغاندا سىياسى پروگراممىنىڭ بىر قىسمىنى يۈرگۈ
زۈشكە ئوۋنار، دېگەن ئۈمىد بىلەن قايتقان ئىدۇق.
لېكىن جاڭ جىڭ جوڭ ئەفەندىنىڭ ئالغان تەسىرى ئو
نىڭ ئەكسىچە جەنۇب خەلقىگە تولاراق ئەركىنلىك بېرى
لىپ كېتىپ قاپتۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئولارنى ئوگۇ
توش كىرەلىك دېگەن فىكرى بىلەن جەنۇبنى « مەسىھ
كەملەشكە » كىرىشتى.

جاڭ جى جوڭ ئەفەندى 21 - ماي كۈنى مېنى
چاقىرىپ مەركىزى ھۆكۈمەتنىڭ مەسئۇدنى رەئىس قىلىپ
بەلگۈلىگەنلىكىنى مەلۇم قىلدى. مەن بۇ بىتىمگە
موۋافىق بولماپتۇ. مەركەزگە تېزدىن خەبەر قىلىڭلار بىتىم
ئاساسىدا قۇرۇلغان ئۆلكىلىك ھۆكۈمەت ئۆز ئىشىنى
داۋام قىلسۇن دېگەن ئىدىم. بۇ ئەدالەتكە ئاساسلانغ
ان قانۇنى تەلەپ قوبۇل قىلىنمىدى، بۇ ۋاقىت گومىنداڭ
ئىچكى ئۇرۇشتا غەلبە قازىنىۋاتقان ۋاقىت ئىدى؛

رەئیسی ، مرکزی تاتار اویوشما رەئیسی ، مرکز
اویغور گزیت محرری، مرکزی قازاق - قرغز گزیت
محرری، ئارفیمو - ئارقا اوروەچیدن کەتتی. او
روەچیدە یالغوز ایکیلەن قالدوق. عیدنی او یەر
دە اوتکوزوشکە توغری کەلمیگەنلکدن مەنمو قای
تیب کەلدم رحیم جان یالغوز قالدی. شو واقت
وا بزنلک بو یاققا کەلکینیمزدین خوشهال بولغان
عکس الحرکتچیلر عثمان باندیسینی تشکیل قیلیب
ئالتایغا ینە هجوم باشلیدی. شونلک اوچون بز
طرفنلک اوروەچیدە توروشیغا هیچ قاندیق یول
قالمیدی. بز رحیم جانغیمو قایتیش توغرولوق
خبر قلدوق.

47 - یلی 20 - ئاوغوستدا عثمان باندی
سی دولت عسکرلرینلک یاردیمی بلەن ئالتاینلک
کوک توغای ، چیگگل ناحیەلرینی بیسب ئالدی.
برنچی سینتەبردە جالک جژ جولک افندی « سوز
لر تنچلقنی بوزوب کیتەمسزلەر » دەب خط یازدی
یو. خوددی 2 - جهان اوروشی واقتیدا یاپون
لار ئامریکا بلەن صحبت قلشماق بولوب وەکیل
ئیوەتیب قویوب بیرل خور دیگەن جاینی بیسب ئالغانغا
وە یاکی گوللاندیە جهانگرلکینلک هیندونیزیسیە

عكس‌الحركتچيلارىنىڭ قويروغى قالى بىلك كۆچيكيب
چقيب قالدى ئۇمو تيز يوقالدى ئۇلارنى بسيپ
ئايب ئالغى عكسيچه كلتوريمز دېگەن عكس‌الحر
كتچيلارنى پلانى منا شونىڭ بىلەن نابار بولدى .

گومىنداڭ عكس‌الحركتچيلرى 3 ولايتنى قو
رالىق كوچ بىلەن بسيب ئالمقچى هيچ قاندق ئيسه
مى چقراپ قويغان ئيدى، شونىڭ اوچون بزگه
يازغان خطلرى قوپال و اوستونلوك بىلەن اوپور
ما تهمتلر قاپيداى ـ يزيلغان ئيدى، بونىڭ سببى
بولسيدى ايكى اورۇشدا گومىنداڭنىڭ غلبه قازى
نيپ كتيپ بارغان واقتى ئيدى، بز قوپال يزيلغان
خطلرگه بتيم شرطلرى بوزولمسون ـ دەپ هيله
لاشتوروپ خط يازدوق. خلقنىڭ حقانى طلبلرينى
بيان قيلدوق . بو طلبلريمز گزيتلرده يزيلغانچقا
بو اوروندا تكرارلاپ ئولتوروشنىڭ حاجيتى يوق.
هر حالدا جالىڭ جز جوڭ افندى حقانى طلبلريمز
گه قولاق سالميدى . ئاريدا ايكى ييل اوتدى .
بو مدتيل اچىدە خلق تورمشيني ياخشيلاش ،
قورولوش و سالاملك ساحه لريده هيچ قاندق
قيلش قاليمادى ، هتى بوگونكى كونگه قدر اس-
تبدادچيلار اولكه خلقيني بولاپ ـ تالاپ كلدى و
كلمكده .

وكيللرى بلەن صحبت اوتكوزوۋيتيپ باسمىچىلىق
قلغانيغا اوخشاشلا باسقونچولوق حركت ايدى.

16 - سينتەبر كونى عثمان باندىسى ئال -
تاى ولايتىنىڭ مركزى سارسومبەنى بيسىپ ئالدى.
بو واقتدا بزنىڭ ملى قسملريمز بتمكە ئاساسەن
تيگشليك اوروشلارغا اورونلاشتورولغان واقيت اي
دى. عثمان باندىسى سارسومبەنى بيسىپ ئالغا
ندا „ ئەرك " „ يالقين " گيزيتلرينىڭ مخبرلرى
جاڭ جژ جوڭ افندىنىڭ الڭ يقين بولغان كشي -
سى لو ميڭ چون افندىنى „ عثماننىڭ سار
سومبەنى بيسىپ الىشيغا قاندىاق قارايسىز " ديگەن
سوئاليغا ئو „ بو تڭرى تليگەن عدالت " دەپ
باسقونچى عثماننى حمايە قلدى.

تارباغاتاى ولايت خلقى غولجيدىن حركت بو
لوشينى كوتمەستين عثمان باندىسيغا قارشى بو
لون ولايت خلقىنى، پارتيزان تشكيلاتى، ياشلارنى
ئالدنقى صفكە صفربر قيلىپ ئاتلىق قارشيلقلار
بلەن عثمان باندىسىنىڭ 2 - قتملق هجومىنى
تار - مار قلدى. بزنىڭ ملى قسملريمز اوز ئو
گارانيغا بيرىپ لوختيدى.

عثمان باندىسى بلەن بيرلكدە چيكىنگەن كومينداڭ

بولسا، بو قېتىم يەنە شونداقلا بىز طرفدىن مصلحەتسىز بورهان افندىنى رەئىس، محمد امىننى معاون رەئىس قىلىپ بەلگىلەپتو .

محمد امىن فاشىستلاشقان و ارك گزىتىنىڭ باش محررى ئىدى . و ارك گزىتى بولسا كىيىنكى كونلەرگە قەدەر ئاغزىدىن كوپۈك چەقرىپ ئىلى طرفنى ئىللاپ كەلدى و خلقچىللقا قارشى رىئاكسيون تشوىقات يۈرگۈزۈپ كەلدى . ئوندىن تولا محمد امىن، مسعود افندى رەئىس بولغاندىن كىين بتىمەسىكى نقابىنى ئاچىپ تاشلاپ اوزىنىڭ كىم ايكەنلىكىنى ئاشكارە كورسەتتى .

شونداق بىر ئادەم اولكىنىڭ معاون رەئىسلىكى بولوشىنى قبول قىلىمىزمو ؟

گومىنداڭ عكس الحركتچىلرى بۇرۇن بو يەرگە بىر اوروق سالغان ئىدى . ئو اوروق چىرىك بولوپ، ئۈنمەي قالدى . ئۈنۈم بەرمىدى . ئەمدى اوچرلاق ئورۇقنى ئىلىپ تاشلاپ يەنە باشقا زەھەرلىك اوروق سالدى . بو زەھەرلىك اوروقدىن اونوم كۈتمەكتە .

مەنكى، بو ئورۇق بۇرۇنقىسىغا اوخشاشلا بىزنىڭ يېرىمىزدە هېچ قانداق اونۇم بەرمەس دەپ اويلايمەن . چۈنكى اونىڭ اوسوشىگە بىزنىڭ زىمىنىمىز

يقىندا خبر كەلدى. مركزى حكومت اولكولوك حكومتنى اوزگەرتىپتو. مسعود بلەن عيسى اورنى نى قالدورولوب بورهان افندى رئيس، محمد امين معاون رئيسلىككە بەلگىلىنىپتو. عثمان باتورنى سىنى تشكيل قىلغان سوگوشنى ليەنى اورنىنى قال دورولوپتو. بوننگ بلەن اولكە مسئلەسى بولسەدو، ئىلى طرف خلقىننگ طلبى اورونلونوب بولسەدو، دىگەن مسئلە توغودو. بو مسئلە ھەققىدە آزراق توختودو،

ئىلى طرف اوزىننگ خطىدە مسئلەلرنى اوچوق قويغان ئىدى. ئاق يوقنى ئايپ ئاتقان كرك بوقدى كيگەن بلەن ئادەم اوزگەرمەيدى. مسئلە طلبنىڭ اساسى مضمونىدا ــ بىرىنچىگە بنائەن اولكىدە دولت عسكرلرى الئاز مقدارغە قەدەرقىسقارتىلىشى كرك ئىدى، لكين عكسىنچە باسقونچى عسكرلر كىلىپ ئايپ كلتورولدى. ظلم ئوروقىدىن بەتتەر داوام ئيتيپ واتىدو. شو حالتدە بر پروگريس كىم اولكە رە ئيسى قىلىپ بەلگولەنسە دەپ قبول قىلىمىز؟ البتە اولكولوك حكومتنىڭ اوزگەرتىلىشى اولكە اح والىنى ياخشىلاشقا مناسبتلك جلدى چارىلوناك بىرى، بز اونى انكار قىلمايمز. ليكين ئيلگىرى قانداقلا مسعود افندىنى ئىلى طرف مصلحتسز بلدويگەن

شكايەتلاردن
بارغانسا شكايەتلار كوب بولدى. بو
نەقەدەر كەپلەيمزنى سورلىغانلىغى، اولتورگەنلىكى
ئاڭلاندى اما بولارنى سولاب اولتورگەنلارنىڭ بر
سيگە جازا بەرلەدى دەب ئاڭلىمىدوق. طابىرە ئالتاى
خلقىنى خانە - وەيران قىلغان عثمان باتىيسى،
ساوەن خلقىنى خانە - وەيران قىلغان قالى بك
بانديسى، ئالتاى وە ساوەن خلقى ئالدىدا اوچوق
سود قىلىنسون دەيلگەن ئىدى؛ لكىن سود بولغى
نىنى كورمەيوانيمز.
بزنىڭ ئارقىلىق بانديلار ئولارنىڭ عكسى حالدا
تخيچە خلقيمزگە باسقونچىلوق يورگوزوش نيەتيدن
قالمىغانلىقى كوروندىكە مەسەلەن: بر شويلى 23 -
غينوار كونى بر توركوم قوراللىق بانديلار ساوەن
طرفكە ئوتوب بر توپ ئاتنى هايداب كەتكەن.
ئارقىسىدىن قوغلاب بارغان بزنىڭ بر بولوم عسـ
كرلويمز 24 - غينوار كونى اولار بلەن ئوتيشب،
35 ئاتنى قايتوروب ئالغان. بزنىڭ عسكرلارنىڭ
3 ايتيدا اوق تيگيب اولگەن. شونىڭ اوچون
گوميندانىڭ طرف بز طرفنىڭ طلبيگە موافيق حركت
قىلدى دەپ ايتالمايمز.
بزنىڭ قويغان تيلەكلەريمزنىڭ الىڭ مهيمى بتمگە
توغرى عمل قيلش كيرەك ديگەن ايدوق. اگر اونى

هېچ قانداق امكانيت برمەيدو. (زالدا اوزونغا
سوزولغان گولدورەس ئالقش)

اولكە وضعيتينى توزەشكە اورونغان گېنرال
جالڭ جژ جونڭ عجب ئيلگرى واليلقىن اولكولوك
حكومت معاون رەئيسلكيگە كوتەرگەن عبدالكريم
خان مخدومنى ينە اولكە وضعيتينى « توزەش »
اوچون اورنيدن قالدوروشنى موافيق كوروپتو؟
كاشغر خلقينڭ سويوملوك ئادەمى وضعيت جىديلەش
كەن واقتيدا كاشغردە كرەك بولماي قلب و عجب
ئەمدى وضعيت توزولودو ديگەندە ئو كاشغردە
كرەك بولوب قاپتو؟ عجب خلقنڭ سويگەن ئادەمي
نى يوقكەب، اونڭ اورنيغا مسعودچى، محمدامين
نڭ معاون رەئيس بولوشى « ضرور » بولوب
قاپتو. بو چوڭقور اويلونودىغان مسئلەلەر دور.

ئونوڭ سرتيدا خلقيمزنڭ بەرگەن قانونى طلب
لەرى بار. بو طلبلر جنوبدا قمافقا ئيلنغان ترقى
پروەرلر قمافدن چقريلسون، اولارنڭ قاماليشيغا
سببچى بولغان مستبد عنصرلرگە جازا بريلسون
ديگەن طلبلر ئيدى. حاضر قمافقا ئلنغان بو قسم
كشيلرنى قمافدن چقارغان دەب ئاڭلايمز. اما شو
ترقى پروەر ئادەملرنى سوليغانلارغا جازا بريلدى
ديگەن برمو خبرنى ئاڭليمدوق. بىز جنوبقا

»سەن بورى بولسالڭ، مەن چېچەم ئاقارغان
قېرى، سيلەرنڭ ايچكى سيريڭلارنى نهايتى ياخشى
بيليمەن« ديگەن ايكەن.
مركزى حكومتنڭ بزگە قيليواتقان خير -
خواهليقى منا شو هيلىگەرلىك بوليواتيدو. مركزى
حكومت بزگە خير - خواهلىق قلماق نيتى بولسا،
بزنى تولوق عملگە ئاشوروشى كيرەك. عسكرلر
نى قسقارتيشى كيرەك، شو واقتدا اولكەنڭ چيگ-
گيش مسئلەسى حل بولودو.
خلقيمز وعدەلرغا امدى قول بولمايدو.
خلقيمز يەنە ايزيلشكە قطعى يول قويمايدو.
هوزنڭ اوچوقچە گينيرال جالڭ جز جولڭ امدى اول
كەدە راستەدين تنچلق سياستنى يورگوزيمەن دەيدي
غان بولسا، تنچلق بيتمنڭ ماددەلرينى تولوق ايد
قا ئاشوروشى كيرەك. خلقنڭ طلبى منا شونڭ
دن عبارەت. (ئالقشلار).
خلقچيلق سياستنڭ جزمەن تورموشقا ئاشيشيغا
شك يوق، خلقچيلق سياست غالبەسينڭ قولغا
كيليشيگە ايمانيمز كامل.
خلقيمز امدى قول بولمايدو. عكس الحركتچى
كوچ خلقيمزنڭ غالبانە يوروشيگە توسقون بولالمايدو.
(اوزونغا سوزولغان گولدوراس ئالقشلار).
(1949 - يل «اتفاق» ژورنالى 2-سانيدن).

اوروندىسا، اولكەدىن استبداد عەسكەرلىرىنى الىب چىقىب كيتيشى كيرەك ايدى. بولارنىڭ هيچ بىر سەنى كورمەيۋانيمىز. شونىڭ اوچون اولكەلىك حكومەتنىڭ اوزگەرىشىنى سياسەت اوزگەرىشى دەب قەيتالمايمىز و اولكەلىك حكومەت اوزگەرىشىنى بىز تولوق حالدا قبول قىلالمايمىز. (كۈچلۈك ئالقىشلار).

بىر بورى بىر كيچىسى قوي قوتانىغا توشمە؟ چى بولوب، ايت قوتانغە توشوب قالدى. بورىنىڭ هيدىنى سەزگەن ايتلەر هاوشوشقا باشليغانىدا ايت باقارلار «اوغرى كەلدى، چىراقنى الىب كەلىڭ» دەب قوتانغە يوگرەشتو. تاياق، توقماق و چىراق كوتەروب قوتانغە كىرسە بورى بىر بولوڭدا ئۆرۈب اولتورغىدەكميش. اونىڭ تيشلەرى كاسلەداب، قولاقلارى تىكىلىب اولولوب، كوزى بلەن هەممەنى يەوەتكىدەك قيافەدە توروشتو. براق او قويلنىڭ ئارىسىدا امەسلىكىنى كورگەندە كيين قورلوق بلەن صحبت يورگوزۈشكە باشلايدو.

«اى ئاغىنىلەر! مونچەلىك شاوشوقنىڭ نيمە كيرىكى بار، مەن سيلەرنىڭ كونا ئاغىنەڭلەر هم توغانلەر امەسمو، مەن سىلەر بلەن كوچ سناشقىلى كەلمەديم، بورونقيلارنى اونتوب يارىشىش اوچون كەلديم، مەن اتەى بوگون كيين بورىنىڭ قويلىرىغا تەگمەيمەن مەن بورىلىك قسمەتنى ياد قىلىمەنكى: بولار اوچون باشقالار بلەن سوقوشقانيارمەن» دەب كوب سوز سوقشقا باشليغان ايدى. ايت بابار اونىڭ سوزىنى كيسىب:

قوری یورگوزولوب، خلقیمز قاتتق ایزیلیب کەل
دی. بونڭ نتیجەسی بزنڭ خلقیمزدە حاکم ملت
اچیدیکی معلوم طبقەنڭ حکمرانلغی بوتون بر
ملت حکمرانلغی دیگەن چوشەنچەنی حاصل قلدی.
ئونڭ اوستیگە، ریئاکسیئون گومیندانچیلارنڭ
اولکەمزدە کیینکی واقتلاردا یورگوزگەن چریك
ئاسسیمیلاتسیە سیاستی وە باشقیلارنی ئوچوقتن
ئوچوق کامسیتش، پەست کوروش، حقارتلەش
وە اولکە ادارەلرینڭ هر بر جایغا قویولغان پا
راخور گومیندانڭ عمالدارلری خەنسو ملتیدن
بولوب، باشقا ملتلەرنی ایزبش -بولاش سیاس
تی حکوم سوروب کەلدی. بولارنڭ هەمەسی
عصرلەر بویی حکوم سورروب کلیواتقان ملی
اوچلوکنی تیخیمو اوج الدیشغا سەبەبچی بولدی
بزنڭ ملی ئازادلق حرکتمز باشلانغان دور
لەردە بزنڭ ملی ئازادلق حرکتیمز قوراللق توز
غولاڭ باسقوچیغا اوتکەن واقتلاردا ملی مسئلە
اوستیدە ئاز خطالقلار بولمیدی. خلقیمز قولیغا
قورال ایلیب کورەش مەیدانیغا چوشوب، غولجا
سویدوڭ وە باشقا جایلاردا گومیندانڭ حاکمیتی
نی ئاغدوروب تاشلاب، ئونڭ قوراللق کوچلرینی
قارمار قلغان واقتلریدا بوتون خەنسو خلقینی
ریئاکسیئون گومیندانڭ باسقونچی مستملکەچی

ملی مسئلیدیكی بعضی بر خاتالقلریمز

«باشقا خلقلرنی ئەزگوچی خلق ئەركین بولیشی ممكین ئەمەس»

ك. ماركس

بزنىڭ اولكەمزدیكی مانجو، شیوه، خەنسو ملتلریدن باشقا ملتلر عصرلەر بویی یوقورقی ملتلەر طرفیدن ایزیلب كەلگەنلكدن وە یوقورقی ملتلەر باشقا ملتلەرگە نسبتەن بویوكلك احوالدا بولغانلقدن بولاردن باشقا ملتلەر اولارنی اوزلرینىڭ اشدنی دوشمینی دەب حسابلاب، ئولارغا نسبتەن قاتتق نفرەتلەنگەن ایدی. 1911-یلی خطای انقلابی بو احوالنی اوزگەتمیدی. ئو انقلاب بزنىڭ اولكەدیكی مانجو، شیوه، خطای حكمرانلغینی یالغوز خطای حكمرانلیغی بلەن الماشتوردی. جهانگیرچیلك سیاستنىڭ ئەڭ اشدنی

ئيلب باردى. بزنك ملتداشيمز منافق سعدلاخملە
كوچار خلقنك قينىنى تو ككەناپكى، ملتداش
بولاگچى عثمانننك ملنداش نالتاى خلقنك قاق
لرىنى توككەنلكلرى اويلرىنى خانەوەيران قلغان
لقلرىنى، ملنداش مسعود، عيسى لەرنك نوچوق
مان نوچوق ملت منفعتىگە قارشى چليش ايلب
بيرشلرى وە باشقىلار وە باشقىلار بونك پولات
مدك دلىللريدور. نونك عكسىگە نوروەچيدە بر
تورا كوم خەنسو خلقچىللرى 1945 - يلى بزنك
مناسدن نوتوشيمزنى كوتوپ اوروەچيديكى خطاى
عكس الحركتچى حكمرانلقيغا قارشى قوزغولوش
قا حاضر بولغانلقي وە بتمدن كيين يورگو
زولگەن ريئاكسيئون سياستگە قارشى بز بلەن
بللە كورەش ئيلب بارغان نوروەچيديكى بر
تور كوم خەنسو خلقچى عنصرلرنك حركتنك
انكار قلماسلق دليلى ئيدى. شونك نوچون بز
ايلگركى بوتون بر ملتكە قارشى قاريتا توت
قان يولىمز خاتا، ناتوغرى يول ئيدى. چونكى
بزنك ملتلريمزنك ئازادلق برابرلك وە ئەركين
لك مسئلىسى مملىكت اچيديكى هەمە ملتلرنك
خلقچىل ايقم طرفدارلرينك هەمەسينك برادەرا
نە برلەشكەن كورەشى نتيجەسيدىلا ئامەين

لىرى بىلەن اوخشاشلا حسابلاپ، بوتۇن خەنسو
خلقىنى ئاز سانلىق يارخور گومىنداڭ خەنسو
عمىلدارلىرى — بولاكچى گومىنداڭ خەنسو عس
كەرلىرى وە باسقونچى گومىنداڭ خەنسو ساقچى
لىرى بىلەن ئارلاشتۇرۇۋېتىپ، ھەممە خەنسوۋاوخشاش
دوشمەن دېگەن چوشەنچىدە بولدى. بولىڭ نەتى
جىسىدە بىزلەر دوس بىلەن دوشمەننى بىر تاياق
ىدا ھايداپ دوستنىمۇ ئوروپ ايتىپ، ھەر قانداق
زىيانكەسىنىڭ گومىنداڭ عمىلدارلىرىدىن اشلىيرەك
ملەت دۈشمىنى بولغان اوز ملتىمىزدىن چىققان منا
فىقلارنى اوز حمايىمىزغا ئالدوق. نەتىجىدە بىزنىڭ
ملى ئازادلىق حركتىمىز نىڭ طرفدارى، گومىن—
داڭ حكمرانلىقىنىڭ دوشمىنى بىزگە دوست بولى
دىغان خەنسولرنىمۇ مجبورەن ئولارنىڭ دوشمەنلىرى
نىڭ قولىغە تاشلاپ بەردوق. بو بوتونلەي خاتا
وە ناتوغرى سياست ايدى. چونكى ملىتداشملى
منافق ھەرگىز اوز شخصى منفعتىدىن كېچىپ
ملتىنىڭ منفعتى ئوچون خدمت قلمايدى. ملتداش
ملى منافقلارنى بىز قانچە قانات ئاستىمىزغا ئال
غان بولساقمۇ، اولار خطاى موستىلىكچى جهان
گىرلىرى بىلەن منفعتداش بولغاچقا علاجىنى تاپ
قان كوندىن اعتبارەن شولار بىلەن بىرلىكدە بىز
نىڭ ملى ئازادلىق حركتىمىزگە قارشى كورەش

زادلقینی تائمین قیلش ئوچون كورەش قایمەن
دیسە، ئو ریناكسیئون دستەلیكیچیلك سپاستنك
تایانچیسی فیئودالیزم قالدوقلریگە قارشی كو
رەش ایلب بیریشی لازیم بولاتدی. كم فیئو
دالیزم قالدوقلریغا قارشی كورەش ایلب باری
دمەن دیسە، او نونك استحكامی گومیندانك عك
س الحركت حكمرانلقیغا قارشی كورەش ایلب
بیریشی ضرور ایدی. كم گومیندانك عكس ال
حركتچی حكمرانلقیغا قارشی قول كوتەرسە، او
اونك اتفاقچیسی وە دونیا جهانگرلریگە قارشی
قول كوتەرگەن بولاتدی. دیمەك بزنك اولكە
مدیكی ملتلەرنك ئازادلق كورەشینك تیغی خطای
مدیكی فیئودالیزم قالدوقلریغا ملیتاریستلریغا
وە ئونك اتفاقچیسی، حمایەچیسی دونیا جهانگر
لیكیگە قارشی قاریتلغان بولیدو. خەنسو خلقچیلـ
لرنی خطایدیكی فیئودالیزم قالدوقلری وە ئونك
حربی، سیاسی كوچی بولغان عكس الانقلابچی
گومیندانك حكمرانلقیغا وە ئونك اتفاقچیسی دونیا
جهانگرلیكیگە قارشی كورەش ایلب كیتب باریدو.

اونعاق بولغاندن كیین خەنسو خلقچیللری
بزنك اتفاقچیمز بولیدو. خطای ملیتاریستلری
عكس الانقلابچی گومیندانك ودونیا جهانگرلیگی بز
نك ئازادلغیمزنك اشدی دوشمینی بولیدو؟ نیمە اوچون
دونیا جهانگرلیگی بزنك ئازادلغیمزنك دوشمینی
بولیدو؟ چونكی جهانگرلك دیگەن سوز قیلوق

ایتلەیغان مسئلە ایدی. چونکی ملتلرنڭ ئازادلی
غی خلقچیل سیاستنڭ تورموشقا ئاشورلیشیغا باغ
لق مسئلە ایدی. شونڭ اوچون بزنىڭ ملی
ئازادلق کورەشنڭ ئاساسی تیخی خلق ئەرکینـ
لکلرینڭ دوشمینی متهم خطای مستملیکچی جهان
گرلرگە قارشی قاریتلغان بولوشی کیرەك ایدی.
خطایدا جهانگرچیلك مستملیکچیلك سیاستنی یور
گوزگوچی خەنسو خلق عاممەسینڭ ئەرکینلک
لرینڭ دوشمینی — خطایدیکی فیئودالیزم قال
دوقلری ایدی.

فیئودالیزم قالدوقلری گومینداڭ عکس ال
حرکتچیلرنیڭ حربی بیوروکرات ئاپاراتینڭ کو
چی بلەن ساقلینار ایدی. گومینداڭ مستبد حو
جی بیوروکرات ئاپاراتینڭ کوچی بولسا ئەنگو
لیز ئامریکا جهانگرلرینڭ کوچی بلەن حمایە
قلنار ایدی. دیمەك بزنڭ ملی ئازادلق کورە
شیمزنڭ بارلق کوچی خطای مستملیکچیلك
جهانگرچیلك سیاستیگە ئو سیاستنی یورگوزگو
چی خطای فیئودالیزم قالدوقلریغا ئونڭ قولی
دیکی چوقماقلری خطای ملیتاریستلریگە وە ئو
لارنڭ زەهەرلك ئوگوسی بولغان عکس الانقلابی
چی گومینداڭغا قارشی قاریتلغان بولیشی کیرەك
ایدی. ئانداق بولغاندن کیین کیم ملتلەرنڭ ئا

نا اوخشاش مستملىكەدىن ئايرىلش بىلەن هلاك
بولىدو. شونىڭ ئوچون ئولار بوتون وجودى بىلەن
مستملىكەچىلىك سياستىنى ساقلاپ قىلىش ئوچون
كورەش ئېلىپ باربدى. شونىڭ ئوچون بو گون
دونيا تنجلىغىدن اوتدن قورققانلىك قور قوب بۇ
دون دونيا مستملىكەچىلىك ئوروشىنى دوام قىلدو
ريدو. ديمەك جهانگرلىك بولمىسا، مستملىكەچىلىك
سياست بولمايدى، مستملىكەچىلىك سياست بولمى
غان جايدە، ملى ئازادلق كورەشىمو بولمايدو.
دونيا جهانگرلىگى مستملىكەچىلىك توزومىنى ساق
لاپ قىلش ئوچون، مظلوم ئەللەرنىڭ سياسى اوي
غونوشىغا يول بەرمەسلىك ئوچون، ملى ئازادلق
حركتلرينى اوز فائدەسىگە اطاعت قىلدوروش ئوچون
ملى ئازادلق حركت ئەربابلرينى ئالداپ اوز
تاءثرىگە ايلش اوچون مەخفى خل رەنگگە بويو
لوپ اولارنىڭ اچىگە كرىب محكەم اللەردە جهان
گرلارنىڭ تاءثرينى ساقلاپ قىلشقا تيريشىدو.
كيرەك بولغان جايدا نسارا دينىدىكى انگلىز (1
فيلبى نهايتى تز مسلمان — عرب عبدالله حا
جيگە ئايلىنىپ كتيدو.

---

1) پالكاولىك جون فيلبى 1915-يل عربستانغ-
غە بىرىب اسلام دينىنى قبول قلغان بولوب، ابنى سعودى
نىنىڭ اعبدالله حاجى ناميدا ئىش ايلپ بارغان انگليز
جهانگرليگىنىڭ ئاگىنتى.

لىغان مستەمليكە ويرم مستەمليكەلەرنىڭ مظلوم ئەللرينى
وحشيلەرچە ايزىش، بولاش، تالاش، اويلرينى خانە
ويران قيلاش، گوللەنگەن شەھرلەرنى، خرابىگەر
چيلىككە ئايلاندوروش، مليونلىغان خوتونلارنى
تول قالدوروش، مليونلىغان ياش گودەكلرنىڭ
كوز يشينى توكوش ديگەن سوز دور.

جهانگرلكنىڭ بيتيدىكى نقابىنى ايلىپ تاش
لاپ ئوچوق بولاش، تالاش باسقونچىلوق قىلىش
وحشيلىك باسقو چىغا اوتكەن دەورىنى فاشىزم
ئاەي بىلەن ئاتايدو. بو جهانگرلكنىڭ يوقارقى
باسقوچيدور. فاشىزم دونيا ترقىياتىنىڭ دوشمىنى؛
انسانيت عالەمىنىڭ ئافتيدور. شونىڭ ئوچون يال
غوز بىزنىڭلا ئەمەس بوتون دونيا خلقىنىڭ ئەر
كين حياتينىڭ خصوصەن مظلوم ئەللەرنىڭ سيا
سى اويغونوشىنىڭ دوشمىنى دونيا جهانگرليگى
بوليدو. چونكى ئو مظلوم ئەللرنى قوللوقدا —
قاراڭغولوقدا، ئاسارەتدە، جاھالەتدە ساقلاپ چەكسز
ايزيشنى ئادەمگەرچىلىكسز ئيكسپلوئاتاتسيە قىلىش
نى كوزلەيدو. چونكى ئو مظلوم ئەللەرنىڭ يېرى
نى تالىمىسا، خلقىنى ئەزمىسە، كوچىدىن فائدە
لانمىسا كون كيچورەلمايدو. ئادەمنىڭ قىنىنى
ايچىپ ياشايدىغان پشتقا اوخشاش مستەمليكە ئەل
لەرنىڭ قنينى شوراپ كون كيچوريدىغان جهان
گرلار بىلاق سودىن ئاجراپ كون كيچورەلمىگەن

چيلرينىڭ ئاللدين خبر بەرگوچى ژورنالىغا بيە—
سلغان مقالەسيدىن) اوندىاق بولغانلىدىن كيين
مستقل خطاى گومينداڭ عملدارلرينىڭ ئامريكە—
جهانگرلرينىڭ ... پالاش اشلريگە ئەجبلنيشنىڭ
حاجتى قالمايدو. يقيندا راديئو خبريگە قارى—
غاندا، جونگونىڭ ئامريكاديكى صفرى گووى—
جون ئامريكا قوشما اشتاتلرينىڭ خارجى منيس—
ترى ئاچيسون بلەن كوروشوب (11 — 5 - 49)
او ئاتلانتيك اوكيان بلوكيغا اوخشاش شرقيدە
توزولگوسى تينچ اوكيان عهدنامەسيگە خطاى دو
لتيني قبول قيلشني اوتونگەن. خطايني ئامري
كانىڭ مستملكەسى قليب بەرگەن گومينداڭ
عكس الحركتچيلرى املدى خطايدا خلقچلق سيا
ست يورگوزوشدن كوره خطايني ئامريكا جها
نگير دسكرلرينىڭ ئاياق - ئاستى قليب بريشكە
راضى بولوواتيدو . خطاى خلقينىڭ اوزيگە بز
ئاز بولسيمو سپاسى. ئەركينلك حقوقلرى بريش
كە راضى بولوشدن كوره خطاى دولتيني ئام
ريكا مستملكەسى صفتيدە كوروشنى ئارتوق
حسابليغان گومينداڭ عكس الركتچيلرى اوزينىڭ
مستملكەسى بولغان بزنىڭ اولكە خلقلرى—نىڭ
ئەركينلك حقوقلريني تونوشقا راضى بولارمو؟
البتە يوق . موندىاق بولغاندن كيين بزنىڭ اول
كەديكى ريئاكسيئون مستملكەچيلك سياستينىڭ

جون غلاب پاشا چارلز كلەيتونغا اوخشاش
ئەنگلز گينيراللارى عربستاننىڭ ئىسسىق هوالرى
گە چيداب يوريويريدى. مستملىكە، ئەللەرنـــى
بولاب ئالغان ماللەر حسابىغا اوز اچىدىكى خلق
چيلق ئقيمىنىڭ يولاوچيلرى ايچيدىن چىققان ئاغمى
چيلارنى ستيب ايلش و انقلابى حركت صفيگە
بولگونچيلك سيلش اوچون، اونىڭ اچيگە اوز
لرى كرگوزگەن اغواگرلرگە معاش تولـەش
يولى بلەن اوز اچىدىكى انقلابى حركتنى تو
ساشقا اورونغان جهانگرلر مستملىكە ئەللرنىڭ
ملى ئازادلق كورەشىنى توسوش اوچون او
ئەللەر ايچىدىكى اڭ قالاق تۈزۈمنى ساقلاش
اوچون دارلق كوچلارىنى چقريب، مستملىكەئەللەر
نىڭ قاراقچى عثمان ، خاديوالڭ ، مسعودلارغا اوخ
شاش اڭ قالاق ريئاكسيون فيودال عنصرلرنى
ستيب ايلب حمايه قليدى . شونىڭ بلەن بلله
« فينانس كاپيتالى اوزينىڭ ايكسپانسيەســيگە
ئينتلش بلەن اڭ ئەركن ديموكراتيك و ريســ
پوبليكالق حكومتنى و هر قانداق مملكتنىڭ
حتى كى « مستقل » مملكتنىڭمو سايليب قو
يولغان عمالدارلرىنى « ئەركين » ستيب ئاليدو.
نو ەپول بلەن قولغا چوشورودو » . (و . ئـــى
لينىنىڭ 1916 - يل مارت ئاييدا سيمروال سوا

ـملك جهانگىرچىلىك سىياسىتىگە قارىتىلغان بولىشى
شرط . ئازاتلىق بولغاندىن كېيىن مظلوم ئەللەرنىڭ
ئازادلىق حەرىكىتى شۇ ئەللەرنىڭ اوستىدىكى حاكىم
ـملت ايچىدىكى عنصرلار بىلەن بىرلىكتە يالغوزلا ئىچ
ـكى دوشمەنگە ئەمەس وە بەلكى شۇنىڭ بىلەن بىل
ـلە مستملىكەچىلىك جهانگىرلىك ظلوم سىياستىنىڭ ال
ـهامچىسى، مظلوم ئەللەرنىڭ ايشلىك دوشمىنى بول
ـغان دونيا جهانگىرلىكىگە قارشى قارىتىلغان بولشى
شرط . ملى ئازاتلىق انقىلاب ئوچون چوڭ خىتا
ـيچىلىك قانچە ضرەرلىك بولسا ، ئارملچىلىك. اوزمل
ـتىنى ئازاد قىلىپ ئالغاندىن كېيىن باشقا ملتنى بو
ـزەك قلش ، ايزيش شۇنچە ضرەرلىكدور .
بىز ملى ئازادلىق حەرىكىتىمىز جريانىدا اوتكەن بعضى
بىر خطالقلارنى كوز ئالدىمىزغا كەلتورگەندە ،
اعتبار بېرىپ توزوتىدىغان خطالقلرىمىز ئەنە شو
ـلىكلەردىن عبارەتدور .
حقيقى خلقچىللەرنىڭ حاضرقى وظيفەسى ملى
ئازادلىق حەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقوچىدا سادىر
بولغان ملى مسئلەدىكى خطالقلارنى تېزدىن توزو
ـتوپ قايسى ملتدىن ايكەنلىكىگە قارىماي ملت ئايرىـ
ـماي گومىنداڭسز جهانگىرلرنىڭ حكمرانلقسىز ملتـ
ـلەرنىڭ حقيقى برابرلىك ئاساسىغا قورولغان
عملتىكى دىكى خلقچل فوروشدىن عبارەتدور.

1949 - يىل ئىيۇن
(6 -سان « الفاق » ژورناليدىن)

ساقلاپ قېلىشىغا كوچ چىقىرىدىغان طرف خلقى-
مىزنىڭ ئەركىنلىك حقوقلىرىنىڭ دوشمىنى بولماس-
لىن كىم ئونىڭغا دوشمەن بولىدو. بىزنىڭ ملى
ئازادلىق انقلابىمىزنىڭ دوشمىنى خطايدىكى قالاق
فېئوداليزم قالدوقلىرىنى ساقلاشقا ئىنتىلگوچى-
خطايدىكى باشقا مىللتلرنىڭ حقوقىنى انكار قىلغو-
چى باطل كوچ حسابلىنىدو.

بىزنىڭ ملى ئازادلىق حركتىمىزنىڭ ئاساسى مق-
صدى مستملىكەچىلىك سىياستىنى يوقوتوش ملت-
لرنىڭ حقيقى برابرلىگىنى تامىن ايتىش خلقچى-
لق سىياستىنى تورموشقا ئاشوروشدىن عبارت اي-
دى. حاضرقى كوندە ملى ئازادلىق حركتىنى خلق-
چىلىق حركتىدىن ئاجرتىب ايتىش فقط ممكين ئە-
مەسدور. چونكى مستملىكەچىلك مظلوم الملرنى
ئېزىش- بولاش سىياستىنى ياقلىغوچى دونيا جهان-
گىرلىكى خلقنى قولدا ساقلاشقا ئىنتىلگوچى
دونيا جهانگرلىكى جهانگرلىك- مستملىكەچىلك
سىياستىنى ساقلاپ قېلىش اوچون- دونيانىڭ قايسى
بورجە گىدە بولمىسون مستبدچىلك سىياستىنى ساق-
لاپ قېلىشقا ئىنتىلمەكدە. خلقچىلىق دولقونى-
نى سرتقا قېقىب چقرىب تاشلاوەتكەن جمعيت تاشلان-
دوقلرىنى، خلق دوشمەنلرىنى ملى منافقلارنى-
حمايە قىلماقدا. دىمەك ملى ئازادلق حركت غلبە
قازىنىشىدىن دەيدىغان بولسا الڭ اول مستملىكەچى-

كى؛ اوررەچبدە اولكولوك «عالى» بيلم يورتلرى
بولوب ياشلار تربيه لەنمەكدە. اما اولار اولكو
لوك «عالى» بيلم يورتلريدە بيلم ايلپشدين كو
رە، غولجەغە كيليب اورتا بيلم يورتيدين بيلم
اليشنى اعلا كوروشمەكدە، چونكى، اولكەليك
«عالى» بيلم يورتلرى بيلم اليشتە انتليگوچى ياش
لارنيڭ تەلەبينى قسمەن بولسيمو قاندرالمايد
ور. او بيلم ئيليش اورونلرى حاضرقى احوا
لدە علم-مدنيت ئوزنى صفتيدە خدمت قيلال
مايدور.

سيزلر هربر ئدارەلرنيڭ خدمت چيلرى وە
شو ئيدارە ياكى جمعيتنيڭ رهبريدور سيزلر شو
نيڭ ديلەن بزلرگە، سيزلر وبلايتميزنيڭ سيا-
سى مأمورى رهبرلرى سزلر. شونيڭ اوچون بز
خيدمتدە اوزيميزنيڭ رهبرليك موقيعيمز نى ساق
ليمساق، تربيه ئالغوچيلريميز ئالديدە چوڭ او
يانقا قيلشيمز مومكن.

بتمدين ايلگرى هربر يگزلر انقلابى روح
بلەن ايلهاملانيب، خلقيميز قوراللق كورەشگە
اتلانغان دەورى لردە اولردين قيلشماى خلقيمز
ئوچون كچە، كونديزلەب خدمت قلديگزلر. ئا
ما بتم دن اكين «املى بولدى» «بيزنيڭ وظي
فەميز توگيدى» ديگەن چوشەنچيدينمو، ياكى

غولجا شهریدیکی مسئول خدمتچیلەر مجلسیدە سوزلەنگەن نطق

(6— ئییول)

محترەم قریندا شلاز!

شبو مجلسکە اولتورغانلار، هر بریڭز لو بزنیڭ غولجا شهریدیکی ئیداره جمعیت لرنیڭ مسئول خیزمەتچیلری سزلر. غولجا، یالغوز لاوەلایت مرگزی بولماسدین، اولکە بویونچە ملی ئازاتلیق انقلابیمزنیڭ مو مرگزی حسابلنیدوەن اویلایمەن، اولکە مسئلەسی تولوق حەل بولغاندیمو، غولجە اوزینیڭ سیاسی اقتصادی اهمیەتینی و مدەنیت مرگزلیك صفەتینی یوقاتمایدو. غولجە بزنیڭ اولکەمزگە هر دەرجەلیك قابیلیەلیك زامانەوی کادیرلر یتشتوروب بریدیغان مدنیت اوچوغی بولیدو. اومدەنیت اوچوغینیڭ ئاساسینی قوروشقا هاضردینلا بارلق امکانیت وە کوچیمز بیلەن تیرشماقدیمز. یعنی غولجیدا ئولکە مقیاسیدا کادیرلار یتیشتوروش بیلم یورتینی بەرپا قلیدوق. وە موندین کین اونی تخیمو راواجلاندورەیز. هممە گزلرغە معلوم

حیط قوربانی بولغانلیقیمیزدین بولماقسه!. همه
ایشنی شرائیطغه باغلاپ قویوش بیلهن مسئو
لیت سزلیك کیلیپ چیقماقتا. اولکولارك حرّو
مت بیلهن مناسبت لیك مسئله لرنیمو، شرائیط
غه باغلاپ قویدوق. اندی اوز یمیزده بولغان
مسئله لرنی نهگه باغلیماقچیمیز ؟ او مسئله نینگ
برسی شخصی منفعتدین جماعتچیلیك منفعه
تینی یوقوری کوروش مسئله سی. بوقوروق سوز
قاش بیلهنلا حاصل بولمیدیغان مسئله امه س.
او، شوسوزگه عمل قیلیش بیلهن حاصیل بولو
دیغان مسئله.

مثلا: بز ایداره خدمتچیلری عمومنینگ من
فعتی اوچون خدمت قلیمز، عمومنینگ منفعتی
نی اوز شخصی منفعتیمزدن یوقوری کوتو
ریدیغان بولساق، بزگه تاپشورولغان ایشنی
اول واقتیدا مسئولیتلیك بلهن تولوق اورونداش
نینگ سرتیدا، محنت انتظامیغه تولوق رعایه قی
لیپ بلگولنگهن 8 ساعت واقتیدا تولوق ایشله
شیمز لازم. باشقالارنینگ واقتینی اوغریلیماسلیق
اوچون ایداره گه بلگولهنگهن ساعتدم مینوت
کیچیکمه ی، کیلیش و بلگولهنگهن ساعتدین مه
نوت ایلگری قایتماسلیق انتظامغا رعایه قیلش
شرطلرینینگ اچیگه کیریدو. اگرده خدمت واق
تیدا 24 ایدارهنینگ 24 لیگهن مسئول خدمتچیـ

ئەھوالنى شوندااق چوشەندىموّ، ھەرحالدا بزنىڭ
ئىدارە خىزمەتچىلارىمىز بىلىملىكى
پوتاسىنى بوشىتىپوەتدى. بونىڭ نەتىجەسىدە
1946 يىلى 1947 – يىلارى خەجولوق اشلارىدە
كوب زيانغا اوچرىدىق. بر يىلدە كالتورول –
گەن او زياننى تەنترەش اھوالتى يوقوتوب تر
تب سزلەرگە ئاران ايكي يىلدا تيكلەب بر ئاز
ئىدارە اشلاريمزنى يولغا سيليب ئالالىدىق.
بزدە حاضر اوتوق بتم واقتىدىكىگە نسبتەن
خيلى ياخشى. دولت ئاپپاراتلارى مستحكملنىب
خزمتچىلار نىڭ مهنت اونومى ئارتدى. لەيكن
شونداق بولسامو ئايرم ئىدارە جمعيت خىزمت
چيلارى ئونومى چامداشدين ئارقىدا قالغانليقلارى
بيلنيدور.

اوتكەن يل شۇ چاغدا تنچليق وە خلق
چيلقنى حمايە قيلش اتفاقى تەشكيل قيلنغان
دين كيين، دولت ئاپپاراتلارى نىڭ انتظامىنى
چىڭتيش حقيدە تكشوروش يور گوزولدى. تك
شوروش نتيجەسنى كوبچيليك يغلغان ئورو
نلاردە اعلان قيلماسلىق بولالمايدى. امما، بو برن
چى قتيملىق بولغانلقدين اعلان قلشنى لايق تا
پميدوق. بو حقدە مسئول خزمت چيلەر بيلەن
مذاكرە يور گوزوب اوتوشنى لايق تاپتوق. بو
هونچە كامچيليق لارنىڭ يوز بيرىشى بزنىڭ شرا

روشاری بیلەنلا اولچیسەك، بو کامچیلیکنیڭ سیا
سی ماهیتی اقتصادی زیانلاریمو اغیرراقدو.
بر مسئول خدمتچینیڭ ئیش واقتدا تویلار
غە وە ضیافەتلەرگە کیتیپ واقتنی اورونسز صرف
قیلشدن تاشقری، شونی دوراپ ئونیڭ قول ئاس
تیدیکی خدمتچیلری ئونیڭدن ئارتوغراق خد
مەت: واقتینی بیکارغە صرف قلیشی مومکین

مانا شونداق اشلرنیڭ بولماسلقی ئوچون
خدمتچیلریمز دەم ایلش کونلری اوز ئەرکینلی
گی بلەن واقتدن قانداق فائیدەلانسا یتمەمدو؟
مسئول خدمتچیلەردن بو ایش صادر بولغاندن
کیین اوز اطاعتیدیکی خدمتچیلەر ئالدیدا تیل
قیسقە بولوب، اولرغیمو گەپ قیلالمایدیغان بو
لوب قالیدو. شونداق قیلب بر ئککی ادارەنیڭ
خدمت انتظامی بوزولسا، همە ادارەنیڭ خدمتگە
دەخلی یتکوزیدو.

بزنیڭ خدمتچیلریمزنیڭ 2نچی دقت قلیدیغان
جایی، منصبینی شخصی منفعتی ئوچون فائدە
لینش مسئلەسی هەممزگە معلوم. منصب بزنیڭ
اوز شخصی منفعتیمزنی قناعتلەندوروش ئوچون
بولیدیغان مسئلە ئەمەس، بزنیڭ انقلابیە قوز
غوشیمزدیکی سببلرنیڭ بری" گومینداڭ عمالدار
لری ئەزەلدن حکومت منصبینی شخصی منفعت
ئوچون فائدەلینیش نتیجەسیدە بارلققا کەلگەن

لیری بر اوروندا بولغان توقا باریلیمان بول
سا هربری بر ساغیتدن وقت زایع قلغاندا، 24
ساعت وقت کیتیب 8 ساعتلیك اوزارینی ایش
وقتیدن 3 کون اوغ ورلیغ ان بولسودو.
مسئول خدمتچی اوزی شونداق قلسا — اونیڭ
غه مناسبتلیك اداره و خدمتچیلەرنیڭ قانچه کون
لیرنی اوغرولینیدور؟! عمومنی منفعتیگه قانچەلیك
زیان کیلەر؟ موندای اصوللر بزده یوق ئە
مەس. بونیڭ سرتیدا ادارەلەرنیڭ ایشیك ئالدید
دا ساقلاپ تۇروب، ایشینی بتورەلمەسدن هکو
متدن رەنجیب کەتکەن کشیلەرنی اوچرەتوش
مەکین.

لیکن موندای زیانلرغه اعتبار قلماسلیق
حاللری بار. ماشینەلاشقان دولتلرده وەقتنی سەکو
نت، مینوتلاب اولچەیدو. اگر حاضر بزده بر خو-
یرلی 10 ساعتده بر ئادەم ئاران هایدیغان بول
سا، ماشینالاشقان جایلارده — تراکتور بلەن
شو یرنی 10 مینوتده هایدایدو. اگر حاضر بز
ده بر خو یرنیڭ بغدایینی ئەتیدن کەچکیچه
4 ئادەم ئاران اوریدیغان بولسا، ماشینالاشقان
جایلاردا شو بر خو یرنیڭ ئاشلغینی بر کومبا
ین 15 مینوتده اوروب، تیپب سوروب ئالیدو؛
بزغو واقتنی مینوت بلەن اولچەلمەیمز. فقط
ایکی یار ئادەملەرنیڭ ئالدیدا، ادارەلەرنیڭ
ایشیکلری ئالدیدا انتظار بولوب ساعتلب اولتو

ئىشىدە مۇستەقىل بولوپ ھەممىنى بىردىك جاۋابقا تا
تالايدىغان ئورۇن بولۇشۇن دېگەن مەقسەتدىن
ئىبارەتدۇر. مانا شۇنداق قىلغاندا، ئو، قانۇنلارنى
باشقا نەرسىگە ئىطاعەت قىلمايدىغان ھەقىقى ئەد
لىيە بولالايدۇ. ئەگەر ئەدلىيەدە ياخشى چاپان بىلەن
يامان چاپان فەرق قىلىنىدىغان بولسا، بىزنىڭ ئەدالەت
چىلىك دېگەن سۆزىمىز مۇطلەق يالغان قۇرۇق سۆز
بولوپ قالىدۇ.

بىزنىڭ دىقەت قىلىدىغان مەسئەلەمىزنىڭ 3 نچىسى:
پاكلىق مەسئەلەسى. ئىدارە ئاپپاراتلىرىنى مۇستەھكەم
لەپ توغرى ئىش ئىلىپ بارىمىز دەيدىكەنمىز پاك
بولۇشىمىز كېرەك. پاك بولۇش ئۈچۈن پاراخور
لۇققا يول قويماسلىق لازىم. پاراخور، خەلقچىلىق
سىياسىتىنىڭ ئەڭ ئەشەددى دۈشمىنىدۇر. پاراخورلۇق
دۆلەت ئاپپاراتىنى توپ نېگىزى بىلەن چىرىتىدۇ....
بىز ئۇنداق توپ نېگىزى بىلەن چىرىگەن دۆلەت ئاپ
پاراتىنى ئۆز كۆزىمىز بىلەن كۆردۇق. مەسىلا: گو
مىنداڭ ئاپپاراتىنىڭ تېز ۋاقىت ئىچىدە يېمىرىلىشى
نىڭ سەۋەبلىرىنىڭ بىرى ئولاردىكى ئەمەلدارلارنىڭ
يۇقۇرىدىن تۆۋەنگە قەدەر بارلىقى پاراخور بولغان
لىقىدىندۇر. ئەگەر بىز خەلق ھوقۇقىنى ھىمايە قىلىمىز
دەيدىكەنمىز، پاراخورلۇققا قارشى رەھىمسىز كۆ
رەش ئىلىپ بېرىشىمىز لازىم بولىدۇ.

وه حلىلدن ئيشب كه‌تكه‌ن ظلومنى يوقوتوش
ئيدى. اگر حاضر بز اوز منصبيمزنى اوز شخ
صى منفعتيمز ئوچون فائيده‌لينديغان بولساق،
انقلابيمز ئالديده‌خيانت وه خلقيمز ئالديده‌چوڭ
جنايت قلغان بولومز. او واقتيدا بزنى هيچ
كم كوچورمه‌يدو وه تاريخيمزغه قارا يوز بو
لوپ كيرتيمز. شونڭ اوچون اونداق شخصيله‌ر
بلەن بزنڭ جماعتچيلكيمز حسابلشيب ئاليدو.
عمومه‌ن بزنڭ اداره خذمتچيلري خلق منفعتىنى
شخصى منفعتدن يوقورى بيلب ايش ايلب بريـ
شى كيره‌ك. حاضرقى واقتدا بر مونچه اداره
لر اوستيدن شكايتله‌ر بار. حقيقه‌تنمو اغيرراق
قاريميساق اورونلوق شكايتله‌رمو بار. بزده اونـ
داق شكايتله‌رگه اورون بولماسلقى لازم ايدى.
چونكى بز بوتون اشنى عدالتلك: ساسيغا قويـ
واتيمز ده‌ب كليواتيمز.

ئالاياى بزنڭ عدليه‌نى: ... حقـ ...
حقنى قانون تارازيسيده اولچه‌يديغان جاى ده‌ب
حسابلايمز. مانا شو اولوغ وظيفه‌نى عهده‌سيگه ...
چيققان واقتيدا ئو عدليه حقيقى عدليه بولـ
دو. بشوندااق بولماى ئونڭ عدليه بولوشى.
ممكين ئه‌مه‌س.

حاضرقى واقتدا بز عدليه‌نى مستقل‌لقنى
اورونديماقچيمز بزنڭ ئاساسى ... ...

اگر بر ملتلرنىڭ عملیتدیكی برابرلیگینی تاٴمین ایتەمەن دەیدیغان بولساق ، اگر هەر ملت قریندا‌شلار اوز ملتینىڭ منفعتی اوچون خدمت قلیمەن دەیدیغان بولسا ؛ ملتچیلیك ، قبیلەچیلیككە قارشی قاتتیق كورەش ایلیب بریشلەری لازم بولیدو . كم ملتچیلیككە قارشی چیلیشسا ، اوز ملتینىڭ ئەركینلیگی اوچون چیلیشقان بولیدو .

بز اوتكەن یل بر خطا قلدوق ، بو بولسیمو بز ادارە خدمتچیلرینىڭ خصوصی تجارەت بلەن شغوللنیشی اوچون قسمەن یول قویوب بەردوق . اما تجریبەدە ادارە ئاپپاراتینىڭ خدمتلریگە خیلی یمان تاٴثیر قیلدی.

اگر بز ، بزنىڭ ادارە ئاپپاراتلریمز ساغلام بولسون ، خلق منفعتی اوچون اشلیسون دەیدیغان بولساق ، ادارە خدمتچیلرینىڭ اوزلری خصوصی تجارەت اشلری بلەن شغوللنشقا یول قویوشیمز یاریمایدو .

ئەڭ ئاخریدا دولت ئاپپاراتینی مستحكملەش اوچون بریلگەن تاپشوروقنی اوز واقتیدا بجریش مسئلەسی توررودور . بعضی خدمتچیلەر اوزلرینىڭ تەشكیللینیشی ناچار بولغانلیقی اوچون بریلگەن تاپشوروقنی حتی بر نچە ئای

سوزدە خلقچىلق دەپ واقىراپ عملىتدە پارا
خورلوق بلەن زھرلەنگەن دولت ئاپپاراتى بو
لىدىغان بولسا، او واقتدا خلقچىلق بولمايدو.
او خلقنى ئالدايدىغان يالغانچىلق بولىدو. ئاز
داق ئاپپاراتى بار دولت مستحكم بولمايدو. اوز
داق حكومت قومنلك اوستىگە سالغان عمارەتگە
اوخشاش بولىدو.

بز ئەمدى تشويقدن عملىتدە چارە كوروش
كە اوتوپ پاراخورلوققا قارشى رەھىمسزرەوشدە
قطعى كورەش ايلىپ بېرشىمز لازم بولىدو.

وە شونى كوزدە توتوپ ئادەم حقوقىنى دەپ.
سەندە، قلىدىغان عندالستزلك ئېگزى بولغان پارا
خورلوقنى خلقنىڭ ئەركىنلك حقوقلىرىغا قصد
قلغوچى باطل قارا كوچ دەپ بىلىپ اونىڭغا قار
شي جهاد إعلان قلىشىمز لازم.

يەنە بر دققت قلىدىغان مسئلە : ملتچىلك ،
ئوروقچولوق ، قبىلەچىلك مسئلەسى . ملتلرنىڭ
عمومى يوكسەلىشىگە چوڭ ملتچىلك قانچە ضرەر
بولسا ، تار ملتچىلكمو شونچەلكلا ضرەرلك ،

حقيقى ملى ئازادلق القلاب — ملتنىڭ ملت
اوستىدىكى حكمرانلىغىنى يوقوتوشقا قاراتىل
غان بولوپ ملت اوستىدن حكمرانلق اورنوتىش
نى مقصد قلمايدو .

كوچەيتىپ ، كامچىلىقلەرنى يوق قىلىش بىلەن
بولدىن كېيىن ۋىلايەت بويىچە ۋىلايەتلىك تەشكىل
هيئەتلەر تشبثى بىلەن دولت ادارە ئاپپاراتىنى مس
تحكملەش اوچون دائىمى صحبتلەر قىلىپ تورار
دەپ ئومىد قىلىمەن . (گولدوروس ئالقىشلار) ؟

خلاصە

عمومى دولت ئاپپاراتىنى مستحكملەش او
چون هر بر مسئول خدمتچى محنت او ئومىنى
ئاشوروشقا تىرىشىشى كېرەك .

خدمەتدە كامچىلىقلارنى يوقوتوش او چون
توغرى ساغلام تنقىدنى رواجلاندوروپ اوز —
اوزىنى تەزەش اىشىنى يولغا قويوش كېرەك .
ادارە ئاپپاراتىنى مستحكملەپ خدمتنى ئالغا سو
روشدە تەكشوروش اىشىنى يولغا سېلىش كې —
رەك وە تەكشوروش نتيجەسىدە كورولگەن كام
چىلىقلارنى واقتىدا يوقوتوش كېرەك . بىزنىڭ بو
گونكى كونىدە ادارە اىشلارىنى ترتىبكەسېلىش اوچون
دققت قىلىدىغان مسئلەلەر يېمزنەشونولگەندىن عبارەت.

مەن اويلايمەن ، بىزنىڭ مسئول خدمتچىلارىمز
بو مسئلەلەرگە ئايرىم ئەهمىيت بېرىپ اىشقا جد
دى قاراپ بىزنىڭ دولت ئاپپاراتلارىمزنى
ساغلاملاشتوروشقا وە خلق منفعتىگە موافىق اىش
قىلىشقا بارلىق كوچلارىنى ئاياپمايدور . بولوشقا
اىشەنىمەن . (گولدوروس ئالقىشلار) .

1949- يىل، ئاوغوست(«اتفاق» ژورنالى 8- سان

لارغا قىلەر سوزوش ئىشلىرى صادر بولدى،

بىزدە خانلىق تۈزۈمى ئەمەس، ئىدارە باشلىقى مستبد ئەمەس ... قىسقىسى مالىيەنىڭ باشلىقى بىلەن باجگىرى برابر حقوقلوق. لېكىن باجگەر «مەن مالىيە ئىدارە باشلىقى بىلەن برابر حقوقلوق ئىكەنمەن» دەپ ئوزىنىڭ باشلىقىنىڭ تاپشۇرۇغىنى بجرمەيدىغان بولسا، ئو خلق منفعتىگە خلاف ئىش قىلغان بولودۇر. بىزنىڭ خدمتچىلارىمىز برابرلىك بىلەن انتظامچىق مسئلەسىنى فرق قىلالەشي كرەك. باشلىقنىڭ تاپشۇرۇغىنى ئوز واقتىدا ئورونداماسلىق، انتظامسزلىق بولودو. شونوڭ ئوچون هر بر خدمتچى خدمتگە ئوزىنى — جلب قىلىپ دولت ئاپپاراتىنى مستحكملەش ئوچون ترىشىش كرك بولودور. خدمت واقتىنى بوشتا صرف قىلىش خلق منفعتىگە قارشى ئىش دېگەن بولودور.

حكومت، خدمتچىنىڭ خدمتى ئوتوغلوق بولسون، تەن سلامتلىگى ياخشى بولسون دەپ ئونونگغا ئىشلەش دەم ئېلىش شرائتىنى توغدورۇشقا ترىشماقدا. يېقىندا خدمتچىلارنىڭ دەم ئېلىش عمومى قاعدەسى قبول قىلىندى. ئەمدى دولت مجنت انتظامىنى يىنە جدى يور گوزىمز. شونىڭ ئوچون خدمتچىلەر ئارا صميمى همكارلقنى

كى زەنجىرىنىڭ بىرەر ھالقىسىنىڭ ئۈزۈلگەنلىگى—
نى وە مەھكۇم خەلقلەرنىڭ ئەركىن ياشاش ئىمكا
نىيەتى بارلىغىنى ئىسپات قىلىدىغان غايە ئىدى:
شۇنىڭ ئۈچۈن ئامېرىكا جاھانگىرلىگى ھالاكەت
ئالدىدا تۇرغان رېئاكسىيون گومىنداڭنى ھىما
يە قىلىپ، ئۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە بىزنىڭ خەلقىمىز
قولىغا ئالغان ئەركىنلىك ھوقۇقلارىنى تارتىپ
ئېلىشقا قارىتىلغان ئىغۋا، رېئاكسىيون چارىلەر—
نىڭ ھەممىسىگە بىۋاسىتە قاتناشتى.

بىز مەھكۇم خەلقلەرنىڭ ئەركىنلىك ھوقۇق ئېلى
شىغا جاھانگىرلەرنىڭ ھەرگىز ھېچ قاچان شارائىت
دە رازى بولمايدىغانلىغىنى، بىلىپ تۇرۇپ،
«ساق — قالغان» ئاق تەنلىك جانابلارنىڭ قا
را تەنلىك سېرىق تەنلىكلەرگە قىلىدىغان مۇئامىلە
سىدىن خەۋەردار تۇرۇپ ساددىلىغىمىزدىن بىتەم—
لىيىز كېيىن ئەنگلىيە، ئامېرىكا، «سەياھەتچىلەرى
گە» غۇلجا — تارباغاتاي يوللىرىنى كەڭ ئېچىپ
قويدۇق.

غۇلجىغا كەلگەن ئامېرىكا «سەياھەتچىلەرىدىن»
بىرى ئامېرىكانىڭ ئورۇمچىدىكى كونسۇلى پاكس
تون غۇلجىدىن قايتىپ ئورۇمچىگە بېرىش بىلەن
رېئاكسىيون خىتاي گومىنداڭچىلىرىگە، «مە—
نىڭ غۇلجىدىن ئالغان تەئەسسۇراتىم: 3 ۋىلايەت
خىتاي يېرىگە ئوخشىمايدۇ. چۈنكى ئۇ يەردە

بزنىڭ ملى ئازادلق انقلابيمز وە اتفاق

حاضرقى دەور — دونيا جهانگيرليگىنىڭ غالىبلاشقان فاشىزم باسقىچىغا ئوتكەن وە بتون دونيا اجتماعى وە ملى، ئازادلق انقلابلارنىڭ غلبەلك يوروشلارى نهايتە تزلك بلەن كوكرەپ كيتەۋاتقان دەوردور.

بو دەوردە قانداق جهانگيرلككە، فاشىزمغا قارشى قاريتلغان انقلابى حركت كيشيلك جەمعيتنى يوقورى بر باسقوچقا كوتورەديغان ترقى حركت بولادو.

گومىنداڭ خطايى بزگە نسبتەن ئەشەددى مستملكەچى جهانگير دولت بولوپلا قالماسدين او، دونيا جهانگيرليگىنىڭ مالى بولغاشقا، بزنىڭ اونىڭغا قارشى كوتەرگەن قوزغولاڭمزنىڭ غلبەسى يالغوز بزنىڭ خلقمزنىڭ ئەركىنلك حقوقلرىنى تامين قلبلا قالماسدين (و، كيچيك مقياسدا بولسىمو، بتون دونيا مستملكەچىلك — جهانگيرليك تورومىدىن

كوچى بىلەن ئاغدۇرۇپ تاشلاش وە يولىنى
پاكىزە ساقلاپ تۇرۇش اوچون خلقمزنىڭ صا
دىق وە ايلغار فكرلك فرزندلەرىنىڭ اويۇش
قان سياسى تشكيلاتى بولوشى كېرەك ايدى.

- 3 ويلايتنىڭ ئازاد بولغان واقتيدن تارتىپ بۇ
گەقەدەر وە بۇ كۈنكى تجربە ساواقلىرى بىز
نىڭ مۇنداق بر تشكيلاتقا محتاج ئىكەنلىگمزنى
ئىسپاتلىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۆتكەن يىل بىرقى
چى ئاوغوستدا اولكە خلقمزنىڭ ايلغار فكرلك
خلقچى عنصورلرى غولجا شەهرىگە توپلىنىپ
بر سياسى تشكيلاتنى قوروشنى لايق تاپدى
خلقمزنىڭ كۆتكەن اومىد ئارزولرىنى تامەمن
قلش اوچون كورەش ايلىپ بىرىشقا قاريتلغان
تشكيلاتىمز ايشنىڭ موافقيتلىك بولوش اوچون
قانداق بولوشى و قانداق يول بىلەن بىرىش
كېرەك ؟

شۇڭا جايلاردا تنچلق وە خلقچيلقنى حمايە
قلش اتفاقى قورولغىنىغا بر يىل بولغانى، تشك
لاتىمز يالغوز ئازاد 3 ولايتدىلا ئەمەس، بلكى،
اونىڭ سرتىدىكى، خلقىمزنىڭ محبت وە حرمتىگە
ايگە بولدى. موشو بر يل اچىدە اعضالرى—
مز سانى، 50 مڭغا يەتتى. ئىنخ، اوزى گو-
دەك بو تشكيلاتىمزدىن خلقىمز رهبرلك كوتىدى
غان بولوپ قالدى. شۇنداق بولغاندىن كيىن

خطای گومیندانگنینگ بایریغی یوق ایکەن »
دیدی. غولجیغا کەلیپ گومیندانگ بایریغینینگ
یوقلیغیغا سەپ — سەلەپ باشقا هیچ نرسینی
کورمەی قایتقان « خلقچیلق - »پاکستان افن
دیلردین بزنینگ ایزیلگەن خلقمز نیمە کوتیـ
شی ممکین ؟
شونینگ اوچون بزنینگ خلقمزنینگ اوزگەرکە
لیکینی، اوز قولیغا ایلشی، ملی ئازادلق انقـ
لابیمزنینگ، غلبەسینی تامین قلیش اوچون خلق
چیلق بولمدین باشقا یول بار دەپ ایزدیگوچیلر
ملی ئازادلغیمزنینگ دوستی بولالمایدو.
ملی ئازادلق انقلابیمز — خلقچیلق صف
بلەن برلکن، جهانگیر چیلک سەنەملیکە چیلرنینگ توزوم
گە قارشی کەسکین کورەش ئاچیپ بریش یولـی
بلەنلا غلبە قازانغوسیدور.
لیکین غلبە سەری توز، هیچ قانداق توسـ
قونلوق یوق. تاش یول یاسالغان دەپ حسا
پلاش یاریمایدو. اونینگ عکسیچە ئنقلابی خلقچ
اق کوچ قانچە غلبە قازانسا — ریکاکسـ
یئون باطل کوچنینگ شونچە توسقونلیغیغا دو
چار بولودور. شو توسقونلارنی اوز وەقتـ
دە کوروب ملی ئازادلق انقلابیمزنینگ غلبە ایلک
قدەمیگە پوتلاکاشانگ بولماسلیقی اوچون
اولارنی واختیدە خلقمزنینگ بولشکەن

دونیا جهانگیرلیگینینگ بزنینگ ملی. ئازادلق انقلا
بی صفیمزگە واگوانچیلك سلب، اوتوقلریمز
نی یوقتا چقریشقا قاریتلغان سیاستیگە یول
بریپ، جهانگیرلارنك اولکەمزگە ایوەتیلگەن ئا-
گینتلریغا (3 افندی و اولارنك شاییکیسیغا) نیسـ
بەتەن مواسسەچیلك قلشنی یاقلیغوچی و عاممە
وی سیاسی تشکیلات قوروش مسئلەسیدە بزنك
تشکیلاتیمزنك باشلابقی قوبەلدە ایشەنچسزلیك
بلەن چوشکلوق قلغوچی، بعضی بر بولماشاریمز
نك اوز قارشینك نا توغری ایکەنلیکینی رەد قلا
لماسلق فاکتلار بلەن اسپاتلیدی. ئەمدی بزنك
تشکیلاتیمز ملی ئازادلق انقلابیمزنك یولباشـ
چیلق رولینی اوینایمەن دەیدیغان بولسا ئەدی
ئازادلق کورەشیگە ئاتلانغان بزنك ایزیلگەن
خلقمزنك ئالدنقی صفیدیکی اوترەتلك وظیفە
سینی اوروندامیغی لازم بولودو.

خلقمز اوزینك ئازادلیغی اوچون بەلنی
محکم باغلاب ئاتلاندی. لیکن دوشمەننك ئال
دیغا قارشی چیقب برنجی توقونوشدیکی جەڭ
نی اوز ئوستیگە ئالیدیغان ئونك ئالدنقی صف
دیکی ئوترەدی بولماي، کورەشنی ماهیرلق
بلەن دوام قلدوروش ممکن ئەمەس. ئەنەشو
دوشمەننك ئالدیغا چیقب برنجی جەڭنی اوز
ئوستیگە ئالیدیغان وە جەڭ مەیدانینی ئالدین

بزنىڭ تشكىلاتىمىز خلق ئاممىسىنى تشكىل قىلى-
شى، اونى سىياسى جهتدين ئاقارتىشى و عموم-
نىڭ منفعتى اوچون كورەشكە داىىمى حاضر
بولوشىنى تاولاپ بارەيشى و مستملىكەچىلىك
جهانگىرچىلىك سىياستىگە قارشى رەھبەرسىز كو-
رەشكە باشلىيشى لازم بولودو. او بزنىڭ، اول-
كىمىزدىكى همە ملتلەرنىڭ، ئەركين وە برابر
حقوقىنى تامىن قلشقا قارىتىلغان سياستىنى عم-
لە چىن حقيقەتچىلىك بلەن حمايە قلىپ ملتلەرنىڭ
برلىك ايتتفاقىنى مستحكەمەلەش اوچون ھارماي
تالماي چليشىش كىرەك بولودو.

ملى ئازادلق حركتيمىزنىڭ، غلبەلىك اوتوق-
لرينى ساقلاپ قالماق وە اونى كىڭەيتىپ ري—
واجلاندوروپ ملى ئازادلق انقلابنى ئاخرغەقدر
ايلىپ بريش اوچون فىداكارلق بلەن كورەش
ايلىپ بريش لازم بولودو.

دونيادىكى باشقا مملكتلرنىڭ تجريبسى وە
اوزىمىزنىڭ ئازادلق حركتيمىزنىڭ، تجريبەسى —
ايزىلگەن محكوم خلق جنگىوار سياسى تش-
كىلاتسز مستملىكەچى حاكمىتىنى ئاغدوروپ
تاشلاپ، يوقورىدىكى وظيفەلرنى ئارتقوروش
مەمكىن ئەمەسلىگىنى و ئازاد خلقچل توزومنى
موجود قلالماسلىغىنى اسپاتلىدى.

تشكىلاتىمىزنىڭ، بر يللىق ايش تجريبەسى —

لرنڭ جمعیت ترققیات قانونلرینی یاخشی، بل
مەی ئیدروپ ئشكیللاتچیلق وه انقلابنڭ رهبرلك
وظیفهسینی ئوتیهلمایدیغانلقینی ئسپات قلدی،
اگر بز جمعیتیمزنڭ ئایرم خصوصیهتلری بلەن
حسابلاشمای، خلق عاممسینڭ طلبینی بیلمهی
ملی ئازادلق انقلابیدا یولباشچیلق قلیمهن دەی
دیغان بولساق، بز قاپ-قاراڭغودا قارا پایم
هرکت قیلب ئنهب، تهنترهب قیلشمز احتمال
مسئله ئو واقتدا مای ئازادلق انقلابیمزنڭ
اشدی دوشمنی بولغان، ملتچی، گومینداڭ خطای
ینڭ قولچیلیغیدا ساقلاپ یورشنی مقصد قلغان
جهانگیرلەرنڭ اولكومزگه ئیوهتكەن ئاگینتلری
ئوستون كیلب، ملی ئازادلق انقلابی حركتی
بز مغلوب بولوشی تورغان مسئله. بز خلق
عاممسینی توغری اولغا باشلایەلەیدیغان
بولساق، اوزیمز توغری الغار انقلابی نظریه
بلەن قوراللینب، خلق عاممسینڭ اوتكەن
خبردار بولوشی وه ئیگەللوشی ئوچون چیلش
ایلب بیریشیمز لازم بولودو.

بزنڭ اتاقیمز یالغوز ئاللینقی صفدیكی
كوروشچی بولوبلا قالماسدن ئوتشكیللەشكەن
كورەشچی بولوشی شرط. چونكی، تشكیللەش
كەن یوزنڭ كوچی تشكیللەشمیگەن مڭنڭ
كوچیدن ئارتوق بولودو. بونی یقینقی تاری
خیمزنڭ بر مثالی بلەن كورسوتوشكه بولودو.

تكشوروب دوشمەننىڭ قانچىلىك حاضراق قىلغان لىغىدىن ئالدىن خبر تېپىپ، عاممىنى چوڭ جەڭ گە مكمل حاضراق بىلەن ايلىپ بارالىغان ئال دىنقى، ئەترەتلىك وظيفەسىنى، بىزنىڭ تشكيل قىل غان اتفاقىمىز ئۆتۈشى دەپ ويلايمەن.

عاممىنى مكمل حاضرلىق بىلەن چوڭ جەڭ گە باشلىماق وە اونىڭدىن غالبلىك چىقماق ئۈ چۈن جەڭگە باشلىغان كاماندىرلەر اوزلىرىنى نهايەت ياخشى اوستا، حاضرقى زامان ئۇرۇش قوراللىرىنىڭ ھەممىسىنى ياخشى بىلىدىغان — اوت كەن زامان وە حاضرقى زامان ئۇرۇش اوصو لىنى ياخشى اورگەنگەن ئادەملەردن بولوش- لىرى شرط. ئەنە شوندا عسكرلەرنى ئۈسكنق ردوشدە قاندلاق وە قاياققا باشلاشنى بىلىدۇ.

شونداق بولغاندىن كېيىن بىزنىڭ اتفاقىمىز يولباشچىلىق وظيفەسىنى ئۆتەيمەن دەيدىغان بولسا، ئۇ، انقلابى نظرىيە بىلەن قوراللانغان بولوشى شرط. چۈنكى: « انقلابى نظرىيە سز انقلابى حركتنىڭ بولوشى ممكين ئەمەس.» انقلابى حركتنى ئالدىنقى صفلىرىكى جەڭچىلىك وظيفەسىنى يالغوزلا الغار انقلابى نظرىيە بىلەن قو راللانغان كورەشچى اوروندىيالايدۇ.

دونيانىڭ ھەممە جايىدىكى انقلابى، حركت لەر تارىخى، شو جايدىكى انقلابى تشكيلات

قىلالايدۇ. كۈچ بىرلىكتە بولغاندىلا ئۇ، ھەرىكەت
ئېتەلەيدۇ، مۇشۇنداق بىرلىكنى ساقلىماق ئۈچۈن
قالماق تەشكىلاتنىڭ ئىچىدە دۈشمەننىڭ بولۇشى مۇم-
كىن ئەمەس. ئەكسىچە تەشكىلات دۈشمەن بىلەن
رەھىمسىز چېلىش ئېلىپ بېرىش يولى بىلەن تازىلى-
نىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بىزنىڭ نىزامنامىمىزگە خەلق
دۈشمەنلىرى ئەزالىققا قوبۇل قىلىنمايدۇ. دىگەن ماد-
دە كىرگۈزۈلدى. دۈشمەن ئىتتىپاقىمىزنى ئىچىدىن
پارچىلىماق ئۈچۈن ئىچىمىزگە كىرىپ تۇرۇپ
بىزگە قارشى ئىشلىشى مۇمكىن. ئىنقىلابلارنىڭ
سىرىنى فاش قىلىپ، يۈزىدىكى نىقابىنى ئېلىپ
تاشلاپ خەلق ئاممىسى ئالدىدا ئۇنى راسۋا
قىلىپ سەپىمىزدىن سىقىپ چىقىرىشىمىز لازىم بولىدۇ.
ئەگەر بىزنىڭ تەشكىلاتىمىز خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلى-
مەن دەيدىغان بولسا، خەلق دۈشمەنلىرىنى تۇ-
تۇشى ۋە ئۇلارنىڭ خەلققە قارشى ئىشلىشىگە
يول قويماسلىقى ئۈچۈن ۋە خەلق ئاممىسىنىڭ
مەنپەئەتىنى ھىمايە قىلماق ئۈچۈن خەلق ئاممىسى
بىلەن مەھكەم باغلانغان بولۇشى شەرت. خەلق ئام-
مىسى بىلەن مەھكەم مۇناسىۋەتتە بولۇپ، ئۇنىڭغا ئو-
زىنىڭ (خەلق ئاممىسىنىڭ) مەنپەئەتىنى ھىمايە قى-
لماق ئۈچۈن قانداق قىلىپ چېلىش ئېلىپ بېرىش
كېرەكلىكىنى ئۆگىتىپ بېرىش بىلەن
بىللە كۈندىلىك ئىشلىرىدە دائىم ياردەملە بو-

ھەممىمىزنىڭ خەۋەرلىرى بار: پەنجىم ۋاقەسى
تونى ئەسلەن چىققىلدەك بولمىدى. بز تېخى
غولجىنىڭ بېرىمىنى ايگەللىگەن چاغدا پەنجە
گە يېقىن كېلىپ قالغان سان جەھەتتىن ۋە قو
رال جەھەتتىن نەچچە اون ھەسسە ئارتۇقلىقى بار،
براق، نېمە ئۈچۈن سوقوشىۋاتقانلىقىنى بىلمەيد
ىغان گومىنداڭنىڭ داشقاق عسكرلرى بزنىڭ
بر روح، بر ئىتتىپاقلىش، بر مقصد بىلەن تشكىل
لەشكەن، نېمە ئۈچۈن سوقوشىۋاتقانلىقىنى نەھاي
يىتى ياخشى بىلگەن ئازسانلىقى غېيرەتلىك اوغ
لانلارىمىزنىڭ قارشىلىقىغا چىداش بېرەلمەي، بز
گە ھجومغا كەلگەن نورغون عسكر بت-چت
بولوپ يوقالدى. قورال سايمان ۋە اۋق دا
رىلار بىلەن بزنى قوراللاندوردى. ئانا بونكە
غا اوخشىغان يوزلىگەن تارىخ تجربىلرى تە
كىللەنىشكە و برلىكدە حركت قىلىشقا اۋرگەتتو
دۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بزنىڭ ازقابىمىز بر نظامنا
مىسى بار، بر سىياسى يولى بار، ھەمە اعضا
لار ئۈچۈن اوخشاش برابر مجبورى انتظامى
بار تشكيلات بولوشى لازم. شۇنداق بولغان
دا ئازچىلىق كوپچىلىكنىڭ قرارىغا اطاعت قىلى
دىغان، تۆۋەنكى ئورون يوقورقى اورونغا بوي
سونىدىغان تشكيلات بولوپ، بوتون تشكي
لات ئالغوز عادەملىكىدەكلا برلىكدە حركت

لىغىنى چىن كوڭلى بىلەن خواھلايدىغان بولسا،
ئو خلقچىلىقى سياستىنى تورموشقا ئاشورلىشى،
ئوچون كورەش ايلىپ بىرىش لازم بولودو. خلق
چىلىق سياست ھەمە مللەتلەرنىڭ بىرلىكىدە مستبد كە،
مستەملىكچىلىككە، جھانگىرلىككە قارشى ئزچىل كو
رەش ايلىپ بىرىش نتىجىسىدىلا اوتوقلوق بو
لوشى مومكىن. مللەتچىلىك ھەمە مللەتلەرنىڭ بىرلىك كو
چىنى تشكىل قىلالمايدو. ئو، مللەتلەر ئار بسيغا
زىددىيەتچىلىك اوتىنى ياقىدو، باشقا مللەتنىڭ ئو
نىڭ (مللەتچىنىڭ) مللىتىگە دوشمەنچىلىكىنى ئارت
تورودو. مللەتچى منطق كوچىگە بىنائەن اوز مللىتىدىن
چىققان ملى منافق، ملى سەتقوزلارنىمو ھمايە
قىلىشى لازم بولودو، ئوندىاق بولغاندىن كىيىن
مللەتچىنى ئو يول توپ-توغرى مستەملىكىچى جھان
گىرلەر لاگىرىغا ئىلىپ بارىدو. شونىڭ ئوچون مللەت
چىلىك يولىغا توشوپ قالغان تىتونىڭ مارشاللىغى
دىن جھانگىرلەرنىڭ .. يالايدىغان، ئولارنىڭ
چورىسى تىشىپ بارغان بىرەنلىرىنى يويوپ يون
دىسىنى ئچىدىغان بىر ئاددى مالايغا ئايلىنىپ
كەتكەنلىكىگە تەجىنىشنىڭ اورنى قالمايدو. دى
مەك، ھەر كىم اوز مللىتىنىڭ ئازادلىغىنى خالاي
دىغان بولسا، ئو، باشقا مللەتلەرنىڭمو ئازاد
لىغى ئوچون كورەش ئىلىپ بىرىش لازم بولو
دو. شوندىاق بولغاچقا ئو مللەتچىلىككە قارشى
رەھىمسىز كورەش ئىلىپ بىرىش شرط بولودو.

اوشى لازم بولودو. بزنىڭ تشكيلاتىمىز خلق
عاممىسى بلەن ايرلگەندە كوچلوك تشكيلات بولا
لايدو، بونى بزنىڭ تشكيلات اعضالىرىمىزنىڭ
ئەسدن چىقرش يارىمايدو. بزنىڭ بر مونچە
يولداشلرىمىزدا خلق عاممىسىنى مەنسىتمەسلك
خلق عاممىسىگە يوقوريدىن تورۇپ قاراشلق وە
«خلق عاممىسى ضياليغا قلر ئوسەلمەيدو، ئو
لار هيچ نرسىنى بلمەيدو» دەپ قاراشلار بار.
اولار مطلق خاتا وە ناتوغرى نظرىيەلەردن
كىلىپ چققان كوز قاراشلاردور. خلق دانشمند
بز دانشمند بولىمز دەيدىغان بولساق، خلق عام
مىسىدنمو اوگنوشىمز لازم بولودو.

يەنە بزنىڭ ئايرم دقت قلىدىغان بر مسئلە
مز ملت مسئلەسى، ملت مسئلەسى هر بر ملە
تنىڭ عملىيتدىكى برابرلكىنى تامىن ايتش بلەن
بولودىغان مسئلە. ملتلەرنىڭ عملىيتدىكى برابر
لكىنى تامىن قلماسدن تورۇپ بيرقىرقي ئو
رونغا ملت ساتقونلريدن برئككى ئوسچاقنى
اولتورغوزوپ قويغانلق بلەن حل بولودىغان
مسئلە ئەمەس.

ملتلەرنىڭ عملىيتدىكى، حقيقي برابرلكىنى
تامين ايتىدىغان بر يول بار، ئو خلقچىلق يو
لى، ئوندن باشقا هيچ قندان يول يوق. ئاز
داق بولغاندن كين هر كم اوز ملتىنىڭ ئازاد

لوروب، قوللارق زەنجىرىنى پاچاقلاپ تاشلاپ، ار
گىين ھەمە برابر حقوقلوق، توق بختيار حيات
قوروشدىن عبارەتدور. بو يولدا نورغونلىغان توس
قونلوق وە قىينچىلىقلارغا دوچار بولوشىمز تور
غان مسئلە. لېكن بزنىڭ اتفاقىمز اولكونىڭ دانە
لىق ئنجلغى، وە خلقىمزنىڭ ئەركىنلىك ـ خلقچىلىق
حقوقلارىنى ساقلىماق. اوچون خلق يولىدا قربان
لار بېرىشكە راضى بولوپ، خلقىمزگە صداقتلىك
بلەن فداكارانە كورەش ايلاپ بارموقىدور. ملى
ئازادلق انقلابىمزغا توغرى يولباشچىلق قىلاب
خلقىمزنى، خىيىرـــ خطرسز توغرى يول بلەن اوزى
نىڭ پارلاق بختلىك استقباليغا ايلاپ بارالايدىغان
بولسا، اتفاقىمز خلقىمزنىڭ ئارزو ـ اومىدىگە موا
فق اوز زمەسىگە يوكلەنگەن مقدس وظيفەسى
نى اوتىگەن بولودو.

1949 - يل ئاوغوست («اتفاق» ژورنالى،
8 - سانىدىن)

ملتچىلىك بىلەن خلقچىلىق بر جايدا بولالا
مايدو. ياكى اوز ملتىنى ئازادلققا چقرش ئو
چون خلقچىلىق صفده كورەش ايلىپ بېرش
لازم بولودو، ياكى جهانگرلەر بىلەن بر صفده
مستملىكچىلىك توزومنى ساقلاپ قلش اوچون
اوز ملتىنى قوللوق زەنجرىدە ساقلاپ بېرش
ئوچون ملتچى بولوپ كورەش ئېلىپ بېرش
كېرەك بولودو هېچ قانداق اورتا يول يوق
وە بولوشى ممكىن ئەمەس. اگر بزنڭ اتفاقى
مز اولكەمزدىكى ملى ئازادلق انقلابغا يول
باشچىلىق قلىمەن دەيدىغان بولسا، ملتچىلىككە
قارشى رحمسز كورەش ايلىپ بېرش لازم بولودو.

بزنڭ اتفاقىمز تشكىل بولغندىغا تېخى ئا
ران بر يل بولدى. اتفاق اوزىنڭ گودەكلىك
دەورىدىن تېخى اوتوپ كەتەلىگىنى يوق. شونداق
تىمو اگر بز اتفاقىمزنى ساغلام بولسون، ماڭىد
ىغان يولىنى بىلىپ، هركىم ايغر شرائطلردە
تىنىمەي نەتىجىلىك خلقنى توغرى يولغا باشلى
يالايدىغان تشكيلات بولسون دەيدىغان بولساق
ئونى گودەكلىك واقتىدىلا شو يولدا تربيە
قىلىپ، ئېلىپ بارمىقىمز لازم بولودو.

اتفاقىمزنىڭ ئالدىدىكى اولوغ وظيفەسى اولكە
مزنى عصرلەر بويى قاپلاپ ئالغان قارا تومان
نى چقىرىپ، خلقىمزنى محكومىيەتچىلىكدىن قوتول

يى يورگوزولگەن يرلك ملتلرنى كەمەيتش ،
ئيزيش اولارنڭ عرف — عادەتلرينى دەپسەندە
قلش مانجو - خطاى ملتلرينى تازا قانلق، عالى
مرتبەلك يرليك خلقلر اوستيدين حاكملق قلش
اوچونلا ياريتلغان ملتلر، يرليك خلقلر بولسا او
لارنڭ قارا خذ متينى قلش او چونلا ياريتلغان
دەب قاراش سياستى اولكەمديكى خطاى ملتى ئارا
سيدا، يرليك ملتلرگە يوقريدين قاراشدا اوخ
شاش حركتلردە ئاز تاءثير قالدورمېدى —
دەب ايتالمايمز. بو سياست نتيجەسيدە يرليك
خطايلارنڭ اوزينى چوڭ كورسوتوش باشقىلار
نى توبەن كوروش و تكبرلكى ئاز ئەمەس
ايدى.

بوننى اوچون بز انقلابدين ايلگركى چوڭ
شڭخوا ديگەن زاووددا بولغان بر واقعەنى
مثالغا ئالساق كفايە قليدو. زاووتدا زاوودنڭ برخطاى
اوستاسى (بو اوستانڭ حقوقى زاوود خوجە
سيگە برابر بار ايدى. اونڭ بر ئيشتى بار ئيدى.
زاوودنڭ ينيدا كيبرديگەن ئادەم بولوب ايشت
كيبرنڭ اويىگە تولا كرب ئاوارە قليديكەن. كيبر
بر بر نچە قتم خوجەسيگە بريب يغلايدو. لكن
خوجەسى كيبرنڭ سوزيگە هيچ قانداق اعتبار
بەرمەيدو. بر كونى ئيشت كيبرنڭ اويىگە كر
ريب راسلاب قويولغان طعاملرگە ايغز سېليب

غولجا شهر اتفاق ئاكتیفلار مجلسیدە سوزلەنگەن نطق

بز تونوگون شنك جاكدا تنچلق و خلقچیلقنی حمایه قلش اتفاقی مرکزی کیڭەش اعضاسی عبدالکریم عباسفنڭ اتفاق مرکزی تشکیلی هیئتی معقوللیغان معروضەسینی ئاڭلاب ئوتدوك . بو یردە منبرگە چققانلارنڭ هەمەسی اتفاق مرکزی تشکیلی هیئتینڭ سیاسی یولینی وە ملی سیاستینی توغری دەب تاپدی. معروضەنی بر ایغزدین قیوەتلەدی. بزنڭ ملی مسئلەدیکی بعضی بر قلغان خطالقلریمزنی همە اقرار قلدی. معروضەنی قوەتلەنشی اتفاق مرکزی تشکیلی هیئت ولایتلك تشکیلی هیئت وە باشقا بارلق اورونلریغا یەنیمو چوڭ وظیفەلرنی یوكلەیدو. بو مسئول وظیفەلر، ئاكتیفلریمزنڭ یاردیمی بلەن عملی، اجرا قلنش ممکین. تاکیدلەب اوتوش کیرەك اولکیمزدە یورگوزولگەن مستبد چوڭ خطایچلق سیاستی یەرلك ملتچلکنی توغدوردی، سببی اولکیدە عصرلربو

لكنى كوچەيتيديغان، خطايدين باشقا ملتلرنى
قول دەب قارايديغان اولكەمەدە جهانگيرلك مستعم
لك مچيلك سياستنى ساقلاپ قالىمەن، ديگەن گو
مينداڭ عكس الحركتچلر نڭ قاراشنى بلسيچا
ستيگە قارشى قاريتلغان ئيدى. شونڭ اوچون
بر ملتنى ظلمدين قوتولدورومز دەب بر ملت-
نى بتونلەى ظالم دەب قاراش خطائيدى. ئولكە
ديكى خطايلارنڭ يەرلك ملتلرگە نسبتەن يوقرى
دين توروب قوپاللق زورلوق ظلوم معامليسنى،
قلىشى ئوز مليتيكى بار بولغان خصوصيتلا-
ريدين كيلب چققان بولماسدين بلكى خطاى مل
تيندە ئوزينڭ ئەزگوچيسى سالغان اوروغينڭ
محصولاتى ئيدى. ئانداق بولغاندين كين ئومما
ملەتنى بوزغاتماق ئوچون ئونوڭ سببينى يوقوتوش
لازم ئيدى. ئوسبب، عكس الحركتچى گومينداڭ
حاكيميتى ئيدى. ئوسبب چوڭ خطايچى مليتار
يستلار ئيدى. ئوسبب خطاى مستملكچە-
چيلك سياستى ئيدى.

حاضرقى واقت ظلم نڭ يوقارقى باستورچ
قا عوج ئيلب ظلومغا قارشى دونيا خلقى انقـ
لاب قليواتقان واقتيدور. بوچاغدا ملى ئازادلق
انقلابى حركت، خلقچىلق حركتى بلەن برگە
بارىدو. بو گونكى كون بو گونكى وضعيت خلق
ئازادلق انقلابينڭ باشلانغوچيدور.

قويودو. كېيىن اوياق- بوياققا قاريسا خوجەسى
كۆرونمەيدو. پەيتىدىن فايدىلىنىپ كېيىن ئاچ
چېغىدا ايشتىنى اوروپ قويىدو. شو زامان ايشت
نىڭ خوجەسى ئاڭلاپ چىقىپ كېيىنزاقى يوينىدىن
باغلاپ پىيوا قويىلىغان زاۋودنىڭ پادوالىغا تار-
تىلدو. ئادەملەر يىغىلىپ كەتتى. هىچ كىم ئاجرى-
تالمايدو. كېيىن بولسا 4 ئاياقلاپ يەر تىرىجە-
مەكلە. مەحەللەدە يىغىلىپ كەتكەن ئادەملەر خوجە
سىدىن كېيىنى بوشوتوشنى كوپ ايلتىماس
قىلىپ اوتوندىلەر. خوجەسى هىچ كىمنىڭ سوزىنى
ئالماستىن كېيىنى هوشى. كىنكوچىنى اوريدو.
مانا موندىاق چوڭ قولدارچىلىق معاملە يەرلىك
خلقنىڭ غضبىنى قوزغاتدى. ئەگەر شو يەر
دىكىلەر حكومەتدىن قۇرۇقمىسا خوجەسىنى شو
يەردىلا جايلاپ ايتەر ايدى. مانا شو غضب، ملى
ئازادلىق انقلابىمىز ميدانغا كەلگەندە خلقىمىزدە گو
مىندالىڭ عكس الحركتچيلرى بىلەن بللە يەرلىك
خطايلار اوخشاش دەپ قاراش ئاڭينى پەيدا قىلدى.
طبىعى، خلقىمىز عصرلەر بويى كېلىۋاتقان ملى
اوچلوك نتىجەسىدە گومىندالىڭ عكس الحركتـ
چيلرى بىلەن يەرلىك خطايلارنى بىر صفكە تاش
لىغان ايدى. اصلىدە ملى ئازادلىق انقلابىمىزنىڭ
مقصدى عمومەن خطاي ملتىگە قارشى قاريتىلغان
ئەمەس ايدى. اصلى مقصدى خطاي چوڭ ملتچى-

هرقانداق سىرا ئۇچلىدە حاضرقى جهانگرلككه قارشى قارىلغان ملى ئازادلق حركيتىنى حيمايه قليدو. مقصددين قطعى نظر، بيردر كوپچولوكنى تشكيل قلغان ملت، جهانگرلك تاڭثيرىدين قوتولماق ئۇچون ملى ئازادلق حركت قوغوسا، ئۇجاى خانلق توزوەى بولسىمو، حتى اجتماعياتچىلار (خانلق توزوەگه بتون وجودى بلەن قارشيلار) حمايه قليدو. مثالغا ئافغانستاننى ئالايلوق؛ ئافغانستاندا شاه تورودو. شونوڭغا قاريماستين، شاه حاضرقى ئامىريكا جهانگرلرينك ئافغانستانى اشغال قلب افغانستاننى ئامريكانڭ مستملكه سىگه ئايلاندوروب كيتب بارغان تجاوزىغا قارشى قوزغالسا بو ئيقم مستملكه چيلككه قارشى قارىتلغان بولودو، وه خلق ئازادلق حركتى ئۇنى حيمايه قليدو.

برنچى ئاشيمز خلاغه شكرى استبدادچيلقدين چقب كەتكەن، حاضرقى زادان خلقچيلق ئاڭى بزنى ئوقوتقان، ئوستاز ئۇزى ظالم بولغاشقا استبداد چلقنى كوزگه كورسوتوب تربيه ليدى باشقا جايلاردا خلقنى ظلومغا قارشى ئۇز ئاركەنلگنى ئۇچون كورەش ميدانيغا چوشوشكه تەييارلاش ئۇچون 100 پيل كيرەك بولسا، شۇڭشىسەى بزنك ئاشيمزنى 1 يل اچيدە ئاچتى، مجبوريت ئاستيدا ملى برابرلك خلقچلق سياستنى بر ئاز بولسىمو عملگه ئاشوروش ئۇچون حر

ملى ئازادلق انقلابىنىڭ باشلانغوچىدور .
بونى 1- 2- دنيا اوروشى اثباتلىدى. خلق ئازاد
لق و ملت ئازادلقى حقيقى خلقچلق سياستنىڭ
تورموشقا ئاشىشىغا باغلق مسئله. خلقچىلق سيا
ستىسز ملت ئازادلغى بولمايدو ملت ئازادلقسز
خلقچىلق سياست بولمايدو . خلق ئازادلق انقلا
بيدا غلبه قازينىمەن همه ملتلرنىڭ اوخشاشلا
حرمتىگە ايگه بولىمەن ديسه توغرى ملى سياست
يور گوزوب ملى مسئلەنى توغرى حل قيلش كيرەك.
بوواقتقىچه ملى مسئلەگه تورلوك-تورلوك
كوز قاراشلار بار. شولارنىڭ برى خطاى خلق
ئازادلق ايقيمىدىكلەرنىڭ كوز قارىشى. بونى
گوگسەندانڭ رەهبر لرى خلق ئازادلق اردىيه
رەهبرلەرينىڭ نطقى، سوز لرى ۋە ديكلاراتسيەلريدە
كورمكدىمز. خطاى خلقچلى سياست لينيرلرى
ملى سياستنى توغرى حل قلش مسئلەسىنى مل
تلرنىڭ برابرلك حقوقينى تامين ايتش مسئله
سى دەب حسابلايدو. بولارنىڭ اعلان قلغان حجة
لريدە خلق ئازادلق حركتى غلبه قازانسون دي
يلسه ئوز ايچىدىكى خلقلرنىڭ ملى ئازادلق حر
كتينى قۇەتلەش كيرەك ديگەن خلاصه چقيدو.
ملتلرنىڭ ئوز تقديرينى حل قلش مسئله
سى شويولنى توتقوچىلارنىڭ ئاساسى پرا گرامما
سى بوليدو. اگر شويولنى توتقوچىلار ملى
سياستىنى توغرى حل قلىمەن دەيدىغان بولسا

(ئوزونغا سوزولغان گولدوروس ئالقىشلار)·

مسئلەدونيا افكار عامەسينىڭ، مملكت خلق افكار عامەسينى ... مايەسىگە ايگە بولوش ئوچون حاضرقى زامان خلقچىلىق سياستىگە لايىق سياست ئولب كيلشدە بز كيينكى راديئو خبرلەرينى ئيشتدوق. يقنقى ئوتكەن ئازغينە بر ئيكى ئاى واقيت ئىچيدە نورغون ئوز گوروشلەر بولدى. انگليە-ئامريكا جهانگيرليرى شرقدە مغلوب بولدى.

ئولار حمايە قلب كەلگەن گومينداڭ عكس الحركتچىلرى تيز مغلوبيتكە ئوچراب، مملكتنىڭ بر بورجەكىگە تاقيلب قالدى. خطاينىڭ چوڭ مركزى شهرلرينىڭ ئيگەسى گومينداڭ قولىغا ئوتتى. ئامريكا، انگليە جهانگرلرى ياوروپاديمو مغلوبيتكە ئوچرىدى. ئولارنىڭ دونيا يوروقلغينى قاراڭغو قلشقا قاراتقان ئاتلانتيك عهدنامەسى هم مغلوبيتكە ئوچراواتيدو. كيينكى كونلردە ئولارنىڭ ئاتلانتيك عهدنامەسىگە قارشى 600 مليون خلق برلەشيب تنچلق طرفدارى بولوب، تنچلق وخلقچيلق بوليدو اميد انغا چوشتى. بونىڭ ئىچيدە بزنىڭ حسابيمز يوق وبزدەكى نورغونلارنىڭ حسابى يوق.

بوصف نهايتى كوچلوكنى تشكيل قليدو.

بونىڭ سرتيدا ئامريكا وە انگليە جهانگرلرىنىڭ ئوز ئيچى خاطرجمليك امەس. كيينكى راديئو خبرلەرگە قاريغاندا؛ بيرما، مالايا، هندستان جنوبى كوريە وە باشقا جايلاردىكى ئەنگلو ئامريكا جهانگرلريگە قارشى قوزغالغان-

كەت قىلىپ، كېيىن زارىقىپ ئېلىپ ظاۋىم باشلىنىشى خەلق
قە ياقماي قالدى. ئازادلىقنىڭ تەمىنى تېتىغان
خەلق ئازادلىقدىن كەچمەيدى. بىزنىڭ ھازىرقى زا
مان ئاتىغا ئېگە بولغان كادىرلىرىمىز يېتەرلىك بو
لىغىنى ئۈچۈن، مىللى ئازادلىق ھەرىكىتىمىزنىڭ باشچى
لدىلا خەلقچىللىق سىياسىتىنى يۈرگۈزۈش ئۈچۈن
كۈچىمىز يەتكەنگە قەدەر كۆرەش ئېلىپ بار
دۇق. ئەگەردە بىز ئۇلارغا نىسبەتەن پوزىتسىيەمىزنى
بەلگىلەيدىغان بولساق، بىز ئۆزىمىزدە توغرى
مىللى بىرابىرلىك سىياسىتىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشىمىز
شەرت. ئۇنداق بولغاندىن كېيىن بىزنىڭ ئولكىدە
مىللى مەسىلە توغرى ھەل بولۇشىغا ئىشەنچىمىز چىن
بۇ يەردە ئاكتىپلاردىن بىرى: «بىزنىڭ مەسىلەمىز
خىتاي خەلق ئازادلىق ھەرىكەتى بىلەن باغلىنىشلىق ئىكەن
ئەگەر خىتايدىكى خەلق ئازادلىق ھەرىكىتى ئۇزۇنغا
سوزۇلۇپ كەتسە بىزنىڭ مەسىلەمىز ئاسما قوزۇقدا
تۇرامدۇ» دەپ سوئال سورايدۇ.

بىزنىڭ مەسىلەمىز ئاسما قوزۇقدا ئېسىلىپ تۇرماي
دۇ. ئاكتىپلار ئېيتقاندەك بىز ئۆز پوزىتسىيەمىزنى
توغرى بەلگۈلەيدىغان بولساق، بىز ئەمەلىيەتتە تو
غرى مىللەتلەر بىرابىرلىك سىياسىتى، ھەقىقى خەلقچىللىق
سىياسىتى يۈرگۈزىدىغان بولساق، دۇنيا ئەفكار عا
مەسىنىڭ ھىمايىسىگە ئىگە بولىمىز. خىتاي خەلق عاممە
سىنىڭ ھىمايىسىگە ئىگە بولىمىز. ئۇنداق بولغان تەقدىر
دە بىز ئۆزىمىزنىڭ مەسىلەمىزنى ئۆزىمىز مۇستەقىل ھەل قىلىمىز.

نوب اش ايلىبيريشيغا اشىنيمەن. (زالدا ئوزوزنغا سوزولغان گولدورەس ئالقشلار).

ياشيسون ملتلرنىڭ حقيقى برا برلگــى (قرغن ئالقش)

ياشيسون ملتلرنىڭ حقيقى برابرلگىنى تاءمين قيليديغان خلقچلق سياست (قزغن ئالقشلار)

ياشيسون دونيا تنچلغىنى تاءمين ئيتىش ئوچون كورەش ئيلىپ كيتىپ بارغان خلقچل صف (قزغن ئالقش).

ئولكوميزديكى ملتلەر برابرلگىنى وە خلقمزنىڭ حقوقىنى تاءمين ئيتىش ئوچون خلقچيل سياستىنى جارى قلش ئوچون ئالغا!

(قزغن گولدورەس ئالقشلار 3 مىنوت داوام قلدى)

1949- يلى 24- ماى

(«ئالغا» گزيتىنىڭ 117- سانىدىن)

مستملکه وه یریم مستملیکه‌لرنی سرتیدا ئاه ریکانڭ ئوزیده مشهور فورد زاوودلرنی 65 مڭ ئیشچیسینڭ اش تاشلیغیدا ماا ئیکنچی هفته بولدی. کانادا دیگنگز چیلری اش تاشلیدی. بونوڭ سرتیدا تجاووز چلقدا عدالتسزلیککه. ئاتلانتیك عهدیگه قارشی نارازیلیق وه خلقچلق ئوچون کوره‌شکوچیلر صفیگه بوتون دنیا الغارلری وه ئولارنیڭ ئچیده‌نی مشهور عالملار، ئاکادیمیکلار، پرافیسورلار بار.

ئامریکا، فیزیکا، ماتیماتیك عالیمی ئه‌وزشته‌نیمو بار. شونوڭ ئوچون جهانگیرلیك صف کوچویوب بارامدیکین دیگه‌ن شبهه ئاساسسز شبهه بولیدو. شونوڭ ئوچون عمومه‌ن خلقچلق صفنڭ غلبه‌سی یقین ایکه‌نلیکیده شبهه یوق.

شونوڭ ئوچون بزنڭ مسئله‌میزنیڭ یقنقی کونلرده حل بولوشیغا شبهه یوق. (گولدوره‌س ئالقشلار).

بزنڭ ئاکتیفلاریمز اتفاق مرکزی تشکیلی هیئتی قوزغیغان مسئله‌نی قزغین مزاکره قیلدی. املی اشیمز یه‌گنی محکم توروب عملیده اش ئیلپ بیرشدا حمیلسالان افندی ایتقانلیکی، سوزدین عملیه‌تکه ئوتوشده اتفاق مرکزی تشکیلی هیئتی، ملتلر ته‌ڭلکینی تامین ئیتدیغان سیا-ستنی، یورگوزوشده ئاکتیفلر کوچیگه سویو

ليه مطبوعاتى بياننامه نڭ قبول قلينشينى ئاساه
جليه ناڭ چوڭ ئوتو قلريدن بىرى قلب و بو «حج
تنى» قبول قليشلدا ئامريكا و ئەنگليه حكومتـ
لرينڭ ئازكوچ چقارميغانلقينى كورسوتوب،
ئامريكا و ئەنگليه حكومتلرينڭ بتون دنيا خلـ
قيغه قلغان «غمخورليغى» خصوصەن مستملكه
ئەللريگه كورسەتكەن «مهر- شفقتى» قلب
كورسوتوشكه ئورونيلدو. 2 - غينوار كونى
ئامريكا راديئوسى فليپينگه قلغان «غمخورلغى،»
باشلينيشيغا 3 يل تولغانلقينى واقراپ، ئامريكا
ليقلارنڭ بشينى قايموقتوردى. ليكن ئامريكا
لقلار قولپقيغا «غمخورلوق توغرولوق سوزله
واتقان راديئو كارنايدن فيليپپن شاعرى ساز
گونى باتوكبو خەبى نڭ يوقاتقان ئەركينلك
.... بونيكدا ئولارنڭ جنايتى بارئيدى» «من
كسيپ تاشلانغان باشنى كوردوم» ديگەن شعر
لريدىكى «داد» ديگەن ئاواز، كوريه دهقان
لرينڭ زار يغيسى و جونگودا ئيتلواتقان ئامريـ
كا پول موتلرينڭ ئاوازى بلله ئاڭلينيپ توردى.
شونيڭغا اوخشاش ئەنگليز راديئوسى سەيلون
غا، ھندستانغا، برماغا قلغان «غمخورلقلرى» توغـ
رولوق ئاز واقرمايلدو. لكين بولارنڭ ئاوازلري
نى ئەنگليز لر نڭ برما حكومت باشليغى ئاوڭ
سەن بلەن ئونوڭ تورت ناظرينى ئولتورگەن

ئادەم حوقوقى نىقابى ئاستىدا ئادەم حوقوقىنىڭ دەپسەندە قىلىنىشى

يقيندا --- 1948 — يلنڭ ديكابر ئايدا باش ئاسامبليەنڭ پاريژ سيسسيەسى ئادەمنڭ حقوقى توغرولوق ديكلاراتسيە (بيانامە) قبول قلدى .

بياننامەدە : « هر بر كشى ياشاش، اركن ايك و شخصى دەخليسزلك حقوقيغا ئيگە دور » و « هر بر كشى اعتقاد ئەركينليكيگە و اونى ئەركين ئيفادە قليشقا حقلقدور ؛ بو حقوق باشقيلارنڭ ئاريلشيشيمسز اوز اعتقادلريغا ئەركين عمل قليشنى و دولت چيگارالريدن قطعى نەظر ، هر قاندای واسطەلر اخبارات و ئيدييەلر ئزدەش ، ئليش و ترغيب قلش اركينليگينى تامينلەيدو » ديگەن چرايلق سوزلر بار .

بياننامەنڭ قبول قلينيشيغا قاراب دونيادا عدالةچيلك ئورنيدى. ئامريكا، ئەنگليە جهانگرليگ-ى مستمليكيچيلك سياستيدن كەچدى. ئەمدى، هر ئەل ئوز تقديرينى ئوزى حل قلش حقوقيغا ئيگە بولدى ديسەك بولار ئيدى، ئامريكا ئەنگليە

شونچیلك طنطنه بلەن ئادەم حقوقینی محا
فظت قلیدیغان بیاننامەنك قبول قلینیشینی
قارشی ئالغان ئامریکا و ئەنگلیز جهانگرلیگی
کیچککینه هوللاندییه جهانگرلیگینی نوختیلاش
قا قوەتی بەتەپلیدیمو ؟ یاکی یاوروپادیکی فلاق
ئاران 9 میلیون ئاهالیگه ئیگه هوللاندییه جهان
گرلیکینی اوز ینك وطنیدن هایدەپ چقیشقا 75
میلیون ئاهالیلق هندونیزییه خلقینك کوچی یته
مەسمیدی؟ یاکی ئاسیا ملیه قبول قلغان بیاننامەمە
تملیکچیلرنك مستملیکه ئەللرینی قبول قلش
حقوقینی محافظت قلیدیغان بیاننامەمو؟

الکیاخشیسی بیاننامه اوستیگه ئامریکا جهان
گرلیکینك بتون دونیا خلقینی قول قلش حقوقی
دەپ یزیلغان. بولسا او همیگه چوشونوشلوك
بولار ئیدی. ئەگەر بز هوللاندییه جاللادنك
یاوا مسلمانلرینك باشلرینی کسواتقان پالتیسی
کمنکی دەپ سوئال قویساق بتون دونیادا «جهانگر
لککه» «مستمکچیلککه» «ئستقبالغا» قارشی چلشیوات
قان ئەنەشو «عادیل» ئامریکا جهانگرلیگینك پالتیسی
دەپ جواب بریدو.

دونیادا «عدالتچیلك» و «تنچلق» اور
نوتوشقا اوروشواتقان ئامریکا جهانگرلیگی نە
مە اوچون هوللاند مستملیکەچیلریگه قورال
بریدو؟

خنجرنىڭ تاووشى يونانلقلرغه، كاشمىرلقلرگــه
و مالايلقلارغه قارشى ئېتىۋاتقان زەمبىرەك ئاواز
لرى بسەب كتب بارماقدا!.
ئەمدى ئۇلارنىڭ ئاوازىغا ھوللاندىيەلقلار
ئالچى دېكابر ئايالرىدىن باشلاپ ھندونېزىيەدە خە
قىچە قىلغان «غەمخورلىقىنىڭ» ئاوازى قوشولودو.
دېكابر ئايىدا ئادەمنىڭ و ئېزىلگەن ئەللەرنىڭ حو
قوقىنى محافظت قلش مسئلەسىنى شونچە طە
طنە بلەن مذاكىرە قلب و ئادەمنىڭ حقوقىنى
بلگولەيدىغان بيانىنامە قبول قلغان ئاسسامبلەدە
ئوزىنىڭ اعضاسى بولغان ھوللاندىيە جھانگىرلى-
كى تېخى بەينەالخلق حقوقىنى بۇزوشدا ھېچ كىم
ئېشلەتمىگەن قباحتچىلك بلەن ياووزلقنى ئشلىتىب
مەكلىغان ياوامسلمانلرىنىڭ قنىنى ناحق توكوب،
يوزلىگەن يېزالرنى خانە وەيران قلب ياوا سوما
ترا ئاراللرىنى زەمبرەك ئوقىنىڭ تاووشى بلــەن
زيل---زيلە قلب ئاباد شهرلرنى يەربلەن يكسان
قلب چقب كتب برىشىغا قارشى نمە چارە كور
دى؟ ئاسسامبلەيەنىڭ ئادەم حقوقىنى محافظت قلىدى
غان بيانىنامەنى قبول قلغان كونى بلەن كېچىكى
نە ھوللاندىيە جھانگىرلىكىنىڭ ئادەمنىڭ حقوقىنى
دەفسەندە قلب ئادەمگرچلكدىن چقب كتكەن
وحشىلىكىنىڭ باشلىنىشىنىڭ ئارىلقى نھايتى 2— 3
كونگو ؟ !

گورىچى، يەر ياڭغاقى، چەي، شېكەر قومىچى، رېزىنكەسى، يەر مايى (نېفىتى)، كومۇرى باشقا بايلىقلار يىلۇر . ئەگەر ئاڭلاق بولمىغان بىلە لىدېردە هوللاندلار نىلا هىندونوزىيەگە قىلغان ياپون باسقونچىلار نىڭكىدىن ئاز توغراق بولغان تجاووزلىقىنى توساش «واي يامان بولدى!» «واي هوللاندلىقلەر ئاڭلاق قىلمىسا بولار ئىدى.» دېگەن قۇرۇق سۆزلەردىن باشقا نېمە چارە كۆردى؟ «واي يامان بوپتو» بىلەن تجاووزچىنى توختاتقىلى بولامدو؟ چېمبرلېن، مىسسون خىسن دورىلە «واي يامان بولدى» بىلەن گېتلەر تجاووزىنى توختاتالىدىمو؟

ياكى بەينەلخلق ئادەم حقوقى بىياننامىسىنى قبول قىلغان ئاسسامبلىيە ياوا، سوماترا خلقلىرىنى ئادەم حسابلىمامدو؟ قەغەز اوستىدە يېزىلغان حقوق اگر اونىڭغا عمل قىلىنمىسا قانچە چىرايلىق سوزلەر بىلەن يېزىلغان بولسىمو خلققە ئازغىنە بولسىمو يېڭىلىقچىلىق كەلتورەلەمدو؟

بىزنىڭ اولكىدە اولكولوك حكومت قبول قىلغان سىياسى پراگراممادا يېزىلغان خلق حقوقلىرى جنوب خلقىنىڭ حقوقىنى همايە قىلدىمو؟ جنوب خلقىغە قانچىلىك يېڭىلىك كەلتوردىمو؟

شونىڭ اوچون حقوق مسئلەسىنى قارىغاندا اونىڭ عملدە تامىن ئېتىلىشىنى كوزدە توتماق لازم.

ياكى ھىندونېزىيە خەلقى نا ئادىللىق قىلىپ،
ھوللاندىيىلىكلەرنىڭ يەرىنى تارتىپ ئېلىشقا قەستلەپ قى-
لدىمۇ؟ ياكى دۇنيا تىنچلىقىنى بۇزۇشقا ئۇرۇندىمۇ؟
ئاڭلاپ ئەمەس ئىكەن، نېمە ئۈچۈن ئامېرىكا
جاھانگىرلىكى « ئادىللىق » ، « تىنچلىق » ، « خەلق
چىللىق » ، « خەلق ھوقۇقى » دەپ ۋاقىرايدۇ؟ ۋە
ئادالەتچىلىك، تىنچلىق، خەلقچىللىق، خەلق ھوقۇقىغا تاجاۋۇز
قىلىۋاتقان ھوللاندىيە جاھانگىرلىكىگە ياردەملىشىدۇ؟
چوڭقۇرراق تەكشۈرسەك بۇ سۆزلەر ئامېرىكا
جاھانگىرلىكىنىڭ نىقابى ئىكەن. نىقابىنى ئاچساق
ئادىللىق دېگەن سۆزنىڭ ئارقا تەرىپىدە دۇنيا ھۆك-
ۈمرانلىقى، تىنچلىق ئارقىسىدا — جاھانگىرلىك ئۇرۇشى
خەلقچىللىق ئارقىسىدا فاشىستلىق، خەلق ھوقۇقى ئارقى-
سىدا ئامېرىكا جاھانگىرلىكىنىڭ دۇنيا خەلقىنى قۇل
قىلىش ھوقۇقى- دېگەن سۆزلەر يېزىلغانلىقىنى كۆ-
رۈش مۇمكىن.

ئامېرىكا ۋە ئەنگلىيە جاھانگىرلىرىنىڭ ئېزىلگەن
ئەللەرگە قىلىدىغان « غەمخورلۇقى » بۆرىنىڭ قوي-
غا قىلىدىغان غەمخورلۇقى ۋە مەزلۇم ئەللەرگە ئام-
راقلىقى، تۈلكىنىڭ ھەسەلگە ئامراقلىقىغا ئوخشاش
ئامراقلىق ئىكەنلىكىنى بۇلارنىڭ ئەمەلىيىتى ھەر-
كەتتىن كۆرسەتمەكتە. تۈلكىنىڭ بېشىغا يەتكەن،
ئونىڭ تېرىسى بولغانغا ئوخشاش، بىچارە ھىن-
دونېزىيە مۇسۇلمانلىرىنىڭ بېشىغا يېتىۋاتقان ئولارنىڭ

قىلىپ قويوپ، ئاندىن كېيىن مستملكچىلك سرتماق
نى قاتتىغراق قسماقدىن عبارت ئدور.

1941--يىلى فىلىپپىنگە ياپونلار ھوجوم كردى.
ئامرىكا حكومت عسكرلرى ئاللدى ئارقىغا قاراي
ماي قاچدى. لېكىن فىلىپپىن خلقى ياپونلارغا قول
بولوشنى خالىماسدىن كورەشنى داوام قىلدى.
ئامېرىكا حكومتى فىلىپپىنلىقلارغا مستقللق وعده
قىلدى. ياپونلار فىلىپپىندىن ھايدالغاندىن كېيىن
اولارنىڭ اورنىغا يەنە ئامرىكالىقلار كەلدى. ئامرىكالىقلار
ئارالغا كىلىشى بىلەن ياپونلارغا خدمت قىلغان
راكسىاساغا اوخشاش ئادملرنى قولغا ايلىپ بولغان
دين كېيىن، فىلىپپىننىڭ «مستقللىگىنى» اعلان قىلدى
فىلىپپىن خلقىنىڭ ئەركىنلىگى اوچون جان پىدا
بولوب كورەش قىلغان خوك . بولا خاپ (1)
لار قاتتىق سورگون قىلىندى. «مستقىل»، «تو—
لوق حقوقلوق» فىلىپپىن «دولتىنىڭ» اچىدىكى
كېمە توختايدىغان اورونلار، تمور يوللار، يەر
ئاستى بايلىقلرى، سو يوللرى، حتى ھوا ئامرىكا
لىقلارنىڭ حسابىلانسا، «مستقل» فىلىپپىن «دولتى-
نىڭ» حقوقى قانچىلىكدور؛

بز يوقورىدا بەينەلخلق ئادم حقوقى و مس
تملىكىلرنىڭ مستملىكىچى جاھانگىر دولتلر گە قس—
بتەن حقوق اوستىدە سوزلىگەن ايدوق. اگر بز
مستملىكە ئەللردىكى ئاق تەنلىكلر بىلەن قارا،
سرىق تەنلىكلرنىڭ «حقوقىنى» سېلىشتوروپ قا

اوروشنىڭ خوفلىك كونلىرى 1941 - يىلى 14 -
ئاوغوستدا ئىزىلگەن ئەللەرنى ئۆزيگە جاب قىل
ماق اوچون اعلان قىلىنغان ئاتلانتىك خارتىيەسى مۇس
تەملىكە ئەللەر اوچون قانداق ھقوق بەردى ؟
ياكى ئامرىكا حكومتىنىڭ حاضرقى فىلىپپىنغا
بەرگەن حقوق كفايە قىلامدو ؟ ئەلبتتە كفايە قىل
مايدو. لىكن مظلوم ئەللەر مستەملىكەچى جهانگىر
لەرنىڭ « مهر شفقتىگە » هرگز اشىنەمەيدو ؟
شونىڭ اوچون بتون دنيا خلقىنىڭ خلقچىلىق
و ملى مستقللىق اوچون قىلىۋاتقان كورەشى قە
رەكەتدىن تارتىپ يونانغىچە، و دنيا محكوم ئەللەرى
نىڭ مستەملىكەچىلەرگە قارشى قىلىۋاتقان كورەش
بىرلىك صفى هىندستان، برما اورمانلىرىدىن تارتىپ
تنىچ اوكيان ئاراللىرىغا قەدەر يىيىلىب دنيا خلقىنىڭ
يرىمىنى اشغال قىلدى. عصرلەر بويى كىلىۋاتقان مس
تەملىكچىلىك ئىمچوك تورلىرى يىرتىلماقدا. ئازادى
لقى جهانگىرلىك زەنجىرلىرىنى پارچىلاپ، كونا
ياوروپا مستەملىكچىلىرىگە، وە ئولارنىڭ مىراثخورى
ئامرىكا جهانگىرلىكىگە قارشى كوتورولمەكدە.
جهانگىرلەر كونا مستەملىكچىلىك ئوسولى بلەن
مستەملىكەلرىنى سقلاب قيلشقا كوزى يەتمەيگەچ
كە، يىڭى ئوسول، يىڭى يوللار ئىزلەمەكدە
يىڭى ئوسولدا خلق حقوق طلب قىلسا، ئونىڭغا قوشولوب
ئونىڭ حقوقىنى ئونىڭ طلبىدىن بورون اعلا

معامیله یوقلیغینی حتی انگلیزلر اوزلری اقرار
قیلیدو. خوب، اگر انگلیزلر جنوبی ئافریقا اتفا
قینینگ اوز ئالدیغا قانونی بار- اونی اوز گەر
تیش اوچون اولارنینگ توزومینی اوز گرتیش کە
رەك دەیدیغان بولسا، انگلیزلر قارماغیدیکی
ئازیادیکی، ئافریقادیکی یوز میلیونلیغان کشیلر
نینگ حقوقی بویاقدا تورسون، هیچ قانداق عاد
دی ئادەم.گەرچیلك معامیلیگه ایگه بولمیغان مستم
لیکه لرینی قویوب توروب ئافریقانینگ اوزاق
جنوبیغه جایلاشقان شوجنوبی ئافریقا اتفاقی
دائیرەسیدیکی بی‌واسطه عادیل «امپوریست
حکومتیگه قارایدیغان سوازیلیندویچی ئانالیند
وه باسا تولیند» دیگەن نیگیر دولتلرینینگ برینینگ
احوالیغا نظر سیلب باقایلی:
سوازیلیند. دولیتیدە، 153 مینگچه ئاهالی
یاشایدو. ئولارنینگ مرکزی شهری مبابانەدا 800 ئادەم
توریدو.
سوازیلیند قشلاق خوجولیغی وەچارویچیلق
بلەن شغللینیدیغان جایی... شوجایدیکی ئیکیلی
دیغان وه مال باقیدیغان یرلرنینگ نهایتی 40 پرو
تسینی ئیگنتی 150 ماتیرلرگه قارایدو. قالغان 60

رايلىغان بولسا، ئەگەر مەدەنىيەت شۇنداق بولۇ لىنغان بولساق، «وەھشىلىك» ئەھۋال مۇنداق «مەدەنىيەت» دېگەن يۈز ھەسسە ئەۋزەل دەيمىز.

مەسىلا: ھازىرقى كۈندە جەنۇبى ئافرىقا ئىتتىپاقىدا 11 مىليون 600 مىڭ ئادەم ياشايدۇ. ئولاردىن ئىككى مىليون ياۋروپادىن كۆچۈپ بارغان ئاق تەنلىكلەر بولۇپ قالغان 9,600,000 كىشى ياۋروپالىقلارنىڭ قىرغىنىدىن كېيىن ئولۇمدىن قۇتۇلۇپ ساقلىنىپ قالغان قارا تەنلىك شۇ ۋەتەننىڭ ئەسلى ئىگەلىرىدۇر. ئىككى مىليون ئاق تەنلىكلەرنىڭ ئۆز ئاراسىدىمۇ ئادەم «ھوقۇقىدىن» پايدىلىنىدىغانلار ئاران 25 پائىزىنى تەشكىل قىلىدىغان بولسا قالغان 75 پائىزى ئاق تەنلىكلەر ئادەم ھوقۇقىدىن مەھرۇم. لېكىن ئولار ھەرھالدا ئادەم ھسابلىنىدۇ. ئەسلى ۋەتەن ئىگەسى بولغان 9600000 قارا تەنلىكلەر پەقەت ئادەم ھسابلانمايدۇ. قارا تەنلىكلەر كۆرە ئىشچى ھايۋان ئەزىز ھسابلىنىدۇ.

جەنۇبى ئافرىقا ئىتتىپاقىدا قانۇن قارا تەنلىكلەرنى ھېچ قانداق ھىمايە قىلمايدىغانلىقىنى ۋە قارا تەنلىكلەرگە نىسبەتەن ھېچ قانداق ئادەمگەرچىلىك

عضوە بولغان عسكر پاشلىغى سوڭ شىلەن بىلەن
برابر حقوقدا بولالىدىمو؟! ئونىدىن تولا هيچ قاند
اق يوقورقى حاكمىت حقوقىغا ئىگە بولمىغان
ئورومچى شهر ساقچى باشلىغى لىويا جەيالغوزلا
شهر ترتيبىنى ساقلاشقا قويولغان ئادەم بولوب
توروغلوق، ئولكولوك حكومتنىڭ ئىككى معاون
رەئيسى، بر معاون باش كاتيبى وە ئوزى بى
واسطە ئيطاعت قىلىدىغان ئىچكى ئشلر معاون
ناظرىگە ئيطاعت قىلالىدىمو؟ تورت حكومت اعضا
سىنىڭ حقوقى، يالغوز بر گومىنداڭ پالىتسىيە
سى بىلەن برابر بولالىدىمو؟! ..

ئولكە خلقىنىڭ ئەشەددى دوشمىنى هرداثىم ئولكە خلقىنى ئامىرىكانىڭ ئاتوم بومباسى بىلەن قورقوتوب كەلگەن مىليتارىست - فاشىست لسوڭ شى ليەن اوز ئەركىچە اورومچىدىكى بارلـــق مسلمانلارنىڭ اويلرىنى اوكتەى — توكتەى قىلـــ غاندا حكومتنىڭ بتون مسلمان اعضالرى نيمە چا رە قىلالىدى.

املدى بتون دنياغە «عبدالتچيلك» و «خلقـــ چيلق» دەب وافراب يوركەن ئا. ق. ش. نىڭ او زىنى ئالايلوق.

ئا. ق. ش، ئاساسى قانونيدا: «هيچ بر اشـ تات و قوشما شتاتلار فقراسىنىڭ حقوقى و ئەر كينلىكىنى چەكلەيشكە قاريتىلغان قانون چقارمايـ

پروتسنت یر حتی ئوزلری سوازلینده یاشیغا
لدیغان، سوازلیندلق دەپ حسابلینیدیغان
3 مك یاوروپالقنك حساپلنیدو. پاختا تیریدیغان یرلرده ئشلەیدیغان لارنك همیسی نەگر، یردین چقیدیغان هوسولنی تولوق ئالیدیغان یاوروپالق.

موشو فاکتنك ئوزی بولار ئاریسیدا برابرلك بولماسلیغینی؛ وەنیگرنك یاوروپالقلا نسبتەن هیچ قاندىاق حقوقی بولماسلیغینی ئسباد قلمامدو؟! بولار اوچون دیکلاراتسیه (بیاننامه) ده کوسوتولگەن ئادەم حقوقلیرینك قانچلیك ئەهمیتی بولار؟

یوقارقی حاکمیتنی ئالایلوق رسمیتده یوقارقی حاکمیت «داهیلر داهیسی» نیگرلر خانی سابوزا 2-نك حسابلینیدو. عملیتده تولوق حاکمیت سوازیلیند دیکی ئەنگلیز لر نظارەتچیسی وه ئونونك حضوریدیکی 9 ئاق تەنلیك مصلحتچیلریننك قولیدا بولودو. بر دانه ئوق ئاتیدیغان قورالغا ئیگه بولمیغان «داهیلار داهیسی» بلەن حاضرقی زامان قوراللری بلەن قوراللانغان ئەنگلیز نظارەتچیسی بلەن برابر حقوقدا بولالارمو؟

بزنك ئولکیده همه حاکمیتنك ئیگیسی بولغان ئولکولوك حکومت رەئیسی ئوزینك ایطا

شىركەتتى ۋە باشقالىرى بار، روكفېللېر- مورگانلارنىڭ 93 مىليارد ئامېرىكا دوللارى- كاپىتالى بولوپ، ھەربىرىدە 10 مىڭدىن ئارتوق ئىشچىلەر ئىشلەيدىغان زاۋودلىرى بار.

يالغوز ئىشچىنى بوياقىلاقويوپ، موشو زاۋودىدا ئىشلەيدىغان 10 مىڭ ئىشچىنىڭ ھەممىسىنىڭ ھقوقى بىرلىشىپ، يالغوز روكفېللېر ھقوقى بىلەن بىرابىر بولالارمو؟ ...

ئا.ق.ش نىڭ ئوزىدە ئاھۋال شوندىق ئىكەن مستملىكىلەردىكى خلقلرنىڭ ھقوقى ئامېرىكا ئىشچىسىنىكىچىلىك بولوشى مۇمكىنمو؟

بىز ئونى بېشىمىزدىن موندىق ئاھۋالنى كوچۇرمىدىكمو؟! ... ھقوق بىرابىرلىگى بوياقىدا تورسون يېقىن كونلەردىلا ئالىداق سوزلەرنى ئاغزىدىن چىقىرىش ھەتتى ئويلاپ بېقىش مۇمكىن ئەمەسمى ؟ ..

3 ۋىلايەتدە دارىين بىلەن عادى مسلمان دھقاننىڭ ھقوقىنى بىرابىر قىلىش ئوچون مستملىكە ئھوالىدىن خاص بولغان يېڭى جمعيت توزومى موجود بولدى.

دېمەك ئاسامبلېيەدە قبول قىلىنغان بيانامەدە كورسوتولگەن ئادەم ھقوقىدىن-ئادەملىك عملدە فايدىلىنىش ئوچون، ھاكىم نەللەر مەھكوم نەللەر دىگەن سوزنى يوقوتوش لازىم. بوندىق سوزنى

لدو» دەب يزيلغان. موشونداق حقوقنى يزيب قويغان ئا. ق. ش. قانونينك حمايەسىدىن 14 ميلـيون قارا تەنلك نيگرلر بتونلەى محروم. مطـبعە «ئەر كينليكى»، «حقوقى» تائمين قيلنغان ئا. ق. ش دا چقيديغان همە گيزيتلەرنك 25 فائيـضى 14 ئادەمنك قوليدا بولوب، قالغان يكشنبەدە چقيديغان گيزيتلەرنك 50 فائيضى 50 ئادەمنك قوليدا. بولار كينيكى 11 يل ئچيدە، مستقل چقيديغان 200 گزيتنى يەب قويغانلار. موندا ق جايدا مطبعە «ئەر كينليگى»، «حقوقى» خلقدە بولوشى ممكينمو؟..

ئا. ق. ش قانونيدا همەنك سايلامغا قاتنشيشقا حقوقى بار دەب يزيلغان. ليكين سايلامغا قاتنيـشيش ئوچون ئاساسى قانوننى ئوقوب چوشەندوروب بيرەلەيديغان وە ساوادى وە بلگولوك ورمادا بلگولەنگەن ملكى بولوشى شرط.

ئشسزلەرنك سانى ئورتا حساب بلەن 3 ميليوندين ئوشوەن توشەيگەن، ئا. ق. ش عدليە ناظرينك سوزيچە 10 ميليون چالا ساوادلق وە 3 ميليـون ساوادسز ئادەمى بار. ئا. ق. ش دا يوقورقيچە كليمەلر تورغان جايدا برابر حقوقى بولوشى ممكينمو؟ ...

قسقيسى ئا. ق. ش دىكى مورگان، روكفيللر، چونليبا، ميللون، دييوپون، فوردلار بلەن عادى ئامريكالقنك حقوقى برابر بولوشى ممكينمو؟..

مەسەلەن: مورگاننك 6 بانكاسى، 37 ئيلكتيـر

تەشكىل قىلغان ئازىيا خلقى 3 — 4عصرلەردن بېرى ئىنگلىزلارنىڭ قوللىرى، سېپىرلىرى قىتارىدا دۇنيا بازارلىرىدا سېتىلىپ يورگەن يوز مىليونلوق ئافرىقا خلقى، ياوروپا دېكى قالاق كىچىك لېكىن زەھەرلىك جهانگىر هوللاندلقلارنىڭ قولى بولوپ يورگەن ھىندونىز خلقى، فرانسوز جهانگېرلىكىنىڭ مستملىكەسى ويتنام، مادا گاسكار خلقى، مالايا و باشقا - و باشقا مظلوم خلقلار قوللارىغا قورال الىپ قىلىۋاتقان مللى ئازادلق، خلق ئازادلق كورەشلىرى بلەن جواب بەرمەكدە. امدى جهانگېر مستملىكەچىلەر مستملىكەلەرنى قوللوقدا ساقلاپ قالالمايدىغان و مظلوم ئەللەر يەنە قوللوقدا ياشاشنى فقطخواهلىمايدىغان دەور يېتىپ كەلدى.

بو دەوردە هېچ قانداق نقاب بلەن يەنە قوللوق، مستملىكەچىلىك سىياستىنى ساقلاپ قلىش مەمكىن ئەمەس.

جهانگېر مستملىكەچىلرىنىڭ هېچ قانـداق شىرىن سوزلرى و يالغان وعدەلرى مستملىكە خلقلرىنى ئالدىيالمايدو.

جهانگىرلر ئادەم حقوقى نقابى ئاستىدا ئادەم حقوقىنى دەفسەندە قلماقدا. لېكىن حقوقسز خلق امدى هر قانداق ئادەم حقوقى نقابى ئاستىدا ئادەم حقوقىنى دەفسەندە قىلىشقا يول قويمايدو.

(1949 - يل «اتفاق» ژورنالى 2-سانىدن)

يوقوتوش ئۈچۈن ئەڭ ئەۋۋەل ئەنگلىيە، ئامېرىكا
وخشاش چوڭ جاھانگىر دۆلەتلەر مۇستەملىكىچىلىك
سىياسىتىدىن كېچىش كېرەك ئۇلار ئۆز اختىيار
لىرى بىلەن جاھانگىرلىك مۇستەملىكىچىلىك سىياسىتىدىن
كېچىشى مۇمكىنمۇ؟ طبىعى، مۇمكىن ئەمەس وە
مۇمكىن بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. ئەگەر مۇمكىن
بولىدىغان بولسا، پارىژ ئاسسامبلېيەسىدە ھېچ
زەمدەلەن كفالەتلەنمىگەن بەينەلخلق ئادەم حقوقىنى
بەلگۈلەيدىغان بيانىنامەنى منا اكيرە قىلىشنىڭ اور
نىغا ئادەملەرنىڭ عمەلىيكى حقيقى حقوقىنى كفىل
لەندۈرىدىغان اولوغ سوۋىتلەر اتفاقى تەمانى—
دن سونۇلغان چوڭ دۆلەتلەرنىڭ شو جملى—دن
سسسرنىڭمو حربى قورالارنىڭ 3دن بر قس
مىنى قسقارتىش و ئاتوم بومباسىنى حربى ايش
قا (سوقوشدا) ايشلەتىشنى قطعى منع قىلىش
تكلىفلەرى منا اكيرە قىلىنغان بولار ايدى...
جاھانگىر مۇستەملىكىچىلەردىن مەھرى - شف—
قت كوتوش مۇمكىن ئەمەس ايكەن - مظلوم
ئەللەر نىمە قىلىش لازم؟
قوللوققا راضى بولوپ، منقرض بولوپ، يو
قاب كېتىشمو ياكى اوزىنىڭ ئادەمگەرچىلىك حقو
قىنى طلب قىلىشمو؟
بو سوئالغا عصرلەر بويى ايزىلىپ ياتقان،
قوللوق ظلومىنى يەنەمۇ كوتوروشكە
تاقىتى قالمىغان بتون دنيا خلقىنىڭ يرىمىنى